

OSZLOP ISTEN TEMPLOMÁBAN

Budaker Oszkár

1896-1952

SOPRONI EVANGÉLIKUS LELKÉSZ

TEOLÓGIAI TANÁR

A TEOLOGUS OTTHON IGAZGATÓJA

AZ EMLÉKKÖNYVET ÖSSZEÁLLITOTTA:

ZOLTÁN LÁSZLÓ NY. EV. LELKÉSZ

SOPRON. 2000

OSZLOP ISTEN TEMPLOMÁBAN

Budaker Oszkár

1896-1952

SOPRONI EVANGÉLIKUS LELKÉSZ

TEOLÓGIAI TANÁR

A TEOLOGUS OTTHON IGAZGATÓJA

AZ EMLÉKKÖNYVET ÖSSZEÁLLITOTTA:

ZOLTÁN LÁSZLÓ NY. EV. LELKÉSZ

SOPRON. 2000

Ezt az Emlékkönyvet szeretettel ajánlom Magyarországi Evangélikus Egyházam, közelebbről a Soproni Gyülekezet tagjai, a volt soproni Evangélikus Hittudományi Kar és Teológus Otthon egykori hallgatói, illetve lakói számára. Mindazoknak, akik Budaker Oszkárt ismerték és tisztelték.

Sopron, 2000. január 1-jén,

Budaker Oszkárnak a soproni gyülekezetbe második alkalommal történt beiktatásának 50. évfordulója napján.

Zoltán László

SAJÁT KIADÁS

Előszó

Budaker Oszkár konfirmációja alkalmával, 1911. május 25-én Kőszegen, Balikó Lajos lelkésztől lelki útravalóul a Jelenések könyve 3. részének a 12. versét kapta:

„Aki győz, oszloppá teszem azt az én Istenemnek templomában, és többé onnét ki nem jő; és felírom őreá az én Istenemnek nevét, és az én Istenem városának nevét, az új Jeruzsálemét, amely az égből száll alá az én Istenemtől, és az én új nevemet.”

Erről az ígéről 22 esztendővel később, 1933. január 16-án mint soproni lelkész, a gyülekezeti bibliaórán a következőket mondta:

„Aki győz oszloppá teszem, utalás, hogy a keresztény ember életében harcnak kell lennie és annak győzelemmel kell végződnie. A kitértőn küzdő ember a harcot kell, hogy győzelemmel fejezze be, amely nem egyéb, mint az Úr templomába való bemenetel. Az Úrnak, az Istennek temploma nem egyéb mint az igazán hívők megdicsőült serege. Ahogyan a földi templomban oszlopok vannak, úgy azok, akik bemennek az Isten templomába, a megdicsőült gyülekezetbe mindnyájan oszlopok lesznek. Ez a kép nagyon érthető: a megdicsőült gyülekezet azokból áll, akik végig hívek maradtak. A templom közel fekvő gondolat: az Isten gyermekeinek, híveinek egész élete kell hogy Isten imádás, istentisztelet, templomi szolgálat legyen. Közelfekvő, hogy a megdicsőült gyülekezetet Isten templomaként jelzi. Akik bemennek ebbe a megdicsőült gyülekezetbe mindmégannyi oszlopok szerepelnek. Viselik magukon az Isten nevét, és amaz új Jeruzsálem nevét, az új, szebb világ nevét, amely következik, és az új Jeruzsálem Királyának megdicsőült nevét viselik mintegy bélyegül, hogy ők az övéi.

Ez a jövődre vonatkozik és kívánatos kell hogy legyen mi előttünk, hogy mi is majdan oszlopai legyünk az Isten ama templomának. De hozzuk ezt az ígéretet közelebb, *tartsuk hivatásunknak azt, hogy már itt e földön is Isten láthatatlan templomának oszlopai legyünk*, rá legyen írva egész lényünkre az Isten neve, és az eljövendő új Jeruzsálem neve, azaz sugározzuk vissza egész viselkedésünkkel, életünkkel, hogy polgárjogot szereztünk abban. Jeruzsálem Királyának új neve is legyen rajta életünkön. Bélyegül viseljük magunkon. Láthassa mindenki, hogy Őhöz tartozunk, és az Ő alattvalói vagyunk. Ha ezt mint hivatást szem előtt tartjuk, akkor csak áldott lehet életünk, eltekintve a belső boldogságtól, ettől a hivatástudattól és hivatás teljesítéstől, mert ha egész életünk visszasugározza, hogy mi nem e világból vagyunk, hanem oda tartozunk, akkor megfelelő hatást gyakorolunk másokra és akkor hódítunk.”

Budaker Oszkár egyik egyetemi előadása közben mosolyogva említette, hogy egy hétköznapi, reggeli istentisztelet alkalmával úgy prédikált soproni templomunk szószékéről, hogy a jelenlévők közül egyetlen lelket sem látott. Ugyanis a nem nagy létszámú gyülekezet azon a reggelen éppen olyan hívekből tevődött össze, akiknek megszokott ülőhelye a szószék alatt, vagy a szószék mögötti karzaton volt. Oszkár bácsit azonban ez a váratlan helyzet nem zavarta. Sőt, mint mondta, örömmel vette tudomásul, hogy azok, akik szószéke alatt ültek, azok nem azért jöttek el a templomba hogy *őt lássák*, hanem kizárólag azért, hogy *őt hallgassák*. Hallják azt, amit mond, amit hirdet: az Igét, az evangéliumot.

Budaker Oszkár ajka immáron 47 esztendeje elnémult. Testi szemeinkkel nem láthatjuk sem fent a szószéken, sem lent az oltárnál. Nem keresztel, nem konfirmál, nem esket. Nem áll már a koporsók mögött sem. Nem látjuk az utcán, amikor családokhoz, vagy a kórházba, vagy éppen az egyetemre igyekszik. Nem láthatják a rászorulókat, akiket rendszeresen segélyezett. Magánbeszélgetésre sem fogad már senkit s kopogtatásunkra sem nyílik már ki dolgozósobájának ajtaja. Nem áll már a hétfői, gyülekezeti bibliaóra kisasztala mögött sem. Nem látjuk már a katedrán s nem gondolja már atyai szeretettel és türelemmel a Teológus Otthon ifjú lakóit.

És mégis. Itt van ma is. Itt él közöttünk. Szívünkben és emlékezetünkben. Felejthetetlenül és kitörölhetetlenül. Oszlopként Isten templomában. Egyházában, gyülekezetében.

Budaker Oszkár nem volt vagyonos ember. A fizetéséből élt. Nem gyűjtött földi kincseket. Mégis drága örökséget hagyott maga után! Nem aranyat, sem ezüstöt. Azoknál sokkal drágábbat és értékesebbet. Itt hagyta a saját kezével, apró betűivel, magyar és német nyelven írt s mindmáig nagy hűséggel megőrzött, *közel nyolcszáz*, elsősorban természetesen Sopronban, de különböző helyeken és alkalmakon elmondott prédikációit és előadásait. A hittudományi karunkon hét éven keresztül tartott soktémájú előadásainak gépelt szövegét. Gyülekezeti bibliaóráinak, a különböző újszövetségi könyvek alapján tartott magyarázatának gyorsírással írt füzetait. Lelkészi szaklapjainkban, egyházi újságainkban megjelent számos igehirdetését, lelkészkonferenciákon és evangélizációkon tartott előadásait.

Láthatjuk Budaker Oszkárt? Nem! Hallhatjuk Őt? Igen! Mert aki Budaker Oszkárnak ezeket az írásait olvassa, az belőlük Budaker Oszkár hangját hallja ma is éppúgy, mint amikor a szószékről, vagy a katedréről, vagy a bibliaórákon, vagy egyebütt máshol szólt hozzánk. Az olvasott szövegekből az Ő jellegzetes, sokszor megrendítő, magunkba szállásra készítő, bűnbánatot ébresztő, a Szentlélektől átforrósodott hangját hallhatjuk mint akkor, amikor Őt színről-színre is láthattuk. Sokat tanulhatunk és gazdagodhatunk belőlük. Lelkészek és gyülekezeti tagok egyaránt.

Budaker Oszkár Sopronban tartott első beköszöntő beszéde és a legutolsó, vasárnapesti igehirdetése között 24 esztendő telt el. Ez idő alatt tudásával, tehetségével, szuggesztív hitével nemcsak a soproni gyülekezetét, de országos egyházunk javát is szolgálta.

Évfolyamtársaimmal alkalmi vagy jubileumi együttlétünkön sohasem feledkeztünk meg volt soproni professzorainkról, akiknek nemcsak tudásuk, de életük példája is mély nyomokat hagyott bennünk. Sokan vagyunk, akik számára *különösen is sokat jelentett B u d a k e r O s z k á r tevékenysége*, akit előzőleg már mint soproni gyülekezeti lelkeszt is ismerhettünk s akivel az évek folyamán a szó szoros értelme szerint is igen közeli kapcsolatba kerültünk. Hiszen otthonigazgatónk lett 1942 őszén. Egy fedél alatt laktunk Vele.

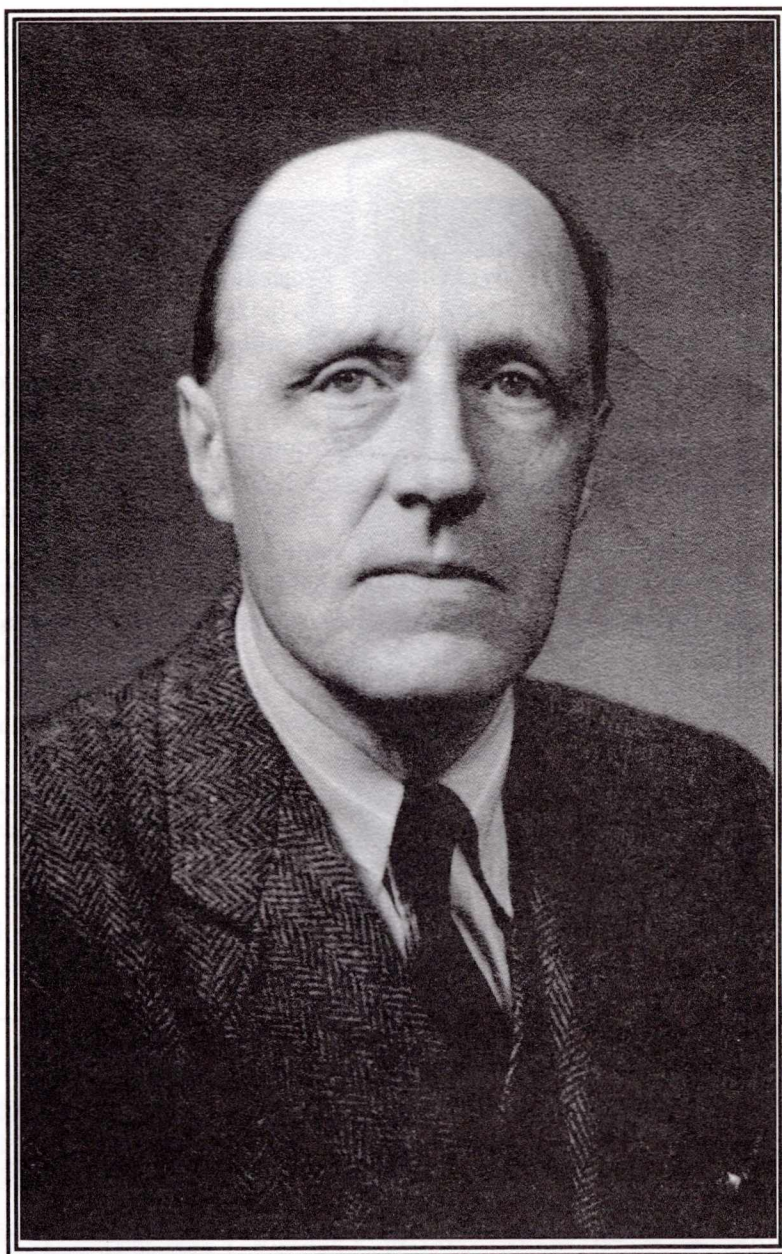
Személyes emlékeink, élményeink, tapasztalataink írásba foglalása kíván lenni ez az Emlékkönyv. Egyben egy összefoglaló megemlékezés is egész életútjáról. Első részében arról a 32 esztendőről, amely a Sopronba történt első lelkeszt beiktatását megelőzte s amelyről mi teológusok annak idején csak igen keveset tudtunk. A soproni 24 esztendő igehirdetéseiből, egyetemi előadásaiból s egyéb személyes jellegű írásaiból és publikációiból tevődik össze a könyv második része. Majd hálás tanítványai és tisztelői számolnak be visszaemlékezéseikben arról, hogy mit jelentett számukra Budaker Oszkár mint lelkipásztor, igehirdető, egyetemi professzor és a teológus otthon igazgatója.

Megemlítem, hogy Budaker Oszkár prédikációit, előadásait, tanulmányait az *akkor érvényes* helyesírási szabályok szerint írta. A bibliai szövegeket a régi Károli-fordítás alapján használta. Sok helyütt az eredetiség és az egyéniség tükréként érintetlenül maradtak szavak és szövegrészek.

Végül, de nem utolsósorban, hálás köszönettel tartozom Istennek, Aki nemcsak megbízott e munkával, de erőt és sok igaz, szívbéli örömet is adott végzéséhez. De hálás köszönötem azoké is, akiknek jóindulatú segítségét munkám során sokszor, és jólesően megtapasztalhattam.

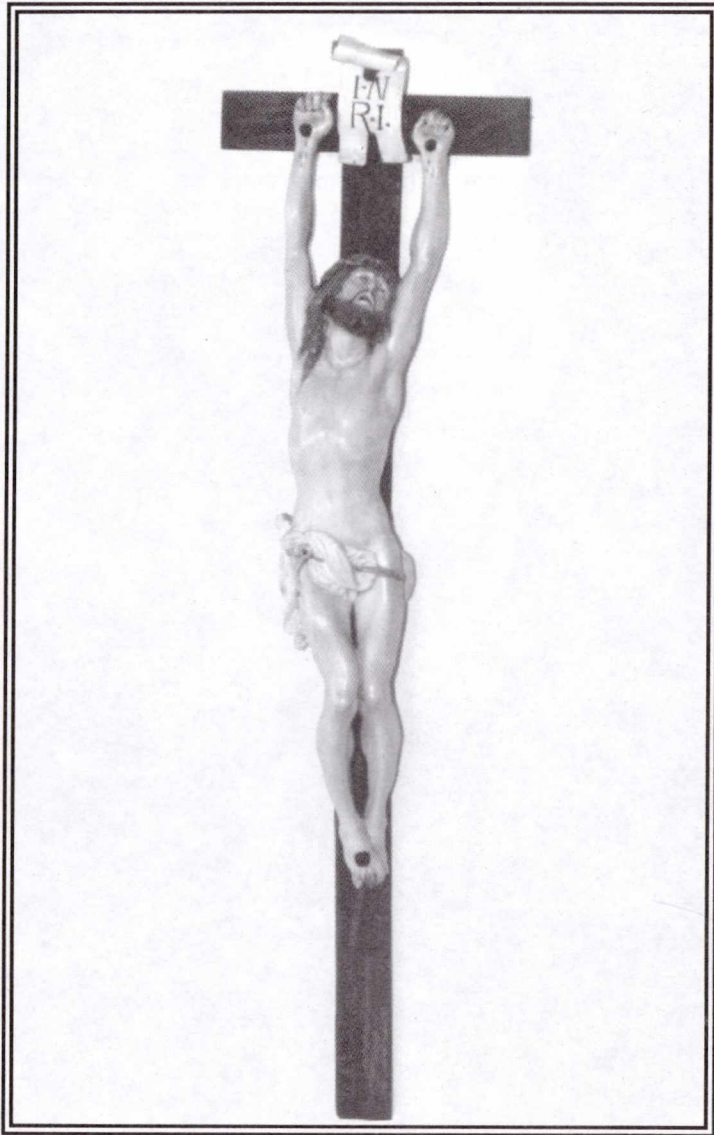
Vájár voltam s nem hiába
szálltam alá a bányába.
Kincsre leltem, nem kevésre,
aranynál is többre, szebbre.
Nem tartom meg, – tovább adom,
legyen közkincs, közös vagyon!

Zoltán László

BUDAKER OSZKÁR

1896–1952

A BUDAKER-KERESZT

ELSŐ RÉSZ

„ÍME, AZ ÉN ÍGÉIMET ADOM A TE SZÁDBA.”

(Jer 1,5-9)

Felsőlövőtől Sopronig

1896-1928

Történelmi és földrajzi ismereteink szerint a Németországból származó szászokat, első telepesekként II. Géza királyunk még a 13. század derekán telepítette le Beszterce-Naszód vármegye területére. Földjeik, kiváltságaik fejében egyik főfeladatuk volt az ország határának védelme külső, ellenséges támadásokkal szemben. A századok során nemcsak számuk gyarapodott, de magas gazdasági és szellemi kultúrára is szert tettek. A reformáció idején pedig, mint a Németországban lakók, ők is teljes számban csatlakoztak Lutherhez. Ágostai hitvallású evangélikusok lettek.

Budaker Oszkár *ősei* is e területről származnak. Itt található ma is az a B u d a k, Szász-Budak község, amely nevét a Beszterce folyóba ömlő kis patakról, a B u d a c k - ról kapta. És ahol az ősök közül többen mint lelkészek éltek és működtek.

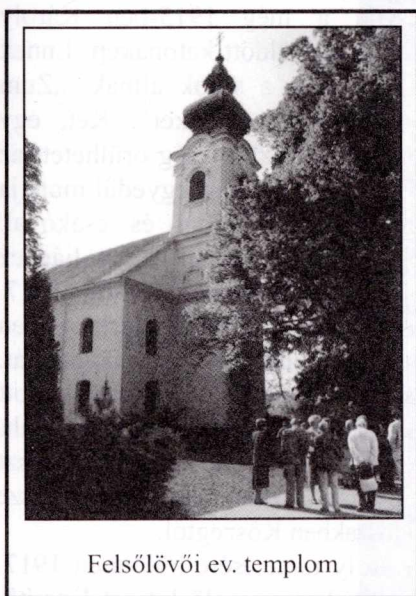
A *Nagyapa*, Budaker Frigyes Vilmos, Besztercén született 1836-ban és Szászbudakon volt evangélikus lelkész. Gunesch Máriával kötött házasságukból született az *Édesapa*, Budaker Gusztáv Károly 1869. február 16-án Besztercén. A másik két fiútestvér közül egyik orvos, a másik banktisztviselő lett.

Budaker G. Károly érettségi bizonyítványát valószínűleg Kolozsvárott szerezte meg. Tübingenben, Bécsben, Baselben és Kolozsvárott tanult. Tény, hogy 1892 őszén, amikor 23 évesen, fiatal tanárként az akkori Magyarország legkeletibb részéről az ország legnyugatibb határszélén lévő, vas megyebeli f e l s ő l ö v ő i, Wimmer Ágoston-féle Főgimnázium és Tanítóképző Intézetbe került, ott földrajzot, természetrajzot, lélektant és antropológiát tanított, ezenkívül számtant és mértant is.

A fiatal Budaker G. Károly 25 éves volt, amikor 1894. július 12-én a Rajna melletti Au am Rhein Badenből származó Höllig Károly tanintézeti igazgató és felesége, Bünker Mária 21 éves Angela nevű leányával házasságra lépett. E házasságból első fiúgyermekként 1895. április 4-én, az

édesapa keresztnévét viselő Károly született. Másodikként pedig 1896. október 4-én *O s z k á r*, akit még abban a hónapban, 29-én *keresztelt meg* Stettner Gyula lelkész a felsőlövői templomban. Az újszülött a keresztség alkalmával az Oszkár név mellé egy másikat is, az Albert nevet kapta. A keresztszülők dr. Stamm Lajos és neje, Anna felsőlövői, Scholtz Albert budapesti, Bünker Reinhardt és neje, Jozefine soproni lakosok voltak. Bünker Reinhardt soproni gyülekezetünk 1914-ben elhunyt neves tanítója (néprajzkutató, történész, muzeológus stb.) valószínűleg sohasem gondolta, hogy keresztfia egykor a soproni gyülekezet lelkésze lesz. Arra pedig különösen nem gondolhatott, hogy síri pihenőhelyüket egykor a soproni temetőben és egymáshoz oly közel fogjuk megtalálni.

Budaker G. Károly 7 évi felsőlövői tanárkodás után egy időre megvált a neves egyházi tanintézetétől és családjával együtt 1899 őszén Győrbe költözött. A győri állami Főreáliskola rendes tanára lett. Itt született harmadik gyermekük Ilona Olga 1900. március 16-án. A megnövekedett család a két kisfiúval és az újszülöttel nem maradt sokáig Győrben. Az após, Höllig Károly nyugdíjba vonulása után visszahívták Felsőlövőre, és ő lett a Főgimnázium, a Tanítóképző intézet és az Internátus igazgatója. 1906-ig töltötte be ezt a felelőséggel és sok munkával járó tisztelet. Utána az internátust vezette

Felsőlövői ev. templom

1908-ig. Budaker Oszkár és testvérei az elemi iskolai és részben a gimnáziumi osztályokat Felsőlövön végezték. Több családi fénykép is maradt ebből az időből.

Budaker G. Károlyt 1908. szeptemberében a kőszegi Gyurácz Ferenc Leánynevelő Intézet igazgatójának nevezték ki. Így a harmadik gimnazista Károlynak, az elsős Oszkárnak és az elemista Ilona Olgának is iskolát kellett változtatnia. A fiúk további osztályaikat a pannonhalmi Szent Benedek-rend kőszegi Ferenc József kat. Főgimnáziumában végezték. Itt szereztek érettségi bizonyítványt is. Oszkár 1915. április 7-én a háború, a bevonuló önkéntesek miatt előrehozott érettségén, kitüntetéses érettségi bizonyítvánnyal búcsúzott tanáraitól és osztálytársaitól. Közöttük Karner Frigyes Károly későbbi teológiai professzorától és tanártársától és Horváth Tibortól, a későbbi neves büki orvostól.

Budaker G. Károly kiváló pedagógiai érzéssel és szaktudással irányította a Leánynevelő Intézetet. Munkásságát elismerés kísérte mind egyházunkban, mind Kőszeg városában. Negyedik gyermekük, Gusztáv Hugó már itt született Kőszegen 1910. március 27-én. Ugyancsak itt került sor a *konfirmációjukra* is. Budaker Oszkárt 1911. május 25-én, Mennybemenetel ünnepén konfirmálta és részesítette az első Úrvacsorában Balikó Lajos, a gyülekezet lelkésze, aki Oszkár Albertet a Jelenések könyve 3. részének 12. versével áldotta meg. Karner Frigyes Károlyt pedig az I. Péter 5, 8–9. verseivel. A konfirmációi ígíretés alapigéje a Jelenések könyve 3,11 verse volt. Horváth Tibor konfirmációja Szombathelyen történt.

Sajnos az édesapa, Budaker G. Károly tragikus hirtelenséggel 1916. december 31-én elhunyt. Közel 10 esztendei kőszegi munkáját nem tudta folytatni tovább. A háborús évek nehézségei különösképpen is terhessé tették fáradozásait. Tanári testületében a katonai behívások miatt származtak nehézségek. Két fia, Károly és Oszkár is kint voltak a fronton. Dúlt a háború, s az életviszonyok is sok tekintetben nehezebbé váltak. Ily körülmények között ragadta ki a halál a megszűkült családi körből.

Budaker Oszkár halála előtt egy évvel, *1951. július hó 17-én*, a Magyar Népköztársaság Kapuvári Katonai Kiegészítő Parancsnokságától bekért *Önéletrajzában* ezeket írja: „...1915. május 15-én, mint egyévi önkéntes a 18. honv. gyalog ezredhez vonultam be. Ennek pótzászlójától 1915. dec. 2-án a harctérre mentem. Innen 1916. júl. 1-én kórházba kerültem, majd 1916 december 1-én a bécsújhelyi katonai akadémiára egyéves tanfolyamra, ahonnan 1917. okt. 28-án újból a harctérre mentem és itt szolgáltam 1918. dec.-ig. Az összeomlás után rövid ideig Sopronban, Kőszegen és Pozsonyligetfalun szolgáltam, majd 1919. márc. 15-én a *kőszegi katonai alreáliskolába* osztattam be mint nevelőtanár...”

Emlék a frontról 1915. Oszkár és Károly

Az *Önéletrajz* katonasággal kapcsolatos adatainak a hitelességét alátámasztja a még 1915-ben Károly bátyjával közösen készült és küldött katonakép. Ennek a fényképnek a hátulján ezek a sorok állnak: „Zum Andenken an Karl und Oskar Budaker”. Két, egy időben bevonult katonafiának ekkor még örülhetett az édesapa is. A másik katonakép Oszkárt egyedül mutatja már hadnagyi egyenruhában. Karddal és csáköval. Ennek a még Kőszegen készült képnek a hátulján ez olvasható: „Hálás szeretettel: Oszkár. Léva, 1917. szeptember 29-én”. Az *Önéletrajz* adatai szerint éppen hogy elvégezte ekkor a bécsújhelyi katonai akadémiát. A harctérre való újabb kiküldetése előtt tartózkodott Léván. A két testvér nem egy alakulatnál szolgált. Valószínű, hogy szeretett édesapjuk temetésén részt tudtak venni. Legalábbis Oszkár, aki nem messze tartózkodott abban az időszakban Kőszegtől.

Budaker G. Károly temetésére különben 1917. január 2-án került sor. A Leánynevelő Intézet Értesítőjében, 1916/17. iskolai év történetében, ezeket olvassuk: „Mélyen megrendítő, súlyos csapás ért bennünket az elmúlt iskolai év folyamán. Intézetünk éltető energiáját,

egész munkásságunk szívét, lelkét ragadta el a kérlelhetetlen elmúlás. Szilveszter este, kétnapi kínos szenvedés után meghalt Budaker Gusztáv Károly, mély tisztelettel és szertettel körülvett igazgatónk. Orvosa november hónapban ajánlotta neki, menjen azonnal szabadságra, mert a sok munkától, valamint a háború okozta aggodalmaktól meggyengült szervezete nem fog tudni ellenállni semmiféle, netalán fellépő komolyabb bajnak. Ő mégis helyén maradt, tovább dolgozott. Sajnos az orvosnak a gyorsan fejlődő események igazat adtak. A karácsonyi szünetben fellépő vakbélgyulladás másfél nap alatt végzett vele.

Hirtelen elmúlása igaz megdöbbenést és őszinte részvétet keltett nemcsak Kőszeg városában, hanem mindenütt, ahol ismerték. Utolsó útjára elkísérte nemcsak városunknak úgyszólván egész társadalma, hanem a felsőlövőküldöttsége is. Az egyházkerület nevében Kapi Béla püspök tartott ravatalánál gyászbeszédet, a gyászoló háznál dr. Tirtsch Gergely cs. és kir. katonai alreáliskolai tanár, a temetőben pedig Balikó Lajos helybeli lelkész s a lánynevelő intézet vallásánára mondott imát, illetőleg beszédet.

Sírjára úgy a tanári testület, mint az ifjúság koszorút helyezett.

Január 7-én a tanári testület gyászértekezletet tartott, amelyen Arató István helyettes igazgató emlékezett meg az intézetet ért nehéz csapásról és mély gyászról. A karácsonyi szünet után az első tanítási napon Balikó Lajos vallásánár ifjúsági gyászistentiszteletet tartott. Utána a tanári testület vezetésével az ifjúság friss virágokat vitt ki a temetőbe. A növendékek hosszabb ideig is kifejezést adtak gyászunknak fekete szalag viselésével.”

(Adatok az 1916/17. iskolai év történetéhez.)

Az említett Önéletrajz-ban Budaker Oszkár ezeket is írja: „*A katonai pályára édesatyám kívánságára léptem. Magam kezdettől fogva a lelkési pályára éreztem hajlamot.*” Hogy ennek a „hajlam”-nak hogyan, mikor volt a kezdete Budaker Oszkár életében, arról nem tesz említést. De ilyenek, a katonaság számára benyújtott, „hivatalos” önéletrajzban nincs is helye. Nem beszélt nekünk Budaker Oszkár sohasem egy különös, életsorát eldöntő, lelki élményről, pálfordulásról, hirtelen történt, pietisztikus életújulásról. Tény azonban, hogy 1917 karácsonyán, a román frontról, a német nyelvet inkább értő és használó édesanyjának és két kisebb testvérének német nyelven gyönyörű stílusban írt leveléből a *h í v ő*, imádkozó fiúi szív szeretete válik nyilvánvalóvá. Érdemes ezt a hangulatos, reményt ébresztő levelet nekünk is elolvasni:

A fiatal hadnagy. Léva, 1917

Kedves Mama!

1917. dec. 24-én, éjjel 1 órakor

Karácsonyi varázslat.

Legteljesebb erdei béke, ezüstös holdfény, csillogó hókristályok. A kísérteties faóriások között fenyőtörzsekből épített kápolna, benne titokzatos tündérfény. Köréje gyülekezve komoly katonák, meg-megszakítva imádság-mormolásukat. Karácsonyi pompa, megragadó, magasztos karácsonyi varázslat. Éppen most jövök a karácsonyi éjféli miséről. Elmúlt az én karácsonyestém is.

Sokat, nagyon sokat gondoltam Rátok.

Íme ma ezt akartam elmondani Nektek, elstutogni Nektek gondolataim segítségével.

De most későre jár az idő. Ezért jó éjt, békés, boldog karácsony-éjt!

Dec. 25-én...

És ma karácsony ünnepe van! Pompás téli nap a mai. Egészen csendesen hulldogál körülöttünk a hó. Szemeimmel követem a selymes hópelyheket, míg nyugvóhelyet keresve bele nem simulnak a fehér hótakaróba. Mellettem áll kedves kis karácsonyfácskám, a csillogó aranyszálak rajta meghittien intenek felém. Mintha talán arra kívánnának emlékeztetni, hogy az elmúlt időkben már láttam őket a szülői házban. És ahogyan így nézem őket, úgy tűnik nekem, mintha körülfonva egyre tovább-tovább magukkal vonnának és lelkemet lágyan vinnék magukkal. És most, ... most Nátatok vagyok. És most szeretnék Nektek oly sok mindenről szólni, de mégsem találok a szavakat. Csak lassan térek magamhoz és elmondom... vajon Ti halljátok jól? Elmondom Nektek az én karácsonyestémet. Ahogyan lassan leszáll az alkony, ahogyan teljesen magamban egy dombtetőn állok és a pompás, szép téli tájat szemlélem, és lelkem imádkozva mindezt a szépséget szomjasan magába issza, issza és nem képes betelni vele.

És aztán felkeresem fedezékemet, a legszebb, legtisztább karácsonyi hangulattal a szívemben. És álmodom, álmodom, – de Nektek csak az én karácsonyestémről szeretnék beszélni; álmképeim? Oh igen, azok szépek, azok tiszták, de mind csak merő képzelet és az embernek csak a valóságra kell figyelmét fordítania. – Azért figyeljétek, tovább mondom. Elmondom, hogyan szólalnak meg hangok lágyan a fedezékem előtt, és akkor nyers katonatorkokból megragadó karácsonyi énekek csendülnek fel boldogságot kívánva nekem a nagy ünnep alkalmából. Legénységem ezzel fejezte ki köszönetét azért a szeretetért, amelyet iránta tanúsítottam. És kell-e Nektek szólnom arról, hogy engem ez nagyon-nagyon mehatott és ez volt számomra a gazdag és az igazán értékes karácsonyi ajándék?

De tovább! Elmondom ahogyan egyszerre fácskám csillogó fényben felragyog és ahogyan most gondolataim – Titeket magamhoz öelve – messze-messze visszaszállnak és megállnak egy karácsonyfa előtt, ahol egy szerető édesanya csendesen sír és egy nővér tekint komolyan a fényzőnbe és egy kedves kis testvérke – még semmit sem tudva a gondokról – csak a kedves karácsonyi játékoknak örül. Meséljek-e erről? De csend, Ti éreztétek, hogy Nátatok jártam.

Halljátok, folytatódik elbeszélésem.

Folytatódik, ahogyan holdfényes éjszakán elmentem és megálltam egy kis erdei kápolna előtt, és feledve a vallási különbségeket, igazán szívből imádkoztam Isten áldásáért.

Az aranyszál szétszakad, véget ér elbeszélésem.

Ismét a fedezékemben vagyok és még egyszer azt kiáltom Felétek: Reménykedjétek és ne csüggedjétek!

Üdvözl és csókol Benneteket Mindnyájatokat a legszívélyesebben hálás fiad:

Oszkár

Arról is van megbízható helyről származó tudomásunk, hogy Budaker Oszkár, mint katonatiszt, kint a fronton, a lövészárookban „szépen prédikált nekünk katonáinak.” Egy dunántúli magyar falu lakója mondta ezeket lelkészének. Nem is sejtve, hogy az a tiszt, a lelkész teológiai tanára, papja volt.

Budaker Oszkár a fronton eltöltött évek során, saját bevallása szerint s a hivatalos kérdésekre adott feleletként, nem szerzett „magasabb” parancsnoki elismerést, dicséretet, kitüntetést. Horváth Tibor osztálytársa, akivel együtt vonult be ugyancsak a 18-asokhoz, harctéri magatartásáért a „hadiékiértményes III. oszt. katonai érdemkeresztet a kardokkal és a Károly csapatkeresztet” kapta. Ilyenek Budaker Oszkár tiszt zubbonyát nem ékesítették. De emiatt nem

érezett sem keserűséget, sem irigységet. Bizonyára Horváth Tibor, a lövői patikus fia, a későbbi neves büki orvos sem értékelte túl magasra a kitüntetések.

Az Önéletrajzból tudjuk azt is, hogy 1918. december 1-ig szolgált a fronton, majd az összeomlás után rövid ideig még Sopronban, Kőszegen, és Pozsonyligetfaluban. 1919. március 15-től a kőszegi katonai alreáliskolába osztatott be mint nevelőtanár. Közben Budapesten a Pázmány Péter Tudományegyetemen az 1921/22 és az 1922/23 tanévben magyar–német szakon tanári diplomát szerzett. A szép és impozáns, akkori „Hunyadi Mátyás” m. kir. reáliskolai nevelőintézet kőépülete ma is díszje Kőszeg városának. Budaker Oszkár az iskola Értesítője szerint itt az 1922/23 és az 1923/24 tanévekben oktatta mint nevelőtanár a magyar és a német nyelvet. Ottlik Géza *Iskola a határon* című regényében tanárát, Budaker Oszkárt „Marcell főhadnagynak” nevezi és nagy tisztelettel és szeretettel emlékezik meg róla.

A kőszegi tanári évek alatt Budaker Oszkár 1921. május 28-án, mint m. kir. főhadnagy házasságot köt a 21 éves rk. Holéczy Annával, Holéczy János ev. MÁV üzletvezető-helyettes és a rk. néhai Gürtl Anna leányával. A házasság tanúi: Thold Dezső százados és Nevgrády Silbert tanár voltak. Az eskető lelkész pedig Balikó Lajos. Az ifjú pár a katonaiskolához közel, a Kert u. 13. szám alatt levő szép, kertes, családi házban kapott új otthonát. Az utca azóta többször is cserélt nevet, de a ház ma is teljes szépségében díszlik az ismét Kert-nek nevezett utcában.

A gyermekáldás a következő év, 1922. április 14-én köszöntött be, amikor megszületett első leányukként Edda. A keresztszülők az édesanya testvérei: Holéczy Ödön főhadnagy és Holéczy Ilona hajadon voltak. A keresztelő május 20-án volt, ugyancsak Balikó Lajos szolgálatával.

A lelkészi pálya iránt érzet „hajlam”, nyilván Isten Szentlelke, arra kényszeríti Budaker Oszkárt 1924-ben, hogy az addig gyakorolt katonatanári pályát felcserélje a lelkészivel. Pap kívánt lenni. Isten szolgája. E cél elérése érdekében Kőszegről Sopronba helyezteti át magát a *II. Rákóczi Ferenc m. kir. Reáliskolába*. Ennek a neves, a Teológus Otthonnal átellenben lévő „Zögernek” az 1924/25 tanévről szóló Értesítőjében ezeket olvassuk:

A fiatal házaspár Eddával

„nevelőtanárok: ... Budaker Oszkár. Tanította a magyar nyelvet az I. b. osztályban, a német nyelvet a II. évfolyamban és a III. a. osztályban heti 18 órában. Osztálytanár a II. a. osztályban.”

A katonai nevelőiskolában történő oktatói munkájával párhuzamosan hallgatója már a soproni evangélikus hittudományi karnak is. A bölcsészkaron szerzett tanári oklevele beszámításával, „korkedvezménnyel” végezhetette a teológiai tanulmányait. A kötelező nyolc félév helyett lehetővé vált számára, hogy hat félév után tegye le szigorlatait és szerezzen abszolutóriumot.

Az 1924/25. tanév Budaker Oszkár számára nagy erőpróbát jelentett. Rendes oktató-nevelő tanár a Rákócziban, ugyancsak rendes hallgatója, heti 36 órában a Teológiánknak. Bizonyára sok jóindulat nyilvánult meg Budaker Oszkárral szemben mind katonai feljebbvalói, mind pedig a Teológia professzorai részéről. S természetesen nem hiányozhatott a megértő családi háttér sem. 1924. szeptember 1-től katonai „átmeneti viszonyba” helyezteti magát. Ez azt jelentette, hogy „civilisé” vált s a következő éveket már így, csak a teológiai stúdiumainak élve, folytathatta

tanulmányait. A katonaiskola szolgálati lakásából ki kellett költözniük, s az azóta már nem létező Jókai u. 24 sz. emeletes bérházban találtak új otthonra. Az életfenntartást főleg a feleség szülei biztosították. Még vannak Sopronban olyanok, akik jól emlékeznek a fiatal Budaker házaspárra, akik vasárnaponként, kislányukat kézen vezetve mentek a templomba, az istentiszteletre.

Budaker Oszkár 1927. május és június végén tette le szigorlatait. Kitüntetéssel végzett. Az újszövetségi szigorlati dolgozatának címe „Krisztus feltámadásának értelme és vallásos jelentősége” volt. A hosszú oldalakon, kézírással, apró betűkkel megírt szigorlati dolgozat végén, mint értékelést ezeket olvassuk: „Minden tekintetben kifogástalan dolgozat. A szerző nemcsak tisztában van egyes főfogalmakkal, hanem azokat helyes viszonyba hozva, rendszeresen építi fel tanulmányát s vonja le a végső következtetéseket. Szép irodalmi tájékozódottsága is van. Jeles minősítéssel fogadom el. Sopron, 1927. V. 20. dr. Kiss Jenő.”

„D. dr. Pröhle Károly dékán úr Öméltósága szívhez szóló búcsúbeszédének hatása alatt Stráner Vilmos prodekan úr Öméltóságának spontán indítványára a jelenlévők kimondják, hogy a tanulmányaik folyamán létrejött szellemi közösséget és a fakultáshoz, mint Alma Mater-ükhöz való ragaszkodásukat annak elhagyása után is őszinte igyekezettel és odaadással fenntartani, ill. ápolni kívánják. E célból elhatározzák, hogy 5 év múlva, azaz 1932. május hó első felében a fakultás székhelyén Isten segítségével találkozót tartanak, amelyen való szíves megjelenésre a fakultás tanárait is fel fogják kérni. A találkozót előkészítésével B u d a k e r Oszkárt bízzák meg....”

(Részlet Sopronban, 1927. június hó 29-én a M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karának a f. tanév június havában végzett hallgatóinak tanácskozásáról felvett Jegyzőkönyvéből. Aláírások: Balázs Béla, Bácsi Sándor, Budaker Oszkár, Dedinszky Gyula, Havasi Dezső, Sokoray Miklós, Szlany Pál, Ittész Mihály, Asbóth Gyula, Árkosi Szabó Lóránt, Schemmel Viktor.)

Az ünnepélyes lelkészavatásra néhány hét múlva, 1927. július 24-én került sor. Ennek a helye a *szentantalfai* templomban volt. Budaker Oszkár mellett még Bácsi Sándor és Jánossy Lajos állt az oltár előtt. Az avatást Kapi Béla püspök végezte. A szép ünnepségről a „Harangszó” 1927. augusztus 14. száma hozott részletes beszámolót. A „Jövel Szentlélek Úristen” eléneklése után Novák Elek főjegyző imát mondott, majd Nagy Lajos esperes kiszolgáltatta a három lelkészjelölt számára az úrvacsorát. „Erős várunk...” éneke után a püspök, Nagy Lajos esperes, Fenyvesi Ede tb. esperes kíséretében az oltár elé ment és elmondotta Jeremiás

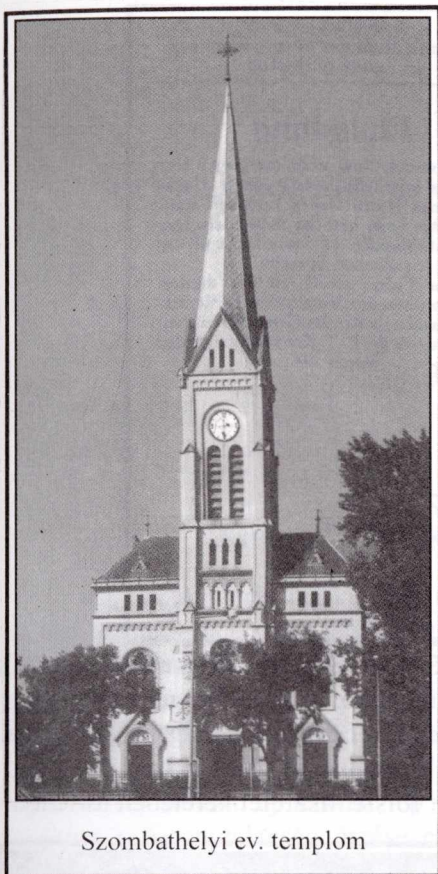
Szentantalfai templom oltára

próféta könyvének I. rész 2–12. versei alapján gyönyörű lelkészavató beszédét. A rendkívüli hatást keltő avatóbeszéd után a lelkészjelöltek letették az előírt esküt, ...mire a püspök, majd sorban a többi lelkész, megáldották a felavatott lelkészjelölteket...”

A felavatás után első szolgálati helyül *Szombathelyt* jelölte ki számára Kapi Béla püspök. Akkor még a dunántúli egyházkerületnek itt volt a központja s egyúttal püspöki székhelye. Püspöki segédlelkésszé minőségben végezte itt szolgálatait. A szombathelyi gyülekezet anyakönyvei szerint itteni tartózkodása alatti időben, augusztus 1-től szeptember 15-ig, Budaker Oszkár egyetlen kazuális szolgálatot, egy temetést végzett augusztus 21-én.

Másfél hónapi, püspöki segédlelkésszé szolgálata után Budaker Oszkár „haza” került *Kőszegre*. Családja, özvegy édesanyja s egyik testvére is itt lakott, itt élt.

A dr. Tirtsch Gergely lelkész és dr. Beyer János egyházközségi felügyelő elnöklete alatt szeptember hó 26-án tartott *képviselőtestületi ülésen felvett jegyzőkönyv* 68. pontja szerint: „Főtisztelendő püspök úr ...sz. leiratával Budaker Oszkár segédlelkésszé küldte ide és felhívja az egyházközséget, hogy részére a híványt megállapítsa és kiadja. A segédlelkész állását szeptember 15-én elfoglalta. A képviselőtestület püspök úr öméltósága intézkedését tudomásul veszi.

Szombathelyi ev. templom

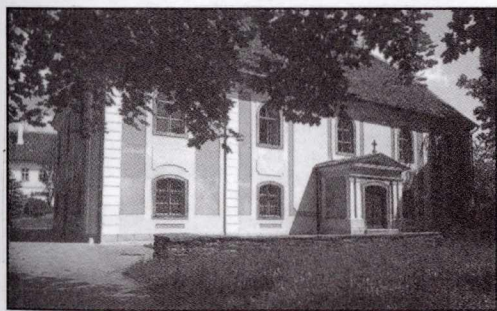
Budaker Oszkár segédlelkésként szeretettel üdvözlí s részére a következő híványt állítja ki: segédlelkéski működésében tartozik a paróchus lelkész utasításai szerint eljárni. Ezen munkájáért felajánl a gyülekezet havi 144 Pengőt, azaz Egyszáznegyvennyegy pengőt az egyházi pénztárból előre kifizetve, azonkívül egy szobából álló lakást és annak világítását... A képviselőtestület szeretettel és bizalommal üdvözlí Budaker Oszkár segédlelkésként és munkájához Isten megsegítő kegyelmét és áldását kívánja.”

Képviselőtestületi jegyzőkönyv 1928. október 4-én:
„Az elnökség jelenti, hogy Budaker Oszkár segédlelkésként a soproni egyházközség rendes lelkészévé választotta. A távozó lelkész itteni munkakörét hűséggel, lelkiismeretes pontossággal és nagy szeretettel töltötte be és az egész gyülekezet rokonszenvét és szeretetét bírta. Bár távozását az egyházközség fájlalja, mégis örül annak, hogy Sopronban az egyházkerület ezen régi, előkelő gyülekezetében önálló lelkéski munkakört nyer.

A képviselőtestület Budaker Oszkár lelkész úrnak gyülekezetünkben egy éven át kifejtett buzgó, áldásos munkásságáért köszönetet mond. Soproni rendes lelkésként történt megválasztása alkalmából szeretettel üdvözlí, további munkájához Isten gazdag áldását és bő sikert kíván.”

Budaker Oszkár közel 14 hónapi kőszegi segédlelkéski szolgálati ideje alatt, a rendes gyülekezeti, istentiszteleti és egyéb szolgálatai mellett 3 keresztelest, 2 esketést és 6 temetést végzett.

A soproni gyülekezet váratlanul nehéz helyzetbe került, amikor a harmadik lelkéski állást 1913 óta betöltő Pötschacher István féléves, Amerikában töltött tanulmányi szabadságáról nem

Kőszegi evangélikus templom

kívánt visszatérni, s emiatt 1927. november 1-el, le is mondott soproni tiszteről. Igen népszerű, jó képességű lelkésze volt 14 esztendőn keresztül a soproniaknak. Jó néhány lelkész vállalta volna, hogy Pötschacher István utódja lesz. De végül is két lelkész próbaszolgálatra való meghívása mellett döntött az egyháztanács. Az egyik a szomszéd harkai gyülekezet lelkésze, Danielisz Róbert, a másik Budaker Oszkár kőszegi segédlelkész volt. Danieliszt augusztus 5-én, Budakert 12-én hallgatta meg a gyülekezet. A lelkészválasztás szeptember 16-án történt a gyülekezet nagy érdeklődése mellett. A választás, illetve a meghívás

Budaker Oszkárra esett. „Tisztára megállapítható, írja Hanzmann Károly, hogy Budaker Oszkár minden tekintetben korrektül viselkedett és távol maradt minden túlekedéstől. Danielisz Róbert viszont maga volt pártjának fő mozgatója, irányítója. A Budaker-pártnak a hívei főleg az intelligencia sorából kerültek ki, a Danielisz-pártiak túlnyomórészt a nép fiai voltak. Végeredményben is nagy szerencse, hogy Budaker lett a lelkészünk, mert az ő becsületes és konciliáns modora rövid idő alatt a legtöbb reá nem szavazót nem csak leszerelte, hanem lelkes hívévé tette.”

(Helyzetrajz és adalékok a soproni ág. h. ev. egyházközség 1900–1950 évi történetéhez. 68–69. l.)

A soproni evang. egyházközség elnök-
ségétől.

Meghívó

Nagytiszteletű Budaker Oszkár lelkészünket vasárnap, azaz 1928 november 4-én délelőtt 9 órai kezdettel iktatjuk be ünnepélyesen szent hivatalába. — Utána megtartja az új lelkész német és magyar be-
köszöntő beszédjét.

Ugy ezen ünnepélyre, valamint az ünnepélyt követő, az egyházmegyei elnökség elnökleite alatt tartandó *egyházközségi közgyűlésre* a t. konventtagokat ezuton is meghívjuk.

Vom Präsidium der evang. Kirchengemeinde in Sopron.

Einladung

Sonntag, den 4. Nov. 1928, morgens 9 Uhr findet die feierliche Installation Sr. Hochwürden des Herrn Oskar Budaker statt. Nach dieser Feier hält der neue Seelsorger seine Antrittsreden in deutscher und ungarischer Sprache.

Zu dieser Feier, sowie zu der darauffolgenden, unter dem Vorsitze des Seniorats-Präsidiums abzuhaltenden *Generalversammlung* laden wir die P. T. Konventsmitglieder hiemit ein.

Az egyházközségi elnökség.

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

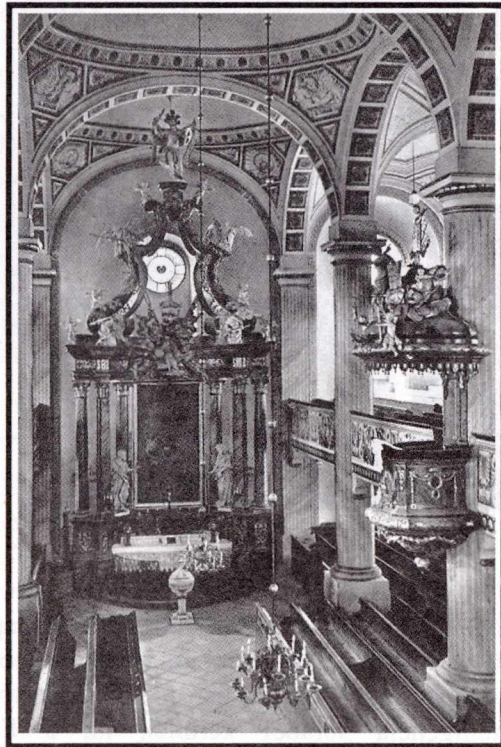
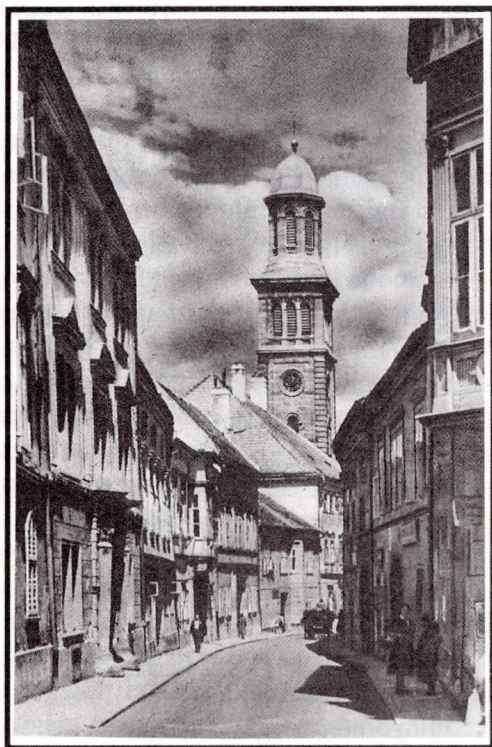
László Lajos
esperes

urnak

Ullár 10th. Alig. Kéreménytel. Németzet. Sopron 2.191

A fölényes szavazattöbbséggel megválasztott, Kőszegről érkező Budaker Oszkárt és családját, október 30-án lelkes és népes gyülekezet várta a Déli pályaudvaron, ahol Ziermann Lajos esperes köszöntötte új és fiatal kollégáját. Harangzúgás közben kísérték a családot felvirágozott otthonába, a Templom u. 12-be.

November 4-én, Szenth. u. 22. vasárnap, a délelőtti főistentisztelet keretében történt a

A soproni evangélikus templom és a Templom utca

hivatalos és ünnepélyes beiktatás, amelynek a szolgálatát Scholtz Ödön esperes, ágfalvi lelkész végezte. Ezután került sor Budaker Oszkár német és magyar nyelven elmondott beköszöntő igehirdetésére. A lelkészválasztás lefolyásáról és annak eredményéről, az új lelkész lelkes fogadtatásáról és a zsúfolásig megtelt templomban történt beiktatásról a *Soproni Hírlap* minden alkalommal színes és részletes tudósításokban, bő terjedelemben számolt be.

MÁSODIK RÉSZ

AZ ÚR „MAGUNKNÁL MARASZTALÁSÁNAK” A SZOLGÁLATÁBAN

Sopronban 1928–1952

Beköszöntő igehirdetés

1928. nov. 4

(Zsid 13,1–9)

Keresztyén Gyülekezet! Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Az Úrnak szeme ma különös mértékben rajta nyugszik a soproni gyülekezeten. Híveinek új pásztora fogadta meg színe előtt, hogy minden erejével hűséges sáfára akar lenni a reábizottaknak és buzgó imádság szállt fel trónusa elé, hogy nézze kegyesen a gyülekezet és új lelkészének frigykötését és ne tagadja meg tőle áldását. Ebben az imádságban benne foglaltatik saját erőtlenségünk tudata, de benne foglaltatik a vágy is, hogy a bizonytalanság érzése alól, amely minden változással velejár, felszabadítsuk lelkünket. Ez az érzés természetsszerűleg ránehezedik a gyülekezetre, amikor új lelkész lép a körébe, hogy karöltve lelkész társaival gondját viselje, de szorongat a bizonytalanság érzése engem is, amikor evangélikus anyaszentegyházunk ezen ősi végvárába hívott el szolgálatra az Úr. Ezért ma mindannyian, a gyülekezet is, a lelkész is, az Úr segítő kegyelmébe ajánljuk magunkat és azzal a biztató, áldást ígérő vallomással borulunk le Előtte, hogy ha változik is a gyülekezet lelkészének személye, ha más is immár annak munkaköre, de ugyanaz marad, Akinek mindnyájan szolgálni akarnak, mert „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz.” A gyülekezet bennem lelkészt cserélt, de nekem csak az a forró óhajom, hogy a régi evangéliumot hirdessem és

a nyáját a juhok nagy pásztorához, az örök Krisztushoz vezessem,

- 1) hogy Az megóvja őket a tévelygéstől
- 2) és megerősítse a szívüket.

1) Jézusra, az örök Megváltóra van mindenk felett szüksége a mi korunknak is, mert amint Ő, az Isten Egyszülöttje öröktől fogva mindörökké ugyanaz, merő szeretet, tiszta szentség, élet és üdv forrása, úgy az ember is ugyanaz maradt: gyarló és önző, a boldogságot hajszoló és azt bűneivel százszor is eljátszó szánalmas, veszendő teremtmény. A jónak Istentől beléoltott szeretete él benne, a rossztól irtózik, de amikor arra kerül a sor, hogy ennek hadat üzenjen és a kérlelhetetlen küzdelmet önmagán kezdje, a lelkesült kezdésen túl hamar fárad és a jószándék mellett is bukás bukást ér. Hogy azután így ne legyen kénytelen porig alázva önmaga előtt is bevallani tehetetlenségét, göggyében szabados urává teszi magát cselekedeteinek és bélyegez jónak és megengedettnek minden mulasztást, minden vétket, amelybe gyarlósága vitte és amely miatt háborog és vádol a lelkiismeret. Vagy pedig fásultan belenyugszik abba, hogy embernek lenni annyi, mint a gyarlóságban sínylődni és keserű mosollyal fordul el, amikor a bűn diadalmas letöréséről beszélnek neki.

Ilyen volt a természetes ember kétezer évvel ezelőtt és ezért volt szükség arra, hogy maga Isten könyörüljön rajta; és ilyen az ember ma is és azért van szükség ma is arra, hogy a Megváltó mentő kezét el ne utasítsa magától. Nincs ebben a tekintetben kivétel. Az emberi gyarlóság és tehetetlenség vázolásában ugyan a végleteket tartottam szem előtt, és a mindennapi élet állandó hajszája, kisebb-nagyobb gondjai és bajai egy-egy időre el is vonják a figyelmet a lélek állapotának tudatos szemmel tartásától, mégis lehetetlen, testvéreim, hogy közületek csak egy is akadna, aki

még sohasem döbönt volna a maga gyengeségének, a bűn erejének a tudatára és akiben még sohasem lángolt volna fel vágy, támasz, erősség, diadalt adó hatalom után. Ismeritek is ezt a hatalmat valamennyien. Krisztus az, és hogy újra és újra halljátok Őreá való utaltságokat és mind jobban megismerjétek kegyelmét, valamint lelketek felett és a bűn felett is való hatalmát, ezen munkálkodni lesz lelkésztestvéreimmel együtt immár az én feladatom is. Ameddig erőt ad nekem az Úr, nem akarok elfáradni Jézus Krisztus hirdetésében és abban, hogy kérve-kérjelek benneteket: „Különböző és idegen tudományok által ne engedjétek magatokat félrevezettetni!”

Nem emberi bölcsességet akarok hirdetni, hogy szóljam azt, ami a fülnek kedves, hanem pusztán eszköz akarok lenni Isten kezében, hogy az Ő evangéliuma és abban Krisztus zörgessen a szíveken míg ki nem nyílnak Előtte és szívszorongva maguknál marasztalják, akik befogadták. Bár tehetném, hogy megüresítsem magam, hogy semmi földi hang ne gyengítse az evangélium szavát, amikor abban szeretettel hív Magához mindenkit Krisztus, amikor kérlelhetetlen komolysággal harsan a szava, hogy minden út tévelygésbe vezet, amelynek nem Ő a célja és hamis tudomány minden bölcsesség, amely ellene mond az Ő tudományának. Hamis tudomány, amely azt hirdeti nektek, hogy egyedüli értékek a földi javak, a vagyon, az emberek előtt való kedvesség, vagy akár a testi egészségnek a bálványozása. Hamis tudomány, amely azzal csábit és csalogat, hogy fennhéjázva hirdeti: nincsen bűn és azért életrevalóság hiánya, puha tunyaság, ha marcangol a lelkiismereted. Hamis tudomány, amely a földhöz akarja kötni minden gondolatodat, minden vágyadat és kisdedek értelem nélküli csacsogásának és sír szélén állok utolsó kétségbeesett reményének gúnyolja azt a hitet, hogy van lélek és van örökkévalóság. Nos tehát, Krisztus evangéliumával hirdetni fogom nektek, hogy igazán van lélek és van örökkévalóság és hogy ez az örökkévalóság lehet örökké tartó győtrelem is! Ennek pedig áldozatul esnek mindazok akik félre engedték magukat vezetetteti a különböző és idegen tudományok által és nem akartak térdet hajtani Krisztus előtt, Aki tegnap és ma és örökké ugyanaz. Hirdetni fogom, hogy Isten nem csúfoltatik meg, mert amit vet az ember azt fogja aratni is. (Gal 6,7). Ítéletről is szólok tehát majd és bár úgy volna, hogy amikor ezt teszem, Isten igéje mint a kétélű kard járja át a közömbösek lelkét és mint az örökkévalóság harsonája rázza fel az alvókat, akiknek szívéhez nem tudott eljutni az isteni szeretet lágyan csengő, hívogató szava. És feltáruljon egész rémségében előttük a feneketlen mélység, amelynek szélén állanak, hogy lelkük mélyéig megborzadva és a menekülés kétségbeesett vágyától hajtva térjenek meg Ahhoz, Aki áldozati halálával megnyitotta az egyetlen utat, amelyen a legnagyobb bűnös is eljuthat a kegyelemhez. Ennek a kegyelemnek a megragadásához fogom hívni a gyülekezetet szüntelenül, hogy általa mind kevesebben vesszenek el és mind többen nyerjék el azt a mérhetetlen nagy áldást, amely abban áll, hogy megerősítetik, nyugalmat talál a szívük.

2) Az emberi életnek valami mélységes tragikumja nyilvánul meg abban, hogy minden tévelygésének végső oka nem más, mint éppen a szív megerősödésének, megnyugvásának hajszolása. A gondoktól való szabadulás vágya a gyökere az önzésnek, amely magának akar megtartani mindent, csakhogy a szükség érzése ne nyugtalanítsa és amely sietve fordítja el tekintetét, amikor feléje kiált a nyomor, a nincstelenség, mert még a természetes szájalom is zavarná nyugalma. A nyugalomnak, az erős szívek fagyos nyugalmanak elérése rejlik a büntudat elfojtása, a lelkiismeret mesterséges elkábitása mögött is, és mert tudja az ember, hogyha Istennel találkozik, Annak lángoló szeme keresztüllát minden ámitáson, azért kitér előle és megátalkodott daccal tagadja, hogy van, akinek felelőséggel, számot adással, tartozik. És hogy ez az Isten elől való kitérés, az Isten elől való menekülés könnyebben sikerüljön, beleveti magát az élet zajába, ahol legsebesebben kavarg az örvény és legbódítóbb a mámor. De titkon, a szív mélyén tovább sajog a nyugtalanság, mert minden körültekintő magaóvás mellett is jönnek a csapások, az örömköketése közben is vannak pillanatok, amikor a holtak vélt lelkiismeret feltámad és hiába sír győzhetetlen erősség után a vergődő szív.

Hogy közületek, testvéreim, mind kevesebben jussanak erre a szörnyű sorsra, azért hirdetem majd nektek szüntelenül az örökkévaló Krisztust, hogy meghódoljatok Előtte és ezáltal a tévelygéstől megmenekülve az Ő kegyelméből megerősíttessék szívetek. Ez az egyedüli útja-módja a szív megnyugvásának. Aki közületek eddig más utakon kereste ezt a megnyugvást, az jól tudja, hogy hiába gyötörte magát. Aki Krisztus útján Istennél keresi majd, Augustinussal vallani fogja: „A Feléd való vágyakozást oltottad mibelénk és nyugtalan a mi szívünk, míg meg nem nyugszik Tebenned!” Micsoda áldott erősségre tesz szert a szív, ha Krisztustól megtanulja, hogy Isten

szerető atyja, Aki akkor is áld, amikor sújt és Aki a szenvedésekkel is javát célozza, mert általuk megakarja óvni az elbizakodottságtól és a lelkére való vigyázásra serkenteni. Mindenek felett pedig micsoda erőssége a szívnek az a tudat, hogy bűneinél hatalmasabb az Isteni kegyelem és ha minden jó igyekezet mellett is újra és újra erőt vesz rajta nyomorult gyarlósága, nem kell kétségbe esni, hanem bocsánatra számíthat az irgalom Atyjánál, hogy kegyelemre számíthat ítélet helyett.

Íme testvéreim, megmondtam, hogy életemet ebben a gyülekezetben is Jézus Krisztus hirdetésének akarom szentelni, aki tegnap és ma és örökké ugyanaz, hiszen „ más fundamentumot senki sem vethet azon kívül, amely vettetett, amely a Jézus Krisztus” (1Kor 3, 11). Újra vallom azonban, hogy minden emberi jó szándék hiábavaló, ha Isten nem áldja meg szent segedelmével. Ezért imádkozunk ma, ezért imádkozzon a gyülekezet velem együtt a jövőben is szüntelenül. Bár úgy volna, hogy a gyülekezetben mind többen jutnának el a kegyelemhez és az erős szív kimondhatatlan boldogságához és mind erőteljesebben szállna ég felé az ujjongó vallomás: „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz!” Bár úgy volna, hogy majdan elmondhassam: „Atyám, akiket nékem adtál, megőrizém és senki el nem vezett közülök!” (Jn 17, 12). Ámen.

Gyülekezeti bibliaóra

(Fil 1, 15–21.)

1931/32. évben.

.....egyike a leggazdagabb biztatásoknak, amelyet a Szentírásból meríthetünk, hogy Krisztust nem úgy kell elképzelnünk, mint aki tőlünk elképzelhetetlen távolságban él és uralkodik, hanem közel van hozzánk, a legbensőségesebb kapcsolatba lép híveivel, Lelke beleköltözik az emberek lelkébe és közli azokkal az ő isteni erejét. Vannak, akik a maguk hitelenségében nem vágnak a hívő keresztyéneknek ezután az élménye után, amikor érzik Krisztus jelenlétét, lelkükben való munkálkodását, de azok nem tudják, hogy micsoda boldogság rejlik ebben a tapasztalatban. A napokban olvastam a következő történetet: egy nagy műveltségű, de hitetlen ember egy hívő fiatal leánytól azt kérdezte, milyen a Te Istened? Nagy Isten, vagy kis Isten? A leány válasza így hangzott: az én Istenem nagy is, kicsi is. Mikor a tudós ember viszont kérdezte, hogy érti ezt, megmagyarázta: az én Uram olyan nagy, hogy az egész világmindenség sem tudja befogadni, de viszont olyan kicsi, hogy az én szívemben is tud lakozni. És az a művelt ember megvallotta, hogy ennek a leánynak a válasza nagyobb hatással volt reá, mint egy egész könyvtár elolvasása. Aki vágyódik ennek a fiatal leánynak a tapasztalata után, az kérje a Krisztus Lelkét és érezni fogja, hogy nincs az a viszontagság, szenvedés, amely meg tudja törni, ha érzi lelkében Krisztus Lelke munkáját.

Az apostol ezt megtapasztalta és ezért mondhatta: nekem az élet Krisztus és a meghalás nyereség. Pál apostolnak a Szentírásban foglalt összes személyes vallomástételei között ez a legrövidebb, de talán ez a leggazdagabb. Jelentőségét, értékét fokozza az, hogy ezt nem úgynevezett jobb sors közepette mondotta, amikor az embernek könnyű hangzatos kijelentéseket tenni, hanem a börtönben, amikor el kellett készülnie arra, hogy ez a fogság halálával végződhetik. Az apostolnak Krisztus volt az élet és a meghalás nyereség: ha szabadon bocsátják, akkor annak örülni tud, mert ez az élet nem volt számára egyéb, mint az élő Krisztussal való zavartalan összeköttetés; ha kivégzik: annak is örülni tud, mert akkor megszűnik minden akadály, amely Krisztussal fennálló kapcsolata bensőségét zavarja.

Milyen boldog az, aki az apostollal mondhatja: nekem az élet Krisztus! Ezt a vallomástétele többféle szempontból lehet tekinteni. Lehet úgy is érteni, hogy az apostol azt mondja: nekem Krisztus életem öröme. Az emberek öröme nagyon sokfélehez kapcsolódik. Van, aki nagyon sekélyes értékekben leli fel: pénzben és mindabban, amit pénzzel megszerezhet, könnyű, tartalmatlan szórakozásokban, változatos ételekben; van akinek élete értékesebb javakhoz, pl. tudáshoz, tudományhoz, művészethez kapcsolódik; van aki a munkában leli örömét, szeret dolgozni és örül sikereinek; másoknak öröme még értékesebb dolgokhoz kapcsolódik, még tartalmasabb örömben leli fel élete célját; van aki a családjáért él és a róluk való gondoskodásban leli fel életének örömét. Az apostol azt mondja: nekem az élet Krisztus, az én életem öröme Krisztus. Mégpedig nem úgy kell ezt érteni, mintha talán Krisztus tanításában lelte volna fel örömét, amelynél tökéletesebb, szebb tanítással még senki sem ajándékozta meg az emberiséget; nem is úgy kell érteni, mintha

Krisztus ügyéért való tevékenykedésben lelte volna fel örömét, hanem Krisztus személyéhez fűződött öröme. Az volt életének öröme, hogy Krisztust mindig maga mellett tudta és önmagát Krisztussal állandóan kapcsolatban tudta.

De lehet úgyszólván felfogni, hogy ezzel ezt mondta: nekem Krisztus életem tartalma. Neki Krisztus életének tartalma abból a szempontból, hogy egész élete Krisztusnak szentelt szolgálat volt, nem akart egyebet tenni, mint amiről tudta, hogy Krisztusnak tetszik, nem akart semminek sem örülni, semmi élvezetből nem akarta kivenni részét, amiről tudta, hogy Krisztussal szemben azért szégyenkeznie kellene. Pál apostol mindig csak Krisztusnak akart szolgálni; egész életének tehát abból a szempontból Jézus volt a tartalma, hogy Krisztus munkálkodását fedezte fel saját életében, s abban nem látott mást, mint Őt; mindenben ami érte, ami felemelte, ami sújtotta, Krisztus munkáját látta és ezt a munkát a maga egyéni önzésből fakadó akarásával, cselekedetével nem akarta megakadályozni. Életének tartalma volt abból a szempontból is, hogy minduntalan érezte, hogy Krisztus élteti őt, ad erőt mindennek az elhordozására. Krisztus volt öröme, életének tartalma, életének ereje.

Ha mi ugyanezt mondhatnánk, ha egész szívvel vallhatnánk: nekem az élet Krisztus! Ha nekünk se vágya szívünk olyan örömök után, amelyek kiábrándulással csalódással végződnek, ha mi is egész életünket úgy fogjuk fel, mint Jézusnak teljesítendő szolgálatot: a családi életet, hitvesünkkel való érintkezést, gyermekek nevelését, embertársainkkal való érintkezést, munkánk elvégzését mind úgy fogjuk fel, mint Krisztusnak teljesítendő szolgálatot, ha mi életünkben Krisztus munkaterületét látjuk, mindenben ami ér, sújt, Krisztus cselekedetét fedeznek fel; mindenkor éreznék erejét, lelkének munkálkodását, ugye milyen boldog, gazdag keresztyén élet volna ez az élet! Amilyen mértékben vágyunk ilyen élet után, amilyen mértékben érezzük a távolságot az apostol keresztyénsége és a mi keresztyénségünk között: olyan mértékben kérjük Krisztus Lelkét! A mi erőnk ahhoz sem elégséges, hogy százszor szégyellt rossz szokásról letegyünk, még kevésbé elégséges, hogy olyan életre térjünk át, amelyről elmondhatjuk, hogy nekem Krisztus az élet.

De az apostol azt is mondja: nekem a meghalás nyereség. Olyan vallomás ez, amely sok, talán a legtöbb ember előtt a legnagyobb fokú értelmetlenség, mert legtöbbünk számára a meghalás nem nyereség, hanem veszteség, a legirtózatosabb veszteség. Elvesztése mindannak, ami itt, – hacsak ideig-óráig is, – de boldoggá tette az embert, elvesztése az apró örömöknek, amelyek a mindennapi életből kinőnek, elvesztése kedves embereknek, elvesztése mindannak, amiért élünk. A legtöbb ember előtt azért is értelmetlenség ez, mert a legtöbb ember számára ezért a veszteségért nincsen kárpótlás, hiszen az enyészete az utolsó szó, a síron túl nincsen semmi, egyáltalában semmi. És ha vannak, akik szeretnék azt hinni, hogy egy tökéletesebb élet majd kiegyenlíti ezt a veszteséget, nem tudnak hinni. Vannak olyan emberek is, akiknek nyereség a meghalás, – ezek azok, akiket megviselt az élet, akiknek összeroppantak idegeik, akik egyedül maradtak akár azért, mert mindenki elköltözött az élők sorából, aki közel állt hozzájuk, akár azért, mert elfordultak tőlük az emberek, az élettől nem várnak már semmit, hiszen talán egy falat kenyeret sem tudott nekik nyújtani, s ezért nyereség. Vannak olyanok, akiknek azért nyereség, mert megszabadítja őket valamilyen büntetéstől, amelyet a földi igazságszolgáltatás kirótt volna rájuk, megszabadulnak a lelkiismeret kínjaitól és mivel mindezért nyereség nekik a meghalás, úgy gondolják ezt elérni, hogy nem várják be az idejét, hanem maguk nyúlnak azután a nyereség után.

Az apostolnak nyereség a meghalás, de nem azért, hogy megszabadítja a földi kintől – pedig ha ebből a szempontból vizsgáljuk életét, kijutott neki ebből. Mióta Krisztusnak szolgált üldöztetés, fáradság, nélkülözés volt élete, csakhogy ő nem fogta fel gyötremnek az életet, hanem örömmel, mert Krisztust szolgálhatta. Nyereség számára a meghalás azért, mert akkor teljessé lesz az a boldogság, amelyet életében élvezett a Krisztussal való bensőséges, állandó együttlétben. – Hogyha az előbb azt mondtam, bárcsak azt vallanók: nekem az élet Krisztus, most azt mondom: bárcsak mi is kijelenthetnénk: nekem a meghalás nyereség! Persze senki sem mondhatja, aki lelkét teljességgel földiekhez kapcsolja, mert hiszen ezeket itt kell hagyni és azért ha csak ez volt életének tartalma, akkor veszteség a halál és nem nyereség. Minél teljesebben fogjuk azonban mondhatni mi is, amit az apostol mondott, hogyha életünk tartalmát tölti ki: ha emberektől el kell válni, mikor a halál révén rákerül a sor, ez nem zavarhatja meg a Krisztussal való életbe vetett reménységünket, mert hiszen azok, akikről el kell válnunk, a minden halandók útján – ha ők is hittek – Krisztushoz

kerülnek és ott találkozunk.

Azzal fejezem be megbeszélésünket, hogy bárcsak minden igyekezetünkkel azon lennénk, bárcsak életünk próbája az lenne, hogy minél előbb odajuthassunk, hogy az apostollal együtt mondhassuk: Nekem az élet Krisztus és a meghalás nyereség!! Nem tűzünk ki ezáltal elérhetetlen célt, ne mondjuk azt, hogy az apostol mennyire felettünk áll keresztyénység tekintetében, hanem nézzük azt, hogy az apostollal ezt a vallomást a teljességgel hívő keresztyén mondatta és teljességgel hívő keresztyének lehetünk mi is. Ámen.

(Gyorsírási feljegyzés alapján készült szöveg)

Emlékbeszéd a soproni 18-as hadiemlékmű leleplezése alkalmával

1933. VIII. 6.

Királyi Fenség! Bajtársak! Keresztyén Hívek!

Emlékszem egy forró csatanapra, az olykai pergőtüzes, vészes-gyászos napok után a zaturcy-i lankás terepen lassan-szívósan küzdi magát előre az ezred. Amint szakaszommal az öldöklő tűzben lépésről lépésre előrejutunk itt is, ott is az előttünk haladó támadó hullámok sebesültjei és halottjai tarkítják a rétet. Az ugrásszerű előrenyomulás közben hirtelen a földre vetem magam, véletlenül egy sebesült honvéd mellé jutok. Ajka körül véres a hab. Szeme üvegesedve mered reám. Megszólal. Talán kínját panaszolja el? Talán segítségért esedezik? Nem! Elhaló hangon könyörög: „Zászlós úr, menjen innen, menjen innen, mert itt elpusztul!” Lihegve bukdácsol szakaszom tovább. Csak néhány lépésre vagyok a honvédtől, mikor sisteregve, zúgva, vijjogva lecsap majd recsegve-bömbölve küldi szét repeszdarabjait a gránát. Félszemmel odanézek: ahol az elébb a sebesült vergődött, füstölgő-porzó tölcser tátong. Emlékszem arra a honvédre, akinek a nevét nem ismerem, aki egy a 17 és félezer halott hős közül; úgy emlékszem vissza rá, mint akinek megszemélyesítőjét látom az önmagáról való önzetlen megfélekedezésnek, a testvérekért tudatosan áldozati halált vállaló önfeláldozásnak és kérem Istent, úgy áldja meg ezt az emlékművet, hogy látására szégyellje el magát az önzés és gyúljon a szívekben csak egy szikrája annak az áldozatkészségnek amelynek tűzében a 17 és félezer élete elhamvadt.

Emlékszem egy másik napra is. A tristeni szélmalom tövében hevenyészett lövészteknőkben húzódik meg a rettentően leolvadt zászlóalj rajvonala, hogy feltartoztassa az ellenséges túlerőt. Egy nap és egy éjjel ver az eső, a hideg orosz éjszakában dideregve egymáshoz verődik a fogunk. Hajnalban megkezdődik az ellenséges ágyúk pokoli tüze. Amikor végre órák múlva nagy-nagy felszabadulás és megkönnyebbülés érzésével talpra ugorhatunk, hogy fogadhatunk az ellenséges gyalogságot, a szomszédom fekvé marad. Oda nyúlok – halott! Kezében rózsaszínű táborig lap hirtelen félbeszakadt írással. Magamhoz veszem amikor később elolvashatom, könny szökik a szemembe. A most elszakadt Nyugatvidék egy kis falujába küldi üzenetét a halál torkából egy honvéd, megmondja, hogy mindig csak kis családjára gondol és miközben leskelődik körülötte a halál, tanácsokat ad, hogy kis gazdaságukat hogyan vezesse a hű asszony. Emlékezem a halott honvédekre, akik annyira szerették otthon maradt övéiket, hogy nélkülözéstől, szenvedéstől elcsigázva, az életösztön borzongása közben is öhozzájuk szállt a gondolatuk és akikben mégis olyan tántoríthatatlan volt a kötelességtudat, olyan forró a hazaszeretet, hogy nem hátrált meg a hitves és gyermeknek szeretete elől és kérem az Istent úgy áldja meg ezt az emlékművet, hogy aki elmegey mellette azt tanítsa hazaszeretetre, amely nemcsak szavakban hangos, hanem akár vérző szívvel is tettekre kész.

És emlékszem, közületek is sokan emlékeznek a honvéd temetőre. Ott fehérlett a moszczanicai állások mögött az erdő mélyén. Fehér nyírfakerítés körülötte, fehér nyírfakeresztek az egymás mellett sorakozó sírokon, fehér nyírfakápolna a sírok végén, apró kis tornyával az Isten békéjéért nyúlva az ég felé a földi küzdelem és harctól megváltottak porai számára. Abban a temetőben a bajtársi szeretett öltött testet, amely nem szűnhetett meg a bajtársak holtta válásával, hanem körülöleli földi nyughelyüket, szépítve ápolva sírjukat, a hűség könnyeivel öntözve azok pázsitját, biznyságát akarva adni annak, hogy a szeretet, a bajtársi szeretet is, soha el nem fogy. A moszczanicai honvéd temetőben amelyben először öltött testet a bajtársak emlékét őrző szeretet. Emlékezem, ígéret volt, hogy a kegyeletes megemlékezés hű és kitartó lesz. Az ígéret beváltása im

ez emlékmű. Áldja meg ezért az Isten ezt az emlékművet úgy, hogy áradjon ki belőle elkötelező ösztönzés a bajtársi szeretet ápolására, a magyar sorsközösség eleven megőrzésére, ennek a sorsközösségnek örömet, vállvetett, hűséges vállalására.

Költözzék az élettelen ércbe lélek ebből a lélekből. Fakadjon, táplálkozzék a megmaradtakban, az utánunk jövőben áldozatkézség,

hazaszeretett, hűségben való összeforrottság. A mindenható Isten így áldja meg a 18-as honvédek emlékművét az Úr Jézus Krisztus nevében. Ámen!

Prédikáció 1933 pünkösd vasárnapján

(Jn 14, 23–31)

Keresztyén Gyülekezet!

Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Ez a pünkösd a földet olyan állapotban találja, amely szinte kiált az isteni Szentlélek új és bőséges eljövetele után, mert ez a pünkösd olyan nemzedék felett virradt fel, amely tanácstalanságban vergődik, kétségbeeséssel küzd és a végromlás rémével hadakozik, amelynek szélére a maga lelkétől vezérelve jutott el. Ezen a pünkösdön valami rettentő torzképe tárul az ember szeme elé annak a pünkösdnek, amelynek csodás lefolyásáról az oltárnál felolvasott epistolai szentige tudósít. Akkor az égből indult el sebesen zúgó szél zendüléséhez hasonlatos viharzás és jelezte Isten mentő közeledését az emberiséghez, most mintha a mélységből feltörő morajlás remegtetné meg a földet és fenyegetne sátáni erők utolsó döntő rohamával. Akkor kettős tüzes nyelvek villanása mellett Isten lelkének tisztító, szabadító hatása alá kerültek az emberek, most mintha itt is, ott is vészjósló tüzek lángolnának fel, amelyeket az emberi lélek fékevesztett indulatai és gonoszsága gyújtanak, félrevezetve és szolgálatkész eszközeiként e világ fejedelmének. A jeruzsálemi pünkösd az emberiség történetében olyan korszakot nyitott meg, amely egyéni sorsokban, népek fejlődésében lenyűgöző bizonyosságát nyújtotta annak, milyen erő lakozik az ember lelkében, ha Isten lelke termékenyíti azt meg. A mai kor a maga nyomorúságával leplezetlen vallomás arról, milyen erőteljes és gyarló az emberi lélek, amikor csak annak a tetté válásából akar megélni, ami őbenne lakozik. A külső fejlődés nagyszerű vívmányaira hivatkozva mámorosan emlegetik ugyan, hogy csodás alkotások csirái szunnyadnak ebben a lélekben. De ha van szemed, Testvérem, látod, hogy ragyogó emberi ötletek, találmányok, csodák, hová vezetnek az emberiséget, amelyet nem vezet Isten lelke. Az útjelzők: kenyértelenség, önzés, erkölcsi züllés, az elbizakodott alkotó-emberi lélek bére: nyugtalanság, békétlenség, boldogtalanság. Azért bizony kiáltva kiált a mai kor pünkösd után, Isten Szentlelkének megmentő munkája után. És mivel ennek a kornak a gyermekei vagyunk mi is és vele sodródunk és a lélektelenségnek többé-kevésbé uralma alatt állunk mi is, azért nagy-nagy szükségünk van a Lélek áldott munkájára minékünk is. Mai ünnepünkön értsük meg azt, hogy Isten Szentlelkére rászorulunk, fohászkodjunk, hogy a Lélek elvégezze bennünk munkáját. Ehhez pedig segítsen el Isten igéje, amikor a mai kor szilárdsága közepette feltárja ennek a munkának a jelentőségét. Mielőtt azonban azt meghallgatnók, jer, emeljük fel szívünket még egyszer Istenhez, az áhítatos ének szárnyán.

Testvér! Lehet, hogy a felolvasott igében van amit nem értettél meg és ami nem férközött hozzá a szívedhez. Egyszer azonban azok után, amiket hallottál, bizonyára megütötte füledet és belső lelkiállapotodhoz képest többé – kevésbé meg is érintette a szívedet. Ez pedig Jézusnak szava: „Békességet hagyok néktek; az én békességemet adom néktek; nem úgy adom én néktek mint a világ adja.” Ezen a pünkösdünnepen ezt ragadd meg: ezt, hogy Jézus békessége kínálkozik feléd. És hogy elnyerhessed, légy tudatában annak, hogy

- 1) ez az egyetlen igaz békesség,
- 2) hogy Jézus szeretete nélkül nem lehet a tied,
- 3) hogy ezt a szeretetet pedig a Lélek munkálja tebenned.

1) Mi a békesség? A harc ellentéte, csendesség. Több mint amit a béke szó alatt közönségesen értünk. Ennek a szónak leggyakoribb, felületes értelmezése csak azt foglalja magába, hogy pihennek a fegyverek, testi sebeket ütő anyagi fegyverek, vagy a lélek sebzésére vágyó anyagtalan fegyverek: a szó, az ármány, a cselvetés, hogy nép és nép, ember és ember nem áll egymással szemben mint erőszakos támadó és mint kétségbeesetten védekező. A békesség igazi, mély értelme belső lelkiállapotot jelöl meg és ezzel az előbbtől különböző, egészen más jelentést kap. Mert tombolhat kint a harc, rémíthet a veszedelem, a lélek mélyén mégis csendesség honolhat, békesség lakozhatik. De lehet úgyis, hogy kívül csendes minden, békét hirdet a külső kép, bent a lélekben azonban háborog minden, és viharok dúlnak, pokoli szenvedést okozva. *Az igazi békesség tehát a léleknek az a gyönyörűséges nyugalmi állapota, amikor nem gyötri aggodalom, nem borzasztja meg félelem, nem nehezedik rá elviselhetetlen bánat, nem zúgnak keresztül rajta szenvedélyek. Az igazi békesség az a lelkiállapot, amely legalább öntudatlan vágya minden embernek, akiben még igényei vannak a léleknek. A békesség az a felbecsülhetetlen érték, amely után, ugye, hogy vágyakozol te is?* Vágyakozol utána, amikor Isten keresésére ösztönöz külső, vagy belső szorongatottság, vágyakozol utána, amikor az életküzdelemben valami nagy-nagy fáradtság nehezedik rád és nem is tudod, hogy amikor kínzó gondolatok elől szórakozásokba menekülsz, csak rossz helyen keresed, de a békességed keresed és azért keresed rossz helyen, mert nem ismerted fel, hogy békesség után szomjazik a lelked. Ad a világ is békét. De mindig fogyatékosan, sokszor csak torz alakban adja, mindig csak külső békét ad. Legtöbbször csak harcban való kimerülés kényszeríti ki belőle, legtöbbször új harcra való készülés csúfolja meg, legtöbbször hiányzik belőle az őszinteség és azért keserűség fogadja, kényszerű megalázkodás lázadozik ellene. Hogy milyen az a béke, amelyet a világ ad, arra nekünk magyaroknak éppen a mai nap szolgáltat meggyőző, soha feledésbe nem menő bizonyítékot, amelynek sohasem volna szabad feledésbe merülnie, hiszen a pünkösöd ünnepe ez évben össze esik a trianoni béke aláírásának 13. évfordulójával. Békét adott nekünk a világ, azaz elnémította az ágyúkat, lábhoz állította a puskákat, hogy ne arasson tovább a csatatereken a halál. De azután mélyen hasított bele a gyűlölet és mohóság a védtelen hazánk nekünk oly szent testébe. Letépett róla egyik tagot a másik után és mit sem törődött azzal, hogy a megmaradt csonk, éhség és nyomorúság martalékává válik és sohasem szűnő fájdalom vonaglik rajta keresztül. Békét adott a világ az ágyúk és puskák megszűntek okádni a tüzet, de felénk ásít ma is a torkuk és készenlétben vannak a kezek, hogy az élni akarás minden mozdulatára fojtogatásba fogjanak. Testvéreim, ebből a szent helyből száműzve kell maradnia a bosszúlihegésnek, még a honfiúi keserűség szenvedélyes kitörésének is, nekünk magyar keresztyéneknek a pünkösddel összeeső gyásznapi csak könnyítse meg annak az igazságnak a megértését, hogy a világ olyan békét amely megnyugvást, csendességet hoz a lelkekbe, adni nem tud. Nem tud pedig adni azért, mert harcban áll az Istennel. Ember az embert békességgel csak akkor tudja megajándékozni, ha békessége van az Istennel. És ember az embertől feléje kínált békességet befogadni is csak akkor tudja, ha békessége van Istennel. Értékük az ezek a csapások mint nemzete hű fiát nemzete szenvedésein keresztül, vagy értékük az mindennapi életében, legegényibb sorsában. *Mit jelent ez az Istennel való békesség? Valami csodálatos keveréke ez a békesség a megalázottság és felmagasztaltság érzésének. Magában foglal mélyeséges bűnbánatot, amely igent mond Isten kezének útmutatására és ezért porig megalázkodik, és magában foglal szilárd hitet, hogy azért Isten mégis kegyelmes Isten marad és Isten szeretetéről való bizonyosságban az egekig felmagasztalva érzi magát. És a kettő együttvéve Istennel való boldogító békesség! Csak ebben az Istennel való békességben csendesedhetik el a Te szíved is Testvér, bármi nyugtalanítja és zaklatja is. Nincs rajta kívül ezen a világon igazi békesség! És látod, ez az a békesség, amelyet csak Jézus ad meg az övéinek, a Jézus békessége. A keresztre feszített Isten Fia testet öltött ösztönzés bűnbánatra és amellyel meggyőző bizonyosága és záloga Isten szeretetének. Azért joggal mondhatta: Békességet hagyok néktek.*

2) És most szentigénk rávilágít arra az útra is, amelyen ez a békesség elnyerhető. Ez az út a Jézus iránt való szeretet és ami ebből következik: az Ő beszédeinek a megtartása. Nekünk, akik testben élünk és minden életmegnyilvánulásunkat testiségünk határozza meg, minden érzésünk és érzelmünk kiváltásában kikapcsolhatatlan szerepet játszanak érzékszerveink, sohasem teljesíthető követelménynek tetszik, hogy Jézust szeressük. Mert úgy érezzük, hogy a szeretet kivirágzásához szükséges a szemtől-szembe való személyes érintkezés, hogy lássuk, akit szeretni akarunk, halljuk hangja csengését, érezzük a személyéből kisugárzó szeretetreméltóságot. Azért természetesnek

tartjuk, hogy tanítványainak szeretniük kellett Jézust az érzés minden bensőségével és melegével, de szinte rajongásból fakadó kívánságnak tűnik fel, hogy tiszteletét és imádatát minálunk is ez a szeretet járja át. És még nincsen igazán bensőséges köze Jézushoz annak, aki nem szereti Őt! Nem arról a Jézus-misztikáról van itt szó, arról a mesterként, izzó Jézus szeretetről, amely a középkorban főképpen a kolostorok légkörét töltötte be, és amelyet a testi érzékeknek önsanyargatás útján való tompítása, a lélek vágyakozásának erőltetett felcsigázása révén ápoltak. De eltekintve ettől a rajongó szeretettől mégis szeretheted Jézust igaz szeretettel. A szeretethez mindig hozzátartozik bizonyos hiányérzet, az az öntudatlan meggyőződés, vagy sokszor csak öntudatlan sejtélem, hogy az az űr, amelyet az ember belsejében érez, csak mástól tölthető ki, azok a fogyatékoságok, amelyek egyéniségében rejlenek, csak mástól egyenlíthetők, attól, akit szeret. Ez a vonás biztosít tartósságot az igazi hitvesi szeretetnek, fűzi egymáshoz a barátokat, és mutatja, hogy szeretheted Jézust is. Érezd csak, hogy rá vagy utalva, ha azt akarod, hogy ne légy többé az a gyarló ember, aki vagy, és reáléptél Jézus szeretetének útjára. Nyugtalanítson csak gond és bánat, fájjon csak neked amit nem jól tettél, amivel vétettél mások ellen, vétettél a magad lelke ellen, rettegj csak büntetésétől és irtózzál csak az elmúlás gondolatától és azután legyen úrrá rajtad az a meggyőződés, hogy mindebben nyomorúságban nem segíthetsz magadon, nem segíthetnek rajtad mások, de segíthet rajtad Isten Fia, a Megváltó. És keresed majd az Ő erős kezét, az Ő meleg szívét, olyan szívesen ragaszkodsz majd hozzá, szereted Őt és ennek a szeretetnek nem lesz akadály, hogy nem látod szemtől szembe. A szeretet másik vonása, hogy eleven benne az ösztönzés, hogy megbizonyítsa magát. Ha igaz hitvestársi, baráti, akár gyermeki szereteted, nem mulasztasz el alkalmat, hogy megmutassad milyen őszinte a szereteted. Ha igazán ragaszkodsz Jézushoz, nem tehetsz másképpen. Tanúságot kell erről tenned Előtte, mások előtt is. Ennek a tanúságtételnek megvan a határozott módja: „Ha valaki szeret engem, megtartja az én beszédemet” – mondja Ő maga. Nem részletezhetjük itt, mit kíván Ő, az Ő beszédeiben. Ha szereted Őt, nem is vársz majd utasításokat, hogyan bizonyítsad meg szeretetedet, tudod, hogy csak úgy szereted, ha egész életed alázatos istenimádás, ha harcolsz tested-lelked tisztaságáért, ha önzetlenül odaáldozod magad az embertársak javára. Ha szereted Őt, tudod ezt és tetté váltod családi életedben, foglalkozásod üzésében, a társadalmi életben, a titkos kamarában. A szeretet akkor nyeri el koronáját, ha nem marad viszonzás nélkül. Senki sem jutalmazza meg királyibb módon a feléje áradó szeretetet, mint Jézus: „Ha valaki szeret engem....az én Atyám is szereti azt, és ahhoz megyünk és annál lakozunk.” Ezt ígéri Ő. Isten szeretetét, Isten jelenlétét, mert az Ő beszédei Isten beszédei és azért, aki megtartja Jézus beszédeit, bizonyoságot tesz róla, hogy szereti Istent. És annál lakozik maga az Isten. Testvérem! Az emberi nyelv erőteljes annak kifejezésére, hogy mit jelent az, ha valakivel együtt van, nála lakozik az Isten. De gondold el milyen tántoríthatatlanul, szilárdan állnál itt a világban, ha tudnád semmit sem kételkedő bizonyossággal, hogy nálad lakozik a szent, a szerető Isten. De akkor, Testvér, tied volna Jézus békessége az állandó bűnbánat minden alázatosságával, a veszedelmekkel dacoló minden boldogságával.

3) És íme, hogy elnyerhessed ezt a békességet amellyel Jézus az iránta való szeretetet megkoronázza, ehhez van szükséged arra, hogy vegyed a pünkösdi Szentlelket. A pünkösdi ünnep jelentősége iránt általában azért olyan kevés a megértés, még hívő keresztyének is akárhányszor csak kötelességszerűen, belső odaadás és szent elmélyedés nélkül ülik meg, mert az érzéki tapasztaláshoz kötött ember, a Szentlélekről nem tud magának fogalmat alkotni és az Ő munkájában inkább elvont gondolkodás elképzelését, mint gyakorlati valóságot lát. Pedig ugyancsak valóság, minden más való jelenségnél jelentősebb és nagyobb valóság tesz bizonyoságot a Lélek titokzatos működéséről: az a valóság, amikor Jézus írott és szóval hirdetett beszédéből, az evangéliumból élet lesz, a mindennapi élet minden területére kiterjeszkedő élet, a mindennapi élet minden megnyilvánulására különleges bélyeget ütő élet, megváltott keresztyén élet. Ezt az életet pedig nem emberi vágyakozás szüli, nem emberi elhatározás és erős akarat valósítja meg fokról-fokra. Tudd meg, Testvér, hogy minden elégedetlenség a magad belsőleg üres életével, minden csömör a külsőségek, formák, alakoskodás zsarnoksága alatt álló életfolytatással szemben és minden vágy tisztultabb élet után, Isten után már a Lélek munkája és nem tőled van, a Lélek ajándéka, ha ez a vágy a Jézus beszédeinek, az Ige hatása alatt határozott alakot ölt, Jézusra irányítja szemedet, szívedet. Ez az amikor Jézus azt mondja, hogy a Szentlélek mindenre megtanít majd titeket és eszetekbe juttatja mindazokat, amiket mondtam néktek. Megtanít, azaz megnyitja az értelmünket

annak megértésére és mozgásba hozza a szívünket annak boldog megragadására, hogy az Ő beszédeiben Isten keze nyúl le utánunk ebbe a hányatott életbe, hogy magához vonjon bennünket és a Lélek az, aki nem engedi feledésbe menni, amit nekünk az Ige mond. Mi olyan feledékenyek vagyunk földi dolgokban és olyan hamar elhomályosítják a régi benyomásokat és tapasztalatokat az új benyomások és tapasztalatok, és még feledékenyebbek vagyunk, amikor Jézus beszédét már az istentiszteleti óra elmúltával is túl akarja harsogni a külső élet ideges hangzavara. Hogy ez ne sikerüljön, hogy hamis barátok felkínálkozásánál erősebbnek bizonyuljon Jézusnak, az Ő beszédeiben feléd áradó szeretete és hogy a világ hamis békéje helyett a Jézus iránt való szeretetben megtaláljuk az Ő békességét, ahhoz szükséged van az Ő Lelkére, mert nélküle soha de soha nem jutsz túl azon a sivár lelkiállapoton, amelyben talán jelenleg is vagy.

Nem jutsz túl rajta Jézus beszédeinek hallása után sem, amelyek az Ő igéjében ma hangzottak feléd. Ő azért mondotta azokat, hogy akik hallják higgyenek. Ezt a célt is és tenálad is csak akkor érik el, ha nálad is meglesz amit ígér, ha te is a Lélek hatása alá kerülsz. Imádkozzál érte, hogy így legyen. Hogy elnyerhessed és rajtad keresztül a világ is, ha kis körben is, elnyerhesse, ami hiányzik neki: a Jézus békességét! Ámen!

Gyülekezeti bibliaóra

(Jel 7, 9–17)

1933. III 6.

A hatodik és hetedik pecsét megnyitása között van az apostolnak látomása, amely az ítéletben megtartottakra vonatkozik. A hatodik pecsét megnyitása megláttatja az apostollal azt, hogy milyen szörnyű lesz azok sorsa, akik nem kívánják az Istent, nem kívánnak Vele közösségben élni és akkor kítör a választottakból a kiáltás: kicsoda maradhat meg, kicsoda állhat meg? Most a hetedik pecsét megnyitása előtt Isten Szentlelke megláttatja az apostollal, hogy ki állhat meg az Isten haragja előtt: azok, akiket az Isten sajátjainak pecsétel el. Hallottuk a múlt alkalommal, hogy 144000-en vannak ezek a megpecsételtek, akik az Isten ítélete alkalmával igenis megmaradnak, akiknek nem árthat ennek a földi életnek semmiféle nyomorúsága. Ez nem jelent határozott számot, hanem jelenti azt, hogy az Isten választottainak egésze megmarad, akik az Isten tulajdonának bélyegét hordják, akik az Isten követésére elkötelezték magukat, akik az Istenhez ragaszkodnak bajban, szomorúságban, örömben, bánatban, azoknak nem árthat semmiféle szenvedés, azokat az ítélet sem semmisítheti meg.

A múlt alkalommal olvasott részben az apostol hallja ezek számát, de még nem látja ezek seregét, most ezt a részt olvassuk, amikor megjelenik az apostol szeme előtt a megdicsőültek serege: íme, egy nagy sokaságot lát, amelyet senki meg nem számlálhat. Ez mutatja, hogy az előzőekben szereplő szám nem jelent határozott számot, azok serege, akik megtartatnak Isten ítéletében, megolvashatatlan, megszámlálhatatlan, annyian lesznek. Jézus azt mondja, hogy Isten ismeri az övéit, számon tartja őket, nem enged közülük egyet sem elpusztulni. Az apostol nem tudja megolvasni, amikor felvonul a megmentettek nagy serege, megszámlálhatatlan sokasága minden nyelvből, nemzetből, népből és ágazatból. Nincs különbség nép és nép között az Istenhez való viszony lehetőségét és mélységét illetően, nincs nép, amely magának tulajdoníthatná a kiváló nép jelzőjét, a többi nép fölött álló méltóságot, Isten előtt mindenki, minden nép egyforma, Isten minden nép számára megnyitja a lehetőséget arra, hogy Ővele viszonyba kerüljön. Ez áll egyesekre is, az egyes embereknek az Istenhez való viszonyának a lehetőségében nincsen különbség. Ha ez a tudat áthatná az embereket, alázatosságra ösztönözné őket, elejét venné a gögnek, felfuvalkodásnak, hogyha áthatna mindenkit az a tudat, hogy Isten előtt nincs különbség és az Istennel való élet boldogsága mindenki számára adatott.

Amikor megjelenik az Isten választottainak serege az Isten trónusa előtt, annak tagjai minden népből valók lesznek, fehér ruhában lesznek, nem lesz aki fellép ellenük vádlóként, bűneiktől tisztára mosva, kezükben pálmával – a pálma a győzelem jele. A választottak, boldogultak, üdvözültek serege megjelenik az Isten előtt, legyőzve előttük minden nyomorúság, minden szenvedés, kiáltanak mondván: „Az idvesség a mi Istenünkké, aki a királyi székben ül, és a Bárányé!” Ezt az eredeti szöveget véve alapul, azt jelenti: üdv legyen az Istennek, aki a királyi

székben ül, és a Baránynak.

Az üdvözültek Isten trónja előtt üdviválgásban törnek ki és ebben benne van a hála. Ez mutatja, hogy az üdvösségben egy nagy érzés hatja majd át az emberiséget: a hála, ez az érzés az, amely itt a földön az embereknek az Istenhez való viszonyában ritka, ez akkor diadalmaskodik majd, mert akkor látjuk, hogy minden, ami itt keserves, nyomorúságos volt, az egy nagy cél szolgálatában állt: hogy üdvözüljünk, hogy az üdvösségtől el ne essünk.

11–12. vers.: Ebben a teremtett világ egysége bontakozik ki. Az angyalok annyira részt vesznek az emberek sorsában, az emberek sorsa feletti örömben, hogy mivel az üdvözültek legyőztek minden földi szenvedést, kint, megnyílik számukra a legteljesebb boldogság, öröm, az angyalok is örülnek és imádják érte az Istent. Az angyalok és a boldog lelkek igenis érdeklődnek a földiek sorsa iránt. Ez jóleső tudat lehet az ember számára s bizonyos szempontból óvatosságra, jóságra inti az embert, ha arra gondol, hogy körül van véve láthatatlan szellemektől, az Isten küldötteitől, akik látják minden cselekedetét, örülnek, vagy bánkódnak miatta, részt vesznek minden gondolatában. Ha az ember meggondolja, hogy hozzátartozói közül azok, akik a boldog lelkek közé számláltnak, szintén látják, hogyha örül, de látják azt is, hogyha olyasmit követ el, ami miatt szégyenkeznie kellett, ez is olyan gondolat, amely óvatosságra int, – hogyha nem elégséges az, hogy az Isten látja, akkor gondoljunk arra, hogy akiket szerettünk, azok is látják és azok is örülnek, vagy bánkódnak miatta. Érdekes gondolat ez és érdemes arra, hogy az ember életében indítólag és gátlólag hasson.

„Akkor felele egy a Vének közül, és monda nékem: Ezek, akik a fehér ruhákba vannak öltözve, kik és honnét jöttek?” Úgy kell ezt elképzelni, hogy mintegy fojtott diadalézés beszél ebből a kérdésből, mintha felnőtt ember a gyermeknek mutat nagy ajándékot, s látva a gyermek örömét kérdezi, na mi ez? Úgy kell ezt a kérdést felfogni, hogy mintegy örülni akar az apostol meglepetésének: kik ezek, nézd csak?! Ezért mondja János: Uram, te tudod, mondd meg, magyarázd meg nekem. „És monda nékem: Ezek, akik jöttek a nagy nyomorúságból és megmosták az ő ruháikat, és megfehéřítették ruháikat a Barány vérében.” Akik ott az Isten mennyei trónusa előtt megjelennek fehér ruhákban és pálmákkal, azok mind nagy nyomorúságból jöttek. A nagy nyomorúságból; a földi megpróbáltatásból, a különféle szenvedésekből álló összesűřített nyomorúságból jöttek mind. Mi azt szeretnők, ha úgy jelenhetnők meg Isten előtt, hogy elöttünk is nagy boldogság legyen, de mögöttünk se legyen más, mint boldogság – ez nem lehetséges, ez isteni akaratban gyökerező valóság, ezen változtatni nem lehet. Ha azt tudjuk, hogy amíg a földön kell járnunk, addig nyomorúságon kell keresztülmenni, akkor ez nem szünteti meg a szenvedést, de kell, hogy a szenvedés elhordozásához bizonyos erőt adjon és a csalódást, csüggedést megszüntesse, vagy legalább az élet elvegye.

Akik Isten ítélőszéke előtt akarnak megjelenni, azoknak kell nyomorúságon átmenni, mert a nyomorúságban kell nekik Isten tulajdonainak bizonyulni. „Megmosták ruhájukat a Barány vérében”, azért vannak az Isten királyi széke előtt. Mi az útja annak, hogy valaki a nagy nyomorúságból megszabadulva megjelenhessen az Isten trónja előtt? Egyetlenegy út van: a Barány vérében kell megmosni ruhájukat, nincs más mód! Nincs ebben a seregben olyan, aki meg nem mosta a Barány vérében ruháját, nincs különbség, azok mellett nem találunk olyant, akik azért vannak ott, mert szenvedtek, mert jók voltak, csak olyanok vannak ott, akik megmosták ruhájukat a Barány vérében. Az Istenhez való eljutásnak csak ez az egy módja van: a Barány vérében való megtisztulás. Sok ember azt hiszi, hogyha igen-igen nagy nyomorúságban van része, már azért is biztos neki a mennyország, hogy kárpótlást kapjon, mert itt szenvedett, – nem, mert nyomorúságot lehet úgyis viselni, hogy az ember közben-közben lázadozik, zúgolódik és nemhogy megmosná ruháját a Barány vérében, hanem csak még jobban halmozza a bűnt: a szenvedés maga még nem biztosíték arra, hogy Isten trónja előtt lesz a végállomás. – Jócselekedetek sincsenek megemlítve, hogy ennyit tettek a szegényekért, így, vagy úgy tudtak lemondani, csak azok vannak ott, akik megmosták ruhájukat a Barány vérében. És ennek a tudomásulvétele roppant fontos a nagybőjtben. A nagybőjt azt hirdeti, hogy a Barány vérében kell megtisztulni, azaz Krisztus érdeméért megtisztulhatunk és az Ő áldozatát kell elfogadnunk, hogy megtisztulhassunk. A nagy bőjt csak akkor múlik el úgy, hogy belőle áldást meríthettünk, csak akkor válik igazán javunkra, hogyha a nagypénteki esemény tényező életünkben, ha nemcsak az istentisztelet alkalmával ünnepeľjük, hanem érezzük, hogy ez az esemény életünkben sorsdöntő nemcsak a földi életre vonatkozólag,

hanem egész örökkévaló életünk sorsát dönti el. Ha mi azt akarjuk, hogy az Isten trónja előtt megállhassunk, meg kell tisztulnunk a Bárány vérében, hittel kell elfogadnunk azt, hogy Jézus Krisztus azért halt meg a keresztfán, de ezt nemcsak elmondani kell, hanem kell, hogy életünkben valósággá váljék, hogyan él az, aki megfürdik a Bárány vérében, azaz tényleg egyre tisztábbnak kellene lennünk.

Az üdvözültek az Isten királyi széke előtt vannak és szolgálnak neki éjjel és nappal az Ő templomában. Közelebbről nem tudunk arról sokat, hogy milyen lesz külsőleg az örökkévalóságban az üdvözültek élete, de egyet tudunk: szolgálat lesz, Istennek való szolgálat, egyenes folytatása kellene, hogy legyen a földi életnek, mert a földi élet jellege sem lehet más, mint szolgálat, a földi életet is csak az fogja fel teljes komolysággal, csak az nem él haszontalan életet, aki életét tudatosan úgy élte le, mint istenszolgálatot, aki mindent, amit éltében tennie kellett: családi kötelességek, hivatásbeli kötelességek, szóval mindent úgy végzett, hogy tudta, hogy az ő kötelessége Istent szolgálni, kötelességének teljesítése istenszolgálat, s aki tudta, hogyha valamit elmulaszt, amit el kellett volna végeznie, az Isten szolgálatát mulasztotta el.

Hogy milyen lesz közelebbről az örökkévalóságban lefolyó istenszolgálat, azt nem tudjuk, az Istennek bizonyára vannak ott is megvalósítandó céljai, amelyek véghezvitelénél felhasználja a boldog lelkeket. Az emberi fantázia tudna elképzelni az örökkévalóságban olyan életet, amely nem áll tétlenségből, hanem inkább továbbra is munkálkodásból.

„...aki a királyi székben ül, kiterjeszti sátorát felettük.” Az örökélet boldogságáról a továbbiak utalásain kívül nem tudunk részletes dolgokat, azonban az örökélet boldogságának általános jellegét itt leírva találjuk. Miben áll főképen az örökélet boldogsága? Az Isten jelenlétében az Istennel való közvetlen érintkezésben – Ő kiterjeszti sátorát felettük, náluk lakozik, velük van, ez lesz a legteljesebb boldogság, amit el lehet képzelni, ha az emberi lelkekkel Isten velük lakozik. Itt a földi életben sem lehet nagyobb, mélyebb, tisztább boldogságot elképzelni, mint amely abban áll, ha az ember érzi az Isten közellétét. Aki imádkozott már igazán, értve alatta embernek Istennel való társalgását, érintkezését, emberi léleknek az Isten Lelkével való összeölekezését, aki így imádkozott, akinek imádkozó lelke mélységesen átérezte, hogyan van vele az Isten, érezte Isten közellétét, az tudja, hogy nem lehet nagyobb boldogságot elképzelni, mint azt, hogy Isten vele volt. – A földi életben is az szokta az emberek legnagyobb boldogságát jelenteni, ha olyanokkal tud együtt lenni, akiket szeret, fokozottabban lesz ez az öröm, ha Istennel együtt lehet, akit szeret, akit áld, akinek hálás mindenért amit adott neki.

A 16. és 17. versben egy igen-igen jóleső leírása van a túlvilági élet boldogságának. Mindaz, ami itt fel van sorolva, a próféciákban, zsoltárokból mint óhaj, mint jóvendülés meg van írva és itt az apostol látja, hogy ezek a jóvendülések az örökkévalóságban megvalósulnak. Az előbb azt mondtam, hogy a túlvilág boldogságáról határozott tudomásunk nem lehet – ez sem ad határozott leírást, mert csupa negatívumról van szó, de azzal, hogy rámutat arra, hogy mi nem lesz ott, ezáltal sejteti, hogy miben áll az ottani élet külső körülményeiben rejlő boldogság. „Nem éheznek, sem nem szomjúhoznak többé.” Hogy mi az éhezés, azt igen sok ember tudja és ma igen sok embernek alig lehetne jobban megírni, alig lehetne jobban megértetni vele az örökkévaló élet boldogságát, mintha azt mondja neki az ember, hogy ott nem lesz éhség, ma tudja az ember, hogy ennek a földi életnek egyik nagy szenvedése, hogy van éhség. —, A nap nem tűz rájuk, sem semmi hőség” – ez azt jelenti, hogy az időjárás viszonyosságai szintén hiányoznak, itt ugyanaz az értelem, mintha azt mondjuk, nem fáznak. Ez a könyv meleg klímában íratott, tehát az apostol azt látja, hogy nagy áldás az, hogy nem lesz több hőség, amiből következik, hogy az örökkévalóságban nem is fognak többet fájni az emberek. Ez szintén olyan dolog, hogy a menny boldogságát sok ember igen-igen meg tudná sejtetni, hogyha azt mondják neki, hogy ott nem fognak többet fájni az emberek, mert ezen a télen is bizonyára voltak sokan, akik fáztak és a földi élet szenvedéseire hozzá tartozik az is, hogyha fázhatnak az emberek.

„...és eltöröl az ő szemeikről minden könnyet.” Ott nem fognak többet sírni az emberek, nagy dolog ez. Itt a földön sokat sír az ember, sokat szenved, s hogyha ott nem lesz könnyhullatás, ez azt jelenti, hogy ott nem lesz többé szenvedés. Mi okozza a sírást? A szenvedés, a vágy a szabadulás, a nyomorúságból való szabadulás iránt, visszafordított vágy, veszteségek feletti kínlódás, bárcsak ne vesztette volna el az ember azt, akit szeretett. Ott nem lesz többé gyöttrődő vágy, bánat, vágy az el nem ért dolgok iránt. Nagy-nagy boldogság lesz ott, mert a Bárány legelteti

a lelket, üdíti a lelket, a legeltetés a táplálást, üdítést fejezi ki. A Bárány jelenlétében minden vágy megszűnik, mert Ő kielégíti őket, a Bárány minden boldogságban részesíti őket.

Azt lehetne mondani, hogy mindaz, amit elmondottunk, ami ebben a fejezet részben a túlvilági élet boldogságára vonatkozik távol áll az embertől addig, amíg a földön élünk, sokkal közelebb fekszik a földi élet sok gondja, kellemetlensége, nyomorúsága, hogysesem ez, ami a túlvilágra vonatkozik, érdekelhetne és érinthetne bennünket, pedig a dolog nem úgy áll. Ha meglátjuk azt, hogy minden boldogság, amely a túlvilági életben része lesz az üdvözülteknek, az Istennel való közösségből származik, abból következik és meríthető az a reménység: minél teljesebbé, őszintébbé és mélyebbé válik már itt a földön is az Istennel való kapcsolat és közösség, annál kevésbé érzi az ember a földi kínokat, szenvedéseket, nem mintha megszűnnének – dehogya, annyira nem jár a keresztyénség a fellegek fölött, hogy tényeket tagadna le, vagy akarna letagadni, vagy az embereket ámitani akarná – de tény, hogy aki Istenével együtt van, együtt él, közösségben él itt a földön is, annak számára veszítenek a szenvedések élükből, ez az egyik. A másik pedig az, ha e fejezet részben való elmélyedés honvágyat tudna ébreszteni bennünk, honvágyat az örökkévalóság után, akkor ez a honvágy szintén enyhítené az itteni élet szenvedéseit, mert hiszen ebben a honvágyban benne rejlik az a tudat, hogy hiszen ez átmeneti dolog. Az emberek a haláltól inkább félnek, pedig a keresztyén embernél az volna a helyes és azt kellene elérnie Isten segítségével, hogy a halál után szinte vágyódnék, nem is annyira a halál ténye után, hanem az után, ami ennek útján megnyílik. A helyes, igazi mélységes keresztyén étellel kellene, hogy összekötve legyen ez a vágyódás a menny után. Ilyen formán, ha ilyen szakaszokban való elmélyedés tudna ébreszteni honvágyat, azután a boldogság után való vágyat, amely akkor osztályrészünk lehet, akkor ez igen praktikus és jó volna.

Azzal az óhajjal fejezzük be ezt az órát, hogy az örökkévalóság gondolata, magában véve a halál gondolata ne legyen ijesztő ránk, hanem Isten legyen nekünk kegyelmes abban a tekintetben, hogy csepegtessen lelkünkbe egy-egy csepp honvágyat az Ő, a mi hazánk után, de egyúttal éreztesse meg velünk, hogy oda eljutni, azt a boldogságot elérni nem lehet úgy, ha valaki nem akar megtisztulni a Bárány vérében. Nagy-nagy boldogságot jelent számunkra, ha megjelenhetünk az Isten trónja előtt, de ez a boldogság a Bárány vérében való megtisztulás útján vezet, nincs más út, nem vezet oda más út. Ámen.

A beteglátogatás

Lelkészkonferenciái előadás, 1933

A lelkész beteglátogatása lelkipásztori látogatás. Nem a lelkipásztori látogatás „katexochén” [sajátos], mert hiszen a lelkésznek lelkipásztori hatás kifejtése céljából egészséges híveit is látogatnia kell; mégis a különféle jellegű lelkipásztori látogatások között a legfontosabb. A lelkész beteglátogatása lelkipásztori jellegénél fogva tehát nem szorítkozik csak barátaira, hanem ki kell terjeszkednie ellenségeire is. Ilyenek a lelkésznek, ha nem hajhássza a népszerűséget és helyesen hasogatja az igazságnak beszédét (2Tim 2, 15), mindenkor lesznek, sőt kell, hogy legyenek; megmondotta Jézus: „Nem nagyobb a szolga az ő uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldöznek majd” (Jn 15, 20). De a lelkész, ha hű szolgája az ő Urának, nem viszonzozza a gyűlöletet, különösen pedig leküzdi ellenszenvét és elfelejti a rajta esett sérelmet, amikor ellensége beteg. És igyekszik betegágyánál neki is szolgálni. A beteglátogatás szent joga és szent kötelessége nem szorítható korlátok közé. Amikor Jézus elküldte tanítványait és elküldi ma, az azok örökébe lépőket, hogy prédikálják Isten országát és betegeket gyógyítsanak (Lk 9, 2), nem tesz különbséget jó barát és ellenség között és jól vigyázzon a lelkész és legyen éber a lelkiismerete, amikor úgy gondolja adott esetben, hogy szabad magára, illetőleg az adott helyzetre, alkalmaznia Urának kemény szavait: „Ha valaki nem fogad be titeket és nem hallgatja a ti beszédeteket, mikor kimentek abból a házból ... lábaitok porát is verjétek le” (Mt 10, 14). Ezt ám tegye meg, amikor közeledését még a betegágyon is visszautasította valaki és kitiltotta házából. Ilyenkor ám szabadítsa fel a lelkiismeretét a biztatás: „A ti békességetek rátok térjen vissza” (Mt 10, 13b). De ilyen eset csak ritkán fog előfordulni, a betegágy kemény iskola, ahol a legtöbb ember megtanulja a szelídséget.

Mivel a lelkész beteglátogatása nem közönséges értelemben vett baráti látogatás, célja sem merülhet ki a beteg felderítésében, általános vigasztalásában. A célját megszabja a látogatás lelkipásztori jellege. A lelkész hivatása Isten országának prédikálása, az evangélium hirdetése. Ezt a hivatást kell gyakorolnia a betegágy mellett is. Az evangélium örvendetes hír az Isten szeretetéről, amellyel a lelket meg akarja menteni az Ő mennyei örök országa számára. Az Isten szeretetéről való bizonyágtétevés a lelkész feladata a betegágy mellett is, ahol erre a testi szenvedés és lelki csüggedés közepette leginkább szükség van, de ezzel párhuzamosan komoly feladata az is, hogy az evangélium megragadásában és így lelke megmentésében a betegnek segítségére legyen. A betegnek könnyelmű biztatásához, jó kedvre való hangolásához, komoly gondolatainak elhessegetéséhez nincs szükség lelkészre; ezt, a beteg lelki sorsát, lelki üdvét illetően sokszor végzetes módon, elvégzik mások is.

A lelkészre a betegágy mellett az igazi, a lélek javát szolgáló, vigasz nyújtása céljából van szükség. Ezt a nehéz feladatot neki bárki másnál jobban kell tudnia megoldani.

Hogy azonban csakugyan meg tudjon felelni ennek a hivatásának és kötelességének, bizonyos feltételeknek meg kell lenniök a lelkészben. Az egyik az, hogy *ne csak a kötelességtudat vigye a betegekhez, hanem őszinte keresztyén szeretet kényszerítse azok felkeresésére.* A támasznyújtás, a segítség vágyától hajtott és a segítségre képes szeretet. Csak akkor tud felülemelkedni személyes ellenszenvén és csak akkor nem akad meg a szeme külső tekintélyen, módon és rangon és kerül el a kísértést, hogy a betegek között válogasson, kit tiszteljen meg a látogatásával és kit minősítsen túlságosan jelentéktelennek ahhoz, hogy felkeresésével fárassza magát. A szeretet a selymes párnák között és a rongyos vackon egyaránt csak a szenvedő embert látja és mindegyikben megriadt, talán utolsó nagy útjára készülő lelket, amelynek ehhez az útjához az útravalót megadni ő van hivatva. De egyedül a szeretet vértézi fel a lelkipásztort azzal az erővel is, amelyre mások betegágyánál akárhányszor nagy szüksége van. Amikor fertőző beteg mérges lehelete csapja meg, vagy pl. szétromcsolt tüdejének romlott vére tapad az úrvacsorai ostyát nyújtó ujjára, az életfenntartási ösztön, vagy a családjára való tekintet menekülésre készítetné, de a szeretettől támogatott kötelességtudat kérlelhetetlenül maradást parancsol. Amikor a rákos betegség átható bűze tölti be a betegszobát, esetleg a tőle részben már megemésztett arcból a pusztaság csont fehérlik feléje, a természetes undor felejtetne vele jó szándékot, elerőtlenítené a kötelességtudatot, de a szeretet erőt vesz a test gyengeségén, erőt vesz az érzékek védekező tiltakozásán. Az egyszerű emberek sokszor erőszakos módon mutogatják fájó sebeiket; a természetes ösztön előre irtózkodhat a kellemetlen, talán rettenetes látványtól, – a szeretet még biztatni is tudja a beteget, hogy csak mutassa meg, ami fáj neki, mert tudja, hogy azért akarja feltárni fekélyeit, mert ez megkönnyebbedést okoz neki és a szeretet ettől a megkönnyebbedéstől a szenvedőt nem akarja megfosztani. A lelkész betegség esetén akárhányszor még ott is, ahol különben megbecsülik, nem szívesen látott vendég. Félnék tőle, mint a halál hírnökétől idegenkednek tőle. Ez meglátszik a hozzátartozók zavarában, amellyel fogadják, a sokszor nyíltan kimondott aggályban, hogy a látogatás izgatja majd a beteget. A szeretet legyőzi a kellemetlen érzést, amelyet ilyen fogadtatás ébreszt, nem engedi, hogy sértésként fogja fel és sértődöttség járjon a nyomában és szájába adja a megfelelő, meleg és meggyőző szavakat, amelyek az ellenkezést legyőzik. A beteg sokszor maga is bántó módon viselkedik, ha egyik alkalommal csendes és szelíd, más alkalommal kihívó és ingerült. A szeretet megérti, hogy a test betegsége természetszerűleg hat a kedélyállapotra és elnézésére és türelemre tanítja meg a lelkészt. Egyszóval, a szeretet legyőz minden nehézséget, amellyel a lelkész a beteglátogatás alkalmával szemben találja magát, mert eltölti a lelkét azzal az igaz részvétellel, amely együtt sír a sírókkal és esetről-esetre elsegíti arra a tapintatra, amely megnyitja előtte a szíveket. Nem is valami különleges lelkipásztori szeretet az, amelyet a beteget látogató lelkész nehéz hivatása teljesítése közben nem nélkülözhet, hanem az igazi keresztyén felebaráti szeretet. Ezért a szeretetért imádkozzék azért a lelkész, amikor akár kényelemszeretet, akár valami irtózás-féle lankasztja és gátolja hivatása ezen ágának teljesítésében. Hitért, hite erősítéséért imádkozzék, mert ha a Krisztus szerelme szorongatja (2 Kor 5, 14), akkor átjárja minden bizonnyal az embereknek is az szeretete, amely különösen a nyomorultak felé árad önmagáról megfélelmező, önmagát feláldozó erővel, amely azért odaállítja hívei betegágya mellé és első feltétele annak, hogy ott, ahol nem arathat külső sikereket, de annál mélyégségszerűbb isteni áldás eszköze lehet, készségesen és örömmel vállalja ennek az eszköznek a szerepét.

A másik belső feltétele annak, hogy a lelkész a betegség mellett mind jobban meg tudjon felelni hivatásának, a *tapasztalat*. *Mégpedig nemcsak az a tapasztalat, amely mások betegága mellett átélt élmények révén gazdagítja a lelkét, hanem az a tapasztalat is, amelyhez a saját betegágán, saját maga átélt szenvedések árán jutott.* A mi Urunk Jézusról meg van írva: „Annak okáért mindenestől fogva hasonlatosnak kellett lennie az atyafiakhoz, hogy könyörülő legyen és hív főpap az Isten előtt való dolgokban ... Mert amennyiben szenvedett, Ő maga is megkísértetvén, segíthet azokon, akik megkísértetnek” (Zsid 2, 17–18). Itt is el lehet mondani, hogy a szolga nem nagyobb az ő uránál. Ha az Úr azért is járta végig a szenvedések iskoláját, hogy tökéletes legyen a szenvedők iránt való könyörülete, tökéletes ezek szenvedéseinek megértése (jól tudom, hogy fogyatékos emberi beszéd ez és csak gyarló tapogatódzás az isteni szent titok körül), mennyivel kevésbé nélkülözheti ezt a nehéz tanfolyamot a gyarlóságától sokszorosan fogva tartott szolga! A beteg lelkéhez való hozzáférkezéshez, aggodalmainak, félelmeihez, egész lelkiállapotának megértéséhez a szeretet szülte őszinte részvéten és tapintaton kívül igenis szükséges, hogy a lelkész teljességgel átérezze, mintegy lelkileg behelyezze magát a beteg helyzetébe. Ez pedig, legalább is megközelítően, csak akkor fog neki sikerülni, ha hasonló gondokon, szenvedésen, vergődésen átmert már maga is. Talán szabad itt idéznem egy jelenleg súlyosan beteg lelkésztestvérünk szavait: „A vasárnapi templomi imában a békéért esedező sorokat akkor tanulta meg egész lélekkel elimádkozni, amikor háború volt. A betegekért való fohászkodás most tör ki belőlem áhítatos megértéssel, amikor magam is beteg vagyok... Az ezekben a szavakban rejlő igazság értelemszerűen vonatkoztatható a lelkész hivatásteljesítésére a betegek körül is. Aki maga is beleízelt a fájdalmas pohárba, amelyet a betegség készít el testi szenvedésből, lelki kínokból, a gyógyulás után való égő vágyból, az elmúlástól való rettegéstől, az nem fog tehetetlenül tanácstalanul ott állni embertársának nyomorúsága mellett, akinek most Isten kezéből el kell vennie ezt a poharat, hanem puha kézzel nyúl majd hozzá annak sebzett lelkéhez. De még egy külső szempontból is megkönnyíti feladata teljesítését a saját testén-lelkén tett tapasztalat. A beteg ember valami érzékenységgel, néha szinte a gyűlölettel határos daccal természetes ellenséget lát minden egészségesben, közeledése elől akárhányszor azzal a nyílt váddal húzódik vissza, hogy könnyű neki, az egészségesnek, mit érti ő az ő gyötrődését! Ezt az ellenállást minden egyéb ellenvetésnél és bizonygatásnál jobban fegyverzi le az arra való hivatkozás, hogy hasonló sorson ment át maga is akkor, amikor talán a másik, a beteg, örülhetett egészségének.

Mit mondjunk mindezek alapján? Kívánja azért a lelkész, aki hűségesen akar szolgálni Urának a betegeknek tett szolgálaton keresztül, hogy szenvedés, betegség útján készítse el magát erre a feladatra? Az egészségtelen rajongással volna határos, ha erre igennel felelnék. De annyit elvár az Úr az Ő szolgájától, hogy ezt a nevelő szándékát felismerje abban a betegségben, amellyel őt látogatja meg és ezért ne lázadozzék ellene, hanem, ha kegyelmesen elsegítette a gyógyuláshoz, hálat adjon azért a lelki nyereségért, amelyet immár beteg testvérei javára gyümölcsöztethet.

Csak érinteni szeretnék még egy feltételt, amelynek esetről-esetre való teljesítése, vagy nem teljesítése hitem szerint eldönti egy-egy beteglátogatás eredményét, vagy eredménytelenségét. *Ez a feltétel a beteglátogatást megelőző imádság.* Az imádság erőért, megvilágosításért a saját gyengeségünkben, az imádság a betegért is, hogy fogékony szívre találjunk nála. Úgy kellene lennie, hogy ennek a megemlítése ebben a körben felesleges legyen. De tegye ki-ki kezét a szívére és emlékezzék vissza arra, hogy ezt az imádságot hányszor mulasztotta el akkor is, amikor nem hirtelen szólították valakinek a betegága mellé, hanem bőven lett volna ideje arra, hogy a beteglátogatásra a titkos kamrában előkészüljön. Annak segítségül hívása által, aki egyedül erősítheti meg övéit az ilyen nehéz utakon. És legyünk meggyőződve róla, hogy mindenkor csak annyi áldást adhatunk tovább, a betegeknek is, amennyit alázatos imádságunk meghallgatásaképpen Őtöle, a nagy Orvostól és Lelkipásztortól elnyerünk!

Az egyes beteglátogatásokra való szükséges előkészülés magában foglalja még, ha erre van idő, egyes bibliai helyek, vagy énekversek kiválogatását, amelyeket a lelkész előreláthatóan felhasználhat a látogatás folyamán. Az ebben a tekintetben való előkészülés hiánya szintén elkerülhetetlenül megbosszulja magát, elvégzése pedig előre is bizonyos nyugodtságot, céltudatosságot biztosít a látogatás számára.

Ami mármost a lelkésznek a betegség mellett való viselkedését illeti, azt nagy részben a beteg állapota szabja meg. Ennek megítélése legtöbbször nem nehéz. Még akkor is, amikor a

lelkésznek nincs határozott tudomása arról, hogy milyen betegségről van szó, a gyakorlattól élesített szeme több-kevesebb biztossággal meglátja, válságos-e a beteg állapota, vagy sem, az előbbi esetben is napok kérdése-e a halál bekövetkezése, vagy pedig órái vannak-e már csak. A baj komolysági jellegének felismerésében segítségére lehet a lelkésznek az orvosság, amelyet a beteg használ, vagy az orvosi recept, amelynek alapján az készült. Azért igen tanácsos, hogy a lelkész szerezzék meg az idevonatkozó legszükségesebb ismereteket; ezt túlságosan nagy fáradság nélkül megteheti. Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy igen üdvös, ha a lelkész a diagnosztikában sem egészen járatlan. Természetes, hogy a kúruzlástól tartózkodjék, de arra, hogy a baj természetét legalább megközelítőleg megállapíthassa, olyan esetben lehet szükség, amikor a beteghez nem hívtak orvost, mivel nem gyanítják betegségének komoly jellegét. Ha a lelkész idevonatkozó ismereteinek alapján szükségesnek tartja az orvosi kezelést, kötelessége, hogy a hozzátartozókat erre figyelmeztesse, esetleg, ha lelkiismerete kényszeríti erre a beavatkozásra, maga küldjön ilyent és ha szegényekről van szó, valamiképpen gondoskodjék a költségek fedezéséről. Sem ő, sem a gyülekezet tehetősebbjei, vagy jótékony célú egyesületei nem helyezkedhetnek ebben a vonatkozásban sem a kényelmes álláspontra: „Avagy őrizője vagyok-e én az én atyámfianak?”

Hogy a beteglátogatás eredményes lelkipásztori látogatás lehessen, a lelkésznek legelőször is arra kell törekednie, hogy elnyerje a beteg bizalmát. A szeretetteljes tapintatról, mint ennek alapfeltételéről, már volt szó. De még ha ez meg is van, sok esetben nehéz lehet a beteg lelkéhez való hozzáférkőzés. Ilyenkor igen hasznos annak megfigyelése, hogyan bánnak a hozzátartozók a beteggel. Ők ismerik legjobban hangulatát, egész természetét és tudják, milyen hangon, milyen módon lehet reá legjobban hatni. A beteg lelki kezelése megfelelő módjának ilyen ellesésére különösen akkor lehet szükség, ha első ízben látogatja meg a lelkész a beteget, vagy éppenséggel akkor, ha a betegágyon kerül hívével először közvetlenül érintkezésbe. Ez nagyvárosi gyülekezetekben, sajnos, megtörténik. A fődolog, hogy sikerüljön a beteget beszédre indítani. A panaszoknak, kesergésnek türelmes meghallgatása nemcsak bizalmassá teszi a beteget és nemcsak könnyít annak a lelkén, hanem kezére adja a lelkésznek az első értékes támpontokat, amelyekhez mondanivalóit kapcsolhatja, bepillantást nyervén általuk a beteg lelkivilágába. Nem kell feltétlenül minden esetben a halál megkönnyítését szem előtt tartani. A beteglátogatás célja, még ha erre szükség is van, csak közvetve a halálra való előkészítés, közvetlen célja mindig a lélek erősítése, gyógyítása, megmentésében való segédkezés. Előfordul, hogy hisztériás beteggel találja magát szemben a lelkész, aki vagy minden ok nélkül retteg a közelinek hitt haláltól, vagy ellenkezőleg, szintén komolyabb testi baj híján, valósággal kéjeleg abban a gondolatban, hogy meg fog halni, végréndelkezik, meghatározza temetésének lefolyását és valósággal jólesik neki önmagát siratni és másokkal is előre is elsirattatni. Természetes, hogy ilyenkor egyenesen lelkipásztori kötelesség, ha kell, erőteljesen és kemény dorgálás közepette, hogy úgy mondjuk, észre téríteni, a gyógyulásra való akaratát erősíteni és őt a halál kényszerképzete alól felszabadítani. Ilyen feladatok megoldásában azonban és általában a beteggel való bánásmódban a lelkész, ha nem akar esetleg többet ártani, mint használni, nem nélkülözhet bizonyos lélektani ismereteket. Utalok ezzel kapcsolatban a manapság sokat hangoztatott pszichoterápiára. Baj volna, ha a lelkész magáévá tenné akár a Freud-féle pszichoanalízis, akár az Adler-féle individuálpszichológia, akár a Jung-féle analitikus pszichológia elméletét, hiszen mindezek többé-kevésbé az öngyógyítás, önmegváltás alapjára helyezkednek, a metafizikai tényezők kikapcsolásával. Azonban tagadhatatlan, hogy mindegyik elmélet külön-külön és valamennyi összességében óriási haladást jelent az emberi lélek megismerésében és olyan értékes szempontokat nyújthat a lelkésznek, amelyeket az, ha minden igyekezetével azon van, hogy hivatásának töle telhetően megfeleljen, a betegágy mellett sem nélkülözhet.

Megtörténik az is, hogy a lelkész különben egészséges idegzetű betegnél is feltűnő vágyat tapasztal az elmúlás, a halál után. Az oka ennek éppenséggel nem mindig az örökélet, a mennyei üdvösség szomjazása, hanem igen gyakran nagyon is földi okokban gyökerező életuntság, csalódás, elkeseredettség, a létért való küzdelemben való belefáradás és az örökélet helyett a teljes megszűnésnek a kívánása. A lelkésznek minden erejével arra kell törekednie, hogy az életuntság okait megtudja és azután erőteljesen reá kell mutatnia arra, hogy a halál nem megváltó, nem jelent megváltást, hanem esetleg örök nyomorúságot a lélek számára, amelyet a test megsemmisülése nem ránthat magával a semmibe.

Ilyen esetektől eltekintve a beteggel való lelkipásztori foglalkozás közben nem kell feltétlenül a halál gondolatának előtérben állnia, különösen az első látogatás alkalmával nem. Később egészen magától adódik erre alkalom. A lelkész ismételt látogatásai, amelyeknek halálos betegség esetén mind sűrűbben kell megtörténniük, magában véve figyelmeztethetik a beteget állapota komolyságára. Ismételjük, hogy a cél a lélek támogatása, erőssé tétele, ennek pedig más az útja, módja, mint a halállal való rémitgetés. Ha a beteg említi a halált, természetesen ragadja meg a lelkész az alkalmat, hogy beszéljen róla. És mindenképpen beszéljen róla, esetleg mindjárt első látogatása alkalmával, ha megkeményedett szívű, konok, hitetlen betegről van szó. A halál és számadás gondolata ilyenkor talán az egyetlen lehetőség a lélek felébresztésére és a lelkész nem veheti magára a felelőséget, hogy ezzel a lehetőséggel ne éljen. Ilyenkor nem szabad tekintettel lennie a hozzátartozók érzékenységre sem. Sajnos, ezekben igen sokszor nem talál támaszra lelkipásztori igyekezetében. Hiszen érthető, hogy görcsösen ragaszkodnak a reményhez, hogy betegük megmarad és mindenképpen azon vannak, hogy attól is elriasszák a sötét gondolatokat. De a lelkésznek mégsem szabad beletörődnie abba, hogy egyenesen ellensúlyozzák az ő tevékenységét, ezt pedig gyakran azzal is teszik, hogy dicsérik előtte és a beteg előtt ennek jóságát, kegyességét, érdemeit, amelyek alapján Isten valósággal köteles volna őt életben tartani. Ezzel persze csak még jobban megerősítik a betegben az önmagával való megelégedettséget, amely úgyszólván elég mélyen gyökeredzik az emberi szívben és megnehezíti, hogy magába szálljon és bűnbánó lélekkel hajoljon meg Isten akarata előtt. Ezért, de különben is a lelkipásztori beszélgetés zavartalanságának biztosítására, nem szabad a lelkésznek visszariadnia attól, hogy ahol ez szükséges és lehetséges, kérje a hozzátartozókat, hogy hagyják őt a beteggel egyedül. Ne bánja, ha ezt rossz néven veszik tőle. A betegágy a legkevésbé alkalmas hely az olcsó népszerűség keresésére!

Ha sikerül a beteggel komoly lelkipásztori beszélgetést folytatni, természetes, hogy a látogatást *imádság* zárja be. Különben ne erőltesse a lelkész az imádságot és csak akkor imádkozzék, ha a beteg kívánja. Sokszor azután éppen az imádkozás közben, vagy ennek hatása alatt enyhül a feszültség, amely még mindig válaszfalként emelkedik a lelkész és híve között, és kínálkozik az a fonál, amelyet addig hiába keresett és amelyet megragadva elindulhat a lélek gyógyításának áldott útján. Emlékszem egy esetre, amikor a Miatyánk elimádkozása közben a beteg egyszer csak megakadt az ötödik kérés eme szavainál: „...miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek” és valóságos dühkitörés közepette hangoztatta, hogy mindenkinek megbocsát, de annak az egynek, – megmondotta a nevét is – aki annyira megbántotta, nem tud megbocsátani. Meg volt tehát a kiindulási pont igen komoly lelkipásztori hatás kifejtésére, ami azután nem is maradt eredménytelen.

Ha a lelkipásztori beteglátogatás, különösen az első alkalommal, úgy is folyik le, hogy a lelkiekről komolyabban nem is lehet szó, mégsem érjen véget anélkül, hogy legalább egy-két megfelelő bibliai ígét ajánlott volna a lelkész a beteg figyelmébe. Ha jól választotta meg ezeket, sokszor mélyes hatás gyakorolnak a betegre. Lehet nekik azzal is nyomatékot adni, hogy az ember megjelöli őket a beteg Bibliájában azzal a kéréssel, hogy többször is olvassa el, vagy olvastassa el magának. Jó, ha a lelkész felírja magának, kinél milyen ígét mondott, hogy azután a legközelebbi látogatásainál visszatérhessen rá. Ha a látogatás alkalmával nem imádkozott a beteggel, ne hagyja el azt úgy, hogy legalább az imádság fontosságára ne hívja fel a figyelmét.

Megtörténik, hogy a beteg keserűen panaszkodik, hogy minden imádkozása eredménytelen maradt. Ilyenkor rá lehet mutatni arra, hogy a test sorsánál fontosabb a lélek sorsa és érinteni lehet azt is, hogy gyakran a büntudat és bűnbánat hiánya az oka annak, hogy Isten a külső jókért könyörgő imádságra nem felel. A bűnbánat ébresztése különben, mint minden lelkészi behatás alkalmával, esetről-esetre a betegágy mellett is egyike lesz a legfőbb feladatoknak, persze egyúttal egyike a legnehezebb feladatoknak is. De mindenképpen meg kell kísérelni, mert nélküle nemcsak hogy nincs üdvösség, de nincs megnyugvás sem Isten akaratában és nincs meghajlás az Ő szeretete előtt, amelynek felületes szemlélet mellett a szenvedés ellentmondani látszik. Hogy a lelkésznek bűnbánat ébresztésére való igyekezetében különösen nagy tapintatra és sok megvilágításra van szüksége, ezt az előtt, aki ebben már sokszor talán a veritékezésig fáradott, nem kell külön hangsúlyozni.

Ha a beteg kéri a lelkészt, hogy imádkozzék érte otthon is, ígérje meg, de mutasson rá arra, hogy a lelkére való gondját legfeljebb megoszthatja vele, de egészen nem veheti le róla azt senki

sem. Ígérje meg az érte való imádkozást és aztán – tegye is meg, amit ígér! A beteglátogatás lelkipásztori funkciója nem kezdődhetik, de nem is záródhatik le a betegágy mellett. Előzményéről röviden már szóltunk. Mint ennek, így utójátékának színhelye is a lelkész titkos kamarája. Itt gyakorolja – és gyakorolja is – papi tisztének egyik legdrágább jogát és kötelességét, amely abban áll, hogy nyomorult embertársának ügyét magáévé téve, viszi azt az isteni kegyelem trónusa elé. A beteglátogatás alkalmával tett tapasztalatain való elgondolkozás egyúttal a legjobb előkészítés a legközelebbi beteglátogatásra – akárhányszor pedig fájó indítás arra, hogy amit betegénél igyekezett és igyekszik elérni, azt tegye meg maga is: tartson bűnbánatot!

Röviden érintem a *betegágyon való úrvacsoraosztás* kérdését is. Úgy lehet, hogy a lelkésznek ebben a kérdésben kettős, egymással ellentétes, előítélettel kell szembeszállnia. Ez egyik az, hogy az Úrvacsora csodás módon elősegíti a gyógyulást, a másik, hogy siettetni a halált. Sőt katolikus hatás alatt előfordul az is, hogy az úrvacsoravételnek az utolsó kenetkezéshöz hasonlóan kedvező hatást tulajdonítanak a lélek sorsára, pusztán annak külső megtörténte révén is. Természetes, hogy ilyen balhiedelmeket el kell oszlatni. Az úrvacsora vételét a lelkész különben ne erőltesse, ha nincsenek meg ennek belső feltételei: magába szállás és az utána való, külső okoktól mentes, őszinte vágyokozás. Felemelő és végtelenül megnyugtató dolog, ha a lelkipásztor igyekezetének mintegy szent jutalmául ilyen feltételek mellett nyújthatja azt a betegnek.

Éppen az úrvacsora kérdése szolgálhat esetleg különös alkalmul a beteg hozzátartozóival való lelkipásztori mélyebb érintkezésre is. Az órájuk való tekintetét egyébként sem hagyhatja a lelkész figyelmen kívül. A beteglátogatás közvetve nekik is szól, hiszen vigaszra nekik is szükségük van. Kimondottan a hozzátartozókra való tekintettel végezzen akkor is a lelkész beteglátogatást, amikor a beteg olyan korban lévő gyermek, akinél lelkipásztori hatás kifejtéséről még nem lehet szó. A szülők ilyenkor azok, akiknek erősítésre, vigasztalásra, Isten akaratára és az abban való megnyugvásra utalása legyen a lelkész minden igyekezetének célja. A serdülő korban lévő beteg gyermekek, különösen ha már konfirmáltak, mint betegek is éppen olyan figyelemben részesítendőek, mint a felnőttek. Nem egyszer feltűnő lelki fogékonyság és érettség tapasztalható náluk. Éppen a közelmúltban egy éven belül két testvér beteg-, majd halálos ágya mellett tehettem ilyen tapasztalatot. Mind a kettő 12–13 éves korában hunyt el és nem szabadulhattam a benyomás alól, hogy azért ilyen korán, mert fiatal koruk ellenére is érett kalászkok voltak, méltók az Úr csűrérébe való betakarításra.

Természetes, hogy a lelkésznek nem minden gondozott betege gyógyíthatatlan, hiszen ő a beteget látogatja és nem pusztán a haldoklót. Ha azonban halálos betegről van szó, a lehetőség szerint intézze úgy a dolgot, hogy mellette legyen, amikor bekövetkezik a vég. Igaz, hogy ezek a percek, esetleg órák, az ő számára is a legnehezebb percek és órák, de viszont a betegnek, illetőleg haldoklónak ilyenkor van leginkább szüksége erősítésre és ezt az erősítést nyújtani akárhányszor látható módon adatik meg. A saját gondolatoknak és szavaknak ilyenkor kell leginkább háttérbe szorulni. Sok beszédre ilyen esetben amúgy sincs meg a lehetőség. Egy-egy erőteljes bibliai igének nyomatékos hangoztatására azonban nem egyszer felderülnek a halálküzdőben eltorzult vonások. Ha ezután egész közelinek látszik a halál, egy-egy áldás jellegű megfelelő igei formulával mondjon a lelkész áldást a haldokló felett. Agendáinknak ilyen formulákkal való kiegészítése igen üdvös volna. Külföldi ágendák és imádságos könyvek többféle ilyen, évszázados kegyes használat által megszentelt megáldási formát tartalmaznak. Nem holmi katolikus színezetű opus operatum jellegű cselekményről van itt szó, hanem a haldoklótól Isten nevében való búcsúzásról, lelkének Isten kegyelmébe való ajánlásáról és sokszor irgalmassági cselekedetről, ha nem is a talán már alig öntudatánál lévő haldokló iránt, de a kétségbeesett családtagok iránt. A halál beállta után még egy utolsó imával mondjon hálát a lelkész betegnek szenvedéseitől való megváltásáért és kérjen vigaszt a gyászba borult család számára. Ezt az imádságot ne hagyja el akkor sem, ha, hibáján kívül, csak akkor érkezik, amikor a beteg már kiszenedett. A hozzátartozók ilyenkor rendesen arra kérik, hogy nézze meg a halottat. A hozzátartozókra való tekintettel tegye is meg, még ha az élőnek a halottól való természetes irtózkodása tiltakozik is ez ellen. Tegye meg a hozzátartozókra való tekintetből – rosszul esnék nekik, ha ellenkeznek – de tegye meg önmaga miatt is, jó az élőnek, ha néha-néha szemben találja magát a halállal. És talán különösen jó ez a lelkésznek. A halott megmerevedett arca némaságában is beszédes prédikáció, akkor is, ha békesség ömlik el rajta, akkor is, ha iszonyat és kétségbeesés fagyott meg rajta és a lelkész, aki annyiszor prédikál másoknak, jól teszi, ha a halál

ezen beszédes prédikációja előtt kitarja szívét-lelkét a vállain nyugvó felelősség tudatának mélyítésére, lelkiismeretének élesítésére.

A haláleset bekövetkezése után pedig még ne szüntesse meg látogatásait azonnal az illető családnál. Most a hátramaradt hozzátartozók a betegek, akiket gyengéden és szeretettel gondjaiba kell fogadnia!

De ne szüntesse be látogatásait akkor sem, ha a beteg felett elmúlt a halálos veszedelem és az a gyógyulás útjára tért. Hiszen – még egyszer ismételjük – nem a halálra való előkészítés a beteglátogatás közvetlen célja, hanem a lélek erősítése, segítségnyújtás néki abban, hogy befogadja az evangéliumot minden vigaszával, az Istenhez való térésre szólító minden indításával. Ennek a célnak mind teljesebb mértékben való elnyerésére pedig a gyógyulás napjai is felette alkalmasak. Most az Isten iránti hála ébresztése áll előtérben, nemkülönben azoknak a jó feltételeknek és fogadkozásoknak a mélyítése, amelyek a veszély óráiban a beteg lelkében fakadtak. Az emberben nagy a hajlandóság a feledésre. Legyen a lelkész a betegnek segítségére abban, hogy Istennek tapasztalt kegyelméről túlságosan hamar meg ne feledkezzék!

Végül pedig, ha itt-ott érintettem is már, hadd mutassak még külön rá arra, hogy a betegek meglátogatása nemcsak szent kötelessége a lelkésznek és nemcsak Isten adta alkalom arra, hogy másokat nagy-nagy áldások elnyerésére elsegítsen, hanem áldott iskola a lelkész számára is. Hogy megtanulja itt az ember az alázatosságot, amikor mások nyomorúságában meglátja az emberi dicsőség, erő és egészség mulandóságát, minden képzelt emberi nagyságnak és tökéletességnek a csödjét, amikor önmagának sokszor kínos vergődésében ráeszmél az emberi bölcsesség tehetetlenségére! És mennyire érzi a nagy Isten erejére és kegyelmére való reáutaltságát és milyen alázatosan tanul meg imádkozni azért az isteni erőért és kegyelemért mások és önmaga számára! És amikor bepillantást nyer az emberi léleknek igazi igényeibe, micsoda döbbenetes bírálatot mond ez a felismerés nem egyszer szószéki igehirdetése felett és vádolja azzal, hogy ezeknek az igényeknek milyen fogyatékosan tett ott eleget! Viszont milyen hálásan tapasztalja meg szintén nem egyszer, hogy a betegszoba nyomorúságán keresztül milyen közel férközhetett egyes hívek, egész családok lelkéhez, olyanok lelkéhez is, akikkel szemben addig nem sikerült neki megteremteni a pásztor és nyáj közötti viszonyt! Bizony nehéz kötelesség, áldott szent jog a betegek meglátogatása és sokszorosan boldog, aki a mi Urunk Jézus Krisztus szent nevében, gyengeségében Őtőle támogatva, gyakorolja azt!

Mindezzel, amit elmondottam, nem akartam tanítani; hiszen alig mondtam olyat, amire vonatkozólag a Kedves Testvérek maguk is nem szereztek volna tapasztalatot. Sőt nagyon jól tudom, hogy éppen a tapasztalat gazdagságát tekintve, nekem van a Testvérek legtöbbszörétől még nagyon sok tanulnivalóm. Céлом nem lehetett más, mint tapasztalatainknak nagy általánosságban való összefoglalása és tudatosítása.

(Lelkipásztor, 1933)

Karácsony a kőhidai fegyházban, 1934

(Lk 4:18)

Kedves Hívek! Azokhoz a meleg szavakhoz, amelyeket katolikus szolgatársam és Testvérem intézett Hozzátok, egyházam nevében csak néhány mondatot szeretnék hozzáfűzni. Amikor az Úr Jézus Názáretben, ahol gyermekéveit töltötte, első ízben szólt a nagy nyilvánossághoz, a próféta szavaival többek között azt mondta, hogy Isten azért küldötte el erre a földre, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessen.

Én most foglyokhoz szólok, foglyoknak tolmácsolom az Úr ezen üzenetét. Ne mondjátok, hogy kegyetlenség benneteket a szeretetünnepén is fogoly sorsotokra figyelmeztetni. Ne is gondoljátok, azt sem, hogy külsőleg szabadulást hirdetett és ígért az Úr a fogságban sínylődőknek.

Nem. Azokra gondolt, akiket hibák, bűnök, alacsony indulatok fogva tartanak, úgyszólván nem tud szárnyalni a lelkük az Istenhez. Nektek Testvéreim, elsősorban és legelőször erre a szabadulásra van szükségetek, mert a külső szabadulásnál is nagyobb megváltást jelentene számotokra, ha odatalálnátok az Istenhez, olyan szorosán ölelnétek át az Ő lábait, mint a megtévedt, de tisztulást, bocsánatot kereső gyermek atyja lábait.

Ezért nem kegyetlenség, hanem szeretet készlet engem arra, hogy a szeretet ünnepén Jézusnak éppen e foglyoknak szóló ígérését tolmácsoljam nektek. Mert szeretném, ha a foglyoknak a szabadítóját látnátok Benne és ragadnátok meg Benne. Ezek a gyertyák kilobbannak megint és rövidesen megint a cellák sötétsége vesz körül. Aldott karácsonyt ez az ünnepség nem biztosíthat számotokra. Pedig lehet nektek is áldott karácsonytok. Akkor, ha a testi fogságból felszabadulva magatokkal vizitek az alázatos hitet Őbenne, az Úrban, és vele együtt a zálogát egy új, tiszta életnek.

Ne térjete ki ez elől az áldott lehetőség elől. Így fogadjátok, így ragadjátok meg a karácsonyi örömhírt: "Ma született néktek, a Megváltó, a Szabadító."

Emléksorok Pusztay László teológus új Bibliájába, 1935

Vagy az egy igaz Istenéi vagyunk testestől-lelkestől, vagy pedig magunk választotta, hamis isteneknek szolgálunk tudatosan vagy öntudatlanul. Az előbbi esetben betöltjük rendeltetésünket, az utóbbiban eltévesztjük célunkat, elhibázzuk egész életünket. Ettől a szörnyű eltévelyedéstől csak egy óvhat meg: az Ő drága Igéje, amelyet azért adott nekünk, hogy „a mi lábunknak szövéténeke és ösvényünknek világossága legyen” (Zsolt 119,105).

A soproni ev. árvaházban 1935. januártól októberig együtt végzett és az Igétől irányított nevelői munka emlékére!

Budaker Oszkár ev. lelkész

(Sopron, 1935. december hó 11-én)

Hittan-, biblia- és leányköri órák, 1935

Tanítom az Orsolyita és Irgalmasrendi zárda elemi iskolás és polgári leány-, valamint leánygimn. növendékeit, heti 2–2 órában. Elemi iskolás növendékem van 3, polg. leányiskolai növendékem 23, leánygimn. növ. van 5.

Tanítványaim társadalmi helyzete: áll. tisztv. leánya 2, áll. altisztv. leánya: 4, városi tisztv. leánya: 5, gazda leánya: 7, szabad pályán működő leánya: 12, tanító (ev.) leánya: 1.

A helybeli műegyet. fakultás hallgatóival hetenként egy estén eszmecsere vallási-világnézeti kérdésekről. Részt vesz 20 hallgató. Orsz. szervezettel nincs kapcsolatban.

Leányegylet: tagja a K.L.E.-nek. Tagjai száma 75. Hetenként egy bibliaóra, résztvesz a szegénygondozásban (gyűjtőmunka, varrás) szabad program alapján. Évenként egy vall. estet rendez. Összetétele vegyes.

Budaker Oszkár ev. lelkész

(Sopron, 1935. okt. 30.)

Káspár Margit ravatalánál, 1935

(Fil 4, 7)

Gyászoló Gyülekezet! Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Mélyen megrendülve állok itt a ravatalnál. A halál mindig megrázza az embert, mert az élet után szomjazik, és ezért a halál mindig, mint a legkérlelhetlenebb, legrettenetesebb ellenség áll szemünk előtt. Amikor pedig széttepi azokat a kötelékeket, amelyekkel a szeretet fűzött egymáshoz embereket, akkor az mindig nagyon fáj. Itt azonban most különösen megrendítő körülmények között állunk szembe a halállal. Egészen rövid időn belül már másodszor járja a gyászba borult család a fájdalom útját oda a sírhoz, és ez alkalommal egy fiatal élet az, amely úgyszólván az élet küszöbén, 18. életévében hamvadt ki. És egy jó gyermek az, aki elszakad a szülőktől, a testvérektől, egy jó gyermek, akinek az volt a legnagyobb boldogsága, amikor a betegeskedő édesatyját a hálás, szerető gyermekszív minden odaadásával és gondoskodásával vehette körül és ápolhatta. Bizony ha valaha megremeg az emberi szív a halál sötét és kegyetlen hatalma előtt, amikor itt Káspár Margit ravatalánál és most, a karácsony küszöbén, amikor az emberek úgy szeretnek örülni és olyan boldogan élvezik a szereteteikkel való együttlétet, igazán sajnó fájdalommal reszket meg!

És mégis, Testvéreim, ne legyen a fájdalom most sem feneketlenül mély és megvigasztalhatatlan, mégis hangozzák el ennél a ravatalnál is a vigasztalás beszéde. Emberi vigasztaló szavak persze a legmélyebb emberi fájdalommal szemben gyengék és erőtlenek. De Isten beszéde a koporsók és a sírok mellett is azzal az igénnyel szólal meg, hogy mélyen lesújtott emberszíveket felemeljen, az emberi szenvedés legmélyebb sötétségébe is fénysugárral világítson bele. És úgy érzem, hogy itt éppen a tegnapi epistolai szentigének van mondanivalója: „Az Istenek békessége, amely minden értelemnél feljebbvaló, meg fogja őrizni a ti szíveteket és elméteket a Krisztus Jézusban” (Fil 4, 7). Ez az ige egészen határozottan megmondja, honnan várható egyedül a fájdalom enyhülése, ez az ige felfelé mutat, oda mutat az Isten békességére. Ez a békesség felette van minden emberi értelemnek. Emberi észnek okoskodása és megfontolása hiába akarná megküzdeni a bánattal. A megsebzett szívek minden arra való hivatkozást, hogy a halál a kedves halott minden földi szenvedésének véget vetett, és hogy nem lehet tudni, milyen szenvedések vártak volna reá még az életben, keserűen utasítanak vissza. Az emberi elme mindig kétségbeesetten fog tiltakozni a halál pusztítása ellen. Az emberi elmét csak ez óvhatja meg a kétségbeeséstől: az Isten békessége. Itt Istentől munkált megcsendesedésnek, Istentől adott erőnek: éppen az Isten békességének kell végeznie a maga munkáját, nem meggyőzni, hanem elhallgattatni annak lázadó szavát.

Hogy Ő meg akarja adni Nektek ezt a békességet, azt ígéjében ígéri. Hogy valóban megadja, ezt szívünk mélyéből kérjük Tőle. És éppen ebben az időben szabad nekünk remélnünk, hogy a Jézus Krisztusban meg is adja Nektek az Ő békességét, amikor a Megváltó születését ünnepeljük. Hiszen ez az ünnep nem hirdet mást, mint hogy Isten könyörületességgel van irántunk, és hogy Ő, ha az Ő útjai sokszor megfoghatatlanok a számunkra, ha sokszor keményen ver is, mégis a szeretet Istene.

Ő erősítse meg tibennetek a békességet azáltal is, hogy megnyitja szemeteket Jézus Krisztusban az Élet Fejedelmének meglátására is, aki nem rabolta el gyermeketekről, testvéretektől az életet, hanem az örökkévalóságban sokkal gyönyörűsegebb formában ajándékozza meg vele mindaddig, amíg majd a feltámadásban az Ő testéhez hasonló dicsőséges testet nyer el, amelynek többé nem árthat betegség és halál. Ezért hát az Istennek békessége, mely minden emberi értelemnél feljebbvaló, őrizze meg a ti szíveteket és elméteket a Krisztus Jézusban! Ámen!

Egyetemes papság

(Tanulmány)

A megreformált keresztyénség lényegéből folyik az egyetemes papság elve. Ezt az elvet igen gyakran és büszke öntudatossággal halljuk hangoztatni, igazi megértésével azonban ritkán találkozunk. Az egyetemes papságra való hivatkozás az egyházi sajtóban és gyűléseken, valamint egyéni vallási állásfoglalás alkalmával rendszerint azt mutatja, hogy ezt az elvet ép annyira félreértik, mint magát a protestantizmust. Még pedig nemcsak az ellenfelei, hanem éppen azok a protestánsok is, akiknek az egyetemes papság eszméjét a gyakorlatban meg kellene valósítaniok.

Leszögezzük tehát mindjárt, hogy mit nem jelent az egyetemes papság elve. Nem jelenti elsősorban azt, hogy nincs jogosultsága a külön egyházi, igehirdetői, lelkipásztori hivatalnak és hogy ennek megléte visszaesést jelent az egyetemes papság elvével ellenkező hierarchiába. Nem jelenti tehát azt sem, hogy amikor az egyházi lelkipásztori hivatalnak sajátos, külön hatásköre elhatárolódik az egyház bármely hívének az egyházi életben való közreműködésétől és elhárítja az ebbe a hatáskörbe való illetéktelen belenyúlást, akkor sérelem esik az egyetemes papság elvén. Nem jelenti végül azt sem, hogy bárki belsőleg függetlenítheti magát az Egyháztól, tagadhatja annak üdvintézmény jellegét és lemondhat lelki szolgálatának áldásairól hivatkozással arra, hogy hiszen mindenki papja lévén önmagának, lelki ügyeinek intézésében nem szorul senkinek és semmiféle intézménynek a gyámolítására. Aki ilyeneket vagy ezekhez hasonlókat vall, annak a „felvilágosodottságnak” a hatása alatt teszi ezt, amely még mindig erősen érezhető hazai egyházunkban és főképpen az intelligens elem keresztyénségét teszi élettelené és lélektelené. Azonkívül az egyetemes papság elvének ilyen értelmezése megreked a negatívumokban, ami már magában véve is bizonyítja, hogy nem jutott el ennek az elvnek igazi lényegéig.

Pedig az egyetemes papság nagyon is pozitív valami. Megvilágosodik az előttünk, ha figyelemmel kísérjük, hogyan jelentkezett és érvényesült a gondolata egyházunkban. Nem a

reformáció találta ki, hanem benne gyökeredzett már az őskeresztyénség élete is. Az egyház eredeti alapvonalaitól való eltérés következtében azonban az egyetemes papság tudata is mindinkább háttérbe szorult és csak Luther elevenítette fel újra. Számátalan nyilatkozata közül, amellyel újra és újra hangoztatta minden keresztyén „papi” méltóságát, csak néhányat említünk meg. „A keresztyén ember szabadságáról” szóló alapvető művében írja: „Amint Krisztusé az elsőszülöttség, tisztességével és méltóságával együtt, ugyanúgy közli is azt minden hívével, úgyhogy a hitnél fogva Vele együtt ők is mind királyok és papok lesznek, amint Szent Péter (1 Pét. 2,9) mondja: „Ti papi királyság és királyi papság vagytok.” Ugyanebben a munkájában mondja még: Mi papok vagyunk; s ez még sokkal több, mint királynak lenni, mert papvoltunk tesz méltókká arra, hogy Isten elé lépjünk és másokért könyörögjünk; mert Isten elé állni és könyörögni, ez kizárólagos papi jog. Úgy vásárolt meg minket Krisztus, hogy mi lelkileg szószólói lehetünk egymásnak és könyöröghetünk egymásért, mint ahogyan a pap testileg szószólója a népnek és könyörög érte.” A leisnigi gyülekezetet pedig egy írásban arra figyelmezteti, hogy amint mindnyájan Istentől tanítottak, úgy mindnyájan kötelesek az Isten ígését vallani, tanítani és terjeszteni

Az egyetemes, minden hívő keresztyént megillető papság méltósága és felelőssége azután rövidesen megint feledésbe merült. S p e n e r J a k a b, a pietizmus biblikus gyakorlati keresztyénséget hangoztató mozgalmának megindítója, mutatott rá megint erőteljesen, különösen „A lelki papságról” írt iratában (1680). Általában azt lehet mondani, hogy az egyetemes papság elkötelező tudata mindig akkor válik elevenné egyházunkban, amikor vallási ébredés idejét éli és híveiben elmélyül a hitélet. Ez a körülmény tűnik ki abból is, hogy új jelentőséget nyert ez az elv akkor, amikor egyházunk ráeszmélt belmissziói hivatására. W i c h e r n J. Henrik „A német ev. egyház belmissziója” c. korszakalkotó emlékiratában hangsúlyozza, hogy mindenkinek nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy saját hatáskörében a belmisszió szellemében működjen: a lelkész gyülekezetében, a családfő és családanya házi gyülekezetében, a mesterember műhelyében stb. Szerinte „ez a tevékenység jelenti az egyetemes papságnak azt a megvalósítását, amelynek a révén az Egyház Krisztusban, aki az egyesekben mint megmentő Megváltó dicsőíti meg magát, éli a maga lényegeszerű életét”. Manapság, a keresztyénségre oly válságos időben, megint homloktérbe került az egyetemes papság igazi jelentősége.

Mit kell tehát értenünk helyes és pozitív értelemben az egyetemes papságon? Kifejezésre jut benne az egyes hívő keresztyénnek Istenhez való viszonya, amint az Jézus Krisztus megváltói munkája által lehetségessé vált és kifejezésre jut benne az is, hogy ez az Istenhez való viszony az egyes hívő életében hogyan érvényesíti hatását. A hangsúly azon van, hogy minden megváltott keresztyén minden papi közvetítés nélkül állhat oda Isten színe elé és élhet Vele a legbensőbb személyes közösségben. De természetesen érvényesül az egyetemes papság eszmekörében a papi fogalom egy másik vonása is. Ez pedig az áldozat fogalma. A papi hivatás lényegéhez ui. ősidőktől fogva hozzátartozik az istenséggel való kapcsolatnak áldozatok révén való ápolása, amelyeket a pap az összesség nevében és helyett az istenség kegyének elnyeréséért, vagy hálából a tapasztalt kegyért, vagy haragjának kiengeszteléséért mutat be. Ez a papi szolgálat ma is megvan a keresztyénség területén kívül, sőt azon belül a római egyházban is (miseáldozat!). Az evangéliumi keresztyénségben Krisztus örökérvényű áldozata értelmének helyes felismerése következtében az „áldozár” papság megszűnt, de nem veszítette el érvényességét és kötelező jellegét az áldozat gondolata. Csak más jelentést nyert és egyetemesen meghatározza minden igazi keresztyénnek életét. Istenhez való bensőséges, gyermeki viszonyából folyik, hogy „dicséretnek áldozatát”, „azaz az Ő nevével vallást tevő ajkának gyümölcsét” viszi mindenkor Ő eléje (Zsid 13, 15), hogy mint az Ő tulajdona nem élhet önkényesen önmagának, hanem az Úrnak él (Róm 14, 7–8), azaz Őnéki szánja oda testét, testi életét is „élő, szent és Istennek kedves áldozatul” (Róm 12, 1). De a keresztyén embernek Istenhez való viszonya meghatározza embertársaihoz való viszonyát is, amelyet a felebarát sorsáért való felelősség tudata jellemez. Ez a felelősségtudat magától értetődően „jótékony” és „adakozó” cselekvésben jut kifejezésre, – amelyen távolról sem érthetünk pusztán anyagi természetű segítséget! –, „áldozatokban”, amelyekben „gyönyörködik az Isten” (Zsid 13, 16).

Ha így áll előttünk az egyetemes papság pozitív és vallási jelentése, akkor kitűnik az is, hogy milyen helytelen és jogosulatlan igen sok esetben a vele való büszkélkedés és a reá való hivatkozás. Mert „egyetemes”, azaz minden keresztyénre vonatkozó elvről van ugyan szó, de olyan elvről, amely csak akkor érvényesíthető, ha fentebb kifejtett gazdag hitbeli tartalma megelevenedik

az egyes keresztyén emberben. Ezért senki sem tekintheti magát az egyetemes papság elve hordozójának, csak azért, mert evangélikusnak, illetve keresztyénnek született. Az egyetemes papság nem velünk született erkölcsi tulajdon. De még az un. egyháziasság sem azonos az egyetemes papság megvalósulásával. „Papnak” a kifejtett értelemben csak az az evangélikus vallhatja magát, aki evangéliumi értelemben, az evangélium szerint hívő, kegyes ember, azaz eleven keresztyénségben, Istennel bensőséges közösségben él.

Az elmondottakban benne foglalják az is, hogy az egyetemes papság elvével nem ellenkezik a külön egyházi (igehirdetői, lelkipásztori) hivatal intézménye. Kitűnik ez az Ágostai Hitvallás V. cikkéből, amely az egyházi hivatalról a következőket mondja: „Hogy erre a hitre eljuthassunk, azért rendelte Isten az egyházi hivatalt az evangélium hirdetésére és a szentségek kiszolgáltatására. Az ige és a szentségek szolgálnak ugyanis azon eszközökül, melyek által a Szentlélek adományában részesülünk, aki hitet ébreszt, ahol és amikor Istennek tetszik, azokban akik hallják az evangéliumot”. Az egyházi hivatalra tehát azért van szüksége az Egyháznak, hogy annak révén „papokká” nevelje az Egyház tagjait az egyetemes papság helyes értelmében. Az Egyházat és annak hivatalát azért nem nélkülözheti az Egyháznak egy tagja sem, mert szolgálatra van utalva kivétel nélkül mindenki, hogy „pappá” váljék.

Erre a szolgálatra evangéliumi felfogás szerint elvileg ugyan mindenki hivatva van, de nem szorul bővebb megokolásra, hogy valósággal kaotikus állapotokra vezetne, ha az Ige evangéliumi hirdetését és a szentségek kiszolgáltatását a hívekre bízna. Éppen a „jó rend” (1Kor. 14, 40), és az egyház isteni rendeltetésének minél teljesebb mértékben való betöltése követeli meg, hogy legyenek neki külön erre a célra rendelt, előkészített, kiképzett, külön felelőség mellett működő hivatalos szolgálói. Ezért sem Luther, sem Spener, sem Wichern nem gondolt arra, hogy csak valamit is változtassanak az Ágostai Hitvallás XIV. cikkének feltétlen követelményén: „Az egyházi rendről azt tanítják, hogy az Egyházban csak annak szabad tanítania és a szentségeket kiszolgáltatnia, akit arra rendes úton meghívtak (..nisi rite vocati”).

Az Egyháznak mindamellett valóságos sorskérdése, különösen manapság, hogy az egyetemes papság mégis mind teljesebben érvényesüljön az egyház nyilvános hivatásteljesítésében is. Már Luther felállította azt a követelményt, hogy minden keresztyén hívő gyakorolja papi tisztét ott, ahol az emberek nem keresztyének és ott, ahol nincs az Egyháznak hivatalos szolgálója. Ez a követelmény ma annyiban különösen időszerű, mert egyrészt ma az Egyházon belül is végzetesen elszaporodott a pogányság, másrészt pedig az Egyház hivatalos szolgálói éppen ezért annyi feladattal találják magukat szemben, hogy képtelenek azoknak segítő társak nélkül megfelelni.

Itt helyszűke miatt nem szólhatunk részletesen arról, hogy milyen munkaterületeken és milyen módon szükséges az egyetemes papság igazi képviselőinek munkába állítása. De hangsúlyozzuk, hogy legyőzve minden idegenkedést, igénybe kell venni őket az ifjúsági munkában, a vallásoktatás, sőt még a bibliaköri, szükség esetén akár még a szorosán vett lelkipásztori és igehirdetői munka egyes ágaiban is. Egyszerűen azért, mert sok az aratni való gabona, de kevés a hivatalos arató munkás.

Mellőzhetetlen feltétele persze az egyetemes papság ilyen gyakorlati érvényesítésének, hogy igazán a kifejtett értelemben vett „papok” szolgálatát vegye igénybe az Egyház, akiknek nincs ugyan egyházi hivataluk, de vannak karizmáik, lelki adományaik, amelyek őket a munkára predestinálják és amelyeknek paragon hevertetése, illetve a munkából hiúságból vagy féltékenységből való kirekesztése bűn. Nem szabad azt mondanunk, hogy ilyen egyháztagjaink nincsenek, egyházunk felett mondanók ki ezzel a halálos ítéletet! Vannak, csak meg kell őket találnunk! Nekik pedig jelentkezniük kell az áldott munkára, ha papi mivoltuknál fogva szeretik Istenüket és Egyházukat és érzik a felelőséget, amely őket embertársaikkal, azoknak lelki sorsával szemben is terheli! A másik követelmény pedig az, hogy munkájuk irányítása és ellenőrzése a jó rend kedvéért a legteljesebb mértékben az egyházi hivatal kezében nyugodjék, amelytől esetről-esetre megbízatásukat is kapják.

Hogy milyen fontos dologról van szó az egyetemes papság elvének a megvalósításánál a gyakorlati egyházi életben, arra, ha az elvi megfontolás nem érteti meg velünk, megtaníthat a római egyház példája. Ez az egyház megvalósította az egyetemes papság „protestáns” elvét, mert a katolikus akció nem egyéb, mint a laikusok „apostolátus”-ának hirdetése és az egyház munkájában való érvényesítése. A „laikusok apostolátusa” pedig lényegileg azonos a gyakorlati egyetemes

papsággal. A katolikus akció egész irodalma és lefolyása tanúskodik erről, ha a hierarchia természetesen bizonyos módosításokat is végzett rajtuk. A sok rendelkezésre álló adat közül csak Bangha Bélának arra a nyilatkozatára utalok, amelyben úgy határozza meg a „laikusok apostolátusát”, hogy az „a laikusok segítő munkájában áll, amelyet a lélekmentés, az Isten országa kiterjesztésének és védelmének nagy műve szolgálatában fejtenek ki.” Az összes egyháztagnak mozgósítására vonatkozó igyekezetre pedig jellemző ugyancsak Banghának az a kijelentése, hogy ebben a munkában már a gyermekek is igénybe vehetők és használhatók!

Azt akarjuk, hogy a római egyház saját fegyverünkkel verjen meg? Ha nem akarunk ebbe belenyugodni, akkor eszméljünk rá arra, hogy csak mintául vehette azt, de meg nem foszthatott tőle, – még a mienk! De legyen gondunk rá, hogy az egyetemes papság evangéliumi elve igazán használható és éles, ható fegyver legyen azáltal, hogy helyesen értelmezzük és helyesen érvényesítjük!

(Keresztyén Igazság, 1935. 6. szám)

A Budaker-család

Kereszt alatt összetörve

Irgalmas Isten! Jó Atyám! Beteg testtel, beteg lélekkel jövök Hozzád. Megvallom előtted, hogy csüggedéssel, kétségbeeséssel küzdök és közel vagyok a teljes elmerüléshez. Ne szállj perbe velem, Uram, nyomorult gyarlóságomat és kishitűségemet kegyelmesen bocsásd meg nekem. Megvallom Néked azt is, hogy vágyom gyógyulás után, és tudom, hogy Te nem ismeresz akadályt és ha akarod vissza tudod adni egészségemet. Ezért könyörgök Hozzád, gyógyíts meg engem, Uram. Jól tudom azonban azt is, hogy lankadt testemnél is nagyobb bajom, hogy háborog kimerült lelkem. Ezért mindennek előtt könyörögve könyörgök Hozzád, ne vess el engem a Te orcád előtt, és az erős lelket újítsd meg énbennem. Hadd nyugodjam meg a szilárd hitben, hogyha késik is szabadulásom, Te el nem hagyod gyermekedet. A türelmetlenségtől azért ments meg engem, a kétségbeeséstől óvj meg engem, a kereszthordozáshoz erősíts meg engem, – könyörülj rajtam Uram!

Karácsonyfa ünnep a kórházban, 1936

(Jn 12, 46)

Kedves Testvérek!

Arra szeretnék most benneteket kérni, hogy amikor tekintetek erre a ragyogó, csillogó fára esik, akkor a mögött a ragyogás mögött lássátok meg Annak jóságos arcát, akinek földre szállását ma ünnepli híveinek serege és aki azt mondta magáról: "Én világosságul jöttem e világra, hogy senki ne maradjon sötétségben, aki énbennem hisz." (Jn 12, 46)

Nem akarom most nektek hosszan magyarázni ennek a drága kijelentésnek igazságát, e helyett hadd mondjam el nektek, hogyan világosodott meg az én előttem. 1917 karácsony estéje a román fronton a lövészárkokban ereszkedett le ránk. Csend volt, mindkét fél előzetes megállapodás nélkül is pihentette a fegyvereket, talán a gör. keleti románok nem akarták megzavarni a nyugati kereszténység szent estéjét. Meg volt engedve, hogy embereink egy része hátramehet az éjféli misére. Elmentem velük én is. Messze kellett mennünk, csak sötétségben botorkáltunk a sűrű erdőben.

Mikor végre a tisztásra kijutottunk, amely célul ki volt jelölve nekünk, egyszerre gyenge fény szűrődött át az alsó fákon. És utána mind erősebb lett a fény, míg végre a tisztáson szemünkbe tűnt a kis egyszerű, nyírfaágakból összetákolts kis oltár. Rajta égtek a gyertyák, amelyek fénye messziről integetett. Én már az iskolában tanultam, hogy az oltári gyertyák többek között arra is emlékeztetnek Aki a világ Világosságaként jött el az emberekhez. De igazán megérteni a gyertyák beszédét azon az éjszakai erdei úton tanultam meg. Azok az oltári gyertyák, amelyek messze küldték fényüket a sötétségbe, hatalmas prédikációt mondtak nekem a világ Világosságáról.

A háború sok borzalmas emléke azóta elhalványodott bennem. Annak a karácsonyi éjszakának az emléke velem maradt. És segítségemre volt abban, hogy az élet sok nehéz, göröngyös, sötét útján keressem a világ Világosságának útmutatót adó fényét és meg is találjam azt. Én azért mondom el ezt a személyes élményemet, mert karácsony este bennünket is szenvedés, sok fájdalmas gondolat sötétségében talál és az emlékem képén, de a tapasztalat meggyőződésén keresztül is megmondjam nektek, a megpróbáltatás sötétségében is hol találhattok ti is világosságot. Isten szent Fia világosságul jött e világba, hogy ne maradjon sötétségben aki hisz.

Abban az erdőben is messziről gyenge volt a fény, de erősödött mikor közeledtünk hozzá. Legyen ez a karácsonyotok indítás számotokra, hogy mindinkább közeledjetek Őhöz. Akkor, tudom, nektek is világosságnak bizonyítja meg magát, nem maradtok sötétségben!

Konfirmáció Áldozócsütörtökön, 1937

(Mk 16, 14–20)

Kedves Gyermek!

Az Úr menybemenetelének ünnepén itt álltok az oltár előtt, hogy bizonyosságot tegyetek Őhöz való tartozásotokról, hogy a gyülekezet színe előtt vallást tegyetek arról, hogy mint az Ő hívei Vele együtt akarjátok járni az üdvösség útját.

Ez az út nem most kezdődik. Kezdetét vette akkor, amikor rajtatok is teljesült az Ő parancsa, amelyet tanítványainak a búcsúzásakor adott és pihegő kicsi gyermekfejeteken végiggyöngyözött a keresztvíz. Akkor hangzott el felettetek először: "...aki hisz és megkeresztelkedik üdvözülni." Akkor vett Benneteket erős karjaiba az Úr. Akkor léptetek, még édes gyermeki öntudatlanságban az üdvösség útjára. És ezen az úton vezetett benneteket mind a mai napig az Úr hűsége. Ez az út külsőleg nem volt mindnyájatoknál egészen sima és napfényben fürdő. Van köztetek, aki mellől elmaradt az édesapa, vagy az édesanya, van köztetek akitől nehéz szívvel el kellett szakadnia mind a kettőnek. De közületek mások életébe is belépett már gyász és szomorúság. Egyesek ismerik azt a keserves állapotot is, amikor a szükös kenyér mellett a gyermek

szívébe hasít a szülők nehéz, gondterhes sóhajtozása. De el nem hagyta egyiketeket sem az Úr. Az árvák gondját felvette, a síróknak felszárította könnyeit, a gondok között is meg-megmutatta segítőképességét. És minden végzése mögött ott állott az Ő szerető szándéka, hogy ti, akik megkeresztelkedtetek, higgyetek és váljatok mindinkább az üdvösség örökösivé. Ezért hirdettetek az életnek ígését, az evangéliumot otthon, az iskolában, a templomban, hosszú heteken át a konfirmációi oktatásban, hogy ahogyan nyílik az értelmek és feslik a lelketek, egyre jobban éreztétek, hogy rajtatok a Ti Uratok szeme és ébreszti, ápolgatja a ti hiteteket. Legyen azért a mai nap elsősorban a *hála* napja az Úr hűségéért. A hála napja mindazért, amit eddig értetek tett, szülők gondviseléséért, rokonok imádságáért, nevelőitek fáradozásáért, egyházatok munkájáért, amelyen keresztül Ő munkálkodott a ti lelketekben. Igaz hálátokat pedig azzal bizonyítsátok meg, hogy amit ma ígértek, azt megtartjátok és jártok majd szüntelenül az üdvösség útján. Külsőleg hogyan alakul majd sorsotok, azt hiába kutatók. Valószínűleg olyan lesz, mint a legtöbb ember élete. Fogtok majd örülni és fogtok majd bánkódni is. Egyet bizonyosan tudhatunk. Azt, hogy soha-soha nem kell egyedül és elhagyatottnak lennetek. Mennyei dicsőségében is mindenkor veletek tudhatjátok az Urat és mindenkor azzal bízathatjátok magatokat, hogy javatokon munkálkodik, azon, hogy üdvözüljétek. Szentigénkben hallottátok, hogy mennybemenetele előtt csodálatos, drága ígéretet adott a hívőknek a kísértésekkel szemben diadalmaskodó erő ígésétől kezdve egészen a halálos veszedelmektől való megmentés ígérétségéig. Ezeket az ígéretek öleljétek a szívetekre mint az Ő féltő gondjának és szeretetének zálogát. És fogózatok meg benne annál erősebben, minél gyengébbnek érzitek magatokat. Higgyetek Benne, higgyetek szeretetében, higgyetek jóságában, higgyetek bölcsességében, higgyetek Benne ha áld, ha sújt, higgyetek Neki, hogy üdvözíteni akar, ha mindjárt romba dőlne köröttetek az egész világ. Ennek az intellemnak, Kedves Gyermekeim, amelyet ígésén keresztül Ő maga intéz hozzátok, ma különös nyomatéka van. Olyan időben élünk, amikor sokan elhagyták Őt. Ha jelek nem csálnak akkor egyre mélyebben léptek bele a harc idejébe mely Érette vagy Ellene dül és amelyben egyre élesebben áll majd egymással szemben híveinek és ellenségeinek a tábora, amelyben úgy lehet szenvedéssel, üldöztetéssel, talán vértanúsággal kell megbizonyítani híveinek hűségüket. De annál nagyobb nyomatéka van az Ige bizonyosságtevésének és hogy Ő, az Ő első tanúival együtt munkálkodott és megerősítette a hirdetett és megbizonyított ígét a jelek által, amelyek követték. Ugyanezekkel a szavakkal lehetne jellemezni a keresztyén egyház egész történetét. Viharos és vészes történet volt sokszor. De az Egyház Urának, Egyházával való együttmunkálkodása mindig új megerősödés, új győzelem forrásává lett.

Viharos és vészes időszakba lépett be az Egyház története a mai korban és a világ különböző sarkában. A viharok zúgása elhallatszik a csendesebb tájakig, mihozzánk is. Készülődésre, fegyverkezésre szólít. És örömteljes bizakodásra hív, hogy az Ő Egyházán a poklok kapui sem vehetnek majd diadalmat. És az ígéretre emlékeztet, hogy Ő együttmunkálkodik azokkal, akik Vele és Érté harcolnak. Az Ő seregébe vár Titeket is, mert nektek Mellette van a helyetek. Az üdvösségetek függ a hűségetektől. Ez az üdvösség most talán még nem tetszik nektek mindenkifelett és egyedül kívánatos drága értéknek. Kedves Gyermekek! Minél beljebb mentek majd be az életbe, ha hívek maradtok majd az Úrhoz, annál inkább meg fogjátok becsülni, mert annál jobban meg fogjátok érteni az üdvösség isteni adományát. Meg fogjátok érteni, mert meg fogjátok tapasztalni, hogy itt a földön is nincsen nagyobb boldogság, mint az, amelyet az ember akkor érez, ha úgy forr össze az Istennel, mint ahogyan Ti gyermekek odasimultok szülőtök ölébe. Meg fogjátok érteni, hogy nincsen nagyobb erő a gonoszra, rosszra való csábításokkal, kísértésekkel szemben, mint az a tudat, hogy rajtam nyugszik az én Uramnak a szeme. Meg fogjátok érteni, hogy nincsen nagyobb vigasz a bánatban, mint a sziklaszilárd meggyőződés, hogy azoknak, akik az Istent szeretik mindenképpen javukra vannak.

Ez a boldogság, ez az erő, ez a vigasz, már maga az üdvösség. És kapcsolatos vele az örökkévalóság ígérete, az a boldogító bizonyosság, hogy az Úrtól még a halál sem szakíthat el bennünket, mert abban is megtartja, azon keresztül is magához veszi azokat, akik megkeresztelkedtek és hisznek.

Kedves Gyermekek! Nekünk felnőtteknek, akiknek Ti vagytok az öröme, reménye, nincs más óhajásunk és imádságunk ezen a napon, mint az, hogy Ti elnyerjétek az üdvösséget, az időben és egykor az örökkévalóságban. Mert nekünk nincs más gondunk, mint hogy Ti boldogok legyetek. Azért a hitnek harcában, amelyet ezentúl öntudatosabban, mint eddig, meg kell vívnotok,

számíthatok ránk. Nem eresztjük el kezeteiket, amíg Veletek együtt megtart itt az Úr és imádságaiban, gondjaiban megtart az egész gyülekezet. És érezték magatok mögött, magatok mellett magát az Egyházat. A felnőttek gondozását még sokáig nem nélkülözhetitek. Az egyház drága szolgálatát pedig addig, amíg a földön jártok sohasem. Mert rajta keresztül munkálkodik veletek együtt az Úr. Ne felejtsetek el ezt sohasem. Aki megtagadja az Ő egyházát, Őt magát tagadja meg. Bárcsak ne kellene Néki egyiteknek sem szemére vetni hűtlenségét, hitetlenségét, sem a földön, sem az Ő ítélőszéke előtt!

Az Ő mennybemenetele napján legyetek tudatában annak, hogy Ő mennyei dicsőségében, láthatatlanul és mégis közöttünk időzve hallja a Ti vallástételeket. És azután a konfirmációi oltártól eltávozva úgy járjatok az Ő színe előtt, hogy Ő, aki a keresztségben erős karjaiba vett Titeket, egyre gazdagabban megmutassa nektek az üdvösséget, mert hisztek! Ámen!

(Edda konfirmációja)

Konfirmandusok 1937: 49 fiú és 41 leány

Eucharisztikus kongresszus, 1938

I. István király és az eucharisztikus kongresszus

A kettő egymással csak külsőleg függ össze, azért külön-külön kell velük foglalkoznunk. Első királyunk halálának 900. évfordulóját mi evangélikusok is egész szívvel megünnepeljük. A nagy államalapító király nemcsak a római katolikus egyházé, hanem minden magyaré. Azáltal pedig, hogy hazánkat megnyitotta a keresztyénség számára, minden Krisztusban hívőt hálára kötelezett. Emlékének ünneplése a mi számunkra elsősorban Isten előtt való hálaadás, de kegyeletes érzésekkel emlékezünk meg magáról a nagy királyról is, aki engedelmes eszközül szánta oda magát Isten üdvözítő kegyelmének szolgálatára.

Az eucharisztikus kongresszus kimondottan római katolikus ünnepi összefüggés. A magyarországi kongresszus szervezői igyekeztek a protestantizmust ünnepük békés és építő jellege felől biztosítani.

A kongresszusi ünnepegekben azok felekezeti jellege miatt semmiféle formában sem vehetünk részt. Nem viselhetjük jelvényét sem. Bennünket az eucharisztikus kongresszus csak abból a szempontból érdekel, hogy éberségre és az esetleges hódító igyekezetnek azáltal való kivédésére indít, hogy boldogan mélyedjünk el a magunk, evangéliumi hitünknek igazságában.

Az Úrvacsora.

Minden vasárnap délelőtti magyar istentisztelet után kerül kiosztásra. Éppen az eucharisztikus kongresszus, a róm. kat. oltáriszentség (eucharisztia) ünnepe eszméltesen reá bennünket arra, hogy mekkora kincsünk van nekünk evangélikusoknak a Krisztus rendelése szerint értelmezett és kiszolgáltatót Úrvacsorában és indítson annak hálás és bőséges élvezésére. A keresztyén élet mind a kettőből táplálkozik: az Igéből és az élő Krisztussal az oltári szentségben való egyesülésből. Bármelyiket hanyagoljuk el, feltétlenül kárát vallja keresztyén voltunk

(Soproni Ev. Gyül. Lap. 1938. 2. szám.)

Gyülekezetünk lelki munkája

„Budaker Oszkár lelkész heti öt órában tanítja az orsolyita leánygimnázium négy-négy alsóosztályába és a két róm. kat apáca rend polgári leányiskolájába, úgyszintén az ev. továbbképző két osztályába járó evangélikus tanulókat.

Budaker Oszkár tartja a gyülekezeti magyar bibliaórát, a leányegylet, nemkülönben a műegyetemi hallgatók bibliaóráit.

Budaker Oszkár heti kilenc órában vezeti a teol. fakultáson és a tanítóképző-intézetben a német egyházi nyelvtanfolyamot.”

(Hanzmann Károly jelentése. Soproni Ev. Gyül. Lap. 1938. 2. szám.)

„Szükség néktek újonnan születnetek!”

(Jn 4, 5–7)

Ahogy természet szerint születünk, elveszett emberek vagyunk. A fejünk felett lebeg a halálos ítélet: „Ami testtől született, test az.”. A testnek sorsát ismerjük: romlás, halál, enyész az. Ismernünk kell azt is, ami a testben lakozik. Testi születésünk sok mindennel megajándékozhat. Megajándékozhat egészséggel, viharálló egészséggel, viharálló szervezettel, acélos idegekkel. És boldog lehet az a szülő, aki gyermekének egészséget adott útjára. Megajándékozhat a testi születésünk a lángészig felnyúló szellemi képességgel, a művészetekre felavató ügyességgel és ihlettel. És boldog lehet az a szülő, aki gyönyörködhetik gyermeke ügyességében. Megajándékozhat testi születésünk a jó iránt való fogékonysággal és hajlandósággal is és ezerszer boldog lehet az a szülő, akinek nem kell gyermeke veszendő lelke miatt önmagát átkoznia.

Egy dologgal nem ajándékozhat meg testi születésünk: nem születhetünk bele Isten országába. Elődeinktől nem kaphatjuk és mi sem adhatjuk tovább utódainknak, bármennyire szeretnők is, az örök életet. Azt a képességet, hogy mindig és egyedül Istennek szolgáljunk és csak Őneki szolgáljanak gyermekeink. Mert ami testtől született, test az. A legjobb, amit kaphatunk és tovább adhatunk, meghasonlott szív, amely Istenhez vonzódik és mégis örökké harcol Ellene, amely szárnyalni szeretne az örökkévalóság felé és mégis ide marad láncolva a földhöz. Vagy amely, mint Nikodémuszé, vágyódik, közeledik Isten országa felé, de ezt is titokban teszi, nehogy eljuttasson különböző emberi kegyeket és előnyöket.

Íme, a cél, az Isten országa, az Istenben való élet itt és az örökkévalóságban, elérhetetlen a számunkra. De csak akkor, ha egyedül magunkra nézünk. Elérhető Isten kegyelméből. Eléri az, akit Ő újjászül. Tulajdonképpen nem is újjászületésről van itt szó, hanem olyan születésről, amely egyenesen ellentéte a testi születésnek és ellensúlyozza azt. Olyan élet születéséről, amely nincs meg az emberben testi születésénél fogva, amely legyőzi, fokról-fokra megöli azt a belső életet, amelyet a természetes ember magával kapott.

Ez az élet Isten Szentlelkétől született élet. Szent titokkal állunk itt szemben. De nem fáj a titok, ha a víztől és a Lélektől újjászületve Isten országa polgárainak tudjuk magunkat.

A szent keresztségben az újjászületés vize végiggyöngyözött fejünkön. Ugyanakkor a Lélek is megkezdte munkáját mirajtunk. A kérdés csak az, hogy azóta félbeszakadt-e, vagy egyre erőteljesebben folyik-e ez a munka az életünkben.

Ha él a testtől született testünkben csak egy szikrája az Isten országa, az örök élet után való vágyunk, akkor könyörögve könyörögünk Szentlélekért!

(Soproni Ev. Gyül. Lap. 1938. 3. szám.)

Halálos mérég

Ne gondoljunk ennél a címnél olyan mérégre, amelyet a patikában halálfejes üvegekbe töltenek. Mérges gázokról sincs szó, amelyeket ma rémséges lehetőségektől félve annyit emlegetnek. Olyan mérget mutatunk be, amelytől nem borzadnak az emberek, sőt amelyet mosolyogva terjesztenek, mosolyogva és élvezettel fogadnak be. Pedig halálos mérget terjesztenek benne és fogadnak be vele.

Megnevezzük a mérget: megbújik a kétértelmű, sikamlós élceken, tréfákban, szemérmetlen, mocskos beszédben. Csomagolása változik az egyes társadalmi körök „műveltsége” szerint. Műhelyekben, munkahelyeken durva, leplezetlen nyíltsággal folyik a tisztaság, szemérmesség öldöklése. Szalonokban „szalonképes” modorban és módon mérgezi meg ugyanaz az aljasság és szenny a lelkeket.

Beszélünk romlott közéletéről és felháborodunk társadalmi igazságtalanságokon. A társadalmi élet sok bajára keresünk orvosságot. Arról a halálos bajról, amely a gyökerüknél támadja meg a lelkeket, kevés szó esik. Ha erkölcsi mételtyről beszélünk is, inkább csak a botrányos eltévelyedés eseteit emlegetjük, amelyeket nem lehetett egészen eltitkolni, amelyek talán még a bíróságot is foglalkoztatják. A szóban és beszédben feltáruló erkölcsi fertő háborítatlanul terjeszkedik. Nem kárhoztatja törvény és jó ízlés.

De kárhoztatja az isteni törvény! Luther a paráználkodást tiltó 6. parancsolat magyarázatában helyesen mutat reá arra, hogy az Isten akaratának megfelelő, tehát egészséges életrend feltétele nemcsak a tiszta és szemérmetes cselekedet, hanem az ugyanilyen szó és beszéd is. Azt ui., hogy mi lakozik egy emberben, nemcsak a cselekedete árulja el, hanem a beszéde is. A tisztátalan beszéd tisztátalan lelket leplez le. A tisztátalan lélek pedig istentelen lélek, a tiszta és szent Istenhez köze nincs.

Ez a kárhoztatása a tisztátalan beszédnek. Rajta a bűn bélyege. Ezért rombol is. Mert a bűn sohasem maradhat meg rejtetten az ember belsejében. A természetéhez tartozik, hogy kitombolja magát. Innen van, hogy a tisztátalan ember minden alkalmat felhasznál arra, hogy szavaiban szabad folyást engedjen a maga tisztátalanságának. Innen van, hogy a szemérmetlen, szennyes „szellemességekben” örömet találja, aki maga sem tiszta. De ez az öröm halálos öröm. Benne nő és erősödik a szívnek tisztátalansága. Ezért terjeszt halálos mérget a szavakkal való paráználkodás.

Nevén neveztük a bűnt, amely társadalmunkat a tisztátalan beszéddel mérgezi. Paráználkodás az. Ezért nem „prűdség” az ellene való felszólalás, hanem vészkiáltás. Mert a paráznság is Isten ítélete alatt van.

Hol található ennek a halálos mérégnek ellenmérge? Luther minden parancsolat magyarázatát, a hatodikét is, így vezeti be: „Istent féljük és szeressük!” A tisztátalan lélek istentelen lélek, amely nem féli és nem szereti Istent. Tiszta lélek csak az lehet, amely féli és szereti Őt. Mivel pedig így Istenhez köti az életét, nem romlottság és bűn, hanem tisztaság árad belőle.

Beteg társadalmunk ebben a vonatkozásban is csak akkor gyógyulhat meg, ha Istenhez tér. Akkor immúnissá válik a tisztátalan beszéd halálos mérgeivel szemben. Sőt akkor kiveti azt magából!

(Keresztyén Igazság, 1938. 6. sz.)

Az Una Sancta Ecclesia, mint valóság és reménység

Istentiszteletünkön vasárnapról-vasárnapra elmondjuk az Apostoli Hitvallást és benne azt, hogy hiszünk e g y keresztyén anyaszentegyházat. Ezzel vallást teszünk arról, hogy számunkra az egy anyaszentegyház valóság. Valóság minden látszat ellenére, amely a keresztyénség szétszakadottságát, egyházi közösségre való szétesését, az egyházak sokféleségét tárja szemünk elé.

Az anyaszentegyház valóságát mi evangélikusok már azért is nyomatékkal hangsúlyozzuk, mert bennünket szoktak megvádolni azzal, hogy mi bontottuk meg az egyház egységét s mert reánk hártják a felelősséget azokért a fájdalmas jelenségekért, amelyek a különböző egyházi felekezetek súrlódásaiból általában, különösen pedig a nemzeti életben tagadhatatlanul adódnak. Ezzel szemben rámutathatunk arra, hogy eltekintve attól, hogy az egyház külső egysége a reformáció megindulásakor már régen nem volt meg, Luthertől és híveitől mi sem állott távolabb az egység

további rombolásánál. Ennek bizonyítására elég egyházunk alapvető hitvallási iratának az Ágostai Hitvallásnak egész hangjára utalnunk, amely az egység megerősítésére, illetve helyreállítására, nem pedig további lazítására vagy éppenséggel szétrombolására irányul. De külön is idézhetjük ezen Hitvallás bevezetésének szavait: „Teljes készségünket ajánljuk fel arra, hogy...a vizsálnak Isten segedelmével végét vessük és egy, igaz, egybehangzó vallásra jussunk, amiképpen mindnyájan egy Krisztus alatt élünk és vitézkedünk és egy Krisztust tartozunk vallani”, és hivatkozhatunk befejezésének megállapítására is, hogy „a mi részünkön sem tanítás, sem szertartások tekintetében nem talált befogadásra semmi, ami a Szentírással vagy az egyetemes keresztyén egyházzal ellenkezik.”

De a reformáció nemcsak nem akarta megbontani. Nem is bonthatta meg! Az Ágostai Hitvallás VII. cikkében helyesen állapítja meg, hogy „az egyház valódi egységére...nem szükséges, hogy mindenütt hasonló emberi hagyományok, vagy szokások, vagy emberektől rendelt szertartások legyenek, amint Pál mondotta: Egy hit, egy keresztség, egy Isten és mindeneknek Atyja stb.” Más szóval: az egyház egységét nem külső tényezők, emberi intézkedések biztosítják, hanem az magától következik belső lényegéből. Az egyház ui. nem földi szervezet, vagy közösség, hanem több ennél: Isteni misztérium: Krisztus teste, aki neki feje és megtartója (Ef 1, 22–23; 5, 23). Mivel tehát az egyház tagjai Krisztus testének tagjai, (Ef 5, 30), ennek a testnek, valamint tagjainak egymás között való belső egysége biztosítva van az által, hogy „egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten és mindeneknek atyja.” (Ef 4, 5–6). Az „egy hiten” ti. *nem a tantételek szerint egyforma*, hanem az egy Krisztusba vetett hit értendő.

Az egyház ezen igazi lényegének felismerése alapján vallotta antiochiai Ignác: „Ahol Krisztus Jézus van, ott van a katolikus (egyetemes) egyház.” Augustinus pedig így szólt az egyházzal: „Krisztus teste az egyház, nem ez, vagy amaz, hanem az egész világra kiterjedő egyház. Nem is áll csak a most élő emberekből, hanem hozzátartoznak azok is, aki előttünk éltek és akik utánunk következnek mind a világ végezetéig. Az egész egyház a hívők összességéből áll, mert minden hívő Krisztus tagja.” Hogy az egyház ilyen értékelésének vonala nem törik meg a reformáció bekövetkeztével, azt az Ágostai Hitvallásra való utalással már hangsúlyoztuk. Kiegészítésül rámutatunk Luther Kis Kátéjára is, ahol polemikának, vagy az egyháztól való elkülönülés szektaszzerű állásfoglalásának nyoma sem található meg. A keresztyén egységnek és az anyaszentegyháznak lángoló lelkű apostola Söderblom Náthán érsek (megh. 1931-ben) szerint Luther azért kerüli a harmadik hitágazat magyarázatában még az egyház nevét is, és azért szól az egész keresztyénségről, amelyet a Szentlélek a földön hív, gyűjt, megvilágosít és megszentel, hogy minden félreértést lehetetlenné tegyen és az egy anyaszentegyházzal való közösségvállalása még csak kérdés tárgya se lehessen. De határozottan és világosan található meg az egy anyaszentegyházhoz való tudatos és lelkes ragaszkodás Luther után is mind a mai napig. Csak két nagynevű evangélikus egyházi férfiú vallomását idézzük. Vilmar így szól az egyházzal: „Az egyház a háromságos Istentől megállapított az a rend, amelyben a Szent Lélek állandóan és változatlanul jelen van a földön az emberek között és amelyben jelen van Általa közöttünk az élő Krisztus!” Söderblom pedig egyik prédikációjában így határozza meg az egyházat: „Az egyház az egész föld fölé emelkedik a legmagasabb mennyekig és magában foglalja mindazokat, akiket a Lélek az Atyához és a Fiúhoz vont, hogy szeressék az Úr Jézus Krisztust és Istenben bízzanak életükben és halálukban.”

Ha így látjuk és fogjuk fel az egyházat – és a Szentírás alapján nem láthatjuk és nem foghatjuk fel másképpen –, akkor nincs helye felekezeti szűkkeblűségnek, nincs is okunk csüggedésre a részekre szétzúzott keresztyénség miatt, hanem akkor boldog örömmel, teljes joggal vallhatjuk, hogy az Una Sancta Ecclesia nem elveszett kincs, nem is pusztán álom, hanem valóság. Láthatatlan boltíveit kiterjeszti valamennyi, felekezeti határok közé szorított, egyházi közösség fölé, otthon vannak benne mindazok, akik igaz szívből imádják Megváltójuként az Egyszülött Fiút, akár „Erős vár a mi Istenünk”, akár „Tebenned bízunk...”, akár „Te Deum laudamus...” zsolozsmái szállnak is ég felé ajkunkról.

Örülünk annak, hogy az Atyában és Fiúban hívőknek egy anyaszentegyháza, amelyet a Szent Lélek éltet, valóság. De örülhetünk annak is, hogy ez az egység nem pusztán szellemileg, vagy éppenséggel csak eszmeileg van meg, hanem különféle módon külsőleg is kifejezésre jut. Vannak az anyaszentegyháznak olyan kincsei, amelyeket szívükhöz szorítanak valamennyi

gyermekai, tekintet nélkül arra, hogy külsőleg milyen történeti egyházhoz vagy felekezethez tartoznak, és amelyek azért külsőleg is összefűzik őket egymással. Ilyen közös kincs mindjárt a Szentírás, az Isten kijelentett igéje, amely az igaz hit egyetlen forrása. Közös kincse valamennyi részegyháznak a három ó-egyházi hitvallás, közöttük is elsősorban az Apostoli Hitvallás. Bizony mély hálát kell éreznünk Isten iránt, hogy amikor bármilyen keresztyén felekezethez tartozók a legegyszerűbben és legrövidebben akarjuk megvallani hitünket, teljes egyöntetűséggel tehetik ezt meg a közös Apostolicum szavaival: „Hiszek egy Istenben...hiszek a Jézus Krisztusban, Istennek egyszülött Fiában a mi Urunkban... Hiszek a Szentlélekben, egy keresztyén anyaszentegyházat...” Minden keresztyén egyházi közösségben élnek azután a keresztség és úrvacsora szentségével, és ha egyik-másik egyházban rajtuk kívül is ismernek szent cselekményeket, amelyeket szentségként értelmeznek, az újjászületés fürdője és az élő Krisztussal való egyesülés úrvacsorai misztériuma mégis ott is az első helyeket foglalja el a szentségek sorában. Ez a közös nagybecsülésük is kapocs, amely egymáshoz fűzi az egy anyaszentegyház sokféle elszórt tagjait és bizonyítja és őrzi egységét. Ennek az egységnek egy további jele, hogy minden földi részegyházban egyformán imádkoznak a mindeneknek Atyjához az egy Úrtól tanult imádsággal, a Miatyánkkal. Legyen Ő áldott, hogy amikor gyermekei, akik különböző szertartások szerint tisztelik a közös mennyei Atyát, találkoznak, ezzel az imádsággal testvéri közösségben borulhatnak le Előtte, igazán egyeknek érezvén magukat egymással.

Utalhatnánk még a hitnek más megnyilatkozásaira is, az egyházi ének és zeneirodalomnak, és általában a vallásos irodalom számtalan termékére, amelyek közkinccsivé váltak az egész keresztyénségnek, mert egyforma visszhangot váltanak ki a lelkek mélyén, ahol elmosódnak az árnyalatok és csak az Úrhoz való odaadás világít egyforma tüzzel és járja át a lelkeket egyforma meleggel.

Ez a meleg transzformálódik kifelé a keresztyén szeretetté. Ahol igaz ez a szeretet, ott valósul meg azután csak igazán látható és megtapasztalható módon is az Una Sancta Ecclesia. A mindennapi élet az egység rideg megtagadásának fájdalmas esetei mellett számtalan példát mutat az egységnek szeretetben gyökeredző áldott és áldásos valósága mellett is. Sőt a szeretet lehetővé teheti még azt is, különböző egyházak hivatalosan is ápolják egymás között az egységet. Hogy egy példát említsünk: ma Jugoszláviában készségesen bocsátják egymás rendelkezésére templomaikat az evangélikus és a görög-keleti egyház.

Végeredményben az ökumenikus mozgalmak, a gyakorlati keresztyénségnek (Life and Work) és a hit és szervezet (Faith and Order) különben most egymásba olvadó mozgalmát is Deissmann Adolfal úgy lehet tekinteni, hogy azok szolgálatának lényege az Una Sancta-nak nem helyreállítása (Herstellung), hanem meglévő valóságának megjelenítése (Darstellung).

Mindezek alapján tehát igenis valljuk, hogy „az Una Sancta minden lepel a köd mögött, amelyekkel emberi gyengeség, a féltékenység bűne és teológiai mindentudás eltakarja, megvan mindenütt a világban, ahol Jézus Krisztus tanítványai tudják, hogy Üdvözítőjük megváltotta őket és mint Uruk előtt meghajolnak Előtte, mint Mesterüket híven követik útjain” (Deissmann). Ez a meggyőződésünk nagy vigaszt rejt magában, különösen akkor, ha felekezeti türelmetlenség és torzsalkodás eseteiben mintha az egység hiányának átka jutna csak kifejezésre. Vigaszunk az, hogy az igazi egység, az igazi Una Sancta Ecclesia megvan és ha megnyilatkozása a külsőleg bekövetkezett részekre oszlás miatt megnehezedett is, mégis érvényesül szeretet és békesség formájában ott, ahol jelen vannak igazán hívő tagjai. Ahol ez nem áll, ott nem volna meg amúgy sem az egység, sem a nemzetek között, sem pedig egy-egy nemzeti társadalom tagjai között. Legfeljebb alakját változtatná meg az egyenetlenkedés és civakodás, ha meg volna az egységes egyházi szervezet: felekezeti villongások helyett másféle torzsalkodások választanák el egymástól a „hazafiakat”, a társadalom és a családok tagjait.

De ha valljuk is az egy anyaszentegyház valóságát, az mégis egyúttal reménység tárgya is marad mindaddig, amíg nem „lészen egy akol és egy pásztor” (Jn 10, 11), és az egységnek már nemcsak egyes megnyilatkozási jelenségeivel találkozunk, hanem külsőleg is le nem omlik minden válaszfal az egy anyaszentegyháznak különféle földi egyházakba szétszórt tagjai között. Bízunk is benne, hogy ez majd egyre teljesebben meg is történik és bizalmunkat Krisztus szavaira alapítjuk, aki főpapi imájában így könyörgött: „Nemcsak óérettök könyörgök, hanem azokért is, akik az ő beszédökre hisznek majd énbenem; hogy mindnyájan egyek legyenek; hogy elhiggye a világ,

hogy Te küldtél engem.” (Jn 17, 21) Bízunk benne, hogy az Una Sancta Ecclesia minden vonatkozásban látható és megtapasztalható módon megvalósul és ezzel elhárul az az akadály, amelyet éppen az egyenetlenkedés, a sok viszály és testvérietlen torzsalkodás állít az egyház hódító útjába. Hogy kaphatna kedvet a világ, hogy behódoljon az egyháznak, amikor ott is csak azt látja, ami őt magát emészt, ti. áldatlan viszálykodást és harcot? És hogy vonzódjék az egyház Urához, hogy alázkodjék meg Előtte, mint Isten Fia előtt, ha követői nem bizonyosságai a világ előtt az Ő mindeneket megújító és megszentelő hatalmának? A misszió múlt és jelenkori történetéből tudjuk, hogy milyen elriasztó és visszataszító az egyház tépett, egyenetlen mivolta és a viszály szelleme, amely különféle tagozatait egymással szembeállítja, azok szemében, akiket meg akar nyerni.

Csak az Úrtól magától remélhetjük az egy anyaszentegyház növekedését és az egyenetlenkedés felett is győzelmes megvalósulását. Az ökumenikus mozgalmak a rejtett egység megbizonyításával és a teljes egység után való vágy élesztgetésével bizonyára eszközök az Úr kezében, de az egység tökéletes megvalósítása csak Őtőle várható. Ezért állandó imádság tárgyának kell lennie. Aligha remélhetjük azonban ennek a kérésnek maradéktalan teljesülését addig, amíg az Úr el nem jön, hogy mindeneket újjá teremtsen.

Akkor szűnik meg csak minden bűn, az is, amely a keresztyén egység megbontásában és helyreállításának megakadályozásában szerepet játszik. Akkor szűnik meg minden tévelygés és rész szerint való ismeret is, akkor ragyog fel mindenek szeme előtt az igazság, amelynek meg nem látása, vagy homályosan való látása szintén nem engedi diadalmasan előtörni az egyház egységét.

Ebből következik az is, hogy mire kötelez bennünket az Una Sancta Ecclesia reménye. Azt már jeleztük, hogy a szeretetben a külső válaszfalakon túl is kezet nyújtanak egymásnak, akik Krisztus testének tagjai, mert igaz hit fűzi őket a Főhöz. Ebben a vonatkozásban tehát világos, hogy akik remélik az egy anyaszentegyház megvalósulását, azokat reményük is csak arra ösztönözheti, hogy egyre jobban és teljesebben ragaszkodjanak Urukhoz és nőjenek bele az Ő testébe, hogy így egymáshoz is egyre közelebb kerüljenek a szeretet útján.

Ez a szeretetben való közeledés egymáshoz azonban nem vezethet az igazság mellőzéséhez vagy megtagadásához. Amilyen fájdalmas dolog, hogy az egységes egyház helyett szinte számtalan egyházi közösség él itt a földön egymás mellett és egymással ellentétben, mégis el kell ismerni, hogy az egyháznak részekre bomlása – mint mondani szokták – „leplezett áldás” volt. Az egyes részeknek egymástól való elkülönülése ui. rendesen az igazságnak, vagy egyes vonásainak újra való felismerésére, vagy nagyobb megbecsülésére vezetett. Különös értelemben áll meggyőződésünk szerint a magunk egyházáról, hogy különválása, ill. megalakulása szükségszerűség volt, amely az igazság előtt való alázatos meghódolásból folyt. Ebből az igazságból a külső egység helyreállítása kedvéért kompromisszumok formájában bármit is feladni árulás volna az igazság, ill. az igazság Istene ellen. Ismeretes, hogy a római egyház szerint csak ez az egy út vezethet az egységhez. Mi azonban nem léphetünk reá. Mi csak az igazságban akarunk a többi egyházzal egygyé lenni. Ez a körülmény szabja meg az egységért való küzdelem egyedül helyes módját: „Hatoljon ki-ki a maga helyén mind mélyebbre az igazságba. Ahogyan a föld belseje felé fűrt aknának a középpontjában találkoznia kell a többi aknával, amelyeket máshonnan ástak e középpont felé, így találkozzanak a Krisztusban hívők is a kinyilatkoztatott igazság középpontjában...” (Söderblom)

Minél hívebben tartunk tehát ki az igazság mellett, annál hívebben szolgáljuk a keresztyén egységet. Amíg pedig ez külsőleg is ledönt majd minden válaszfalat és Isten kegyelméből az Una Sancta Ecclesia lép diadalmasan a részek helyébe, addig örüljünk neki, hogy ha ez az egy anyaszentegyház ilyen formán még csak reménységünk tárgya is, mégsem pusztán az, – hiszen tulajdonképpen sohasem szűnt meg valóságnak lenni!

(Belmissziói Munkaprogram 1939, 235–242 l.)

„Üres kézzel senki se jelenjen meg az Úr előtt!”

(5 Móz 16, 16)

Bizonyos alkalmakkor a választott nép minden férfitagja köteles volt Isten tiszteletére az Ő szent helyén megjelenni és erről az istentiszteleten való megjelenésről mondja az ige: „Üres kézzel senki se jelenjen meg az Úr előtt!”

Különös dolog, hogy még rendszeres templomba járásunknak is olyan kevés a hatása mindennapi életünkre. A világ bizony igen gyakran teljes joggal szólja meg ezért a templomos keresztyéneket. Hol itt a hiba? Egyebek mellett ott is, hogy amikor istentiszteletre mennek, nem veszik elég komolyan, hogy az Úr előtt jelenjenek meg. Lásd a templomban Isten házát, az istentiszteleten való megjelenésedben az Úr előtt való megjelenést, és lelki megújulás alkalmává és forrásává válik majd számodra.

Gondold csak el, milyen ünnepélyes, szent hangulat ereszkednék szívedre, sőt ölelné körül egész lényedet, ha vasárnap reggel átjárna a tudat, hogy te most az Úr elé mégy! El tudnád akkor képzelni, hogy ruhagondok megoldásában, minél ékeőbb külső felöltésében merüljön ki az istentiszteletre való készülődés? El tudnád akkor képzelni, hogy otthon mindenféle bosszúság, hangos nézeteltérés, civódás, egymás bántása előzze meg a templomba való elindulást? És itt, az Úr házában, milyen megrázó, egész valónkat szinte felkavaró élményt jelentene számunkra, ha lenyűgözne a tudat, hogy most az Úr előtt jelenünk meg! A templomajtón való belépésedtől kezdve olyan kicsinek éreznéd magad! Az álarcot, amelyet kint a világban, az emberek előtt annyiszor felöltesz, úgy levetnéd! A másokkal való foglalkozástól, külsejük megbírálásától úgy elmenne a kedved! Csak magadra és magadba tekintenél, és ez a tekintet mélyen megalázná!

Azután Eléje vinnéd, amit az embernél látni akar: nagy-nagy vágyakozást, nyitott szívet az Ő mindenre elégséges, minden megkööttség alól felszabadító ereje után.

„Üres kézzel senki se jelenjen meg az Úr előtt!”

(Soproni Ev. Gyül. Lap. 1939. 4. sz.)

A Biblia a lelkész pásztori munkájában

1940-ben, lelkészkonferencián tartott előadás

Kedves Szolgatársaim!

Az evangélikus lelkész feladata Isten országának prédikálása, az igének hirdetése. Ezt a feladatát nem merítheti ki templomi szolgálatában a szószéki igehirdetés keretében. Bármennyire szükséges is, hogy ez az igehirdetés ne legyen elvont és ne szorítkozzék általános keresztyén igazságok hangoztatására, hanem alkalmazza ezeket az igazságokat a gyülekezet tényleges állapotára, az egyesek gyakorlati életére és lelki szükségletére, a templomi igehirdetés mégis kiegészítésre szorul. Nyilvánvaló ugyanis, hogy ez az igehirdetés nem lehet figyelemmel minden egyes gyülekezeti tag éppen fennálló lelki problémájára. Ennek következménye, hogy sokaknál hatástalan marad. Egy jelenkori neves teológus találóan nevezi a templomi igehirdetést hálónak, amely a jelenlévő templomi gyülekezetre kivettetik. Szemei azonban akkorák, hogy sokan átsúsznak rajtuk. Azonkívül minden gyülekezetben vannak, akiket a templomi igehirdetés el sem ér, mert vagy kényszerűségből, betegség vagy más gátló körülmények miatt maradnak távol a templomtól, vagy pedig a gyülekezettől és az igétől lelkileg annyira elszakadtak, hogy nem érzik szükségét az ige hallgatásának. A lelkésznek azonban szent kötelessége, hogy ezeknek is tolmácsolja az Igét, és a többinek is legegységibb viszonyai és lelki állapotában az alkalomnak és a fennálló lelki szükségletnek megfelelően hirdesse azt.

1.) Hogy ezt meg kell tennie, erről éppen a Bibliában foglalt Ige győzi meg. Ez bizonyoságot tesz róla, hogy „Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére eljusson.” (1Tim 2, 4.) *Minden ember!* – az is, akit közöny, dac vagy fásultság távol tart attól, hogy önszántából kitegye magát Isten üdvözítő kegyelme hatásának! De bizonyoságot tesz arról is, hogy

Isten mindenek üdvösségét célzó kegyelmes akaratát azok szolgálatán keresztül akarja érvényesíteni, akik az Üdvözítő tanítványainak utódai, azok apostoli szolgálatának folytatására rendeltettek. Ezeknek tehát, vagyis a lelkészeknek, lelkipásztoroknak, személyes elkötelezést kell látniuk az általános missziói parancsban: „Elmenvén azért, tegyetek tanítványokká minden népeket” (Mt 28, 19), a Péterre ruházott hivatásban: „Legeltesd az én bárányaimat!” (Jn 21, 15), és Pál apostol intelmében: „Viseljetek gondot az egész nyájra” (Csel 20, 28), valamint Péter apostol felhívásában: „Legeltesétek az Istennek köztetek lévő nyáját.” (1Pét 5, 2) Azt mondhatjuk tehát, hogy a lelkipásztori szolgálat a Biblián alapszik, a benne foglalt Ige határozott utasításából és abból az igényből következik, hogy a gyülekezet minden tagjához elhasson, azokhoz is, akik nyilvános hirdetésének meghallgatására összegyűlni nem tudnak, vagy nem akarnak.

Más szempontból tekintve a dolgot, egyedül a Biblia adja meg a lelkésznek ezt a felhatalmazást, hogy emberek lelki ügyeibe beavatkozik. Felhatalmazza őt erre az esetleges tiltakozással szemben is. Hogy ilyen esetben megint a Biblia határt is szabhat a további lelkipásztori munkának, arra részletesen nem terjeszkedünk ki. Csak idézzük Jézus szavait: „Ha valaki nem fogad be titeket és nem hallgatja a ti beszédeteket, mikor kimentek abból a házból, lábaitok porát is verjétek le” (Mt 10, 14); továbbá: „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek, se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé” (Mt 7, 6).

Abból azonban, hogy a lelkipásztori szolgálat lényege szerint igehirdetés, következik az is, hogy a lelkipásztor ezen szolgálatának végzése közben egyedül a Bibliára támaszkodhatik, ill. fegyvereit csak a Biblia fegyvertárából válogathatja össze, mondanivalóját csak abból merítheti! Józan emberi tanácsokat osztogatni, másokat emberi érvekkel vigasztalni vagy dorgálni, ez lehet emberbaráti szolgálat, de nem lelkipásztorkodás. Ez feltételezi a Bibliából merített igének egyénekre és egyéni viszonyokra és helyzetekre való alkalmazását. Attól, hogy a lelkipásztor adott esetben nagyobb hatást reméljen az igén kívül fekvő eszközök és érvek használatától, megóvhatja az a megfontolás, hogy nincs olyan helyzet, amelyben nem volna mondanivalója az igének, hiszen „, az Írás ... hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre, hogy *tökéletes* legyen az Isten embere.” (2Tim 3, 16–17.) De nem csak alkalmosságára kimeríthetetlen, hanem hatásossága is felülmúlhatatlan. Mert milyen pusztán emberi érvelésről és beszédéről lehetne elmondani, ami az ígéről áll, hogy ti. „élő és ható és élesebb minden kétélű fegyvernél, és elhat a szívnek és léleknek, az ízeknek és velőknek megoszlásáig, és megítéli a gondolatokat és a szívnek indulatait?” (Zsid 4,12).

És melyik emberi beszéd eredményességére vonatkozólag lehetne a lelkipásztornak hasonló ígérete, mint amilyenben az ígére vonatkozólag bízhat: „Az én beszédem, amely számból kimegy, nem tér hozzám üresen, hanem megcselekszi, amit akarok, és szerencsés lesz ott, ahová küldtem” (Ézs 55, 11).

Természetes dolog azonban, hogyha a lelkipásztor tisztában is van azzal, hogy lelkipásztori szolgálata végzésében csak a Bibliára támaszkodhat és az abban foglalt Ige hirdetésére hivatott, ez nem jelenti azt, mintha ennek a hivatásának a teljesítése most már egyszerű és könnyű volna.

Előadásom szorosán megvont köre nem engedi meg, hogy kitérjek azokra a nehézségekre, amelyek elé a lelkipásztort azok lelki adottsága, kisebb-nagyobb zárkózottsága, őszinteségének hiánya állítja, akikre lelkipásztori hatást akar gyakorolni, és amelyek már ott kezdődnek, amikor ezt a lelki adottságot ki kell puhatalni és meg kell állapítani. Arra kell szorítkoznom, hogy legalábbis nyomatékosan rámutassak annak a szükségességére, hogy elkerülhetetlenül szükséges lélektani ismereteink bővítése és elmélyítése, ha lelkipásztori munkánk eredményét – ami ennek a másik fél személyében és lelkében rejlő feltételeit illeti – nem akarjuk teljesen a véletlenre bízni.

De a nehézségek szemünkbe tűnnek akkor is, amikor egy-egy esetben felvetjük magunkban a kérdést, hogy melyik az az egyes ige, amelyet most hirdetni kell. A Biblia terjedelmes, és kétségtelenül megtalálható benne minden ige, amely az embereknek a legkülönfélébb helyzetekben és a legkülönlegesebb lelkiállapot mellett úgy tolmácsolja Isten üzenetét, ahogyan éppen szüksége van. De éppen azért, mert olyan bősége található meg az egyes igéknek, érezzük a választás nehézségét, ha nem akarunk sablonosan és felületesen élni velük. Világos dolog, hogy a nehézségek leküzdésére, vagyis az igék helyes megválasztására vonatkozólag sem szabály nem állítható fel, sem pedig jó tanácsok nem adhatók. Egyetlen általános főszabály van csak, amelynek követése nélkül lelkipásztori munka nem képzelhető el. Ez pedig az, hogy legyen a lelkipásztor a Bibliában otthon! Akkor rábukkan a rejtett gyöngyszemekre is, és nem kényszerül csak a megszokottakra, melyeknek megszokottsága eleve megfosztja azokat meggyőző erejüktől. Ehhez

még azt lehetne hozzáfűzni, hogy a Bibliával állandóan élő lelkipásztornak igen sokszor nem is lesz szüksége arra, hogy sokat keresse a megfelelő igét. Ez kínálkozik néki abban a szakaszban, amelyben éppen aznap elmélyedt, vagy amely elé az egyházi esztendőnek éppen lepergő időszaka állította. Készen kínálkozik néki vagy a törvény, vagy az evangélium, vagy mind a kettő egyszerre. Mert hogy az adódó lelkipásztori esetekben hol az egyik, hol a másikon lesz a hangsúly, magától értetődő. Amit ebben a vonatkozásban még el lehet mondani, megvilágosodik majd, amikor az alábbiakban a pásztori munka gyakorlásának egyes alkalmairól lesz szó.

2.) Ezek között elsőnek említjük meg a hívekkel való azt az érintkezést, amelynek színhelye a lelkipásztor *fogadó*-, ill. *dolgozószobája*. Ami a híveket idehozza, korántsem mind lelki ügy. Sőt ezek az esetek, sajnos, szinte azt lehetne mondani, elenyésző csekély számban adódnak. A lelkészről függ azonban, hogy bármely hívének bármely ügyben nála tett látogatása a lehetőség szerint olyan fordulatot vegyen, hogy lelkipásztori beszélgetés indulhasson meg és alkalom nyíljon az igének az egyénhez szóló hirdetésére. Erre kellő tapintattal és bölcsességgel és önzetlenséggel egyenesen törekednie kell. A tapintatra és bölcsességre azért van szüksége, hogy legyőzze a látogatóinál sokszor többé-kevésbé nyíltan mutatkozó ellenállást. Az önzetlenség szükségessége pedig akkor kézenfekvő, amikor egy-egy délelőtt tíz-tizenkét ember is jön hozzá ügyes-bajos dolgával, és neki amellet böven volna más dolga is. Meg kell engedni, hogy ilyen körülmények között akárhányszor fizikailag lehetetlen minden esetben pásztori munkát végezni. Elvileg azonban mégis érvényben marad az a követelmény, hogy sohase legyen hivatalnok, hanem maradjon és bizonyuljon meg mindig pásztornak, aki esetenként sehogyan sem lehet másként, legalább modorával, türelmével, hangja melegével hirdesse a szeretet igéjét.

Semmiképpen sem szorítkozhatik azonban erre, ha azok az ügyek, amelyekben felkeresik, kiáltva kiáltanak a szó szoros értelmében vett pásztori igeszolgálat után, ha ezt az illető hívek talán nem is kívánják. Ilyen alkalmak először is olyan hívek megjelenése, akik un. kazuáliák elvégzésére kérik fel a lelkészt. Lehetne ezekről a kazuálékról magukról, mint külön lelkipásztori alkalmakról is szólni, hiszen azt az igehirdetést, amely ilyenkor esedékes, elsősorban a pásztori hang és cél kell hogy jellemezze. Azonban azok, akiknek keresztelekor, esketéskor, temetéskor mint közvetlenül érdekeltnek közvetlenül szól az igehirdetés, talán a legtöbb esetben éppen akkor legkevésbé vannak abban a lelkiállapotban, hogy az igének akár csak teljes figyelmet is szentelhetnének. Gondoljunk csak pl. arra a kuszált, a fájdalomtól sokszor kábult vagy szinte eszelős lelkiállapotra, amely a legközelebbi hozzátartozókon koporsók mellett sokszor úrrá lesz. Tény az is, hogy a kazuálék végzésekor elhangzó igehirdetés a jelenlévő távolabb állókra való tekintettel sem terjeszkedhetik ki olyan bizalmas jellegű személyi körülményekre, amelyek pedig a pásztori munka irányára, talán az igének megválasztására is döntő befolyást gyakorolnának. Végül nem hagyható figyelmen kívül annak szükségessége sem, hogy a kazuális igehirdetésnek misszionáló célja is többé-kevésbé befolyásolja annak mondanivalóját, hiszen nem mondhatunk le arról a reményről, hogy ilyenkor olyanokhoz is elérhet az ige, akik máskor kivonják magukat a hatása alól. Ez azonban az igehirdetés azon intenzitásának a rovására mehet, amellyel a közvetlenül érdekelt tudatos vagy feltételezett igényét akarjuk kielégíteni. A magam részéről azért igazi lelkipásztori alkalmaknak azokat tartom, amikor a hozzátartozók az említett eseteket a lelkésznel bejelentik, és amikor közvetlenül csak hozzájuk szólhat. Amit az ilyen látogatásokkal kapcsolatban elmondok, természetesen megfelelően áll magára a kazuáliák elvégzésére és még inkább azokra a házi látogatásokra is, amelyeket azok a lelkész részéről szükségképpen maguk után vonnak.

Ha mármost rátérünk az ilyen bejelentő látogatásokra, és először is a keresztelek bejelentését említjük meg, feltesszük, hogy ezt a bejelentést a szülők, vagy legalábbis az édesapa vagy a keresztszülők teszik meg. Városi gyülekezetben ez, sajnos, szinte egészen ritkán történik meg, de semmiképpen sem nyugodhatunk bele ebbe a helyzetbe, és mindent el kell követnünk, hogy megváltozzék. Ha pedig úgy történik meg a keresztelek bejelentése, amint azt kívánatosnak mondtuk, akkor itt az alkalom Isten kegyelmének hirdetésére.

Annak a kegyelemnek a hirdetésére, amely megnyilatkozott a szülőkkel szemben: gyermekkel való megajándékozásban, és amelyre szükségük van, hogy megfelelhessenek annak a felelősségnek, amelyet gyermekükkel vele kaptak és amelyet Isten a gyermekkel szemben is gyakorol, amikor a keresztségben birtokba veszi, hogy azután egyre jobban belenőjön az új életbe, Isten országába. Mondanunk sem kell, hogy mindennek a nyomatékos hangsúlyozása a mai időben,

amelyben a gyermek sokszor nem megy ajándékszamba, a keresztség igazi, vallási jelentősége valósággal kivészett a köztudatból, és az Isten országa a legtöbb ember számára semmitmondó fogalomná vált, mérhetetlen fontosságú. Úgyhogy éppen ez a látogatás, amelyet a hívek a születés bejelentése céljából tesznek, mérhetetlen fontosságú és szóval le sem mérhető lehetőségeket nyújt a lelkipásztornak, ha velük élni tud. Magától értetődő az is, hogy ezen pásztori igeszolgálatában a törvénynek és az evangéliumnak egyenlőképpen kell szóhoz jutnia.

Ugyanez áll akkor is, amikor *jegyvespár* jelenik meg a lelkipásztornál. Valamikor ilyen párok rendszeres pásztori oktatása előzte meg házasságkötésüket. Most ennek az oktatásnak legalább akkor kell megtörténnie, amikor a lelkésznek tudomására hozzák szándékukat. Nem is szabad visszariadnia attól, hogy lelkükbe vesse, amit a Biblia a házasságról mond, tanít. Nevezetesen arról, hogy a házasság intézménye Isten kegyelmi akaratán alapszik, hogy ezért isteni célja a család, hogy örök példaképe Krisztusnak az Ő egyházához való viszonya. Felelősége tudatában rá fog mutatni a lelkipásztor arra is, hogy a házasságon örök teher marad a mindkét fél bűne, és hogy ezért mint házastársak is, a rájuk egymásért nehezedő felelősség elhordozhatása céljából is rá vannak szorulva Isten megváltó és megszentelő kegyelmére. Hogy esetenként ez az igehirdetés az adott személyi és családi viszonyokra, szülőkhöz való viszonyra is tekintettel lesz, magától értetődő. Csak érintem, hogy különleges nehézségekkel áll szemben a lelkipásztor akkor, amikor az egyik vagy mind a két fél elvált ház. Nagyon sok kegyelemre van szüksége ilyenkor, hogy teljes hűséggel és minden másra való tekintet nélkül teljesítse az ige, talán elsősorban a törvény hirdetésének szent köteleességét, ha ugyan nem kényszeríti lelkiismerete az esketés megtagadására.

Nehéz a helyzete akkor is, amikor *halálesetet* jelentenek be a hozzátartozók. A halál komolyságának, Isten kegyelmének és az örökéletnek, feltámadásnak hirdetése iránt ugyan ilyen esetben gyakori a hozzátartozóknál a különös fogékonyság. De éppen olyan gyakori a hitetlenség leplezetlen megnyilatkozása, vagy az Isten ellen való lázadozás. Viszont talán sohasem érzi annyira szolgálatának gyönyörűségét, mint ilyenkor, ha az ige megszólaltatásával lecsendesítheti a fájdalom vagy dac háborgását.

Kimondottan nem mint lelkipásztorhoz jönnek a lelkészhez azok, akik *segélyért* kopogtatnak be hozzá. Mondanom sem kell talán, hogy az ilyenek teszik ki ma látogatóinak zömét. De ha nem kívánják is, mégis ígét kell hirdetni nekik is. Segíteni is kell rajtuk, mert különben eleve elhárítják maguktól az ígét. De meghallgatják, ha testi szükségletükkel szemben is megértést és segítő készséget tapasztalnak. Van közöttük, akik előtt elsősorban az Isten gondviselő kegyelméről kell bizonyosságot tenni. Mások előtt teljes komolysággal a törvénynek kell megszólalnia. Mindkét csoportnak pedig egyformán szól a kettő együttvéve: „Keressétek először Istennek országát és ezek mind megadatnak néktek!” (Mt 16,26)

A látogatóknak az a csoportja, amelyet a lelkipásztor a legszívesebben lát, de amely legritkábban veszi igénybe szolgálatát, azok csoportja, akik kimondottan *lelki ügyekkel* jönnek hozzá. Lelki ügyeken nem értek kíváncsi kérdéseket, amelyekkel egyesek csak játszanak és a vallás iránti érdeklődésüket csak fitogtatják, amellet pedig nem tudják elleplezni azt, hogy kérdéseik egyáltalában nem érintik őket egzisztenciálisan. Ezek előtt nem titkolhatja el a lelkész, hogy keresztüllát rajtuk. Ezzel azután szabaddá teheti az utat ahhoz, hogy azok a kérdések igazán súllyal nehezedjenek az illetők lelkére, és hogy ennek elhordozásához az igével segítséget nyújtson nekik. Az igazán lelki nehézségekkel jövők pedig kapják meg azt, amire szükségük van. Az evangéliumot, vagy a törvényt. A törvényt akkor, ha félútról ki akarnak térni Isten elől. Ha jól látja a pásztort, hogy félgyónást végeztek előtte és igazi titkukat maguknak akarják megtartani, – amikor pedig éppen ez a titkuk teszi őket nyomorultakká. Ha mindent elmondtak, megszólalhat az evangélium. A gyónásra a feloldozás. Az ilyen esetekre, amikor lelki sebekkel keresik fel a lelkipásztort hívei, elsősorban áll az, amit tapintatának, bölcsességének és lélektani ismereteinek szükségességéről mondtunk. De hadd jegyezzük meg azt is, hogy nagyon-nagyon szükséges ilyenkor az is, hogy az általa hirdetett igével felvértezze magát is, mert senki sem tekinthet bele mások lelkének mélységeibe, ahonnan a bűn néz szembe vele, anélkül, hogy veszély fenyegetné a maga lelkét is!

3.) A másik alkalmat, amely a lelkipásztori munka kifejtésére kínálkozik, *a pásztor házi látogatásai* nyújtják néki. Ezek annyifélek, hogy részletesen itt nem tárgyalhatók. Csak annyit jegyzünk meg, hogy pusztán udvariassági, társadalmi látogatást a lelkipásztor akkor, amikor

gyülekezete tagjairól van szó, ne ismerjen. A beszélgetés, amelyet ilyenkor híveivel folytat, még akkor is, ha részéről bemutatkozó látogatásról van szó, mindig lehetőséget fog számára nyújtani, hogy az igével szolgáljon, ha Istennek úgy tetszik, egész életükre elhatározó módon szolgáljon nekik. Ezek közül a házi látogatások közül a kazuáliákkal kapcsolatos látogatásokat már érintettük.

Most még kettőt emelünk ki. Az egyik a *konfirmációt* megelőző látogatás. A pásztori szolgálatot ilyenkor a konfirmációnak a keresztséggel való összefüggésénél fogva azok a szempontok fogják irányítani, amelyekről szó volt, amikor a keresztelést bejelentők pásztorolását beszéltük meg. A gyermeknek azóta lefolyt lelki fejlődése, amennyire abba bele tudott tekinteni, további támpontul szolgál majd ahhoz, hogy az ígét különösen milyen vonatkozásban helyezze a lelkipásztor a szülők lelkére.

A másik házi látogatás, amelyet külön említünk meg, a *beteglátogatás*. Ennek részletes megbeszélése szinte külön előadást igényelne. Itt csak a legfontosabbakra szorítkozhatom. Másképpen alakul a pásztor igeszolgálata a betegágynál könnyű, és másképpen súlyos betegnél. Másképpen hívő betegnél, másképpen közönyös lelkeknél és megint másképpen megátalkodotknál, konokoknál. Az egyik esetben a megnyugtatás célja áll előtérben, a másikban nem szabad visszariadni a lelkek nyugtalanításától sem. Itt az evangéliumot várja a beteg, ott a törvényre van szüksége. De ígét kapjon minden esetben. Akkor is, ha már haldoklik. Akkor van szüksége leginkább.

És az ígének csodálatos hatalmát sehol máshol nem lehet olyan boldogító módon megtapasztalni, mint akkor, amikor a haldokló már minden földi benyomás iránt érzéketlennek látszik, egy-egy biztató ígére azonban halvány mosoly simítja el az eltorzult vonásokat és futó fényben csillannak meg a kihunyó szemek. Megemlítjük még azt, hogy *a beteglátogatások alkalmával a lelkipásztor természetesen pásztori gondjában részesíti a beteg hozzátartozóit is*. Nekik is nagy szükségük van erre a gondjára és az ígére, amellyel abban szolgálni akar nekik. Az aggodalomtól megtépett lelkük a legtöbb esetben fogékony is iránta, és sokszor ilyenkor veszi kezdetét mentő, üdvözítő hatása az egészséges hozzátartozóknál. Megtörténhetik azonban az is, hogy ezeknek az íge kemény és feddő, fenyegető szavára van szükségük. Mégpedig akkor, amikor a beteggel szemben hiányzik a szeretet, és nem gyógyulásért remegnek, hanem halálát kívánják. Sajnos, a mai eldurvult világban nem éppen ritkák az ilyen esetek sem. A Bibliának bőven van mondanivalója az ilyenek számára is.

A lelkipásztori szolgálatra alkalom kínálkozhatik még másutt is, utcán való találkozások, egyleti munka formájában stb. Ezekre nem terjeszkedhetünk ki részletesen. Amit eddig elmondottunk, ide is vonatkoztatható. Minden pásztori igeszolgálatra vonatkozólag azonban megjegyezzük még a következőt. Igaz, hogy ez a szolgálat a pásztor és híve között lefolyó *beszélgetés* keretében történik. Hiszen ez is egyik lényeges vonása, amely a templomi ígehirdetéstől megkülönbözteti. Ez a beszélgetés azonban *nem fajulhat vitatkozássá!* Isten ígéje feltétlen ígénnel szólal meg mindenkor, és nem szorul rá arra, hogy emberi ellenvetésekkel szemben igazolja és bizonygassa szavahihetőségét. Ezt a pásztor tartsa szem előtt, és ne erőltetse el Isten mondanivalóját a maga érvelésével, még kevésbé próbálja emelni Isten tekintélyét azzal, hogy erősítésül hozzáadja a maga tekintélyét. Az ígét magyarázhatja, kifejtheti – ez kötelessége, hogy érthetővé tegye, ha szükséges. De ennél tovább nem mehet. Aki visszautasítja az ígét, megteszi a maga felelősségére. De a lelkipásztor nem terhelheti meg magát azzal a felelősséggel, hogy vitatkozással, esetleg ügyetlen vitatkozással támadható emberi véleménnyel egy szintre állítja azt. Jól tudom, hogy azzal, amit elmondhattam, csak keretet nyújthattam. A keretet mindegyikünknek magának kell kitöltenie étellel. Azt is tudom, hogy keretnek is csak hézag, amit elmondottam. A hézagokat kinek-kinek a számára töltse ki kegyelmesen az Isten Szentlelke, Aki mindenkor a teljes igazságra elvezet bennünket az íge által, amellyel megajándékozott a Bibliában. Ámen!

Aldörfer Viktor ravatalánál, 1940

(Mt 25,19–21)

Gyászoló Gyülekezet! Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Kettőt a kiosztott talantumokról szóló példázat megállapításai közül hitünk és meggyőződésünk szerint minden további nélkül alkalmazhatunk Aldörfer Viktor elmúlására, akinek porsátorától most fájó szívvel búcsút veszünk. Az egyik ez: „Sok idő múlva megjöve ama szolgálónak ura és számot vet velük.”

Mi azért bánkódunk most testvérünk ravatalánál, mert eljött érte az ő Ura, hogy elhívja ebből az életből és számadásra szólítsa. Ebben a mi hitünkben benne van a megnyugvás és csendes megbékülés érzése, amely a halál megborzongató és szíveket megsebző rémével szemben azzal a tudattal erősíti magát, hogy nem lephet meg bennünket valamilyen kérlelhetetlen és kaján véletlen parancsára, hanem csak szolgálja az emberi életek mértékét bölcsessége szerint megszabó Úrnak, a nagy Istennek. De benne van a mi hitünkben, hogy Isten hívására kelt a nagy útra Aldörfer Viktor, a mi nagy hálánk is, hogy sok idő múlva jött el érte az ő Ura. 80 évig hagyta őt ajándékolni nekünk. 80 évet engedélyezett neki, hogy a kapott talantumokat kamatoztassa és értékükkel sokakat gazdagítson.

Ezzel már megmondottuk azt is, hogy a hálánk Isten iránt és az ő szolgálója iránt azért olyan mélységes, mert szó szerint megismétlődni láttuk nála a példázat második megállapítását. Az a meggyőződésünk, hogy azok közé a szolgák közé tartozott, akik őt talantumot, tehát a legtöbbet kapták Uruktól, és akik ezekkel a talantumokkal a leghívebben sáfárkodtak. Amikor Isten földi életre szólította és kijelölte számára azt a kört, amelyben hivatását teljesítenie kellett, át - megátszötte a lelkét azokkal a csodálatos húrokkal, amelyeket megérintve az örökkévaló világ harmóniáitól, ezerszínű, drága zengésben életre kel a földi muzsika. Ezek közül a lélekhúrok közül életének utolsó napjáig egy sem hangolódott el, egy sem pattant el, hanem zengtek és daloltak, és gyönyörűséggel, a legtisztább földi boldogsággal töltötték el nemcsak testvérünknek a lelkét, hanem mindazokét, akiknek a számára hivatása szerint meg kellett nyitnia a zene ragyogó birodalmának kapuit, akiknek lelkét ezen keresztül Alkotójukhoz kellett felemelnie. Aldörfer Viktor hűsége az volt, hogy ennek a kiváltságos hivatásnak a teljesítésében soha el nem lankadt. Templomunkban 45 éven keresztül szálltak a melódiák, amelyek finom alkotású keze alatt születtek, és ha kövei megszólaltatnák a beléjük ivódott harmóniákat, amelyek tiszta lelke színeivel szálltak a boltívek alatt, harsogásuk ezt hirdetné: mesterük gyarapította és nem ásta el a kapott talantumokat. Gyülekezetünkben alig van ifjú és felnőtt ember, akinek gyermeklelkét az énekórákban fáradságos, nehéz munkában nem bontogatta, nyitogatta volna, hogy utat találjon oda is a hangok világa. És azok a hatások, amelyek eltörölhetetlenül nyomták a lelkükre egy nemes léleknek a bélyegét, mind azt hirdették, hogy tanítómesterük a kapott talantumokat gyarapította és nem ásta el. És erről tesznek tanúságot gyülekezetünkön kívül is számtalan és számtalan, akik boldogok, hogy tanítványai lehettek, és akiknek a szívükbe belenyilallik a fájdalom, ha szerteszét ebben a hazában és annak határain túl is megérkezik a hír, hogy mesterüket hazahívta az ő Ura.

A zenében pedig azért bontakoztak ki olyan bőségesen talentumai, mert ezeket megtette az Úr a szívjóság tündöklő talentumával. Hogy hány emberre hullott ennek a fénye, abban csak azok nyerhettek némi bepillantást, akik közelében éltek. Aki jó embert keresett, akitől támogatást remélt, az nem kerülte el Aldörfer Viktort, és soha üres kézzel nem távozott. Nagyon-nagyon sokan lesznek azért, akik ma legalábbis egy könnyes sóhajtással vallják, hogy akit ma temetnek, az a szívjóság talentumát nem ásta el. Vallják ezt különös értelemben is a kisgyerekek itt és az örökkévalóságban. Aki látta, hogy csillant meg a szeme a gyermekkacajra, hogy szorongatta a gyermekkacsókat, amelyek feléje tárultak, milyen bizalommal és odaadással karolták át a gyermekkezek térdeit, az ma csak hálával és meghatottsággal emlékezhetik meg róla, hogy Isten a szeretet és meleg szív talentumával ruházta fel ezt a jó embert, és ő ezt a talentumot nem ásta el.

A példázat harmadik megállapítását nincs jogunk nekünk koporsóknál Isten elvégzett akarataként idézni. A reményünk azonban él és bearanyozza búcsúzásunkat. Az a remény, hogy testvérünk felett is így szól az Úr: „Jól vagyon jó és hű szolgám, kevesen voltál hű, sokra bízlak

ezután; menj be a te Uradnak örömébe.” Bízva bízunk benne, hogy őreá, aki annyira hű volt a kevésen, amelyet mi emberi mértékkel olyan soknak láttunk, és amelyekért ő szerénységében elismerést sohasem várt, a mennyek öröme vár, ahol kibeszélhetetlen beszédben, tökéletes égi zenében, angyalok énekében gyönyörködhetik. És az a mi imádságunk, hogy ez a remény tegye elviselhetővé övéinek, különösen testvérének bánatát, akivel, mióta egyedül maradt, megosztotta hajlékát, és aki legközvetlenebbül tapasztalhatta, hogy sok talentumot adott fivérének az Úr, és hogy ő ezeket a talentumokat nem ásta el, ezekkel a talentumokkal híven sáfarkodott.

Reményünkért és azért, hogy annyi köszönni valónk van ma Neki, legyen Istennek dicséret és dicsőség! Ámen!

Az Úr ítéli meg a népeket

1940. december 6. Kormányzó Úr neve napja

*Alapige: „Az Úr ítéli meg a népeket.
Bírálj meg, engem, Uram, az én igaz-
ságom és ártatlanságom szerint!”
Zsolt 7,9*

Keresztyén Gyülekezet! Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban! Azért gyülekeztünk most össze itt az Isten színe előtt, mert az igével valljuk, hogy az Úr ítéli meg a népeket. Amikor pedig ezt valljuk, nemcsak arra gondolunk, hogy Isten megméri a népeket, amikor erre elérkezettnek látja az időt. Szent meggyőződésünk ez is. És hisszük, hogy az ítélettől, amelyet Isten egy-egy nép fölött kimond, függ jövőnk sorsa. Amely népet könnyűnek találja, az letűnik a történelem színpadáról. Amelyiktől még áldást várhat az emberiség összessége számára, az megmarad, és új fejlődési és virágzási lehetőségeket ér meg, ha mindjárt évezredek küzdelmeiben hullatta is vérének.

Amikor azonban azt mondjuk, hogy az Úr ítéli meg a népeket, a népek sorsában való szerepét mégsem szorítjuk csak az ítélettartásra, népeknek az ítéletben való felmentésére vagy elmarasztalására. Hanem valljuk, hogy Isten mindent megtesz, hogy ne kelljen elvetnie egyetlenegy népet sem. Bele-belenyúl a népek életébe, áldást harmatoztat rájuk, de rájuk bízza, hogy ezt az áldást felismerjék és hálásan éljenek vele.

Hogy mi magyarok nem vagyunk vakok az áldás meglátására, amelyet Isten velünk közölt, ennek megbizonyítására jöttünk el mi is istentiszteletra. Eljöttünk, hogy hálát adjunk Istennek azért az áldásért, amelyet kormányzó urunk fennkölt személyén keresztül közölt velünk. Szívünk mélyéből megköszönjük Néki újra, hogy benne vezért adott nekünk, aki a legnagyobb kétségbeesésből reménységre, a legfeketébb éjszakából rózsaszínű hajnalderengésbe vezette népét. És szívünk mélyéből megköszönjük, hogy megtartotta őt nekünk mind a mai napig; megtartotta őt a bánat szívfájdalmán, a hálátlanság fakasztotta keserűségein keresztül, megtartotta a veszedelmek elhárításával, amelyek életét, épségét fenyegették!

Most pedig megint megemlékezünk arról, hogy az Úr ítéli meg a népeket. És amikor ezt tesszük, ráeszmélünk arra, hogy a magyar népnek, amelyet szintén megítél az Úr, mi is parányi részecskéi vagyunk. Rádöbbenünk arra, hogy azért abban, hogy milyen ítéletet mond ki Isten a magyar nép felett, nekünk is részünk van, az ítéletért, amellyel sújtja vagy felemeli, mi is felelősek vagyunk! E felől a felelősség felől, amely az egyes embert népe sorsáért terheli, érthető meg, hogy amikor a zsoltáriró meglátja a történelem kavargó eseményeiben Isten rendező és cselekvő és népek sorsát eldöntő kezét, szinte riadtan fordítja tekintetét önmagára: „Bírálj meg engem, Uram, az én igazságom és ártatlanságom szerint!” Érzi, hogy amikor az Úr az ő népét ítéli meg, nem vonhatja ki magát a felelősség alól. Amikor pedig ezért igazsága és ártatlansága szerint való megítéltetését kéri, bizonyára meg van győződve, hogy van benne igazság és ártatlanság, amelyet ha az Úr figyelembe vesz ítéleténél, ez is javára szól majd népének.

Mi ugyan felelősségünk tudatában mennyi joggal vennők ma ajkunkra ezt a kérést: „Bírálj meg engem, Uram, az én igazságom és ártatlanságom szerint!”

Ha nemzeti ünnepen van szó elbíraltatásunkról, ennek mértéke nem lehet más, csak a hazaszeretet! Tekintsünk most el attól, hogy ezt a szót: «hazaszeretet» a felszínes, lélektelen, alakoskodó és frázisos nyelvhasználat milyen méltatlanul koptatta el. Szorítkozzunk csak arra, hogy szent komolysággal megállapítsuk: Isten hazaszeretetet követel meg tőlünk! Mert megköveteli, hogy minden ajándékát megbecsüljük, hozzá szeretettel ragaszkodjunk! Hogy pedig a haza, ez a magyar haza, Istennek milyen drága ajándéka, azt éppen ezekben az időkben érezzük egyre jobban, egyre mélyebben! Ezekben az időkben, amikor a szó szoros értelmében a lét vagy nemlét kérdését döntik el hazánk számára is a világot alapjáig megrázó történelmi események, amikor határainkon túlról szinte a pokol kengőzével csap felénk az esztelen gyűlölet, és amikor határainkon belül is annyian akadnak, akik nagyon feledékenyek azoknak a jótéteményeknek a tekintetében, amelyeket itt élveztek és élveznek!

Ha pedig Isten hazaszeretetet követel meg tőlünk, mint minden másfajta szeretetet, hazaszeretetünket is csak akkor fogadja el és ismeri el igaznak, ha tisztának és önzetlennek találja azt. Nos hát, mikor mondhatom, hogy önzetlenül, igazán szeretem hazámat? Akkor, ha szeretem keserűség nélkül akkor is, ha áldozatokat, lemondást követel tőlem! Ha nemcsak addig szeretem, amíg bőséges, foszlós fehér kenyeret tud nékem adni, hanem szeretem akkor is, sőt még jobban, érte fájó szívvel még szenvedélyesebben szeretem, amikor csak kisebb falat fekete, száraz kenyérré telik szegénységéből! Akkor szeretem hazámat önzetlenül, ha nemcsak addig szeretem, amíg a lelkes ünneplés percei tartanak, hanem szeretem akkor is, ha keményen dolgoznom kell érte! Akkor szeretem hazámat önzetlenül és igazán, tiszta szívvel, ha semmiféle divatos jelszótól vagy ígéretről nem engedem magam tőle eltántorítani, mert minden idegszálam érzi, hogy Isten csak *egy* hazát ad mindenkinek, és hogy azoknak, akik ezen a földön születtek, ezt a magyar földet adta hazájukul, és hogy ezt a hazát el lehet veszíteni, de pótolni nem tudja, igazán hazává nem válhat semmiféle idegen föld sem! És önzetlenül szeretem a hazámat, ha azokon az embereken keresztül szeretem, akikkel sorsközösségbe forrasztott itt össze Isten; – ha ezeknek az embereknek, a honfitársaknak elesettsége, nyomorúsága úgy fáj nekem, mint a magam elesettsége és nyomorúsága, ha ezeknek az embereknek a felemelkedését, egyforma boldogulását úgy kívánom és úgy munkálom, mint a magam felemelkedését, a magam boldogulását!

Erről a hazaszeretetről sokat beszélünk és sokat írunk. Most egyszer nézzünk Isten szemébe, hogy vajon szemrebbenés nélkül mondhatjuk-e el Neki: „Én így szeretem hazámat, a Te drága, drága ajándékodat!” Elmondhatjuk-e azért: „Bírálj meg engem, Uram, az én igazságom szerint!” Nem kell-e inkább azért könyörögnünk, hogy ne bíráljon meg bennünket érdemünk szerint?

Vessük csak fel magunkban ezt a kérdést éppen az öröm mai napján, amikor magasztaljuk Istent, hogy kormányzónkat eddig megtartotta nekünk! Ha azután feleletül bünbánatot kell éreznünk, és komolyan bánjuk is hazaszeretetünk fogyatékoságát, gyarlóságát, akkor annál inkább remélhetjük majd, hogy Isten meghallgatja imánkat, amelyet ma kormányzónkért mondunk. Remélhetjük, hogy nem hívjuk ki kemény ítéletét Istennek, aki megítéli a népeket! Ámen!

Az Ige világosság

„Az én lábamnak szövéténeke a Te igéd és ösvényemnek világossága.”

(Zsolt 119, 105)

Magyarországi egyházunk ebben az évben ünnepelte a Károli Gáspár-féle magyar bibliafordítás megjelenésének 350. évfordulóját. E mellett a mérhetetlen nagyjelentőségű jubileum mellett gyülekezeti lapunk sem mehet el szó nélkül. Nem szólnunk arról, magyar nemzeti-nyelvi szempontból is mit jelent az, hogy Isten 350 éve szól népéhez magyarul (Reményik), magának a fordításnak az értékét sem akarjuk méltatni. Bennünket az ajándékra való ráeszmélés, amellyel Isten a magyar biblián keresztül megáldott, arra késztet, hogy a magyarul is szóló Ige jelentőségén gondolkodjunk el.

Ez az Ige szövétének, világosság. Ismerjük azt a képet, amely nyitott Bibliát ábrázol, mögötte égő gyertyával. Meleg, biztató, megnyugtató fény sugárzik szerteszét, de mély, nyug-

talánító, rémeket rejtő sötétség terjeszkedik a képen, ahova a világosság már nem ér el. Megragadó módon szemlélteti ez a kép azt az igazságot, hogy világosság ott van, ahol az Igéből árad fény, és ameddig ez a fény elhat. Sötétség uralkodik mindenütt, ahol nem világít az Ige. Ha kérdezzük, miféle sötétség az, amelyet az Ige világossága űzhet csak el, három szóval felelhetünk. Ez a három szó: bűn, halál, félelem.

A bűn helyett mondjunk szeretetlenséget, gyűlöletet. Ez többet mond nekünk, akik nem szeretjük a túlságosan általános fogalmakat. Nehezebb is a szeretetlenséget, gyűlöletet tagadnunk, mint a „bűnt”. Ahova nézünk, találkozunk vele. A nagy világesemények a gyűlölet gőzébe burkolóznak. A társadalmi ellentéteket az élezi ki. A családok életét a szeretetlenség vagy egyenesen a gyűlölet teszi beteggé. Ember és ember közé ez emel válaszfalat és kárhóztat szomorú magányra, társtalanságra.

A halál sorsa minden élő teremtménynek. Sorsa az embernek is. Nyomában gyász jár, könnyek tengere fojtogat, szívek törnek meg. Minek beszélnek róla többet? Álltunk már mindnyájan koporsó mellett, és azért árny suhan keresztül minden örömről. Ismerjük a magunk elkerülhetetlen sorsát is, és azért fáj az idő múlása.

És félünk. Betegségtől, hervadástól, öregségtől. Félünk az élettől is. Félünk a kellemetlenségektől, bánattól, amely érhet, mert nem bízhatunk embertársainkban, akiket nem szeretünk, akik nem szeretnek bennünket.

Bűn, halál, félelem, – íme a sötétség, amely életünkre borítja árnyait. Lehetne jobban is részletezni. Elég azonban ennyi is ahhoz, hogy megértsük és értékeljük a világosság ajándékát. Az Igéből sugárzik és eloszlatja a sötétséget. A szeretethez nem értő, gyűlölködő szívet megtanítja szeretni. A halállal szembeszegezi az élet ígértét. A félelmet ezzel eltörli, és helyette átítatja a lelket bizakodással, reménységgel. Hogyan cselekedhetik ilyen nagy dolgot? Úgy, hogy Isten szól belőle, az örök Szeretet, az elfogyhatatlan Élet. Amikor pedig Isten szól, mindig teremtő Ige jő szájából. Teremti, adja, ami addig nem volt. Azt teremti, adja, ami lényege: szeretetet, életet. Ezzel pedig azt cselekszi, hogy ahol Igéjét magukba fogadják az emberek, világosságban járnak.

De rajtam nem segít, ha az „emberek” járnak világosságban! Nekem magamnak van szüksége megváltó világosságra. Az én lelkem szomjazza, hogy az én lábamnak legyen szövétneke az Ige, az én ösvényemre derítsen világosságot Isten áldott beszéde! Az én lelkem sír utána, hogy tudjak szeretni. Én vagyok a halál várományosa. Az én szívem bátortalan és nyugtalan.

Ha valóban elismerem emberi nyomorúságomat, érzem a sötétség sorsát, lehetetlen, hogy meg ne becsüljem az Igét. Lehetetlen, hogy ne legyek nagyon hálás érte, hogy magyarul szól benne a fény és világosság Istene. A magyar biblia megszületését ünnepelte egyházunk. Ujjongva ünnepel az én szívem is, ha mögöttem marad a sötétség, és világosságba kígyózik ösvényem, mert lábamnak szövétneke, ösvényemnek világossága az áldott Isten áldott Igéje.

(Soproni Ev. Gyül. Lap. 1940. 4. sz.)

A Szabadító

„Nevezd annak nevét Jézusnak, mert ő szabadítja meg az ő népét annak bűneitől.” (Mt 1, 21)

Maga Isten szánta Mária gyermekének a Jézus nevet, mert az volt a küldetése, hogy – e név jelentésének megfelelően – Szabadítója legyen az embereknek. A bűntől kellett őket megszabadítani.

Abból, hogy az ember a bűnnek foglya, következik minden nyomorúság ebben a világban. A népek nem férnek meg egymással békében, és ezért tengernyi vér és könny árad szét a földön. Egyenlenség és viszálykodás tör be mindenhova, ahol emberek élnek egymás mellett. Nem tudják egymást megérteni, nem értenek ahhoz, hogy önzetlenül segítsék egymást, inkább tetézik egymás bánatát, mélyítik egymás keserűségét és fájdalmát. Mint a bűn rabjai rontjuk a magunk életét is. Örömeiket kergetünk, ahol csak bajba keveredhetünk, lázadozunk terheink ellen és vétkezésünkkel csak szaporítjuk azokat. Az ok pedig, amelyből minden emberi nyomorúság következik, az egyetlen, nagy ősbűn: az elszakadás Istentől. Kikerüljük Őt. Befogjuk a fülünket, amikor hívogat. Vádoljuk, amikor a szenvedés iskolájába fog, hogy Őhöz meneküljünk.

Hogy mindez másképp legyen, Szabadítót küld Jézus személyében. Karácsony legelső,

leghangosabb üzenete tehát az, hogy égető szükségünk van szabadítóra. Aki ezt tagadja, a rabság vádját visszautasítja, annak nem adható más válasz, mint az, hogy Isten karácsonyi cselekedete rabságban sínylődőknek bélyegez meg minket. Ám szálljon vitába Vele, akinek erre van bátorsága!

De azt is hirdeti a Szabadító születése, hogy nincs más út a szabadsághoz. Senki sem szabadítja meg önmagát a gonosztól, amely hozzá tapad. Ki kellene tépnie szívét, minden erét, idegét, agyát, mert egész lényében mindenütt ott fészkel a bűn. Egymásnak sem nyújthatunk szabadító kezet, különben régen paradicsommá változtatta volna az életet a sok terv és jóhiszemű reformmozgalom.

Egyedül a Szabadító segíthet rajtunk azzal, hogy Magához köt és az Ő szolgálatára ad erőt és kedvet. Ugyanakkor pedig megszabadít Isten haragjától is, amely a bűnösökön van. Jézus foglyaival szemben a harag csupa kegyelemmé változik át. Ezzel a kegyelemmel kínálja meg az idei komoly karácsony a harag alatt vergődő világot!

(Soproni Ev. Gyül. Lap. 1941. 4. sz.)

Luther, a pásztor

Tanulmány

1. Luther kimondottan lelkipásztori egyéniség volt. Végeredményben a reformáció megindulása is féltő lelkipásztori gondjára vezethető vissza, hiszen 95 tételének megírására elsősorban aggodalma hajtotta, hogy a bűnbocsátó cédulák árusítása helyrehozhatatlan károkat okoz hívei lelkében. Pásztori felelősségtudata azonban túlterjedt híveinek körén. Albrecht mainzi érsekhez írt levelében pl. ezt mondja: „Nem tehetek másképpen, gondomba kell fogadnom az egész szegény, nyomorult, elhagyott, megvetett, elárult és eladott Németországot is.” Természetes, hogy itt nem pusztán csak a reformáció híveire gondolt. Pásztori szeretete kiterjedt ellenségeire is. Újból és újból imára hív ellenségeiért is, magáért a császárárt is. „Ennek az úrnak, akit annyi kígyó tart fogva, szüksége van arra, hogy mélyen rejtett szíve legyen... Istenhez kell fohászodnunk érte.” – mondja egyik levelében. Hogy pedig német hazáján túl felelősséget érzett az egész keresztyénség ügye iránt, ezt maga Melanchton is tanúsítja. Luther felett 1546. február 22-én tartott halotti beszédében többek között ezt mondja: „Magam is gyakran úgy találtam, amint forró könnyek között az egész egyházért mondta el imáját.”

2. Igazi lelkipásztori lelkületére, amelyből ez a határokat és korlátokat nem ismerő pásztori gond és aggodás fakadt, többek között egyik Melanchtonhoz intézett levele vet találó fényt, amelyet 1527-ben írt. Testi-lelki szenvedésről, szorongatásról panaszodik itt megható őszinteséggel, de azután nyomban annak a reménynek ad hangot, hogy lelki küzdelme majd másoknak is javára válik, ha Isten is így akarja.

Igazi lelkipásztori hűsége a legnehezebb próbáját az 1527. évi pestisjárvány idején állotta meg. A betegségtől való félelemből az egész egyetem – tanárok és hallgatók egyaránt – Wittenbergből Jénába költözött. Egyedül Luther maradt Wittenbergben, jóllehet tanári tiszte egyáltalában nem tette elsőrangú gondjává a gyülekezet betegeivel való törődést, és választófejedelme is sürgette, hogy családjával együtt kövesse a többiek példáját. Luther mégis maradt és ápolta, vigasztalta a pestisbetegeket, sőt ilyeneket fogadott házába is. Ebben a nehéz időben így ír barátjának, Amsdorfnak: „Imádkozzál velem együtt, hogy Krisztus cselekedjék velem jótetszése szerint, és csak attól óvjon meg, hogy hálátlanná váljak iránta. Kívül harc, belül keserű félelem az életünk. Krisztus meglátogat. Vigaszunk, amelyet a sátánnak nekiszégezünk, csak az, hogy mienk Isten ígéje, amely megmenti a lelket, de amaz el is nyeli a testet”. Amikor pedig Herz boroszlói lelkész többek nevében kérdést intéz Lutherhez, szabad-e keresztyén embernek a pestis elől menekülni, „Lehet-e a halál elől menekülni?” cím alatt gyönyörű lelkipásztori irattal ajándékozta meg minden idők aggodalmaskodóit. Wittenbergben marad 1535-ben is, amikor a pestistől való félelem másodszor is menekülésre készíti az egyetemet, és sok mást is, és számos tréfás hangú levélben szól a veszélyről, amely csak a félénkek szemében áll fenn. (A betegség ekkor Wittenberget valóban elkerülte.)

Luther lelkipásztori szolgálatát azután böven igénybe is vették. Házát, a wittenbergi „fekete klastromot”, „elűztek menedékhelyének, betegek kórházának, szorongatott lelkek vigasztaló-

helyének, elárvultak atyai házának” nevezték. Ő maga azt írja egyik 1530-ban írt levelében: „Panaszkodsz, hogy utolsó kérdésedre nem válaszoltam. Ne csodálkozzál ezen!... Naponként annyi levéllel halmoznak el, hogy az asztal, a padok, a lábzsámoly, a pultok, az asztaldeszák, ládák, rudak és más egyébek tele vannak levelekkel, kérdésekkel, viszályos ügyekkel, panaszokkal stb....” Egy másik levelében pedig így szól lelkipásztori gondjairól: „Már szinte túl sok az, ami szegény szívemet terheli.” A gyakorlatban azonban sohasem elégette meg lelkipásztori szolgálatban való emésztődését. Élete utolsó ténykedése is ilyen szolgálat volt, amikor már halálosan betegen teljesítette a mansfeldi grófok kérését, vállalta az utazás fáradalmait, és kibékítette őket, miután a bányajövedelmek elosztása kérdésében meghasonlottak egymással.

3. Az a terület, amelyre Luther lelkipásztori figyelme kiterjedt, és amelyen áldásos pásztori munkája érvényesült, szinte áttekinthetetlen. Felöleli az egész életet. Ennek igazolására szolgáljanak az alábbiakban felsorolt példák.

Természetes, hogy pásztori munkájában a vigasz nyújtása előkelő helyet foglal el. Az alkalmak, amelyek vigasztaló szavait kiváltották, a legkülönbözőbbek. Amikor a hallei gyülekezet prédikátorát 1527-ben megölik a reformáció ellenfelei, vigasztaló iratot küld híveinek. Egy Kaiser nevű lelkésznek, akit hitbeli meggyőződése miatt perbe fogtak, ezt írja: „Édes testvérem, erősítsd meg magad az Úrban, és bízzál az ő hatalmas erejében, hogy megismerjed, elviseljed, szeressed és magasztald teljes szívvel Isten atyai akaratát, akár kiszabadulsz, akár nem.” Kaisert azután megégették, és halála mélyen megrendítette Luthert. Emlékére a reá vonatkozó adatokat kiadta, miután hozzájuk „Minden szeretett keresztyén emberhez” cím alatt bevezetést és azonkívül végzést is írt. A Lipcséből evangéliumi meggyőződésük miatt elűzöttekhez együttesen intéz levelet, és ebben többek között ezt mondja: „Bízzatok, kedves barátaim. Először meg kell ismernünk a keserűséget, csak azután jöhet, ami megneveztet... Krisztus él, György herceg – aki az evangélikusokat száműzte – meghal, ez bizonyos, és nemsokára nyilvánvalóvá is lesz.” 1530-ban súlyosan megbetegszik édesatyja. Luther felesége nevében is magához hívja, igéri, hogy leghűségesebben ápolják majd, azután így szól: „Minden erőtlenségében is legyen a szíve friss és nyugodt; hiszen ama másik világban Jézus Krisztusban, aki érettünk a halált a bűnökkel együtt megfojtotta, hűséges segítőnk van.” Végtelenül meglehangú levélben keresi fel édesanyját is annak utolsó betegségében. Ebben kéri, fogadja betegségét is hálaadással, hiszen Isten kegyelmében küldi azt. Különben is minden örömről, hogy Krisztus győzedelmet aratott bűnön-halálon. Utólérhetetlen Luther akkor, amikor gyászestől sújtottakhoz szól. Zrich Tamást pl., akinek fia mint egyetemi hallgató halt meg Wittenbergben, azzal vigasztalja, hogy mindnyájan szerették, akik ismerték, de Isten még jobban szerette, azért akarta, hogy Hozzá menjen. Ezt a helyet pedig bizonyára még egy pillanatra sem cserélné most el akár az egész világgal is! Zoch Lőrincet felesége halála alkalmakor kérleli, ne csüggedjen. Ellenségei most mondogathatják: ez a sorsa a keresztyéneknek; így jutalmaz benneteket a ti új evangéliumotok. De csak maradjon erős. Krisztus még többet szenvedett, és Isten mégis dicsőséggel koronázta meg!

Lelkipásztori figyelme kiterjed olyan esetekre is, amikor más okokból fenyeget a csüggedés, lehangoltság. Weller Jeromosnak, aki Wittenbergben tanult, és János fiának tanítója is volt, és aki sokat szenvedett lelki depressziók, nyomott kedélyállapot miatt, pompás levelet ír, amelyben hangsúlyozza, hogy élni nem jelenthet mást, mint örülni az Úrban. Ebben a levélben találjuk meg a gondokra vonatkozó híres hasonlatát is: „*Nem akadályozhatod meg, hogy a madarak elszálljanak a fejed felett, de megakadályozhatod, hogy fészket rakjanak hajadban.*” Megemlítjük, hogy külön iratot is írt a szenvedők számára ezen a címen: „Rövid intelem a kereszt hordozásához.” Lelkipásztori bölcsességét hirdeti az a kis munkája is, amely ezt a címet viseli: „Miért kell a magány elől menekülni?” Ebben írja le ezt a találó mondatát: „Egy mélabús fej kész fürdő az ördög számára”, és hangsúlyozza, hogy a keresztyén egyházat, a szentek közösségét azért is alapította Isten, hogy ott az emberek együttesen merítsenek vigaszt az igéből és a szentségből.

Végül itt említjük meg a halál kérdéséről szóló lelkipásztori, vigasztaló fejtegetéseit, amelyeket a törökök ellen 1529-ben írt „hadiprédikációjában” (Heerpredigt) találunk. Luther itt hangsúlyozza, hogy naponként számtalan veszély fenyegeti életünket, és csak örömmel fogadhatjuk a halált, ha Isten ügye szolgálatában ér. Mert aki Isten iránti engedelmségben talál, azé a mennyország!

Luther azonban igazi lelkipásztornak bizonyult akkor is, amikor komoly intelmeket intézett

valakihez. Ilyenkor azután nem nézte a személyt, és meggyőződése kimondásától nem tartotta vissza a legnagyobb tekintély sem. Így pl. 1529-ben arra a hirre, hogy fegyveres szövetség készül az evangélium ellenségei ellen, ezt írja János szász választófejedelemnek: „Jóllehet bízom benne, hogy Isten a jövőben is megoltalmaz bennünket, és megajándékozza Választófejedelmi Kegyelemsségedet Lelkével és tanácsával, hogy őrizkedjék ilyen és hasonló szövetségtől, mégsem mulaszthatom el aggodalmamban és lelkiismeretem kényszere alatt, hogy Választófejedelmi Kegyelemsségednek erről írjak, mert tudom, hogy az ördögöt és kívánságait nem lehet eléggé buzgón megelőzni.” Egy másik alkalommal Joakim brandenburgi választófejedelemhez intéz keményhangú levelet. A választófejedelem egy Hor nevű berlini polgár nejével lépett bűnös viszonyra, akit férje elkeseredésében súlyosan megsebesített. Luther az asszony kérésére mindent elkövetett, hogy a házastársakat kibékítse egymással, és amikor ezt a választófejedelem minden áron meg akarta akadályozni, ezt írta neki: „Ha Hor szegény ördög is, akit egy ilyen hatalmas fejedelem megvet, mégis, hogyha az Isten meg akar rajta könyörülni, akkor egy hatalmas fejedelem Isten előtt sokkal kevesebb, mint Hor egy brandenburgi választófejedelem előtt”. De nagyon kemény szóval fordult a bűnös asszonyhoz is. A lelkipásztor megalkuvást nem ismerő szigorúságával örökösödik saját wittenbergi gyülekezete felett is. Wittenberg Matzsek nevű kapitányát, akit a választófejedelem nagyra becsül, és aki előzetes intelme ellenére is kitart erkölcselen életmódja mellett, eltiltja az úrvacsorától, és ezt nyíltan megírja a választófejedelemnek is. Amikor pedig az egész gyülekezetben olyan viszonyok kapnak lábra, amelyeket élesen elítél, kemény bűnbánati prédikációt mond, és büntetésül egy ideig nem lép a szószékre. Ettől választófejedelme kérésére sem tágít. Végül megjegyzendő, hogy lelkipásztori buzgalmának, amelyben nem tudott szemet hunyni a hitélet terén mutatkozó bajok felett, köszönhetjük a Kiskáté megírását. A bajokról, amelyeket egyházlátogatásai alkalmával tapasztalt, egyszer így ír Spalatinnak: „A gyülekezetben mindenütt szomorú a helyzet. A parasztok nem tanulnak semmit, nem imádkoznak, csak visszaélnak a szabadsággal, nem gyóznak, nem járulnak úrvacsorához, mintha elvetettek volna maguktól minden vallást.”

Külön pásztori gondja van a tisztas házaseletre és a gyermeknevelésre. Justus Menius eisenachi superintendensnek „A keresztyén családról” szóló könyvecskéhez előszót ír, és ebben a legnagyobb nyomatékkal húzza alá a helyes házaseletre és a gyermekek keresztyén nevelésére vonatkozólag adott utasításokat. Egyházlátogatásai alkalmával tett tapasztalatai alapján pedig „Házassági ügyekről” cím alatt külön munkában szól erről a kérdéstről, és kíméletlenül állítja pellengérré azokat, akik „úgy járnak el, mint a tatárok és cigányok, házasságot kötnek, és gyermeket keresztelnek, ahova csak eljutnak.” Hogy esetekben külön is érvényesíti pásztori befolyását, azt az említett Hor-esettel kapcsolatban már láttuk.

Mint igazi lelkipásztornak, kiterjed a figyelme hívei testi jólétére is. 1530-ban egy különös, nagy lázzal és félelemérzéssel járó, gyorsan öltözött betegség ejti aggodalomba Németországot. Ekkor egy levélben óva int attól, hogy az emberek képzelődéssel utat nyissanak a betegségnek, de figyelmeztet arra is, hogyha a betegség valóban fellépett, ne vegyék könnyen. Amikor Melancton az Apológián dolgozva még a táplálkozást is elhanyagolja, kiveszi kezéből a tollat, mondván, hogy Istennek pihenéssel is lehet szolgálni. Egy levelében kikel azok ellen, akik nem gondoskodnak kellőképpen lelkészeikről: „Sajnos, nálunk is úgy van most, mint amikor az ígét szinte csömörig prédikálják, ezt a kegyelmet egyáltalában, vagy csak kevésbé becsülik meg az emberek, és tűrik, hogy szegény papjaik szinte éhen haljanak. Nemesek, parasztok és polgárok inkább rablásra hajlanak, mint arra, hogy segítsenek.” Azoknak a leveleinek pedig, amikor egyesek érdekében befolyásos személyeknél közbenjár, se szeri, se száma. Egy Hans Zeil nevű fogoly ügyében pl. így figyelmezteti a bírákat: „A bírának is van Bírāja, aki megítéli őket, és a jót jutalmazza, a gonoszt megbünteti. Remélem, hogy féltek ettől a ti Bírótoktól, és úgy jártok majd el, amint az helyes és jó.”

Mint lelkipásztor szól az állampolgári kötelességekről is. Egy iratában óva int a lázadástól: „A felsőbbiséggel való elégedetlenség e szerint arra készítse az alattvalókat, hogy 1, ismerjék fel bűnüket, amelyet Isten ilyen keresztyénellenes uralommal sújt; 2, alázatosan Istentől kérjenek segítséget; 3, Istenre hagyják a bűnös uralom büntetését. Brandenburgi Joakim kérésére megszívlelendő utasításokat ad a keresztyén módon való hadviselésre is: a harcosok kérjenek Istentől bátor, bizó szívet; óvakodjanak attól, hogy az ellenségben Isten ellenségeit, önmagukban pedig ártatlan és igaz embereket lássanak; a harcban ne keressék a maguk dicsőségét, kincseket,

földet, hanem egyedül Isten dicsőségét.”

Röviden megemlítjük, hogy Luther lelkipásztora saját szűkebb körű családjának is. János fiának bájos levelet ír egy szépséges kertről, amelyben csupa gyermek játszadozik, szép, aranyos zablás, ezüstös nyergű lovacskákkal, és édes gyümölcsöt majszolnak. „Kérdeztem a férfit – folytatja – kié a kert, kik ezek a gyermekek? Ő pedig így felelt: „Ezek azok a gyermekek, akik örömet imádkoznak, tanulnak és istenfélők.” Amikor pedig kedvenc „Lenchen” (Magdolna) leánya halála őt magát is porig sújtja, így vigasztalja feleségét: „Kedves Käthe, gondold meg, hova került! Hiszen jó helyre került!”

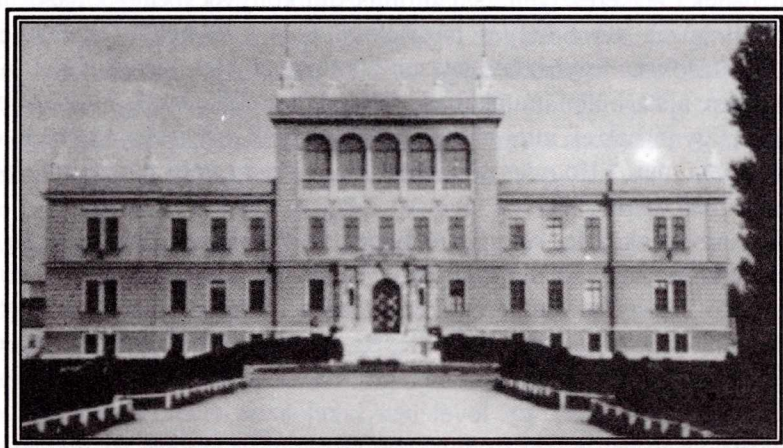
Csak természetes, hogy az a Luther, aki napi több órás imádkozásból merítette győzhetetlen erejét, mint pásztor is az imádság gyakorlására helyezte híveinél is a legfőbb súlyt. Itt csak azt a kis munkáját említjük meg, amelyet borbélyához írt ezzel a címmel: „Jó tanácsok egy jó barát, Péter borbélymester számára arról, hogyan kell együgyű módon imádkozni.” Ez a kis munka, amely a Miatyánk, a Tízparancsolat, az Apostoli Hitvallás magyarázatát tartalmazza, Luther egyik legszebb pásztori ajándéka minden idők keresztyénei számára.

4. Az említett vázlatos példák is bizonyítják, hogy Luthernek mint lelkipásztornak is milyen súlyos mondanivalója van a mai kor gyermeke számára is. Befejezésül kivonatosan álljon itt az a leírás, amelyet ő maga adott a címeréül választott úgynevezett „Luther-rózsáról”: *„Először álljon itt a keresztfekete színben a természetes színű szívben, emlékeztetésül, hogy a hit a Megfeszítettbe – üdvözít minket. Ha fekete is a keresztfekete, és fáj is, megkapja a szív színét, nem öl meg, hanem életben tart... A szív fehér rózsában álljon, annak jeléül, hogy a hit örömet, vigaszt és békességet szerez... Mert a fehér szín a boldog lelkek és az angyalok színe... A rózsza égszínű mezőben álljon, mert ez az öröm lélekben és hitben a mennyei eljövendő öröm kezdete... A mező körül aranyos gyűrű jelezze, hogy ez az öröm a mennyben örökkévaló, vége nincs, és felette áll minden örömek és kincseknek, mint ahogyan az arany a legbecsesebb érc.”*

Íme, így szól hozzánk címerén keresztül is Luther, a lelkünk üdvén munkálkodó pásztor!

Ámen!

(Belm. Munkaprogram, 1941–42, 202–210. l.)

A M. KIR. PÉCSI ERZSÉBET TUDOMÁNYEGYETEM
SOPRONI EVANGÉLIKUS HITUDOMÁNYI KAR
ÉPÜLETE
1930

Búcsúbeszéd

(Zsid 13, 8–9a,) 1942. szept. 27.

Keresztyén Gyülekezet! Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Nehéz ma nekem a gyülekezetben szólnom. Nemcsak azért, mert amikor búcsúzunk, valahogyan mindig fáj a szívünk. Hanem elsősorban azért érzem a búcsúbeszéd nehézségét, mert

meggyőződésem szerint az ígehirdető személyének az ige hirdetése közben egészen a háttérben kell maradnia, és ez ma lehetetlen. Amikor 14 évvel ezelőtt ugyanezen ige alapján beköszöntő beszédemet tartottam ezen a szószeken, ezt mondtam: „Bár tehetném, hogy megüresítem magam, hogy semmi földi hang ne gyengítse meg az evangélium szavát.” Azóta csak még jobban érzem az evangélium hirdetésével együtt járó páratlan felelősséget, és azért nehéz ma szólnom, mert amikor a pásztor búcsúzik nyájától, már ezzel is, akaratlanul is, bizonyos mértékben előtérbe lép az ő személye is. De nehéz szólnom azért is, mert búcsúznom kell, pedig nem akarnék búcsút venni ettől a templomtól és ettől a szószekektől. Hogy az ige, amelyet Isten kegyelméből ezután is szeretnék itt hirdetni, ma sem szenvedjen csorbát, figyeljünk annál erősebben reá. Az ige tegye élessé látásunkat, amikor ma a gyülekezet és volt pásztora természetszerűleg a múltba tekint, és a pásztor a gyülekezet jövőjére nézve elmondja, ami a szívében van.

1.) 14 évvel ezelőtt is elhangzott az intelem: „Különböző és idegen tudományok által ne hagyjátok magatokat félrevezettetni”, és akkor ezt fogadtam meg a gyülekezet előtt: „Nem emberi bölcsességet akarok hirdetni, hogy szóljam azt, ami a fülnek kedves”, hanem pusztán eszköz akarok lenni Isten kezében, hogy az Ő evangéliuma és abban Krisztus zörgessen a szíveken, míg ki nem nyílnak előtte és szívszorongva maguknál nem marasztalják, akik befogadták.” Ezt a fogadásomat igyekeztem megtartani. Mégis félelemmel és rettegéssel gondolok most arra, hogy az Úr egyszer számon kéri tőlem azokat a drága emberi lelkeket, amelyeket reám bízott. A lelkemre nehezedik a tudat, hogy egyszer számot kell majd adnom róla Krisztusnak, hogy az életnek az útján el tudtam-e indítani azokat a gyermekeket, akiket évről évre adott át nékem a gyülekezet konfirmációs oktatásra. Számot kell adnom arról, hogy akiknek frigykötésénél az Úr oltáránál hirdetem Isten ígését, valóban olyan útravalót kaptak-e, amely segítségükre lehetett házaseletük egy-egy válságának legyőzésében. Számot kell adnom arról, hogy akik vigaszért jöttek hozzám, nem mentek-e el keserű csalódással a szívében, hogy most már utolsó reményük is szétfoslott. Azokat, akiknek hidegülő ujjai halálos ágyukon görcsösen fonódtak kezemre, meg tudtam-e erősíteni, hogy bátran lépjenek be a halál árnyékának völgyébe, akikhez koporsók mellett kellett szólnom, azoknak tudtam-e az élet ígéséből balzsamot csepegtetni égő sebükre. Tudom, hogy minden jó igyekezetem mellett rontottam is és ártottam is. Csak az a reménység nyugtat meg, hogy amit mi, emberek elrontunk, azt az Úr kegyelmesen jóra fordíthatja. És bízom Benne, hogy megtette ezt itt is, az én munkámmal kapcsolatban is. Mert hiszen Ő, aki tegnap és ma és örökké ugyanaz, Ő volt annak a tegnapnak is Ura, amelyben gyülekezeti működésem elmúlt 14 éve elmerült. Ebben a tegnapban is az volt az erősségem és tapasztalatom, hogy Ő napjainknak és a gyülekezetnek is Ura. Egyéni sorsomban, szolgálati nehézségeim közepette is ez volt az erősségem. De láttam azt is sokszor kézzelfoghatóan, hogyan járt Ő a gyülekezetben és zörgetett a szíveken. Akik megnyitottak Neki, azokat kérdezem: ugye, hogy jó volt szolgálatába szegődni, mindent, mindent Reá hagyni? S akik még nem szeretik Őt mindennél jobban, azokat hadd intsem most, mint volt lelkipásztoruk: nem lett volna szabad eddig is halogatni a teljes Hozzá térést. Hadd intsem őket, siessenek pótolni, amit elmulasztottak. Őszintén fáj, ha nékem is részem van benne. És bízom abban, hogy Ő, aki mindnyájunkban elkezdte a jó dolgot, véghez is viszi majd azokban, akik ridegen el nem utasítják.

2.) Mert hiszen Ő ma is és örökké ugyanaz. Az, aki vére hullásával szerzett jogot mindenkire. Erre a gyülekezetre is, és annak minden egyes tagjára. Tereád is. Ezért jár majd a gyülekezetben a jövőben is szüntelenül, és zörget majd a szívek ajtaján. Olyan jó erre gondolnom, amikor a gyülekezet jövőjére gondolok, amelyet ezután is szeretni fogok, amelyről sokszor boldogan, sokszor nehéz gondok közepette mondogattam magamban: az én nyájam, az én nyájam! És búcsúzásul hadd intselek benneteket, hívőket és kételkedőket, hogy számoljatok Vele mindenkor, hogy Ő ugyanaz, Ővé a hatalom mennyen és földön akkor is, ha emberek akarnák ezt a hatalmat bitorolni, hogy ugyanaz az Ő szeretete akkor is, ha nehéz életsors el akarná azt takarni. Azért „különböző és idegen tudományok által ne hagyjátok magatokat félrevezettetni.” Minden kornak megvannak az idegen tudományai, tévtanításai, amelyeknek követői szükségképpen elmaradoznak Krisztustól, sőt szembefordulnak Vele. Megvan a mai kornak is a maga idegen, hamis tudománya. Az embert, a fajt, a vért bálványozza, a bűnt tagadja, az Isten előtt való megalázkodást szégyenli, a kereszten megbotránkozik, tehát az örök Krisztust megtagadja. Az idegen tudomány elindult hódító útjára és útba ejt majd minden bizonnal minket is. Ne engedjétek magatokat általa félrevezettetni! Mert ezen az úton sohasem lesz igazán erős a szívetek!

3.) Pedig sohasem volt boldogabb ember annál, akinek erős volt a szíve. És mi mást kívánhatnánk magunknak ma inkább, mint azt, hogy megerősítsék a mi szívünk. Ma, amikor jól tudjuk, élet-halál harcot vív nemzetünk, vív minden, ami szép és jó és szent ezen a földön, azzal ami rút és gonosz és alávaló. Ezt a küzdelmet senki sem nézheti érdektelenül, mert az egyetemesség sorsába kérlelhetetlenül bele van szöve kinek-kinek egyéni sorsa is. Ez az egyéni sors azért ma különösképpen gond, aggodalom, fájdalom. És ennek a sorsnak a terhe alatt meg-megreszket a szív. A mi szívünk. A te szíved. És ha mégis meg tudnád tenni, hogy a mai idők terheiből ne vállalj semmit, sötét árnyaiból reád ne hulljon semmi, ne hidd, hogy akkor már magától is erős volna a szíved! Emberi sorsodat akkor is át-meg átszöné gond, aggodalom, fájdalom, és terhe alatt akkor meg-megreszketne a szíved. És minél nyugtalanabb a szívünk, és minél tehetetlenebbül érezzük kiszolgáltatottságunkat, annál inkább talál visszhangra bennünk az ige: „Jó dolog, hogy megerősítsék a szív.” Jó dolog, bizony, ez az egyetlen igazán jó dolog. Jobb, mint a még olyan biztosan megalapozott jövő. Ha teljesedik sok reményünk, akkor is fáj, amit nem értünk el. És ha egészen másképpen bontakozik ki a jövő, mint ahogyan reméltük, és bánatot hoz az öröm helyett, mi menti meg az embert a csüggedéstől, ha nem volt erős a szíve? Jobb az erős szív, mint minden öröm, amit az élet nyújt, embereken keresztül, akikkel együtt járunk. Az emberekben lehet csalódní. És akkor megfájdul a szív, ha emberektől vette az erőt. Kedves embereket is el lehet veszíteni. És akkor a kétségbeesésig elerőtlenedhetik a szív, ha csak a boldogsága tette erőssé. Azért igazán jó dolog csak az a szív, amelynek erejét nem veheti el a szenvedés.

És ezt az erős szívet csak a kegyelem munkálja. A magad erejével egy darabig tarthatod magad a csapások alatt, de ha azok torlódnak, szünni nem akarnak, menthetetlenül összeroppansz. Győzhetetlenül erős szívet csak a kegyelem adhat neked. A kegyelem, amelyet ajándékol kapsz. A kegyelem, amellyel felkarol az Úr, és erőssé tesz, mert szeret. A kegyelem, amely méltatlanságodban is lehajol erőtlen szívedhez és megerősíti azt. Ezt a kegyelmet fogadjátok el, erre kérlek benneteket, mint búcsúzó lelkipásztorotok. És hadd tegyek bizonyosságot előttetek arról, hogy engem ez a kegyelem hordozott 14 éven át a gyülekezetben. Hordozott sokszor olyankor is, amikor erőtelenségében megszakadt volna szívem. Csak azért mondom el ezt most magamról, hogy ezzel az én személyes boldog tapasztalattal adjak nyomatékot mindannak, amit néktek 14 éven át hirdettem.

És most hadd fejezzem be búcsúbeszédemet azzal az óhajtással, amellyel annak idején beköszöntő beszédemet zártam be. A gyülekezet jövőjére vonatkozólag csak az az imádságos kívánságom, hogy minél többen jussanak el benne a kegyelemre és az erős szív isteni ajándékára, hogy mind erőteljesebben szálljon az ég felé ebből a gyülekezetből a nehéz időkben is az ujjongó vallomás: „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz!” Ámen!

EVANGÉLIKUS TEOLÓGUSOK OTTHONA
SOPRON, FELKELŐ ÚT 42

Szeretsz-e, Istenem?

Igen, szeret! Ha nyomorúságunkban egyszer-egyszer alig akarjuk is elhinni, akkor is szeret Isten. Hogy ebben a bizonyosságban megerősödjünk és kételyeinkkel felvehessük a harcot, mélyedjünk el Pál apostol vallomásában, amelyet *Róm 8,33-39*-ben találunk meg.

Pál ugyancsak tudta, hogy mi a szenvedés. Mi persze mindig azt hisszük, hogy a mi keresztünk a legnehezebb, a mi bánatunk a legmélyebb, a mi veszteségünk a legnagyobb, és nincs még olyan nyomorult, mint amilyenek mi vagyunk. Amikor egészen össze vagyunk törve, és úgy érezzük, hogy most összecsapnak a hullámok felettünk, akkor ki-kitör belőlünk a próféta panasza: „Tekintsétek meg és lássátok meg, hogy van-e olyan bánat, mint az én bánatom, amely engem ért, amellyel engem sújtott az Úr” (Jer Sir 1, 12).

Sokszor valóban nagy a bánatunk, és sorozatosan ér egyik megpróbáltatás a másik után. Mégis, hasonlítsuk össze a magunk nyomorúságát az apostoléval! Nem lehetséges, kigondolt szenvedéseket sorol fel, hanem a maga keserves tapasztalatairól számol be, amikor megnevezi a nyomorúság különböző fajait. Így szól szorongattatásról, üldözésről, éhségről, ruhátlanságról, veszedelemről, hóhérbárdról – mert az utóbbira gondol, a fegyvert említi. Csak ezzel a felsorolással kell összehasonlítanunk a magunk szenvedését, és meg kell állapítanunk, hogy az messze elmarad az apostolé mögött. Igaz, hogy emberek részéről tapasztalt szorongattatásról, ember okozta keserúségről tudna beszélni mindegyikünk Átéltünk veszedelmeket is, amelyek talán egész egzisztenciánkat, egészségünket, boldogságunkat fenyegették, talán meg is rendítették. De az éhség kínját, a ruhátlanság gondját, az életünkre törő üldözést, a megostoroztatás és megköveztetés gonosz fájdalmát, a hóhérbárdtól való halálfélelmes rettegést nem ismerjük!

Az apostol ismeri, és mégis ezt mondja – és szinte ujjong a lelke, amikor kérdezi: „Kicsoda szakaszt el minket Krisztus szerelmétől?” A kérdés tulajdonképpen kétséget nem ismerő megállapítás: „Senki és semmi sem szakaszthat el minket Krisztus szerelmétől!” Azután még egyszer jelenti ki, és megkapó ünnepélyesség ömlik el szavain, amikor hangsúlyozza: „Meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem következők, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény nem szakaszthat el minket az Istennek szerelmétől.” Megvan a veszedelmeknek ebben a felsorolásában igazán minden, ami aggaszthat és kétségbeeséssel, pusztulással fenyegethet: az élet, mégpedig a mélységben járó élet, a halálnak réme, a halálküzdelem vergődése, gonosz szellemek vesztünkre törése, a hányódás keserve, magasság és mélység, a mennyország gyönyörei és a pokol kínjai között. Minderről pedig az az apostol meggyőződése, teljes bizonyossága, hogy nem szakíthat el minket Isten szerelmétől. Más szóval: semmiféle nyomorúság sem jelenti azt és nem rémíthet azzal, hogy nem szeret az Isten!

Még a legnagyobb baj, amellyel magunk rontjuk életünket: még bűnünk sem foszthat meg Isten szeretetétől és nem taszíthat kárhozatba!

Nem szeretünk a bűnről hallani, legkevésbé pedig a magunk bűnéről. Pedig nagyon jól tudjuk, hogy lelki kínokkal, talán testi szenvedésekkel is fizettünk már a bűnünkért, és érezzük, hogy válaszfalat emel Isten és miközénk. Azért kell, hogy megdobogtassa szívünket az örömhír: vádolhatnak emberek, meg is teszik, pálcát törnek felettünk, sokszor igazságtalanul is kárhoztatnak, és ez a tapasztalat egyike a földi nyomorúság legkeserveesebb fajainak – de Isten nem vádol! Pedig Ő sohasem tenné meg alaptalanul, sohasem volna igazságtalan. Nem teszi meg, nem vádol! Sőt megigazít, vagyis elfogad úgy, mintha nem volnánk bűnösök. Nem is kárhoztat, nem ítél el, megbocsát! Nyomorúságunk, szenvedésünk nem annak jele, hogy elvetett.

De hol a bizonyossága annak, hogy szeret, nyomorúságunk, bűnünk ellenére is szeret? Jézus Krisztus a bizonyossága. Isten azért nem fordul ellenünk és azért nem kárhoztat, mert Jézus Krisztus minden kárhoztatást, amelyet mi érdemeltünk ki, maga hordozott. Azóta pedig szüntelenül esedezik érettünk. Szinte azt mondhatnók, hogy mindig újból és újból kikönyörgi számunkra Isten szeretetét!

Hogy mégis miért van nyomorúság és szenvedés, miért sújt vele Isten sokszor úgy, mintha nem szeretne, hanem valósággal gyűlölné? A szenvedés kérdésének szörnyű titka sohasem fejthető meg teljesen. Szerepe van a jelen nemzedék szenvedésében pl. ősök bűne szomorú örökségének, az egyesek szenvedésében pl. sorsuk kárlehetetlen egybefonódásának a közösség sorsával. De ha a

nyomorúság titkába nem is tekinthetünk bele sohasem annyira, hogy megoldódjék számunkra minden rejtély, annyit mégis megérthetünk belőle az ige fényében, hogy benne is Isten szeretete nyújtja ki utánunk kezét. At akarja törni vele azt a falat, amellyel önzésünkben körülbástyázzuk magunkat. Hogy a magunk szenvedéséből megértsük, hogyan fáj a fájdalom másoknak. És hogy kiáltunk Őhöz, Istenhez, mert magunk sem szabadulást, sem vigaszt nem találunk. Mind a kettő: az igaz együttérzés felebarátunkkal és határozott odafordulás Istenhez, felmérhetetlen áldás forrása. Ezért nem kételkedhetünk benne, hogy ha nyomorúság is egyszer-egyszer a sorsunk, mégis szeret az Isten.

Ezért csüggednünk nem kell és nem is szabad. A tudat, hogy Isten szeretetétől semmi sem szakíthat el, nagy erősségül szolgálhat. De van ennél a tudatnál is elevenebb segítségünk: maga az élő Krisztus. „Mindezekben felettébb diadalmaskodunk az által, aki minket szeretett.” A felettébb való diadalmaskodás fölényes, teljes győzelmet jelent a nyomorúság csüggesztő, senyvesztő ereje felett. Ez a győzelem több, mint a keserű valóság erőltetett felejtése. Ez a felejtés nem győzelem, hanem önmagunk megcsalása. És mit ér, ha egy időre sikerül is felejtetni az elvesztett boldogságot, az elszenvedett sorscsapást! A lélek mélyén él a nyomorúság, mint hamu alatt a parázs. Egyszer aztán olyan hirtelen és olyan elemi erővel tör a felszínre, hogy megráz a zokogás. Győzni kell a nyomorúság felett, csak akkor veszíti el fullánkját! Győzni pedig Ő általa lehet, aki szeretett minket. Aki annyira szeretett, hogy eljött a földi nyomorúságba, hogy ott is mindenütt találkozhasanak Vele a nyomorult emberek.

Nincs olyan földi szenvedés, amelyet Ő meg nem ismert volna. Nem mondhatja senki sem a maga nyomorúságában: egészen egyedül vagyok, magamra hagyatva. Megtörténhetik, hogy emberek magunkra hagynak. Talán csak azért teszik, mert nem bírják nézni szenvedésünket. Krisztussal akkor is találkozhatunk. Sőt akkor van hozzánk egészen-egészen közel. Valaki azt mondta, hogy ez az egész világ a Veronika kendőjévé vált, és ez nagyon igaz. Minden szenvedésben szembenéz az emberrel a nagy Szenvedő arca, aki nem akart könnyebb sorsot élvezni. Őt kell meglátnunk gyötrődésünkben és győzedelmeskednünk. Nem szenvedésének emléke segít, hanem Ő maga. Valósággal emeli, hordja keresztünket velünk együtt!

Akkor, ha Isten választottjai vagyunk! Róluk áll, amit elmondottunk. Ők Isten szerelmének örökösai, örök birtokosai bűn és nyomorúság ellenére is. Ők a felettébb diadalmaskodók. Azért nem akkor kínálkozik a bajban megváltás, ha igyekszünk gondolatainkat elterelni róla és erőszakkal felejtetni. Hanem akkor, ha odasietünk Isten kitárt karjai közé, és választottjai közé számíttatjuk magunkat.

(Keresztyén Igazság. 1942. 11. szám)

Keresztelés

Karner Judit Éva, 1942. V. 16.

Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Üdvözítőnk mennyei dicsőségébe való visszatérése előtt ezt mondta tanítványainak: „Elmenvén tanítsatok minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és Szentléleknek nevében.” (Mt 28, 19) Gyönyörűséges ígérettel is megajándékozta a világot, amikor így szólt: „Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni fog.” (Mk 16, 16) Az Ő parancsának engedve és ígéretében bízva hoztátok ide ti is gyermeketeket, hogy a keresztség szentségében elvegye az Isten kegyelmének zálogát. Jól tudjátok, hogy a mi Urunk különös szeretettel fordult éppen a gyermekek felé: „Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké a mennyek országa.” (Mk 10, 14) És hogy ennek a boldog országnak polgára legyen a ti gyermeketek is, bizonyára forró óhajátok. Földi sorsát homály fedi. Boldogság, boldogtalanság hogy oszlik majd meg földi útján, nem tudhatjátok. Azt azonban tudjátok, hogy a mennyek országában, Isten oltalma alatt erős lesz a lelke és békesség lakik majd szívében jó és balsorsban. Ti azért bizonyára megtesztek majd mindent, ami tőletek telik, hogy féltő gondnal, alázatos szülői szeretettel e felé a boldogság felé vezessétek gyermeketeket. A jó igyekezetre az áldást azonban a kegyelmes Istennek kell megadnia. Az Ő atyai kezébe tesszük le azért e gyermek sorsát és hívő szívvel fohászkodunk ekképpen.....

Korszerű igehirdetés

Mai korunk embere

Egyetemi előadás, 1942/43. I. félév

A mai kor erkölcsi tekintetben is támasztalanná vált embere az Igében találja meg egyetlen, de tökéletes erőforrását. A mai igehirdetés azért az evangéliumnak, mint örvendetes hírnek a „mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít” (Fil 4,13) igazságának a hangsúlyozásával van hivatva egyrészt az embernek önbizalma helyreállításával segítséget nyújtani, másrészt az erkölcsiség szintjének a süllyedésének is gátat vetni. Ennek az evangéliumi igazságnak a hangsúlyozása egyúttal szükséges kiegészítése is a törvény kérlelhetetlen követelésének. Egyben hathatós és feltétlen segítséget talál benne az ember a neuraszténia veszedelmét felidéző sokféle formájának a kigyógyulására. Ennek mélyebb okainak a tudatosításában a törvény hirdetésének is megvan a maga nélkülözhetetlen szerepe. Az erkölcsiség szintje süllyedésben van. Dorgáljuk, feddjük az embereket, bűnösök vagytok, rágalmazók, kegyetlenek, szeretetlenek, paráznák stb., stb. Nem elég ez! Vannak, akik sírva belátják, hogy ők ilyenek, gonoszok, tolvajok, irigyek – és itt kell nekik azt mondanunk: Hiszen te tudsz más is lenni! De nem a magad erejéből kell megpróbálnod! Krisztustól van erőd mindenre!

A neuraszténiás embert a törvény segíti mélyebb kifejlésében. A neuraszténiás ember élete elhibázott élet, de bűn is van benne. Itt nagy szerepe van a törvénynek. Gondos lelkipásztori munkát igényel ez a betegség. A neuraszténiás embernek a kigyógyulásában megint annak az igének van nagy szerepe: „Mindenre van erőm a Krisztusban!” Félelemérzéseit, kényszerképzeteit ez az igazság ellensúlyozhatja. Ahol a munkára való képtelenség jelentkezik, ott is gyógyulást hoz. Az Igében van a gyógyulás titka! Még ebben a legnagyobb fokú betegségben, a munkaképtelenségben is van erőm arra hogy dolgozzam.

Általában a félelemérzet és az ezzel kapcsolatos erőtlenség és tehetetlenség (földbe gyökerezik a lába) kiküszöbölésének a feltétele annak a feltárása, hogy a félelem végső oka az Istentől való félelem. Ezt az Istenbe vetett bizalom űzheti ki. Ennek a bizalomnak az ébresztése az evangélium hirdetésének egyik fő feladata. A lutheri keresztyénség hite bizalmas jellegű (fidutia). Ennek a feladatnak a szolgálata az igehirdetésben a leghatásosabb fegyver a modern ember babonája ellen. A küzdelemben, amit az igehirdetés folytat, a legkomolyabban számolni kell az ördög valóságával, és széles területet kell elfoglalnia benne a felvilágosításnak. Hogy minden babonás cselekedet a gonosz hatalmába való kerülés veszedelmét idézi fel. Vigyázni kell azonban arra, hogy a babonába tévedt embert a komoly veszedelemnek a felmutatása ne ejtse kétségbe! (A gyermekeket nem szabad rémmesékkal rémisztetni. Felnőtteket sem szabad rémisztetni!) A bűnbánat és a kereszthez menekülés megtartó és megmentő erejét azért a veszedelem feltárásával együtt hangsúlyozni kell! Itt kínálkozik alkalom az imádság hatalmának és jelentőségének, igazi értelmének és tévelygéseinek hirdetésére és a szükséges felvilágosításoknak ezen a téren is való elvégzésére.

A mai ember és az imádság. Imádkozni! Bölcsen beszélni az imádkozásról. Jogosultságáról, de a meghallgatásáról is. Ha elmarad a látszólagos meghallgattatás!

Az Ige józanságának meg kell küzdenie az okkultizmussal is. Hangsúlyának a pozitívumon kell lennie. Mivel a spiritizmusban fontos tényező a kíváncsiság, a tudni vágyás – ezzel szemben hangot kell adni annak a szükségességnek, hogy a kíváncsiság helyébe a mindenek színéről színre látásáig a türelmes várakozásnak kell lépnie (1 Kor 13,9–12).

A mai ember hajszoltságában, amely felőrli idegeit, meg kell szólalnia a csend követelésének is. Meg kell győznie az embert arról, hogy a lelke békességét nem tudja megszerezni mindaddig, amíg nem tanul meg elcsendesedni. De ennek a figyelmeztetésnek párosulnia kell avval a biztatással, hogy ebbe a csendbe Isten akar beleszólni, és hogy ezt az Isten-szót, amely az Igében hangzik fel, meg fogja érteni, és ez az Isten-szó meg fogja gyógyítani is.

Összefoglalóan a modern ember adottságával számoló Ige-hirdetésre vonatkozólag külön hangsúlyozzuk, hogy benne megfelelő egyensúlyban kell lennie egymással a törvénynek és az

evangéliumnak. A hangsúly mégis az utóbbin legyen! Ez nem is lehet másképpen. Tanulságul és okulásul szolgáljon ebben a tekintetben a Zeitwende c. folyóiratnak 7/1938-i számában található, névtelen szerzőtől származó cikkének feljajdulása: „Legyetek irgalommal, ne követeljetez tőlünk túl sokat! Villantsátok fel újból és újból a Krisztusban megjelent isteni kegyelmet, annak nagy valóságát. Ha erkölcsi kérdéseket tárgyaltok, vigyázzatok, hogy ne szóljatok róluk szeretetlenül. Helyezkedjetez bele azok belső nyomorúságába, akik a szószerk alatt ülnek. Ne hangozzék az igehirdetésből a kegyetlen pálcatorés, ítélkezés.”

A korszerű igehirdetésnek teljes mértékben egyházasnak kell lennie.

Szem előtt kell tartania és minden adódó alkalommal hangsúlyoznia kell az egyház Istentől alakítottóságát. És ezzel kapcsolatban a földi mellett metafizikai jellegét is. Az egyház nem sorolható semmiféle más közösségi csoportosulásba. Egészen más valami, mint más egyesület, tömörülés. Az egyházban az emberi oldal mellett van isteni oldal is. Az egyház Isten műhelye. A kettő közötti feszültség (emberi-isteni oldal) eszkatológikus jellegének felmutatásával oldható meg. Majd. A másik honban. Rá kell mutatni arra is, hogy a megváltást ki-ki mint az egyház tagja nyerheti el. Az egyházas igehirdetés természetesen egyúttal hitvallásszerű igehirdetés is. Mint ilyen, egyrészt annak meglátására segít el, hogy a hitvallás, illetőleg a dogmák nem merev tantételek, hanem szükségszerű kifejezései a keresztyén hit élettartalmának. (Azt hiszik, hogy dogma az, amit hinni kell. Pedig először a hit van! A dogma az, amit hisznek.) Másrészt a hitvallásszerű igehirdetés minden polémia nélkül is meggyőzi a híveket az evangélium egyházának a szükségszerűségéről és igazságtartalmának a feláldozhatatlanságáról. Polémia mentség! *A reformációt kiváltó romlottság megvolt, de már nincsen meg. Nem a romlottság volt az oka a reformációnak! Mélyebb oka volt. Ezzel megjelöltük az igehirdetésnek az ökumenitás gondolatához való helyes viszonyát is.* Ennek a gondolatnak annyiban kell érvényesülni, hogy kerülni kell minden szűkkeblű és negatívumokban megrekedő felekezetieskedést, és hogy mindenkor, amikor csak alkalom kínálkozik reá, érvényesíteni kell azt, ami a különböző egyházakat egyesíti, és szolgálni kell az őszinte testvéri viszony kialakulását. Erre a mai kor apokaliptikus jellege egyenesen kényszerít. De a megalkuvás és a hamisan értelmezett ökumenikus szellem kísértéseivel szemben azt a mindenek felett álló elvet kell szembehelyezni, hogy *a megismert igazságot még az egység kedvéért sem szabad feláldozni!* Ezeket a szempontokat különleges hazai felekezeti viszonyainkban sem szabad szem elől téveszteni. A híveket azzal kell megnyugtatni, hogy az igazságnak mindenütt elsősorban való érvényesítése szolgálja a leghathatósabban a nemzet belső egységének a kialakulását. A ma még mindig dúló, fájdalmas reverzális harccal kapcsolatban pedig megjegyezhetjük, hogy a külső fegyelmi eszközök érvényesítése feltételezi az igehirdetésnek azt az eredményes gyakorlását, amely mellett mindenekelőtt hitükben és az igazság birtoklásának boldog érzésében erősödnek meg a szívek, és így válnak ellenállókká az erőszakos követelésekkel szemben. (Egyházfegyelem nem elég. Eredményesen akkor küzd meg, ha öntudatos, boldog hit él a hívek szívében. Vegyes párt katolikus megáldás után nem szabad megáldani!)

Röviden érintjük azt a feladatot, amely az igehirdetésre az egyháznak az *ifjúságért* folytatott küzdelmében hárul. Ez a feladat külön ifjúsági, egyetemi vagy levante istentiszteletek tartását teszi indokolttá. Hátránya ezeknek a gyülekezethez való viszony meglazítása – templomi istentisztelet – ki kell terjeszkedni azokra a kérdésekre, amelyek az ifjúságot foglalkoztatják. Ez feltételezi az ifjúság alapos ismeretét. De óvakodni kell attól, hogy a külső hatás és az igehirdetés vonzóvá alakítása kedvéért a mai problémák mellett háttérbe szoruljon az evangélium. (Jó értelemben vett kenet mégis szükséges!) Ezt a veszélyt kell kikerülniük a hazafias alkalmakkor tartott istentiszteleteknek is. A szekularizmusba süllyedt gyülekezetben szükségessé válik evangelizációs istentiszteleteknek a tartása. Feltétlenül ragaszkodni kell a kauzális igehirdetésben egyedül az evangéliumnak az érvényesítésére. Ebben a tekintetben engedni nem szabad. (A pap nem külső dísz!) Azzal a körülménnyel kapcsolatban pedig, hogy a lelkészt *alkalmi szónoki szolgálatra* szeretik igénybe venni, felállítjuk azt a követelést, hogy alkalmi beszédeiben sem feledkezzék meg arról, hogy a tiszta evangélium hirdetője, és így tegye ezeket a beszédeket is a korszerű igehirdetés alkalmává. (Párt vagy népművelés.)

Formai szempontból két követelményt említünk meg. Az egyik az, hogy a korszerű igehirdetésnek számolnia kell a modern embernek a hittani, dogmatikai tájékozatlanságával. Megfelelő megvilágítás nélkül ne éljen ezekkel a fogalmakkal. A kánai nyelv érvényesüljön szent

komolysággal és a hétköznapiság elkerülésével, de ne legyen biblikus fogalmakkal teletűzdelt. Az örökké való igazságokat tolmácsolja a hallgatók számára érthető, világos módon.

A korszerű igehirdetésnek másik formai követelménye az, hogy alkalmazkodjék az élet hajszájában megfáradt ember felfogóképességéhez. Legyen egyszerű, nagyon logikus, világos és ne legyen terjengős. Egyszerűség: már senki sem kívánja azokat a szónoklatokat, amikben régen gyönyörködtek. A mai embert visszataszíttja a nagyon szép beszéd. A mai ember nem szép beszédek akar hallani, hanem vágyik arra, hogy meggyőzzék. A „Zeitwende” cikkírója azt kéri: „Kerüljétek minden sokféleséget. Szorítkozzatok szigorúan egy fő gondolatra, amelyet aztán annál behatóbban tárgyalhattok. Maradjatok az étellel kapcsolatban és egyszerűek annak a kifejezésében, amit mondani akartok.” „Kifáradt, ezer és ezer gonddal küszködő, kérdésekkel bajlódó emberek vagyunk. Nem egyszerű a dolog, hogy azt kívánjátok tőlünk, hogy: <térjétek meg>.” Sok szeretetet követel meg a mai ember az igehirdetésben!

(Gyorsírással lejegyezte Sümeghy József III. évf. teológus)

A szó hatalma

Kedves Testvéreim!

A szó hatalmáról szeretnék most beszélni. Ezzel a hatalommal csak az ember rendelkezik, szemben Istennek néma teremtményeivel. Az állat is többé-kevésbé kifejezésre tudja juttatni azokat az érzéseket, amelyek hatalmukba kerítik. Gondoljunk pl. arra, hogy milyen öröm vagy ragaszkodás, vagy milyen szomorúság ülhet a kutya szemében, vagy milyen halálfélelem sikíthat a kés alá kerülő baromfi kétségbeesett sajongásában. De ha az állatnak ez a néma vagy tagolatlan beszéde hat is futólag az emberre, és ébreszthet is benne visszhangként gondolatokat vagy érzéseket, távolról sem olyan erős a hatása, mint a tagolt beszédé. Ennek már nemcsak hatása, hanem valósággal hatalma van!

1.) Lássunk már most néhány példát az írott, ill. nyomtatott szó hatalmáról. Levelet kapok. Nem is ismerem az írást, amelyet a borítékon vizsgálhatok, azért legfeljebb egy kis kíváncsiság van bennem, amikor felbontom. Azután kezdem olvasni. És egyszer csak vér szökik az arcomba, vagy sápadtság ömlik el rajta. Azután kiver az izzadság, azután könny szalad a szemembe, és le kell ülnöm, halálosan fáradtnak érzem magam. Mi történt? Szavak szóltak hozzám, és közöltek velem olyasvalakiről, akit szeretek, nagyon-nagyon rossz hírt. Ismerünk valamennyien ilyen eseteket. Fokozott mértékben gyakorol hatalmat kedélyállapotunkra az a pár hírhozó szó, amelyet táviratok visznek szét. Miért fél jóformán minden ember a távirattól? Azért, mert már megtapasztalta rajta keresztül a szó rémítő, ijesztő hatalmát.

Egy másik példa. Könyvet olvasunk. Unalmasan kezdődik. Azután egyre jobban hatalmába kerít a betűje. Olyan érdeklődést ébreszt bennünk, hogy miatta elhalasztunk fontos teendőket, megkurtítjuk az éjszakát. Miatta hányszor ég oda az étel a konyhában! Nem is győzzük kívánni, hogyan bontakozik ki minden a happy end-ig. Különösen a nőolvasók türelmetlenül lapoznak előre, sőt akárhányszor hátulról előre olvassák az érdekes könyvet. De azután komolyabb hatást is gyakorol ránk a könyv írott szava. Egy-egy hőst valósággal eszményképnek választunk, próbáljuk utánozni. Felkorbácsolja a fantáziát. A boldogságot, amelyről szól a könyv, mi is meg szeretnők ismerni. Innen van az a veszély, amelyet egy-egy rossz, tisztátalan lélekből fakadt könyv, szennyirodalom és ponyva különösen a fiatalságra jelent, de felnőttekre is. A napokban esett szó az újságokban gyilkosságról, amelyet fiatalember ponyvaregény hatalma alatt követett el.

Ismeretes annak a szónak a hatalma, amely az újságból szól az olvasókhöz. Nem hiába mondják a sajtót nagyhatalomnak. A nagy háborút nem utolsósorban annak a romboló hatásnak a következtében vesztettük el, amelyet megfizetett, nemzetközi, hazafiatlan sajtó gyakorolt az olvasókra. Ma is nyugodtan elmondhatjuk, hogy az emberek annyiféle felfogást vallanak politikában, általában világnézet tekintetében, ahányféleképpen szólnak hozzájuk a nagy napilapok.

Végül még egy példát az írott szó hatalmáról. Megyünk az utcán. Élénk színű plakátról nagy betűk kiáltanak felénk. Persze, hogy megállunk. Elolvassuk. Valamilyen új mosószer ajánlanak és dicsérnek. Elolvassuk, azután elfelejtjük. De az újságban, amelyet aznap kezünkbe veszünk, megint olvassuk annak a szernek a dicséretét. Azután másnap meg azután megint kiáltanak

felénk azok a dicsérő betűk. Végül is legyőznek: megpróbáljuk azt a mosószeret. (Ma hamarabb is győz le a reklám!) A reklámnak itt van a jelentősége. A szó hatalmán alapszik. Ma már valósággal tudomány alakult ki, amely a lélektani feltételek kutatásával kapcsolatban igyekszik megállapítani a leghatásosabb reklám feltételeit.

Lehetne még sok példát felhozni. De legyen az írott szóról elég ennyi. Honnan van az írott szó hatalma? Semmi esetre sem a betűk formája az, ami az embert megüti, megállítja, érzéseket vált ki, cselekvésre indítja, a szó hatalmába keríti. Bár a betű formájának is van jelentősége. Rossz írás eleve bizonyos tartózkodást ébreszt, jó írás rokonszenvez. Sok kérvény sorsa a jó vagy rossz íráson fordul meg! Hat a nyomtatott betű formája is. De amitől hatalmát nyeri a szó, az a tartalom, amely benne kifejezésre jut. A jó vagy a rossz hír. Az ígéret, vagy csábító kilátás, vagy elriasztó fenyegetés stb.

2.) Még erősebb az élő szó hatása, még nagyobb a hatalma. Azt szokták ugyan mondani: „Verba volant, scripta manent” azaz: a szavak elrepülnek, ami írva van, megmarad, amivel az írásnak elsőbbségét akarják kifejezésre juttatni. Ez igaz is, hogy az írott szó hatalma annyival nagyobb, hogy meg-megismétli hatását, valahányszor ráesik az ember szeme, bármikor hatalmába adhatja magát az ember. De pillanatnyilag mégis az élő szó hatalma erősebb.

Lássunk az élő szó erejéről is néhány példát. Van-e közöttünk, akit nem nyugözött volna még le gyermekének csacsogása? H o g y fel tud vidítani, gondokat eloszlatni, redőket elsimítani az ártatlan csevegés! H o g y tud kétségbe ejteni a gyermek panaszokdása: itt fáj, ott fáj. Micsoda boldogságot jelent, amikor először mondja ki ezt a szót: mama vagy papa, vagy anya vagy apa. Bizony, ha valaki nem akarná elhinni, hogy van a szónak hatalma, adja magát gyermeke szavának hatalmába, figyelje meg, hogyan jut a hatalmába.

De fordítva is áll a dolog. Hatalma van a szülő szavának is gyermeke felett. Itt nemcsak azokra a szavakra gondolok, amelyek egyenesen a szülői hatalom gyakorlását célozzák, tehát a szülői tilalomra vagy parancsra. Hanem gondolok pl. a szülők egymással való érintkezésére. Tudok esetet, amikor a gyermek az első szitokszót apjától tanulta meg, aki ezzel a szóval illetve feleségét. Tudok esetet, amikor a szülők napirenden lévő veszekedése a felnövekvő gyermekek lelkét valósággal az életunalom fáradtságával terheli meg. De hála Istennek, ismerek olyan családokat is, ahol a szülőknek egymással való szeretetteljes érintkezése valósággal állandó napsugárban fürdeti a kibontakozó gyermeklelkeket. Szeretném most csendesesen megkérdezni, milyen családokat ismernek Önök, elsősorban a maguk otthonában?

Nagy a szó hatalma a társas életben is, általában az emberek egymás közti érintkezésében. Ismerjük valamennyien. Vannak szavak, amelyek valósággal gyógyítanak. Sajnos ritkán élünk a szó ezen hatalmával. Vannak viszont, amelyek valósággal ölnek. Ezzel a hatalmával sajnos, bőven élnek az emberek. És gondoljuk, hogy ezek a legveszedelmesebb szavak, amelyekben harag izzik, amelyek sértegetnek, támadnak, szidalmaznak? Nem. Hanem azoknak a szavaknak van a legpusztítóbb hatalma, amelyek gyanút ébresztenek, amelyek rejtetten sokat sejtetnek, amelyek szinte kígyómaszásszerűen, sima beszéddel, hírek közvetítésével, látszólag egészen tárgyilagosan aggodalmat ébresztenek. Az ilyen beszédnek mindig marad vissza fullánkja. Vele történnek a becsületrablások a pletykában. A vége pedig nem egyszer a kiszemelt áldozat öngyilkossága, családi boldogság széttörése stb. Mert alig van igazabb szállóige ennél: „a gyanú öl!” De ugyanide tartozik az ún. suttogó propaganda romboló hatása is. A „jól értesültek” bizalmasan továbbmondják „biztos forrásból származó híreiket” az ellenség győzelmeiről, erejéről, a magunk gyengeségéről, vereségekről, veszteségeinkről. Ellenőrizni persze nem lehet a híreket. De miért nem lennének igazak? És csüggedünk. És továbbaduk a csüggedést a továbbadott hírekkel. Hát így lehet az ellenállást aláásni a lemondás tördőfésével: úgyis hiábavaló! És így lehet hazát veszíteni, mint ahogyan 1918-ban történt.

Egy másik példája a szó hatalmának volna a káromkodás. Nem szólok itt róla többet, ma a köztudatban szerepel az ellene való harc szükségessége. Csak annyit említek róla, hogy ragad, mint a ragályos betegség. És szennyez fiatal lelkeket, mint a legveszedelmesebb szennyirodalom.

Végül még egy példát említek a szó hatalmáról. Tulajdonképpen a propaganda területére tartozik ez is. A politikai szónoklatra gondolok, azoknak is különösen azokra a legmagasabb fokára, amelyekkel valósággal birodalmat lehet alapítani. A mi időnk két példát is mutat fel. Az egyik Hitler, a másik Mussolini példája. Nem kétséges, hogy ennek a két népvezérnek a nagy hatása kezdetben nem annyira munkáján, mint kivételes szónoki tehetségén, tehát szavának hatalmán

alapult. A politikai propagandisztikus beszéd hatalmát általánosságban is bőven kihasználja ma minden ország a rádión keresztül. Azért tiltja a legtöbb hadviselő ország is az ellenfél rádióadásának hallgatását. Németországban tudtommal halál vár e tilalom megszegésére. Olaszországban súlyos szabadságvesztés és pénzbüntetés. De veszélyes az idegen propagandahírek hallgatása olyan országokban – pl. nálunk is –, ahol nem tilos. A szó hatalmánál fogva mérgez és gyengít. Ugyanúgy, mint a suttogó propaganda.

Honnan van mármost az élősónak az írottnál is nagyobb hatalma? Onnan, hogy tartalmának nyomatékot ad, azt fokozza a hang csengése. Nem szólok részletesen arról, mennyi fojtott izgalom, mennyi gyűlölet, harag, szeretet, szánalom szólhat a kiejtett szavakból. A szavakban muzsikáló vagy dörgő vagy szisszenő érzések adnak azután a szavaknak gyógyító vagy öldöklő hatalmat. Csak egy példát említek itt. Ismerős adoma. Az édesapa sürgönyt kap idegenben tanuló fiától. Csak néhány szó: apám, küldj pénzt! Az édesapa olvassa, felháborodik. Milyen szemtelen az a fiú, hogy így követelődzik: apám, küldj pénzt! Elsiet a lelkészéhez panaszra. Az megnyugtatja, hangosan olvassa neki a táviratot. És ekkor felkiált az apa: valóban, ez az én jó fiam hangja... Íme, az élő szó hatalmának titka.

De vonjuk le most a tanulságot is abból, hogy a szónak, az írottnak és az élőnek is, ilyen hatalma van. Tulajdonképpen benne rejtett már az elmondottakban. Mégis fejezzük ki szavakban, fejtse ki ebben a tekintetben is hatalmát a szó. Tehát válogassuk meg a magunk olvasmányát, ügyeljünk gyermekeink olvasmányára. Ne hallgassunk fecsegésre, rágalomra, rémhírekre, ne pletykáljunk magunk sem. Vigyázzunk a nyelvünkre! Ha szólunk, legyen a szavunknak gyógyító hatalma!

Felelősek vagyunk érte. Azért, mert rendelkezünk a szó hatalmával, és minden hatalom felelősséggel jár együtt. Ez a felelősség családunk, társadalmunk és hazánk fóruma elé állít bennünket, de odaállít a legmagasabb fórum elé is. Betess, a svájci természettudós azt mondja: „Ezen a világon nem vész el egyetlen szó sem. Minden szót, amelyet emberek kimondanak, láthatatlan gramofonlemezre vesznek fel az angyalok. És egyszer majd megindítják a láthatatlan gramofont. És akkor minden ember hallani fogja minden szavát, amelyet itt a földön elmondott. Akkor sokan tiltakoznak majd: ők ezt nem mondták. Sokan rémülődöznek majd, sokan szégyenkeznek, de valamennyiüket keserű önvád marcangolja majd.” Azért vigyázzunk! A szónak hatalma van, amely átterjed az örökkévalóságra! Ámen!

(Egyetemen elhangzott előadás. 1942.)

Ige és hitvallás

Egészen természetes, hogy az igének az igehirdető részéről való megértése és a gyülekezettel való megértetése csak annak a hitvallásnak a szellemében lehetséges, amely szerint az egyház értelmezi az ígét, amelyen tehát az egyház nyugszik. Más szóval: az igehirdetésnek hitvallásszerű-nek, vagy egyházasnak kell lennie. Ez a követelmény mindenütt egészen természetszerűleg megvalósul, ahol az igehirdető egész lelkülete abból a szellemből táplálkozik, amely egyházát eltölti. Mégis eltévelyedések elkerülésére is feltétlenül szükséges, hogy az igehirdető jól ismerje az egyház hitvallási iratait, amelyekben az egyház az ígéről való sajátos felfogását konkretizálta. Meg vagyunk ugyan győződve, hogy ez a felfogás megfelel az ige egyetlen, igaz értelmének, és így, aki helyesen ismeri fel azt, egészen magától is egyházunk hitvallásának megfelelően értelmezi azt. A hitvallásnak ismerete mégis olyan segítséget nyújt az ige megértésében, mint az útjelzések a szabad természetben: megóv az eltévedéstől, elősegíti a helyes tájékozódást.

A hitvallásszerűség követelménye nem ellenkezik a lelkiismereti szabadsággal, csak ennek helytelen értelmezéséből következhetik az ellentét látszata. Az egyházi hivatal viselője számára magától értetődőnek kell lennie, hogy meggyőződése egyezzen az egyház tanításával. Az egyház minden tagjáról pedig áll az, hogy aki nem vallja azt a hitet, amelyet az egyház a maga hitvallásában, dogmaiban kifejezésre juttatott, az lélekben elvált egyházától, megszűnt evangélikusnak lenni. Ha ez a válság az egyházban lelkeszi szolgálatra elhívott egyénnél következik be, természetesen megszűnt a belső feltétele szolgálata, közelebről is az igehirdető szolgálata betöltésének, annál is inkább, mert elhívata, felavatása alkalmával az egyház alapvető hitvallására elkötelezte magát.

Említettük a „dogma” szót. Az egyház nem nélkülözheti a dogmákat, és amikor azt mondjuk, hogy az igehirdetésnek hitvallásszerűnek kell lennie, akkor ez ugyanaz, mintha azt mondanánk, hogy meg kell felelnie az egyház dogmáinak. Ezzel szemben azonban erőteljesen kell hangsúlyoznunk, hogy ne dogmatizáljon, azaz ne merevedjék meg a hittételek és tanok száraz hangoztatásában és fejtegetésében. Lehetnek időszakok, amikor a dogmatikus jelleg szükségszerűen erősebben érvényesül az igehirdetésben. Ilyen időszak volt a reformáció kora, és ilyen alkalom következik be minden időben, ott és akkor, ahol és amikor az egyház hitvallási alapját kívülről támadják és veszélyeztetik. Ilyenkor sem szabad azonban megfélemedezni arról, hogy az ige nem tan, hanem élet, és életet akar létrehozni és táplálni. Ez a szempont legyen irányadó és döntő akkor is, amikor az igehirdetés alkalmá elkerülhetlenné tesz bizonyos hittani igazságokra való vonatkozásokat. Ilyen alkalmak pl. *reformáció ünnepe*, amikor a megigazulás helyes tanítása áll mint a reformáció döntő fontosságú felismerése előtérben, vagy általában az egyházi esztendő nagy ünnepei, amelyek a megváltás tényét, annak egyes állomásait állítják a hívek szeme elé. Ilyen alkalmakkor az igehirdetés tanítás jellege különös mértékben áll előtérben. A tanítás máskor is, mindig is, egyik feladata az igehirdetésnek, hiszen a keresztyén, megváltott élet nem kapcsolja ki az értelmet, és természetszerűen ismereteken is alapszik („Mi elhittük és megismertük” Jn. 6, 69). De a nagy ünnepeken különös mértékben válik szükségessé, hogy az üdvtörténeti események jelentősége felől helyes tanításban is részesüljön a gyülekezet. Erre már azért is szükség van, mert az igehirdetés hitvallásszerű, egyházas jellegű volta ilyenkor különösen az egyháza is ráirányítja a figyelmet, ennek pedig nemcsak a hitvallása, hanem egész léte is az üdvtörténeti eredményeken alapszik. Annak a hangsúlyozása szinte felesleges, hogy azért a nagyünnepi igehirdetés is kerüljön minden száraz és csak az értelem világában mozgó fejtegetést.

Általánosságban pedig megjegyezzük, hogy a lehetőség szerint óvatosan éljünk a hittani fogalmakkal. Ilyenek: a hit, megváltás, megigazulás, üdvösség, kárhozat stb. fogalmak. Tévedés volna azt hinnünk, hogy híveink annyira benne élnek a keresztyén hitélet valóságában, hogy ezek a fogalmak számunkra valóban jelentenek is valamit, jelentenek boldog birtoklást, ösztönzést, vágyakozást, és nemcsak szavak, amelyek – mint mondani szokás – elmennek a fejek felett. Azért amennyire lehetséges, igyekezzünk az említett fogalmak tartalmát inkább olyan módon körülírni, hogy ezzel is elősegítsük az ige megértését, ahelyett, hogy a nagyon megszokott dogmatikai fogalmak, kifejezések is elfátyolozzák azt. (16–17 l.) (Homiletikai előadások. 1943–44.)

Jövel, Szentlélek Úristen!

Kemény bírálatot jelent, ha emberekről azt mondjuk, hogy nincs lélek bennük, vagy abból, amit tesznek, hiányzik a lélek. Az emberek értékét ezzel leszállítjuk, munkájuktól igazi eredményt nem várunk, vagy legalábbis tagadjuk annak belső értékét.

Jövendőnk, sőt a világ sorsa függ tőle, hogy vajon ugyanitt keressük-e jelen helyzetünk okát, és meggyőződéssel valljuk-e, hogy az emberiségből kiveszett a lélek, és jajba, vérbe-romlásba torkollott, amit kitervelt, mert nem irányította a Lélek, lélektelenné vált az ember, és azzá torzult keze munkája, szelleme alkotása is.

Amikor erről szólunk, jól tudjuk, hogy másról, végzetesebb hiányról és fenyegető veszedelemről van szó, mint amikor az ember gépemberként él és gépiesen dolgozik. A Lélek, amelynek hiányában végveszedelem felé sodródik az ember és egész világa, Isten Szentlelke.

Van erre bizonyíték? Van. Az Írás ezt mondja: „A Léleknek gyümölcse szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívésség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség.” (Gal. 5, 22). Azt az állapotot pedig, amely bekövetkezik, ha az ember önmagából, a maga lelkéből él, így jellemzi: „A testnek cselekedetei nyilvánvalók, melyek ezek: házasságtörés, paráznaság, tisztátalanság, bujálkodás, bálványimádás, varázslás, ellenségeskedések, versengések, gyűlölködések, harag, patvarkodások, visszavonások, pártütések, irigységek, gyilkosságok, részegségek, tobzódások és ezekhez hasonlók.” (Gal 5, 19–21)

Ki tagadhatná, hogy a jelen ezt az utóbbi állapotot tükrözteti?

Ez az állapot az embernek és a világnak szörnyű válságba zuhanását hirdeti, ezt ma mindenki látja, aki nincs megverve vaksággal. Csak azt nem látják még be a tömegek és vezetőik, hogy a kivezető utat hiába keresik csak emberi síkon, emberi erő megfeszítésével, az emberi lélek

érvényesítésével. Akik azonban tisztán látnak, azok szívében ma forróbban, mint valaha, megszólal a könyörgés: „Jövel, Szentlélek Úristen!”

Ezek sem várnak valamilyen pünkösdi tisztító vihart, csodálatos szent megszállottságot, amelynek mámoros bódulatában lehull a lelkekről a salak, és érni kezdenek a Lélek gyümölcsei. Csak azt kérik, hogy a sok emberi szótól megsüketült fülek a Lélek indítására végre felfigyeljenek az Isten szavára, az Igére.

A megújulás, a gyógyulás forrása itt buzog. A Lélek az igéből árad, az igével ejti foglyul és újítja meg gyökeresen az embert, általa a világot.

Akiknek fáj a lélektelen jelen, és akik aggódnak egy hasonló átokverte jövőtől, az igében szóló Istenben reménykedve imádkozzanak: „Jövel, Szentlélek Úristen!”

(Keresztyén Igazság, 1943. 6. sz.)

Leckekönyv

32
Az 1943/44 tanév
33

Az előadások címe, az előadó tanárak nevei	Helyi órák száma	A gyakorlat bizonyítja a beosztásukat	A tanár bizonyítja a jelentkezők a feladat megoldását	
			előadás	nap
Lelkiépítés	1	M. Kir. Erzsébet Tud. Egyet. Orvostudományi Kar, Budapest, 1943	Orvostudományi Kar	
Budapesti Orvosi	3			
A konfirmációt megelőző	1			
szolgálati előadás	1			
Honlapok előadásai	1			
Budapesti Orvosi	1			
Közelítő előadás	1			
Római leírás	3			
Levegő előadás	1			
Az anyakönyvi lappal megvezető	1			
Összesen	20			

első felére.		A gyakorlat bizonyítja a leckelátolást a feladat megoldását		Legyzetek
előadás	nap	előadás	nap	
3/4				jellemző kóros
				J.
				szolgálati kóros
				J.
				Jézus kereszt

Látta:

Sólyom János

Pálffy

Úrvacsorai igehirdetés

(Gal 5, 16-24)

Teológusok deprekációja alkalmával, 1944

Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Úrvacsorára készülünk. Pál apostol a korinthusbeliekhez írt első levelében ezt mondja: „Valamennyiszer eszitek e kenyeret és isszátok e pohárt, az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljövend.” (1Kor 11, 26) Ezt meg akarjuk tenni. Meg akarunk emlékezni róla, hogy az Úr teste megtörtetett, vére kiontatott, hogy bűnbocsánatot nyerjünk, Isten haragja ne súlyosodjék reánk,

hanem kegyelméről való boldog bizonyosságban járassunk, és hogy ne legyünk többé a bűn uralma alatt, hanem tudjunk Isten tetszésére élni. De az élő Krisztussal is egyesülni akarunk, hogy a Vele való közösségben eleven valósággá váljunk számunkra az új élet, amelyen többé nem uralkodik a bűn.

Nem mehetünk azonban úrvacsorához lelkiismeretünk megvizsgálása nélkül. Pál apostol is ezt mondja: „Próbálja meg az ember magát és úgy egyék abból a kenyérből és úgy igyék abból a pohárból, mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mivelhogy nem becsüli meg az Úrnak testét” (1Kor 11, 28–29). De nemcsak azért akarjuk megvizsgálni lelkiismeretünket, hogy ennek az igének, mint valamilyen törvénynek engedelmessédjünk. Hanem szembe akarunk nézni önmagunkkal, mert magától értetődőnek tetszik ez nekünk. Magától értetődőnek azért, mert Krisztus megváltó halálának már régen meg kellett volna tennie hatását mireánk, és azért, mert ha most a szentségben újból egyesülni kívánunk Vele, joggal számon kérheti tőlünk, mi volt a hatása eddigi sok-sok úrvacsoravételünknek. Megvolt-e az a hatása, hogy most már **L é l e k** szerint járunk?

Kétféle „járás”, kétféle élet lehetséges immár, mióta Krisztus megváltó halált halt. Vezéreltethetünk a Lélektől, és állhatunk a test, a meg nem váltott test bűnös indulatainak uralma alatt. Ez a kétféle lehetőség természetesen csak elvileg áll fenn, mert ha Krisztus a számunkra nem pusztán üres név, hanem életünket formáló hatalom, akkor lélek szerint járunk, mert „akik Krisztuséi, a testet megfeszítették indulataival és kívánságaival együtt.”

Tulajdonképpen már ennek a megfontolása is elegendő útbaigazítás számunkra, amikor lelkiismeretvizsgálatot tartunk. Alig lehet valaki közöttünk, aki nem tudná máris nagyon jól, hogy lélek szerint jár-e, vagy teste indulatai szerint. De szentigénk még könnyebbé teszi a valóság megismerését. Elénk tárja a test cselekedeteinek és a Lélek gyümölcseinek egész sorát, és ezekben csalhatatlan tükröt tár elénk. Jó belenézni ebbe a tükörbe, hogy ne elégedjünk meg valami határozatlan rosszérzéssel, amely bűnünk tudatában eltölt, hanem kénytelenek legyünk egészen határozott pontokon, az erkölcsi és közösségi élet egészen konkrét vonatkozásaiban szembenézni a kellemetlen valósággal.

1.) Íme a test cselekedetei. Mindmegannyi megnyilatkozása a bűnnek, amely abban áll, hogy az ember engedelmeskedik testi kívánságainak, Istennel szembenálló énje ösztönzésének, nem harcol ellene, vagy legalábbis nem harcol ellene úgy, hogy odaadja magát Krisztusnak. Ennek a bűnnek a

megnyilatkozásai közül ezeket a csoportokat emeljük ki: 1.) a paráznaságnak, tisztátalanságnak, bujálkodásnak: vagyis a szexuális bűnök csoportját; 2.) a bálványimádást és végül 3.) az ellenségeskedést, gyűlölködést, haragot, versengést, patvarkodást, irigységet, vagyis a közösség, a harmonikus, áldásos együttlét ellen elkövetett bűnöket.

Vegyük ezeket a csoportokat röviden sorra. Ami a paráznaságot, tisztátalanságot, vagyis a szexuális bűnöket illeti: ti tudjátok, mennyire kísértenek ezek benneteket. Ezen a ponton válik különösen a ti korotokban a legjobban nyilvánvalóvá, mily romlott, meg nem váltott testi mivoltunk, milyen erős a bűn, milyen nehéz vele megküzdeni. Ezen a ponton válik nagyon világossá az is, hogyan szereti magát az ember menteni, amikor ellenállhatatlan ösztönöket, kényszerített emleget, és ezekre háritja a felelősséget. Most ne tegyétek ezt. Nevezzétek bűnnek azt, ami bűn, és tartsatok komoly lelkiismeret-vizsgálatot, hogy nem uralkodik-e rajtatok, nem késztet-e újból és újból elbukásra ez a bűn.

A bűn második megnyilvánulásaként az ige sorrendje szerint a bálványimádást említjük. Ahogyan mi értelmezzük, tulajdonképpen összefoglalja azt az egész magatartást, amelyet az az ember tanúsít, aki nem Krisztusé. Gondoljunk most az 1. parancsolatra, hogy Isten legyen csak Istenünk, és Őt mindennél jobban féljük és szeressük, és csak Őbenne bízunk. Ma különösen könnyű megállapítani, hogy e szerint a parancsolat szerint élünk-e. Csak azt kell számba vennünk, hogyan viseljük el a jelent, a mai idők szorongatásait, gondjait, aggodalmait. Ha félünk és reszketünk és nem tudjuk magunkat teljességgel ráhagyni Istenre, nem tudunk nagy békességgel a szívünkben szembenézni minden lehetőséggel, akkor ebben a vonatkozásban is testünk zsarnokoskodik felettünk, amely félti magát, fél a szenvedésektől, és nem meri magát rábízni Istenre és az Ő szeretetére, nem bízik ebben az Ő szeretetében.

A bűnök harmadik csoportja: az ellenségeskedések, patvarkodások, harag, irigység stb. tekintetében ugyan hogyan állunk? Számolunk-e azzal, hogy ahol emberek együtt élnek, ott egészen természetesen korlátozódik az egyesek mozgási szabadsága, korlátozzák azt a többiek jogai?

Számolunk-e a többiek elbírálásánál azzal, hogy ma a viszonyok hatása alatt mindenki fokozott mértékben ingerült, mindenki bizonyos idegfeszültségben él, és azért sokkal nagyobb megértést és sokkal elnézőbb szeretetet kíván? És számolunk-e azzal, hogy nem csak a másíknak vannak hibái, amelyeket mi nehezen bírunk el, és amelyek a mi türelmünket próbára teszik, hanem súlyos terheket rakunk mi is a vállára elhordozásra a magunk természetével és bántó magatartásával? Bizony, az együttélés területén is nagy szükség van komoly lelkiismeret-vizsgálatra és bűnbánatra!

2.) Bizonyára nem lesz közöttünk, aki már az említettek hatása alatt nem volna kénytelen megállapítani, hogy nagyon-nagyon botladozva járja a Lélek útjait, alig-alig mondhatja azt kereken, hogy lélek szerint jár, még ha hadakozik is talán a bűn egyik-másik faja, természete egyik-másik rossz oldala ellen. Hogy még tisztábban lássuk meg rászorultságunkat a Lélek vezetésére, vegyük még szemügyre a Lélek gyümölcseit.

„Gyümölcsökről” van szó, nem eredményekről, amelyeket úgy kellene veritékezve elérni, hanem gyümölcsökről, amelyek magától teremnek, magától érnek, ahol Krisztus vette át az élet felett az uralmat. Ezeket a gyümölcsöket általánosságban úgy foglalja össze az ige: „szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség.” Természetes, hogy ezek a gyümölcsök azután az élet határozott vonatkozásaiban határozott alakot öltenek. A szexualitás területén mértékletesség formájában jelentkeznek, azaz önuralommá, önmegtartóztatássá válnak, amely tisztaságban őriz meg keserves kísértések közepette is. Nehéz viszonyok között, válságos időkben az Istenben való öröm és békesség tud szembenézni minden lehetőséggel, még a kifosztatás, sőt halálnak lehetőségével is. Az együttélés területén pedig a szeretet, szívesség, jóság, hűség, szelídség nemcsak egymás éleinek és sarkainak elhordozására segít el, hanem magától értetődően megcselekszi azt is, hogy támaszai tudunk lenni egymásnak nehézségek között, és segítséget nyújtunk egymásnak szükségben, bajban, nyomorúságban. Hogy a Léleknek ez a gyümölcstermése minálunk nagyon-nagyon sok kívánnivalót hagy maga után, nem egyszer sivár terméketlenség vádol helyette, ugye, ennek felismerése nem ütközhetik túlságosan nagy nehézségekbe?

De amikor most úrvacsorára készülünk, különösképpen kínálkozik számunkra annak lehetősége, hogy mégiscsak a Lélek szerint való, Krisztus vezetése alatt álló étellel dicsőítsük meg Istent. Hogy a lehetőségből valóság legyen, kérjük a kegyelmes Isten irgalmas áldását. Ő tegye őszintévé, mélységessé bűnbánatunkat, hogy még mindig annyira a test indulatainak hatása alatt állunk, és indítson igaz odaadásra Krisztus Urunk iránt, hogy mint az övéi, megfeszítsük a testünket indulataival és kívánságaival együtt, és elinduljunk a Lélek szerint való élet útján! Ámen!

Húsvéti öröm – ma

Évről évre súlyosabb helyzetben talál bennünket a húsvét ünnepe. De éppen ezért évről évre nagyobb figyelmet érdemel, mert mind fontosabbá és életbevágóbbá válik számunkra mondanivalója.

Főképpen két körülmény teszi a jelent egyre sötétebbé és juttat mind szélesebb köröket a csüggedés, sőt kétségbeesés szélére. Az egyik a szenvedélyeknek fékevesztett tombolása, önzésnek, hazugságnak, kegyetlenségnek erőszakos felülkerekedése minden emberiességen és lovagiasságon, amelyet valamikor még a háborúban is feltétlen törvénynek ismertek el. Ez a fájdalmas és megdöbbentő jelenség egyszersmind a keresztyénségnek még megmaradt hitelét fenyegeti teljes csőddel. Ami ma a világban történik, meggyőző erővel látszik bizonyítani azt a tényt, hogy a krisztusi hitnek, ill. erkölcsnek nincs belső ereje, az igazi nagy teherpróbát nem tudja megállni.

A másik sötét árnyék, amely ma elúzhetetlenül ráborul az emberiségre, a halál árnyéka. Nemesak a frontokon ül orgiákat a halál, hanem a békés hátsó országrészekben is ezrével pusztulnak el az emberek a borzalom egy-egy éjszakáján, és tömegsírokká válnak egész városok. Talán még nem volt nemzedék, amely ennyire kénytelen lett volna szembenézni a halál egész borzalmasságával, és keresni a megoldást az általa felvetett kínzó kérdésekre, mint a mostani nemzedék. Ma jóformán mindenki viaskodik a halál titkával. Milliók kérdezik vérző szívvel: igaz-e, hogy élnek, akiket elveszítettek. Még többen fronton és front mögött a maguk hirtelen elmúlásának lehetőségével számolnak napról napra és merednek szorongva a kérdőjelre, amely eléjük tolul: mi lesz a halál után?

Húsvétnek mind a gonoszság diadala, mind a halál nyomasztó kérdésére van megnyugtató, megbékéltető válasza. A gonoszság győzelmét látszólagosnak és időlegesnek minősíti, mert győztesnek mindenkor csak Egyet magasztal: Jézus Krisztust! Nagypénteken is úgy tetszett, hogy végleg elveszett a jóság és az igazság. Azután mégis bebizonyosodott, hogy Az maradt felül, akinek elbukásán örvendtek vagy keseregtek. Húsvét most is szítja a reményt, hogy Ő az Úr és marad mindörökké! Ami most történik, nem tehetetlenségének jele, hanem valamiképpen az Ő ügye előmenetelét kénytelen szolgálni. Győzelme bizonyos, és győzelmét bizodalommal várni nemcsak jogos, hanem győzhetetlenül erőssé teszi a bizakodót is.

A halál nagy kérdésére pedig ez húsvét örök válasza: „Krisztus feltámadott a halottak közül, zsengejük lőn azoknak, akik elaludtak.” (1 Kor 15,20) Ennél nincs biztatóbb válasz. Aki a halált mint megváltót akarja köszönteni, aki megszabadít a földi szenvedésektől, csak a keserűségtől és reménységtől beteg szívvel teszi ezt és csak a vigasztalanságát leplezi vele. Aki a halál után azért remél életet, mert „ésszerű” szükségességet lát benne, gyenge biztosítékra támaszkodik, amikor az emberi értelemre hivatkozik. Jó reménységet csak Krisztus adhat. Lássa valaki Benne a büntől Megváltót és bízik majd Benne mint az Élet Fejedelmében is, mert bűn és halál összetartozik. Aki Általa felszabadul az egyiktől, hogyan szabadulna meg a másiktól is!

A tanítványok nagypénteken teljes kétségbeesésbe merültek. Húsvétkor azonban minden bánatuk örömmé fordult: „Örvendezének a tanítványok, hogy látják vala az Urat!” (Jn 20,20) A feltámadott Úr „látása”, a húsvéti hit a mi számunkra is örömet tartogat, az egyetlen igaz örömet, amely erősebb a jelen gondjánál, aggodalmánál. Ezért van ma számunkra olyan életbevágóan fontos mondanivalója húsvétnek!

(Keresztyén Igazság. 1944. 4. sz.)

Egy elfelejtett ünnep

Szeptember 29-éről, Mihály arkangyal ünnepéről van szó. Luther a három nagy keresztyén ünnep mellett még a negyedik főünnepnek nevezte, egyházunk a reformáció századában mindenütt meg is tartotta. Idővel azonban kiveszett az egyházi életből, ami úgy történhetett meg, hogy a „felvilágosodás” előtérbe nyomulásával éppen ellenkezőleg elhomályosult az a tisztánlátás, amely helyesen ítéli meg az egyház történetének titkát.

Ez a történet, mint végeredményben minden történés, csak egyik oldala szerint folyik le ebben a látható világban, ennek a világnak a formái között és bizonyos mértékben törvényei szerint is. A másik, fontosabb oldala a látható világnak a kulisszái mögé rejtőzik, kerete az örökkévaló, metafizikai világ. Ebben a láthatatlan világban állandó küzdelem folyik Isten seregei és a gonosz hadai között. Ez a harc csak annyiban választható külön a földi világtól, hogy szereplői érzelmeink számára felfoghatatlanok. Vele sodródik azonban az embervilág is, amelyben megvannak a reprezentánsai, segédcsapatai vagy eszközei mindkét félnek. A cél pedig, amelyért a küzdelem folyik, Isten és az Ő egyházának diadala, ill. veresége.

Ez nem mitikus kép, hanem Isten igéjében kijelentett valóság. A tapasztalat pedig időnként az értelmünkhöz is nagyon közel viszi ezt a kijelentést, a hit tárgykörébe eső igazságot. Ma is ilyen időben élünk, amikor valósággal áttetszőkké válnak a földi dolgok és törekvések, és szinte érzékelhető, ami mögöttük zajlik. Ezek a válságos idők – ezt jól tudjuk valamennyien – különösen az egyház számára rejtenek magukban veszedelmet. Szinte a végveszedelem árnyai sötétednek fel előtte és ha nem jelentetett volna ki, akkor is éreznünk kellene, hogy nem pusztán emberi gyűlölet és gonoszság támad fel ellene: „Nem test és vér ellen van nekünk tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, az élet sötétségének világbírói ellen, a gonoszság lelkei ellen, melyek a magasságban vannak.” (Ef 6, 12)

Ezek az idők megint odairányítják figyelmünket Mihály arkangyal feledésbe merült ünnepére is. A Jelenések Könyvében, amely az egyházra törő gyűlölet mélységeit tárja fel, meg van írva: „Mihály és az ő angyalai viaskodnak vala a sárkánnyal, és a sárkány is viaskodik vala és az ő angyalai, de nem vehetnek diadalmat.” (12,7-8) Nem rég lezajlott eseményről van itt szó, hanem olyan történésről, amely alakítja és magyarázza az egyház földi életét és sorsa alakulását mindaddig, amíg az idők végén nyilvánvalóvá nem lesz Isten diadala minden ellenségén. Erre figyelmeztette az egyházat régen évről évre Mihály főangyal ünnepe, fokozta éberségét és növelte

bátorságát.

Jó volna azért, ha az egyház visszaállítaná ezt az ünnepet. Még szükségesebb azonban ma, hogy eleven visszhangra találjon bennünk üzenete. Komolyabbá válik majd élet- és világszemléletünk, elszántabbá küzdelmünk, ha tudjuk, ki tulajdonképpen ellenségünk. De bizakodóbbakká is tesz aggodásunkban egyházunkért, ha számba vesszük, hogy Mihály arkangyallal az élén Isten angyali serege is harcban áll az ösellenséggel, és hogy ezé a seregé lesz a végső diadal.

(Keresztyén Igazság. 1944. 9. sz.)

Leánykonferencia Gyenesdiáson, 1944

Hackstock Irén, Kastner Emma, ?, ?, ?, ?, Sokorai Izabella, ?,
Mórocz Sári, Gats Ilona, Haniffel Emma diak. nővér, Panzer Gertrud, Kiss Lili

Leánykonferenciákon részt vevő leányok, 1948

1. Gradt Erzsébet, 2. Hammerl Ilona, 3. Marx Erzsébet, 4. Árpásy Margit, 5. Pogány Judit, 6. Pantzer Ilona, 8. Lengyel Ida, 9. Molnár Etelka, 10. Molnár Aranka, 11. Zöhls Zsófia, 12. Moór Margit, 13. Fodor Piroska

Vasárnapi iskola, főiskolai és nemzetközi konferencia

14. Fejér Éva, 15. Hölvényi Magdolna, 16. Varjú Annie, 17. Molnár Ilona, 18. Steiner Zsuzsa, 19. Karner Ilona, 20. Karner Anikó, 21. Walter Margit, 22. Horváth Margit, 23. Satori Tilda, 24. Perl Vilma, 25. Simon Ilona, 26. Magassy Vilma, 27. Stengl Mária

Pedagógus konferencia

28. Hackstok Irén, 29. Sass Zsuzsanna, 30. Magassy Kató, 31. Payr Sári

Diák konferencia

32. Horváth Zsuzsanna, 33. Giczy Éva, 34. Komjáthy Ida, 35. Satory Éva, 36. Halvax Katalin

Ifjúsági vezetői konf. Répcelak

37. Thiering Karolina, 38. Nitschinger Márta, 39. Müller Karolina.

Karácsonyest az Otthonban, 1944

(Ézs 9, 1-2; Jn 12, 46.)

Karácsonyest az Otthonban. Ézs. 9, 1-2; Jn. 12, 46.

H. T.: Még soha olyan nehéz karácsonyt nem éltünk át, mint amilyen a mostani. Máskor már hetekkel előbb valami bűbajos hangulat ejtette foglyul lelkünket, amely még azoknak az életére is valami szelíd fényt borított, akiknek a sorsa nem volt rózsás. Ma még közvetlenül a szent ünnep előtt is minduntalan hallani lehetett a lemondó szomorú panaszt: idén nincs semmi, de semmi karácsonyi hangulatom. Máskor a fényben ragyogó fa alatt legalább pillanatokra elfelejtettünk mindent, ami különben bántott, vagy fájt, talán csak az egészen boldogtalanok nem tudtak a szentestén megküzdeni boldogtalanságukkal. Ma ezen az estén is szörnyű nyomás van lelkünkön, és mintha valami kemény, irgalmatlan kéz szorítaná össze a szívünket.

Kedves Testvérek!

Még soha olyan nehéz karácsonyt nem éltünk át, mint amilyen a mostani. Máskor már hetekkel előbb valami bűbajos hangulat ejtette foglyul lelkünket, amely még azoknak az életére is valami szelíd fényt borított, akiknek a sorsa nem volt rózsás. Ma még közvetlenül a szent ünnep előtt is minduntalan hallani lehetett a lemondó szomorú panaszt: idén nincs semmi, de semmi karácsonyi hangulatom. Máskor a fényben ragyogó fa alatt legalább pillanatokra elfelejtettünk mindent, ami különben bántott, vagy fájt, talán csak az egészen boldogtalanok nem tudtak a szentestén megküzdeni boldogtalanságukkal. Ma, ezen az estén is szörnyű nyomás van lelkünkön, és mintha valami kemény, irgalmatlan kéz szorítaná össze a szívünket.

És mégis nagy áldást rejt magában ez a nehéz karácsony is, talán még nagyobb, mint külsőleg sokkal-sokkal boldogabb karácsonyok. Ma Isten a sok megpróbáltatással, gonddal, aggodalommal előkészített bennünket arra, hogy ne akadjon meg a szemünk azokon az ajándékokon, amelyekkel máskor egymásnak szoktunk kedveskedni, hanem nyúljunk két kézzel az Ő ajándéka után, az egyetlen, igazi nagy karácsonyi ajándék után. Nagy sötétséget bocsátott ránk, hogy alatta megriadva és súlyosan szenvedve, felfigyeljünk az ígéretre: „Nem lesz mindig sötét ott, ahol most szorongatás van... A nép, amely sötétségben jár vala, lát nagy világosságot, akik lakoznak a halál árnyékának a földében, fény ragyog fel fölöttük.” Nagy sötétséget borított ránk, hogy megbecsüljük az Ő karácsonyi ajándékát, az Egyszülött Fiút, aki így köszönt be hozzánk: „Én világossággul jöttem a világra, hogy senki ne maradjon sötétségben, aki énbennem hisz.”

Hogy Isten karácsonnyal ajándékozta meg az emberiséget, immár senkinek sem kell sötétségben maradnia, bármilyen nyomasztónak is érezze valaki, bármilyen nehéz legyen valakinek tőle a szíve. Nékünk sem kell a mostani sötétséget elviselhetetlennek éreznünk. Életünket, sorsunkat

az a sok és sokféle szorongás teszi sötétté, amely szívünket eltölti.

Valamennyiünknek sír a lelke hazánk sorsa miatt. Most érezzük csak, mennyire szívünkhez nőtt minden röge, hogy idegenek bitorolják és szennyezik be sárral és gyalázzal. Nehéz árnyak borulnak ránk az aggodalom miatt, amely kedves emberekért emészt, akiknek távollétét ma kétszeresen fájdalmasnak érezzük, akikre leselkedő veszedelmek ma kétszeresen nyugtalanítanak. Fájó érzésekkel gondoltok az elhagyott otthon meghitt melegére, amelyhez annyi kedves emléketek fűz, és a fájó érzések mellé mindegyikünkben odalopakodik az aggodalmas kérdés, hogy vajon itt megmarad-e, meddig lesz fedél felettünk. Mindezekeken felül pedig szorongat életünk bizonytalansága, úgy érezzük, hogy valóban a halál árnyékának a völgyében botorkálunk sötétségben.

Mindebbe a sötétségbe beleszól a karácsonyi égi jövevény szózata. „Én világosságul jöttem e világra, hogy senki ne maradjon sötétségben, aki énbennem hisz.” És hogy valóban megcselekedheti azt, amit ígér, azt megérthetjük akkor, ha őszintén felismerjük, hogy a külső nyomorúság és megpróbáltatások miért is taszítanak bennünket olyan vigasztalan sötétségbe. Tehetetlennek érezzük magunkat, kiszolgáltatottnak. Érezzük, hogy csak egy mindenható felsőbb hatalom, az Isten segíthet rajtunk, háríthatja el a veszedelmeket, és tarthat meg bennünket a veszedelmek között is. De hiányzik nálunk a feltétlen bizalom ebben az Istenben. Hiányzik azért, mert az a sok borzalom, amely körülöttünk és a világban ma történik, sokszor azt a látszatot kelti, mintha Isten vagy egyáltalában nem törődne velünk, mintha nem volna szívében irántunk semmi szeretet, csak engesztelhetetlen harag. Ezt az utóbbi lehetőséget pedig már csak azért sem merjük kizárni, mert nem mondhatjuk, hogy tiszta a lelkiismeretünk. Szeretjük ugyan megnyugtani magunkat, hogy nagyobb bűnök nincsenek mibennünk, főképpen pedig sokkal különbek vagyunk sok mindenki másnál. De azért nem tagadhatjuk önmagunk előtt sem, hogy bőven van, amit Isten joggal rossz néven vehet tőlünk. Főképpen pedig nem tagadhatjuk, hogy nem töltöttük be életünket úgy, amint kívánta. Ezért is hiányzik könyörgő imáinkból az igazi bensőséges és erő, öntudatlanul is nem merünk bízni abban, hogy meghallgatásra találunk, amikor nem vagyunk arra méltók: nem tudunk Istenre úgy feltekinteni, és Őhöz úgy szólni, mint a gyermekek, akik meg vannak róla győződve, hogy édesatyjuk szereti őket, és hogy szeretetét azért is megtartják mindig, mert ez a szeretet tud megbocsátani.

De itt mutat gyökeres változást a karácsonyi esemény. Azzal a biztatással nyugtat meg, hogy Isten úgy szerette a világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Benne, el ne vesszen, hanem örökélete legyen. Jézus Krisztus születése akkor is megdönthetetlen bizonyítéka Isten szeretetének, ha a külső dolgokban és történésekben egyszer-egyszer minden ellentmondani látszik neki. De bizonyítéka Isten megbocsátásának is és annak, hogy Isten ebben a megbocsátó szeretetében úgy fogad Magához, mint a szerető édesatyja gyermekeit.

Ebben a mai sötétségben, amely szorongat, mindenekfelett erre van szükségünk: a bizonyosságra, hogy Isten szeret bennünket. Ebből a bizonyosságból külső sorsunk alakulására vonatkozólag is új bizakodást nyerhetünk. *Mert a szerető Isten nem hagyhatja elveszni gyermekeit, akik sorsukat bizalommal leteszik az Ő szent kezébe.* De a szerető Istenbe vetett bizalom mindenek felett erőssé teszi a szívünket a megpróbáltatások között, és csendes békességgel tölti el azt ebben a háborgó és háborúsággal, könnyel-vérrel teljes világban, és ezzel gyönyörűséges fényt lop a szívünkbe. És ez a legfontosabb! Ha mibennünk világosság van, akkor nem ejtethet kétségbe a külső sötétség, melyről szintén bizonyos reménységgel lehetünk, hogy a maga idején elúzi a szerető Isten.

Addig pedig legfontosabb, hogy higgyünk a világosságban, amely karácsonykor eljött hozzánk. Ezt a hitet kérjük Istentől legszebb karácsonyi ajándékképpen.

Aki elnyeri, annak boldogabb karácsonya van, mintha a világ minden kincse halmozódna fel előtte. Ámen.

„...a nehéz idők is áldott idők voltak...”

Levél Kiskőrösre. Részlet

Kedves Laci!

Bizonyára megbocsátasz, hogy ilyen papíron írok. De ma a papír is olyan drága és az Otthon olyan szegény – igazgatójával együtt, hogy gondolom, hogy ezeket a másra nem használható, régi nyugtákat igen jól lehet ma értékesíteni és velük megtakarítani súlyos ezreket.

Kézírásom kibetűzésével is kell, hogy fárasszalak. Írógépet, illetve Eddáét, sok minden mással együtt elvitték – ilyenek beszerzésére pedig manapság még csak gondolni sem lehet.

Szívből örülök, hogy tieiddel együtt megtartott az Úr kegyelme! Hála Istennek, mi is épségben értük meg a békét! Persze, sokkal tovább tartott itt nyugaton, mire ide is megérkezett, és addig rengeteg szenvedésben, súlyos bombázásokban, nagy aggodalomban volt részünk. De megvagyunk, és akárcsak Te is, olyan szemmel láthatóan tapasztaltuk meg az Úr óvó és megtartó kegyelmét, hogy erről életünk végéig nem feledkezhetünk meg. Hogy csak egy esetet említsek: leányom harmadnapos szülőanya volt, amikor az ostrom kezdődött, és kisfiával együtt a pincébe szorult, ahonnan azután 9 napig nem is lehetett kijönni. Előzőleg meg az ablak alatt robbant egy akna, ajtaja előtt 7 halott volt, az ablakkeret reá és a kicsikére zuhant, mégsem lett bajuk. Folytathatnám még, hogy illusztráljam, milyen nagy dolgokat cselekedett velünk az Úr. *Ezért voltak azok a nagyon nehéz idők is áldott idők*, és ezért veszem áldásnak személy szerint az érintett sok bosszúságot is, mert közelebb visz Őhöz, akihez mindig szívből ragaszkodtam. Mondhatom, összeforrottságom Vele sohasem jelentett számomra akkora, sokszor szinte túlradó boldogságot, mint éppen mostanában.

Végtelenül örülök, Laci, hogy hivatásod teljesítésében ekkora örömet találsz! Adja az Úr, hogy mindig így legyen! Ne bánjad, hogy megrövidül az önképzés, ez közös fájdalom minden gyakorló lelkésznek, aki nem akar elfásulni. *Én egyre jobban rájövök arra, milyen relatív értékű minden tudás. Az egy igébe mélyedj el jobban és jobban, belőle élj, vele táplálkozzál, azt tanuld, annak titkait bogozgasd – erre pedig csak marad idő!* –, és akkor elég lesz a „tudományod”, még ha sohasem jutnál is más könyvhöz. De lesz még alkalmad ilyenekkel is foglalkozni, ha az Úr jónak látja. Rendesen a kezdő éveken veszi el fiatal szolgálótól az alkalmat erre, bizonyára tudja, miért. Később azután jut néha egy kevés idő a „tudománynak” is. *T u d o m á n y ? Egy tudomány van csak, amely megtart: az Úr magunknál marasztalásának a tudománya!* Ebben adjon Ő Neked is mind jobb előmenetelt!....Talán tudod, hogy az Otthonban a Szt. Imre Kollégium tanyázik. Épületét lefoglalta az orosz és idetette. Fiaink a fakultáson laknak. Meggyőződésem szerint ebből adódott és adódik minden baj!....

A jó Isten legyen Veled, Laci! Feleséggemmel együtt meleg szeretettel gondolunk Rád!

Őszinte híved: Budaker Oszkár

(Sopron, 1946. február 11.)

Főtisztelendő Püspök Úr!

F. hó 5-én ad 1366/II/345-46. sz. nagybecsű levelére mellékelten mély tisztelettel előterjesztem a tervbe vett lelkészevangelizáló konferencia tervezetét úgy, amint az szemem előtt lebeg.

A tervezetet 5 nap számára állítottam össze, minthogy elgondolásom szerint a lelkészek vasárnapi szolgálatára való tekintettel a mai utazási viszonyok mellett a legjobb esetben ennyi időre terjedhet a konferencia. Ha ez még rövidebb volna, könnyű lenne az előadások összevonása.

A már több ízben tartott gyenesdiási s. lelkési konferencia tanulsága alapján délelőttre két szoroson vett evangelizáló előadást tettem íge alapján, délutánra ugyancsak két előadást aktuális külső és belső kérdéseken való eszmélkedésre. Napi négnél több előadás szerény nézetem szerint túlterjedne a mai agyonhajszolt ember befogadóképességén. A konferencia napokat reggeli áhítat vezeti be és esti áhítat zárja le.

Végül megjegyzem, hogy a délelőtti előadások számára két tervezetet állítottam össze.
Maradok mély tisztelettel

Főtisztelendő Püspök Úr alázatos szolgája

Sopron, 1946. március hó 9-én

Budaker Oszkár

Évi jelentés

az Evangélikus Teológusok Otthona 1945/46. tanévi működéséről

1. A szörnyű háború elmúta után az első békében eltöltött tanévről kell beszámolnom. Az Otthon élete kis tükre volt az ország életének, amely vesztés háború után, történelmének talán legsúlyosabb megpróbáltatásának közepette vívott elképzelhetetlenül nehéz küzdelmet a pusztalétéért. Ez a küzdelem jellemezte Otthonunk életét is az elmúlt tanévben. A nehézségek anyagiak és lelkiek voltak, és nyugodtan mondhatjuk, hogy pusztán emberi erővel nem lehetett volna azokat legyőzni. De minél kilátástalanabbnak tetszett helyzetünk, annál kézzelfoghatóbban mutatkozott meg az egyház Urának kegyelmes segítsége. Az egész elmúlt tanév egyetlen nagy tanulság arról, hogy „a mi Istenünk irgalmas” (Zsolt 116,5), és ezért egyetlen nagy felhívás a hálaadásra.

2. Otthonunk az elmúlt tanévben is a hittudományi kar vendégszeretétét volt kénytelen igénybe venni. Épületünket még mindig a Szt. Imre Kollégium tartja megszállva. Teológusaink elhelyezése a Kar épületében ugyan megfelelőnek mondható, az a körülmény, hogy egyetemi munkájuk színhelyén lakhatnak is, számukra kényelmet is jelent. A fennálló helyzetet mégis tarthatatlannak kell minősítenünk. Egyrészt ui. a Karnak munkáját nehezíti meg nagymértékben, hiszen 1 tantermet, 3 szemin. helyiséget, 8 tanári szobát, 1 könyvtári szobát és 1 egyetemi ifjúsági helyiséget vonunk el tőle, másrészt pedig az Otthon nevelői munkája számára jelent súlyos nehézséget. Az Otthon épületének a felszabadítására az egyházegyetem részéről történtek lépések, de a kérdés jelentésem előterjesztésének a pillanatában is megoldatlan.

3. Az Otthon munkája párhuzamosan folyt a Kar munkájával. Ez utóbbi dec. 15-től febr. végéig a fűtési nehézségekre való tekintettel szünetelt, és ez alatt az idő alatt csak az a néhány hallgató tartózkodott az Otthonban, akiknek nem volt hová mennie. Viszont a II. félév munkája a télen kiesett munkaidő pótlására júl. 15-ig nyúlt ki. Ettől az időponttól szept. 1-ig szünetelt működésünk.

4. Az otthonlakók létszáma a tanév kezdetén 42 volt, köztük 12 I. éves és Leskó László felsőkeres. isk. tanuló, Leskó Béla s. lelkész öccse, aki már két tanévet töltött az Otthonban. Az I. félév végén kilépett 2 I. éves, 1 II. éves, 1 végzett hallgató, a II. félév elején viszont felvétetett egy új I. éves hallgató, úgyhogy az otthonlakók létszáma a tanév végén 39 volt.

5. Az Otthon nevelőmunkája a szokott módon folyt. Az I. évf. számára külön, a többi évf. számára közös bibliaórák (heti 1-1) az otthonlakók hitéletének ápolását és elmélyítését szolgálták. Ezt célozták a reggeli elcsendesedés és az esti könyörgések is, amelyeken egy-egy hallgató írásmagyarazatot tartott. Ezt előzőleg az igazgatónak bemutatták. Minden szombaton az igazgató tartotta a könyörgést. Havonként egyszer úrvacsorához járultunk. Hetenként egy óra a hitélet és erkölcsi élet, az Otthon közösségi élet kérdéseinek és más időszerű kérdések megbeszélésének és tisztázásának a szolgálatában állott. Mindennap lelkipásztori órában négy szemközt kerültek megbeszélésre a hallgatók egyéni lelki problémái. Lakószobájukban történt sűrű látogatások pedig egy-egy szobaközösség életét tartották szemmel. Ellenőrzést gyakorolt az igazgató a hallgatók tanulmányai fölött is, és azok végzésére irányítást adott.

A nevelőmunka végzésének külső és belső nehézségei voltak. Az utóbbiak abban a körülményben gyökereztek, hogy az igazgató nem lehetett együtt a hallgatókkal, így annak ellenére, hogy igyekezett minél több időt tölteni velük, mégis kénytelen volt őket különösen az esti órákban ellenőrzés nélkül hagyni. Ezt a nagy hátrányt részben ellensúlyozta ugyan a Kar épületében lakásuk, aminek következtében már magában véve is szem előtt folyt az életük, mégis elősegítette az intézeti fegyelem lazulását. Ennek súlyosabb jelenségei nem mutatkoztak ugyan, de a közösségi élet kisebb-nagyobb nehézségei is elkerülhetők lettek volna, ha az igazgató adott esetben azonnal közbeléphetett volna.

Ilyen nehézségek különösen lelki síkon mutatkoztak időnként, mégpedig sajnálatos módon éppen a hitélet területén zavarták meg az ifjúság harmonikus együttélését és békéjét. Az egyházban az ún. egyházi és közösségi irány között napjainkban nálunk is jelentkező különböző nézetek, sőt feszültségek természetesen utat találtak Otthonunkban is. Ennek következtében szinte két tábor volt az elmúlt tanévben is megállapítható, és mindkét részen történő hibák nem egyszer fájdalmas nyugtalanságot okoztak. Ez különösen az I. félévről áll, mert a II.-ban dicséretre méltó igyekezetet tanúsítottak mindkét részen a békeség és egység megóvására. Mint ténnyel azonban számolnunk kell az itt jelentkező problémával. Nem elszigetelt a probléma, és ezért nem is orvosolható gyökeresen, elszigetelten az Otthon keretein belül. Kívülről táplálkozik, és megoldása attól függ, hogy az egyházban milyen módon jut nyugvópontra a kérdés. Hogy a lelkipásztori befolyás azonban enyhítheti a nehézségeket, azt nem egyszer megnyugvással tapasztalhattam.

Tanulmányi szempontból nem teljesen megnyugtató a hallgatók elmúlt tanévi élete. Az említett nehézségek is zavarták a nyugodt munkát, de a háború utáni helyzet is befolyásolta azt. Az átélt háborús nehézségek és zavarok után nem könnyű egyszerre visszazökkenni a normális munkás életbe, és különösen nem könnyű ez azoknak, akiknek gondolatait családjuk gondjai is foglalkoztatják. Így azután sűrűn fordult elő, hogy hallgatók elmaradtak kollokviumaikkal, ezek eredménye is sok kívánnivalót hagyott maga után, és aránylag csak kevesen végeztek elmélyedő, minden tekintetben megnyugtató tudományos munkát. Remélnünk kell, hogy az országos viszonyok konszolidálása és a lelkek megnyugvása az Otthon tanulmányi életére sem marad kedvező hatás nélkül.

6. Külön fejezetet kell szentelnünk az anyagi helyzetnek. Elmúlt tanévünket pénztartalék és élelmiszerkészlet nélkül kezdtük meg. Utolsó pénzünket az Otthon épületén esett háborús károk elkerülhetetlenül szükséges volt kijavítása emésztette fel, élelmiszereket pedig akkor egyáltalában nem lehetett beszerezni. A tanévet mégis szinte csodálatos módon tudtuk úgy átélni, hogy hallgatóinknak, ha szerényen is, de tudtunk élelmezést nyújtani, úgyhogy éhezniük nem kellett. Szeptemberben és októberben a népkonyha ebédjével kellett megelégedniök, november első felében hetenként kétszer tudtunk már ebédet is adni, november második felétől kezdve azután lehetségessé vált az Otthonban történő teljes élelmezésük. Ez kizárólag egyházunk, gyülekezeteink megértő támogatásának volt köszönhető. Az Otthon és külön a Kar dékánja is ui. azzal a kéréssel fordult a gyülekezetekhez, hogy élelmiszerek adományozásával tegyék lehetővé hallgatóink életét, ill. tanulmányaik folytatását, és ezt a kérést a püspök urak melegen felkarolták, gyülekezeteink pedig testvéri szeretetben megértették. Az akció eredményéről az otthonbizottságot és Kapi püspök úr útján a püspök urakat is részletesen tájékoztattam. Jelentésemben is meg szeretnék örökíteni annyit, hogy a gyülekezetek 3057.12 kg lisztet, 4186.75 kg burgonyát, 3148 db tojást, 1473.75 kg babot, 538 kg gabonát, 60.03 kg zsírt, 22.50 l olajat, 22.74 kg sót, 26.30 kg hagymát stb.-t áldoztak céljainkra. Ha a vonatkorlátozások, ill. a menet- és szállítási díjak óriási emelkedése nem akadályozott volna meg, még több élelmiszert tudtunk volna összegyűjteni. Így is meg tudtunk azonban élni. A gyülekezeteknek megtapasztalt segítsége el nem múló hála kötelezi Otthonunkat.

Nagy segítséget jelentett számunkra az a körülmény is, hogy személyzetünk fizetését március hónaptól kezdve a VKM által életre hívott diákjóléti intézmény vállalta, amely némi dologi segélyt is nyújtott. Ezért a VKM úrnak is nagyon hálásak vagyunk.

Az elmúlt tanévet így költségvetési hiány nélkül tudtuk befejezni. Ez azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy az Otthon anyagi helyzetének kérdése meg van oldva. Ellenkezőleg. De éppen a múltban éveken át lett tapasztalatok annak a megállapítására kényszerítenek, hogy ezt a kérdést meg kell oldani. Elvileg két lehetőség áll fenn. Az egyik az, hogy az Otthon bizonyos segélyektől eltekintve a tartásdíjából tartsa fenn magát. A másik az, hogy fenntartásáról az egyház gondoskodik. Gyakorlatilag azonban az első lehetőséggel számolni nem lehet. Ha csak olyan hallgatókat vennénk fel, akik a tartásdíjat meg tudják fizetni, számolnunk kellene a lelkészutánpótlás megszűntével, mert a tapasztalat azt mutatja, hogy a tartásdíj fizetésére kötelezett hallgatók sem tudnak eleget tenni kötelezettségüknek. Marad tehát egyedüli lehetőségnek az Otthon terhének az egyház által való vállalása, ami egyet jelent az Otthonban való lelkésznevelés ingyenessé tételével. Az állam támogatására nem szabad jövőnk építeni. Otthonunk számára a szükséges anyagi eszközök biztosítását tehát egyházunknak a feltétlenül és sürgősen megoldandó égető kérdések közé kell felvennie!

7. Hálásan emlékezem meg D. Kapi Béla püspök úrnak jún. elején és D. br. Radvánszky Albert egyet. felügyelő úrnak júl. közepén történt látogatásáról, mely alkalmakkor beható megbeszélést folytathattunk, és meggyőződhattünk Otthonunk ügyei iránt tanúsított megértésükről és támogató készségükről. Ez a tapasztalat gondjaink közepette értékes biztatás.

8. Hálás vagyok az otthonbizottságnak változatlan támogatásáért is. Ezt öt ízben tartott otthonbizottsági ülésen mindenkor érezhettem.

9. Évi jelentésemet nehéz körülmények között eltelt működési évről és változatlanul gondok között teszem meg. De a múlt tapasztalata is hirdeti és ker. hitünk és reménységünk a jövőre nézve is vallja: „Áldott legyen az Úr! Napról napra gondoskodik rólunk a mi szabadításunk Istene!” (Zsoltár 68, 20)

Sopron, 1946. november hó 1-jén.

Budaker Oszkár

„Te vagy-é, aki eljövendő, vagy mást várjunk?”

Ádventi előadás. 1946
(Mt 11, 3)

Kedves Testvéreim!

Ennek a világnak még nem volt sorsdöntőbb ádventje, mint amilyen a mostani. Mert sohasem volt fájoan igazabb, mint ma, e próféta komor megállapítása: „Íme, sötétség borítja a földet és éjszaka a népeket.” (Ezs 60, 2) Azért sohasem mondhatott többet és ígérhetett nagyobbat az ádvent, amelynek ez a páratlan üzenete: „Az igazi világosság eljött a világba.” (Jn 1,9) Akinek pedig talán túlságosan elvont ez az üzenet, annak íme, az Ádventi Király maga így tárja elébe ezt a lehetőséget, amely az ádvent méhében rejtőzik: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterhelttetek, én megnyugosztalak titeket!” (Mt 11, 28) És akinek ez sem elég, mert a szeme előtt kavarg az örvény, amely ma nemcsak egyéni sorsokat, hanem az egész világot fenyegeti elnyeléssel, akkor így szól: „Íme, mindent újjá teszek!” (Jel 21, 5a) Mondja hát valaki, hogy ma nem életbevágóan fontos figyelni arra, hogy ádvent van, nem sorsdöntő az, hogyan reagál reá és üzenetére a világ! Mert ha ma számba akarnók venni a megfáradtakat és megterhelteket, vajon nem kellene-e inkább lámpással keresni azokat, akiket nem viselt és nem tépett meg a mai élet? És hol van, aki azzal az ígénnel léphetne fel, hogy neki van módja és hatalma reá, hogy minden erőtlen lélekbe új erőt öntsön, minden vergődő szívet megnyugtasson, sőt ezen túl újjáteremtsen mindent, szebb világot a mostaninak helyébe? Talán a hosszú hónapok óta tanácskozó politikusok méltán ébreszthetnek ilyen reményeket? Talán valamilyen kivételesen nagy embertől indulhat el új világosság, világ megújulása?

Azt hiszem, erre a kérdésre senki sem vár feleletet. Eljutott ez a világ, eljutottunk valamennyien oda, hogy nem tudunk már túlságosan bízni emberi igyekezet és eszmék megváltó erejében, fásultan fogadunk nagyhangú ígéretek, kétkedve biztató jó híreket. Lassan elfelejtünk reménykedni, és egyre többen vannak, akiknek szívére egyre halálosabb súllyal ráül a dermedt csüggedés.

De ami a legvégzetesebb, ez a letargia, ez a halálos közöny ellenáll az ádventi örömhírek is. Ujjongva kellene fogadnia a világnak, mint a halálraítéltnek a megkegyelmeztetés hírét. Ezzel szemben a valóság az, hogy milliók és milliók tudomást sem vesznek róla. És akikben valamennyire még tartja a lelket, hogy gyenge szálak egy örökkévaló világhoz fűzzék őket, azokról is nagy általánosságban meg kell állapítani azt a rideg valóságot, hogyha jól is esik hallgatni a bibliai ígét, a szívükben inkább csak fel-fellobbanik a bizodalmas hitnek valamilyen gyenge lángocskája. Az életükre csak pillanatokra hint megnyugtató, halvány fényt, és hamar ráfújdogál a bizonytalankodás, kételkedés szellője. Nem úgy van-e ebben a teremben is nem egy erőtlen lélek, hogy két kézzel nyúlna az ádventi jövevény felé, mert érzi, csak Ő segíthetne rajta, de félúton megállítja karját a csüggedt kétely: de hát valóban igaz mindaz a gyönyörűséges dolog, amivel a prédikációkban biztatnak?

Úgy vannak ma számtalanan, mint Keresztelő János, aki égő szemekkel tekintett a

megváltást hozó Messiás elé, akinek utolsó rabszolgája akart lenni, és várta Őt olyan mélységes vágygal, amilyen talán még senkit sem emésztett Őutána, de a lelkéből azután, hogy itt volt, akit várt, egy szép napon mégis szinte sikoltva tört elő a vergődő kétség: „Te vagy-e az, aki eljövendő, vagy mást várjunk?” Más szóval: Te vagy az, akit Isten megígért, akivel segíteni akar rajtunk, akivel ki akar emelni a mélységből, amelybe zuhantunk? Meg lehet érteni a Keresztelő gyötrődését. Azt hirdette és hitte a Messiásról, hogy szórólapát van a kezében és megtisztítja az Ő szerűjét; és az Ő gabonáját csürbe takarja, a pelyvát pedig megégeti olthatatlan tűzzel (Mt 3,12), továbbá: „hogy a fejsze – a Messiás eljövételével – immár a fák gyökerére vettetett”, és hogy „minden fa, amely jó gyümölcsöt nem terem, kivágattatik és tűzre vettetik.” (Mt 3,10) Más szóval, az volt a bizonyos hite, hogy a Megváltó ledönti a korhadt fát, kíméletlen ítéletet tart a gonoszak felett, és új világot teremt, amelyben boldogan élnek majd, akik Istennél kegyelmet találtak. És most Jézus, akitől ezt várta, szelíden, csendesén jár az emberek között, mi sem látszik Rajta a világ bírójának és urának dicsőségéből – ő maga pedig, az Ő rajongó követe, börtönben senyved, kiszolgáltatottan, elhagyatva.

Meg lehet érteni a Keresztelő csüggedését. És nem látszik alaptalannak azok bizalmatlansága és kételkedése sem, akik ma hasonló szemmel bírálják az ádventnek, az ádventi Királynak az értékét. Közel két évezrede ismétlődik meg évről évre ádvent és szól az ige az ádventi Király eljövételéről, szól az ige az Ő uralmáról. Ugyanannyi ideje hirdettetik az Ő országa, a szeretet és békesség országa, és íme, vígan burjánzik tovább a gyűlölet és gonoszság, kirobbant egyik háborút a másik után, kirobbantotta legutóbb a minden előbbinél szörnyűbb tömeggyilkolást. És ez után a háború után is most hol van a nyoma az Ő országlásának ebben a mai világban, a kimondhatatlan világszerencsétlenségben, az éhezésben-fázásban, az állástalanságban, népek nyomorában és népek hatalmi örületében, az emberi szenvedés szívet hasogató jajában? Valóban a názáreti Jézus volt hát az eljövendő Messiás, Megmentő, valóban Őtöle várjuk ma szabadulást, vagy mást várunk, valami más küldöttjét az Isten irgalmának, vagy valamilyen más csodáját személyes vagy jóindulatú sorshatalmaknak? Vagy ne várunk már semmit sem, semmi jót, semmi szépet, semmi könyörületet felülről, csak haragot, csak ítéletet, csak azt, hogy az őrző ember az atomok bomlott ördögeivel szétépítse ezt az elkárhozott világot és minden boldogtalan lakóját?

A kételkedésnek és csüggedésnek erre a keserű kérdésére, hogy vajon várható-e az ádvent Urától minden gyönyörűséges ígérétenek beteljesedése, ha olyan kevéssé tűnik szembe, hogy aki akkor, az első ádventben eljött, valóban a világ megújítója és megmentője volt, hadd feleljek úgy, hogy néhány szóval elmondom Tolsztoj egy szépséges kis elbeszélésének tartalmát. Tolsztoj szól ebben egy öreg cipésről, aki egy pincelakásban lakik és dolgozik, és az utcán elmenőket – akiknek csak a lábát látja – cipőjükről ismeri fel, amelyen már dolgozott. Márton cipész kegyes ember. Egy este, amikor éppen a Bibliát olvasta, elgondolkodik azon, mit is tenne akkor, ha egyszer eljönne hozzá az Úr, és úgy beszélgethetne Vele, mint egykor a tanítványok. Gondolatai fölött elszunnyad és ekkor félálomban tisztán hallja, amint egy hang így szól hozzá: „Márton, holnap betérek hozzád!” Másnap reggel mindjárt gondosan kitakarítja kis műhelyét, megfőzi teáját, azután odaül munkaasztalkájához és vár. Azután türelmetlenségében egymás után behívja magához, akik ablaka mellett elmennek: az utcaseprőt, a koldusasszonyt, a fáradt piaci árust, a didergő gyermekeket. Mindegyikhez kedvesen szól, mindegyiket megkínálja forró teával, mindegyiknek mesél az Úrról és arról, hogy várja Őt. Mindegyik testben-lélekben megerősödve, békével a szívében távozik tőle. Végre eljő az este, és Márton egyedül maradt. Az Úr nem jött el őhozzá. Mélységes csalódás vesz rajta erőt. Azután elvonultatja lelki szeme előtt még egyszer mindazokat, akik nála voltak. És akkor egyszer csak ezt vágja a fülébe egy hang: „Mindegyik én voltam. Márton, nem ismertél meg?”

Arra a vergődő kérdésre, hogy hol volt eddig a világmegváltó, az egyest boldogító Úr, ez a felelet: itt voltam, de nem ismertél meg! Szálljanak most gondolataink pár pillanatig vissza a múltba. Emlékezzünk vissza korszakokra: amikor háborúk dühögésébe reszketett bele a föld, amikor békés munkában gyógyultak sebei. A pusztulás évei fölött, az építés művei felett is ott reszketett a szó: én vagyok, nem ismersz meg? Jöttek a haladás évei, tágult a tudás látóköre, ügyesedtek a kezek, finomultak az agyak, titkok mélységébe pillantott bele az emberi szem, és minden lépésnél, amelyet az ember előre tett, minden titok felett, amely feltárult előtte, ott állt előtte az Úr: én vagyok, nem ismersz meg? Közben-közben áradásnak indult a szenvedés tengere, jöttek a messzebb múltban kolerás és pestises évtizedek, a közelebbi múltban újfajta pusztító járványok, jött

– szinte tegnap volt – a bombák robajában és füstjében a tömeghalál, mindig temetett az emberiség, de sokszor volt úgy, hogy nem győzte a sirok ásását, és mindannyiszor, akárhányszor a gyász ráborult egész városokra, egész vidékekre, sőt egész országokra, a rettegő tömegek soraiban ott járt az Úr, és komor volt a szava: „Én vagyok, nem ismersz meg?”

Azután, mióta ismeretes az Ő neve, szóról szóra minden napon megismétlődik a tolsztoji látogatás: belebotlanak az emberek nyomorultakba, sírókba, rongyosokba, segítség után epekedőkbe, szeretetre szomjazókba, és elmennek mellettük, és vádolják őket be nem kötött sebek emberek testén, emberek lelkén, és vádolja őket a panasz: Én voltam, nem ismertél meg! És mindennekfelett el nem múlik ez a panasz az Ő népe felett, amikor szerteszét a világon templomok harangjai hívogatnak, és csak kevesen hallgatnak rájuk, amikor az ígét hallgatók úgy felejtenek el mindent, amit hallottak, ahogyan unalmas emberi beszéd szokott feledésbe menni, úgy térnek vissza az oltárok lépcsőjéről a mindennapi életbe, ahogyan felszínes időtöltés fölött tér napirendre az ember, nem némul el, szól a panasz mindannyiszor: Én voltam, nem ismertél meg?

Ez a világ tudomásul veheti, hogy azért jutott oda, hogy nem vár semmiféle üdvöt, semmiféle szabadulást ádventtől, mert nem akarta észrevenni a hozzá megérkezett, a körében és rajta munkálkodó Úr hol szelíd, hol fenyegető, hol dörgő zörgetését. A konokságában immár megsiketült a füle, megvakult a szeme és megfagyott a szíve. De nincs jogunk kérdeznünk nekünk sem: „Te vagy-e, aki eljövendő?” Mert ha még mindig alélt a lelkünk, teher alatt pihegő a szívünk és régi, fakó, sárba ragadt az életünk, nem Neki írható a terhére, hanem csak nekünk, nekünk, akikhez szintén eljött, sokszor eljött, örömben és bánatban, szegényekben, nyomorultakban, az ígében és a szentségben eljött, és kénytelen volt magunkra hagyni: nem ismertél meg!

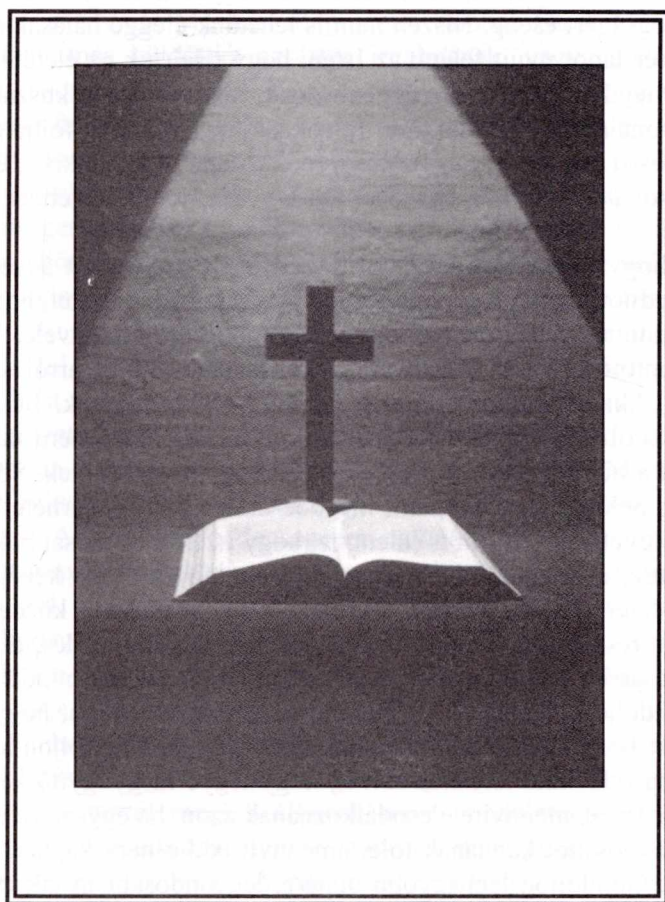
Mi hát a teendők? Várni Őt, igenis Őt várni, kinyitni szemünket, kinyitni a fülünket, hogy észrevegyük, amikor betér hozzánk, és éleszteni a vágyat a szívünkben, amely szabadulásért, megnyugvásért, boldogságért eseng. Hiszen nem is lehetünk eléggé hálásak azért, hogy új ádventet élhetünk, hogy új fehér lapot nyújt felénk az Isten, hogy teleírjuk az életünkkel. Nézzük a régit, a múltnak a lapját, és megdöbbenünk és szégyenkezünk, hogy micsoda kuszáltsága mered felénk az elhibázott, elrontott vonalaknak, az eltorzított rajzoknak, mennyi sötét foltja a finomabb és durvább vétkezéseknek. És most Isten kiveszi azt a szégyenletes lapot a kezünkből, és egészen tiszta, fehér lapot ad és biztat: Próbáld meg még egyszer! De vigyázz, jobbat, szebbet, boldogítóbbat írd reá, mint a múltban!

És tudjátok, hogy miért teszi ezt Isten? Azért, mert azért adott ádventet ennek a világnak, azért küldötte a Szabadítót, hogy megadhassa mindenkinek a lehetőséget, hogy bármilyen elrontott, bármilyen zátonyra jutott életet újrakezdhesse. Újrakezdhesse Ővele, Istennel, azt az életet, amelyet Nélküle elrontottak. Ezzel kellett volna kezdenem, amikor arról szóltam, hogy mit ígér ádvent. Azzal, hogy Aki ádventkor érkezett, Akit ádventkor várunk, bűnbocsánatot hoz. Nem kezdtem Vele, mert attól kellett volna tartanom, hogy akkor eleve nem talál érdeklődésre ez az ádventi előadás. Mert a bűnbocsánat nem érdekes téma az emberi fülnek. Sőt bántó számára. Mert csak a vádat érti meg belőle, hogy van, ami megbocsátásra vár. A mérhetetlen nagy ígéretet nem. Pedig érdemes rá figyelni! Mert mit is jelent az, hogy Isten megbocsát nekem? Azt jelenti, hogy keblére von, velem lesz, és megengedi, hogy én is Vele legyek. Vele kezdjek újra mindent. Vele kezdjek újra hinni, Vele remélni és Vele szeretni. Vele túrni. Vele küzdeni. Vele élni és Vele meghalni. Nem tudom részletesen elmondani, mit jelent ez az újrakezdés, ez az új élet Istennel, az az élet, amely bűnbocsánatot kapott és bűnbocsánatban jár. De kérek mindenkit, vegye ezt számba önmagára nézve. Gondoljon legnagyobb gondjára, és tűnődjék el rajta, hogyan is alakulna azon a ponton az élete, ha azt Isten kezébe tudná letenni, aki vele van. Gondoljon legnagyobb fájdalmára, hogyan is lenne az, ha odavinné Istenhez szívét, hogy tegye rá gyógyító kezét sebére. Gondoljon azokra, akik körülötte élnek, mennyire elcsodálkoznának azon, ha egyszerre és azután mindig annyi szeretetet, szépséget és jóságot kapnának tőle, amennyit eddig nem kaptak, amennyit az tud adni, akivel vele van Isten. Gondoljon legnagyobb bűnére, leggondosabban takart szégyenére, h o g y szabadulna fel a lelke, ha arra ráborulna a bűnbocsánat hófehér leple. Szóljon meg szívünkben minden mi vágyakozásunk Isten után, amellyel Őt keressük minden nehéz óráinkban. Feléje sóhajtozunk, valahányszor üresnek, céltalannak érezzük életünket, az a vágyakozás Isten után, amely ott sír a szívünk mélyén, ha még annyiszor el akarnók is némítani, még annyiszor megcsúfoljuk is dacos, magunkat akaró életünkkel, és vegyük számba, hogy az ádventi jövevény Őt

hozza, Istent, a megbocsátó Istent, és azután ám kérdezze még, aki akarja: „Te vagy-é az, aki eljövendő, vagy mást várjunk?”

De a világgal mi lesz, amely már fel sem veti ezt a kérdést? Egy mostanában megjelent angol novella egy londoni férfiúról szól, aki valamilyen varázslat folytán az 500 évvel későbbi világban találja magát. Riadtan néz körül, mert Londonnak csak gazzal benőtt romjait látja. Törmelék, iszap, vadon mindenfelé. A Temze folyó partján cölöpépítményekben primitív halászó vadak tanyáznak. Állati bőrökbe burkolódnak, gyerekesen veszekednek és játszanak egymással. Nyelvüket nem érti, állati szintjük megborzasztja. Napokig él köztük, és emésztli az ijesztő gondolat: ilyen lesz a világ, ilyen lett London 500 év múlva. Azután egy napon néger domonkos barát érkezik a vadakhoz. Felállítja a keresztet, megkezdí a missziót. A vadak érdeklődéssel hallgatják, szemükben csodálatos fények lobbannak fel. A múltból itt felejtett ember lelkében pedig szörnyű önvád. A letűnt nemzedékek nevében is érzett marcangoló önvád. Nekik már nem kellett a kereszt. Ezért magaslik fel most a régi világ romjain.

Szörnyű látomás! Mi lesz a világgal? Ez! Rom és rom és rom. Bizonyos ez? Hogy ne úgy legyen, azért van újra ádvent. Hogy újjá tegyen az ádventi Király embereket, akik újjá teszik a világot. Hogy most becsüljék meg a diadaljelet: a keresztet, hogy ne romok között hívogassa majdan egyszer a maradékot. Azért van újra ádvent, hogy mi megfáradt és megterhelt emberek legyünk a bűnbocsánatban Istenhez talált új emberekké, akik Vele építenek az új világon. Amit átéltünk, ne bánjuk! A fájdalom, a gond feltépi a szívet, mint az eke vasa a földet. De a barázdába nemes mag hull, és új jövő sarjad a föld sebéből. A múltból feltépett szívünkbe beléhull ádvent megvetése. Hogy életújulás, világújulás sarjadjon belőle – úgy legyen!....Ámen!

„ A Te Igéd igazság.”

(Jn 17, 17)

„Én vagyok...”

Lelkészevangelizáció. Gyenesdiás
1948. aug. 24–27.

I. „Én vagyok az élet”

(Jn 14,6)

Kedves Testvérek!

Az Ószövetségben egyike volt a legnagyobb pillanatoknak, amikor Mózes a pusztában a Hóreb lábánál szemben találta magát Istennel és megrendülve tudakozódott az Ő neve után. A válasz így szólt: „Vagyok, aki vagyok. Így szólj az Izrael fiaihoz: A Vagyok küldött engem tihozzátok” (2Móz 3, 13–14). Ebben a szóban: „Vagyok” hihetetlen fenség és méltóság sűrűsödik össze. Kifejezésre jut benne az önmagában való lét teljes függetlensége, szuverenitása. Nem köszöni eredetét, senkinek és semminek. Nincs szüksége senkire és semmire, hogy újból és újból éllesztessék és megóvassák attól, hogy kialudjék és semmibe vesszen. Van. Magából, magában van. Kifejezésre jut ebben az istennévben az is, hogy nem lett, és hogy sohasem lesz úgy, hogy valaha is úgy emlékezhethék meg róla bármilyen más létező, hogy Isten volt. Mindig, és mindig egyformán, öröktől fogva mindörökké van. Benn foglaltatik a Vagyok név értelmében az is, hogy önmagában teljességben és tökéletességben, harmóniában és boldogságban van. Nincs szüksége senkire és semmire, hogy általa kiegészüljön, valami hiánya pótoltsék, valamilyen vonatkozásban is teljességre jusson. Az előtt az Isten előtt, akinek ez a neve: „Vagyok” reszketve és önmagába roskadva állhatott csak meg Mózes és állhat csak meg az ember, aki kapja a létét és jól tudja, hogy nem rendelkezhetik vele, aki olyan, mint a mezőnek füve, amely ma van és holnap kemencébe vetetik, aki telve van vágyakkal, törekvésekkel, örök szomjúsággal és éhséggel, mert nincs meg benne a teljességnek, a harmóniának az önmagában való boldogságnak a tudata. Ez előtt az Isten előtt csak egyet tehetett Mózes és tehet az ember: lehúzván saruját és eltakarva orcáját várnia kell a sorsát eldöntő szuverén rendelkezést.

Valamiről azonban hallgat az istennév: Nem árul el olyan személyes vonást, amely visszhangra találna mások lelkében. Nem mond ki jelzőt önmagáról, amelytől neve minden fensége mellett is szint és meleget nyerne. A „Vagyok” körül ezer titok sötétlik, amelyet az ember csak találgatásokkal tapogat körül, amelytől csak fokozódik félelmetessége, és tiltja, hogy irányában átforrósodjék az ember szíve. A titkok zárait azután a Vagyok a hórebi jelenés után hosszú évezredek folyamán rendre nyitogatta: A félelmetessége megmaradt. Tiszta öröme akkor válhatott, amikor az Egyszülött Fiú küldetése végén elmondhatta: „Megjelentettem a te nevedet.” Más szóval: Megismertettem, megmutattam, szóval és tettel szemléletessé tettem az embereknek, hogy ki vagy és milyen a Te szíved. Most már egészen kibontakozik a „Vagyok” titokzatos tartalma, mint a napfény fehér izzása a szivárvány színekben. És nemcsak perzsel, hanem melegít, vonz és hívogat. És minden vonásában nemcsak szemléletessé válik, hogy milyen az élő Isten, hanem odalép az emberhez és Magához öleli. Nemcsak csodálatos theophania történik a Fiúban az emberek világában, hasonlatosan az üstökös felvillanásához, amely után csak annál nyomasztóbb a sötétség. Hanem az Isten testben megjelenésében dicsősége párosul kegyelemmel és igazsággal, nemcsak igazsággal, hanem kegyelemmel is, úgyhogy utána nem kell már engesztelődni az embernek örökös nosztalgiában Isten után, hanem kegyelemben odaadja magát neki az Isten.

Legyenek áhítataink alkalmi a Vagyokkal való szembesítésnek! Mégpedig nemcsak úgy, hogy a Fiú által megismerjük, elméletileg többet tudjunk Róla, mint azt, hogy van és minden tökéletességnek foglalata, és el tudjunk sorolni Róla egy sereg tulajdonságot, hanem adassék meg nekünk kegyelemben az az istenmegismerés, amelyben Ő ismer meg minket és leleplezettségünkben tulajdonba vesz Jézus Krisztus által.

Hogy miről van itt szó, azt éppen a mai igénk világíthatja meg, amikor ezzel a kijelentéssel, kinyilatkoztatással, feltárulkozással lép elénk az Úr: „Én vagyok az élet.” Első pillanatra is megérezzük, hogy nem a biológiai élet titkát kívánja leleplezni Jézus, vagy legalábbis a biológiai élet forrására mutatni rá, hogy valamennyire mégis közelebb jussunk hozzá. Jól tudjuk, hogy az élet

titka a teremtő Istenben van elrejtve és csak az él, amit Ő éltet és csak addig élünk, amíg Ő éltet. De annak a megértéséhez, hogy mi is valójában az élet, mi az az erő, amely a fűvekben, fákban a nedveket keringteti, az emberben, állatban a vér áráját folytatja, mi az, amitől megmámorosodva belekiáltjuk a világba: élek, és ami, ha elszáll, száraz fa előtt, tetem láttán elmondhatja velünk a világ leggyászosabb szavát, ezt: halott, – mindennek a megértéséhez szentigénkben nem kívánja Jézus kezünkbe adni a kulcsot. De igenis szemléletessé kívánja tenni előttünk azt, hogy igazán élni többet jelent mint biológiai értelemben vegetálni. Többet, mint akár a végtelenségig felfokozott tevékenységgel és leleményességgel belemerülni a lét minden elképzelhető és lehetséges gyönyörűségébe. Amikor életként mutatja meg magát előttünk, azért több, mert Ő az, akinek Isten főpapi imája szerint hatalmat adott arra, hogy örök életet adjon mindennek, amit neki adott. Azt az örökéletet, amely abban áll, hogy valaki megismeri Istent és akit elküldött, a Jézus Krisztust (Jn 17, 2-3). Ez az az élet, amely több akár a legmámorítóbb vegetálásnál is. Az Isten megismerésében álló és az Isten megismerésében járó élet. Újból rá kell mutatnunk arra, hogy nem értelmi megismerésről van szó. Hanem arról, hogy az emberen elhatalmasodik az Isten, bővületébe kerül, Benne feloldódik, kielégülést talál minden vágya, egészsé lett minden, ami hasadás volt benne, célhoz jut minden tudatos, vagy öntudatlan célkeresés. Az Isten megismerése annyi, mint legyőzetés Istentől, és ezért önfelédtségen imádás és boldogító istenszolgálat. Ha el akarjuk erről az életről mondani a legviditőbb lehetőséget, idézhetjük az efezusi levélbeli ígét, amely szerint a Krisztus ismeretén keresztül az ember beteljesedhetik az Istennek egész teljességéig (3,19).

A Krisztus megismerésén keresztül! Mert aki Őt ismeri, ismeri Istent. Aki Őt látja, látja az Atyát (Jn 14,9). És ez annyi, mint megragadtatni, birtokba vétetni Istentől. Annyi, mint élni. Ezért hangzik a kijelentés az Egyszülött Fiú ajkáról: „Én vagyok az élet!”. Akit közöttünk megbabonázott a földnek az élete, vegye tudomásul, hogy csak vegetál. Élni igazán csak az él, aki találkozott az élő Istennel és akit Ő ebben a találkozásban magához kötött. Erre a találkozásra, istenmegismerésre pedig egy lehetőség van: Jézus Krisztus, aki szól: „Én vagyok az élet!” Nincsen senkiben másban üdvösség, mert senki másban nem tárulkozik fel Isten, Aki az élet! Ámen!

2. „Én vagyok az igazság!”

(Jn 14,6)

Kedves Testvérek!

Egyike a legtragikusabb kérdéseknek, amely valaha is elhangzott az örökké gyötrődve, kíváncsian, vagy cinikusan kérdező ember szájából, Pilátusnak az a hírhedt kérdése volt: „Micsoda az igazság?” Benne volt ebben a kérdésben keserűség és jaj is, mindenek felett azonban a mindent relativizáló tagadás, hogy egyáltalában volna igazság ezen a földön, vagy ha van igazság, hogy ez valaha is megtalálható volna. Magában véve érthető volt Pilátus kérdése. Mert amikor valaki elindul ebben az életben, hogy megkeresse akár apró, mai dolgokban az igazságot, akár a dolgok, a világ, az élet, az ember létének értelmét és célját, akkor elkerülhetetlenül megérkezik a magukat kínáló, egymást túlkiabáló igazságok útvesztőjébe és a végén kétségbeesve, vagy megalkudva, lázadva, vagy cinikusan Pilátussá válik: micsoda az igazság?

Mégis tragikus ez a kérdés. Mert Pilátus arra a fenséges kijelentésre válaszolt vele: „Én azért születtem és azért jöttem a világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról” (Jn 18, 37–38). Itt nem szólal meg olyan igazság, amelyre emberi gondolkodás emberi logikával jutott el, és amelyről ha talán ideig-óráig meggyőző, talán már holnap egy másik igazság rábizonyítja, hogy az okfejtésbe hiba csúszott bele, és ennek a hibának a kikorrigálása után, íme ez az igazság. És Jézus bizonyoságtevésében nem olyan igazságról van szó, amely nyomban találgatássá válik, mihelyt olyan dolgokról mond ítéletet, amelyek túlesnek a földi lét határain, amelyeknek titkára ki merné állítani, hogy akár a legélesebb emberi logika törvényei érvényesek volnának? Abban az igazságban, amelyről Jézus bizonyosságot tesz, sőt amely annyira egy Vele, hogy ezt mondhatja: „Én vagyok az igazság.” Ebben az igazságban az örökkévaló Isten maga mond ítéletet, és ez az igazság teljes és tökéletes, változatlan és örök, mert Ő mondja. És ez az igazság vonatkozzék ideigvaló, vagy örökkévaló dolgokra, életre vagy halálra, az ember mivoltára vagy rendeltetésére, sőt az egész mindenség titkaira, ez az igazság sohasem választható el magától az Istentől. Mert mindeneknek

értelme és célja Ő, az Isten. És ha bármilyen igazság függetleníti magát Őtőle, vagy szembehelyezkedik Vele, akkor nem igazság többé, hanem tévelygés, ha lázadozik Ő ellene, hazugság, azt is mondhatjuk, hogy Isten igazságának megtagadása, bűn. Ezért van tele a világ hazugsággal. Ezért szólhatunk az élet eldémonizálódásáról. Mert ahol az emberek egymással való érintkezésükben megtagadják azt, ami Isten szerint igaz, és nagy összefüggésekben is emberek kiagyaltá igazságokkal szorítják ki azt, amit Isten pecsételt meg igazságnak, ott a „hazugság atyja” fejt ki hatását és hatalmát.

Közelebről most két vonatkozásban szemléljük azt az igazságot, amelyről Jézus, az Isten Fia bizonyosságot tett. Az egyik az, hogy Isten szent, hozzá sem tévedésnek, sem hazugságnak árnyéka sem férhet, sőt erről beszélni is már súrolja az istenkáromlás határát. A másik az, hogy Isten szeretet. Mindannak, amit Jézus tanított és cselekedett, ez a kettő a foglalata. A tiszta szentség és a tiszta szeretet. Aki Jézusban szemléli az Atyát, csak ilyennek szemlélheti: Szentségnek és szeretetnek. Ezt a kettős igazságot, amelytől elválaszthatatlan az az igazság is, amelyről Jézus tanításával és cselekedeteivel, ideértve kereszthalálát is, az emberre vonatkozólag bizonyosságot tett, nem részletezhetjük itt. De a következtetést, amelyet két irányban le kell vonnunk, röviden érintenünk kell. Két igét idézek. Az egyik Jézus szájából hangzik el így: „Az Isten Lélek: és akik Őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.” (Jn 4,24) Az igaz Isten imádsághoz nem tapadhat hazugság. A hazugságtól a formák betartása nem óvhat meg. Papoknak mondom ezt, akik istentiszteleteket tartanak, keresztyéneknek, akik gyakorolják az imádságot, nyilvánosan és minden bizonnal a belső szobában is. A nyilvános istenimádságnak, istenszolgálatnak szakképzett végrehajtói vagyunk. Csodálkozhatik csak valaki is, ha ebben az istenszolgálatban, istenimádsásban kétszeres ítélet alá esik az igaz Isten részéről minden hazugság, amelyet közönyösségével, vagy hitetlenségével belekever? A másik ige, amelyet idézek, a szeretett tanítvány ígéje: „Az Isten szeretet, és aki a szeretetben marad, az az Istenben marad és az Isten is őbenne” (1Jn 4, 16). Megint papok előtt mondom, akik a szeretetnek nemcsak hirdetésére, hanem gyakorlására is már hivatalból is rendeltettek. Hogy maradhatna meg az igazság Istene, aki tiszta szeretet azokban, akiknek szeretete annyiszor hazugság, renitenskedő, akadékoskodó, rosszindulatú hívekkel szemben annyiszor csődöt mond, az önzéstől, önszeretettől, hiúságtól és öngazság keresésétől annyiszor megkötöztetik. És hogyan maradhatnának az ilyenek az igazság Istenében, aki gyűlöli a hazugságot, hogyan is kerülhetnék el, hogy azután ebben a fájdalmas elkülönültségben egyre jobban kiégjen és keserűvé válják a szívük?

De hallottuk már, hogy amikor Jézus Krisztusban megmutatja magát az Isten, akkor nemcsak az Ő elméleti megismerésére nyit alkalmat, hanem ugyanakkor odaadja magát az embernek és belevonja azt a saját életébe. Az igazság Istene is így cselekszik. Ezt maga a Fiú, a testet öltött igazság is kéri tőle: „Szenteld meg őket a te igazságoddal: A Te igéd igazság” (Jn 17,17). A hazugság elől, amely annyira beleette magát egész lényünkbe, papi munkánkba, az emberekkel való érintkezésünkbe, Istenhez való viszonyunkba, hogy sokszor a szívünk mélyéig meg kell rémülnünk tőle, nincs más menedék, csak az, ha Isten megszeretett minket, közösségébe fogad, magához von, a hazugságot kiégeti belőlünk az Ő szentségével és adja nekünk az igazság lelkét. Az ige által cselekszi ezt. Az által az ige által, amely maga is igazság, mert az igaz Isten beszéde. Ezt mi, az ige szakértői jól tudjuk. A hazugságtól azért már régen meg kellett volna szabadíttatnunk. Ha nem így történt, még rajta van számunkra az igen a hét pecsét, bármennyire forgatjuk, bármennyire ismerjük talán minden betűjét. Az igazság még nem érintett meg és nem győzött le bennünket. De aki szól benne, a testet öltött Ige, teljes kegyelemmel és igazsággal, nemcsak igazsággal, kegyelemmel is. Ő még mindig megcselekedheti, hogy feltárja előttünk az igen keresztül az igazságnak minden lesújtó és felemelő mondanivalóját és ezzel megszabadít a hazugság uralmától. Mert az is meg van írva, hogy: „Ha megmaradtok az én beszédemben, megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká tesz titeket” (Jn 8, 31–32). Ti szabadokká a bűntől. A hazugság is „a bűn”.

„Én vagyok az igazság!” Viaskodsz a sokszínű igazság gyötrő kérdésével? Íme, itt a megoldás: Jézus Krisztus az igazság, mert benne testben megjelent az Isten, aki igazság. Tőle megtudhatod az igazságot Ő Felőle, magad felől, minden felől, amihez életedet szálak fűzik. Ennél többet: Általa igazzá válhatsz magad is. Ámen!

3. „*Én vagyok az út*”

(Jn 14, 6)

Kedves Testvéreim!

Ézsaiás könyvének 53. fejezetében olvassuk a felébredt lelkiismeret bűnvallását: „Mindnyájan, mint juhok, eltévelyedtünk, ki-ki az ő útára tértünk” (Ézs 53,6/a). Ha az életet a maga autonóm elkülönültségében szemléljük, akkor nem baj, ha ki-ki a maga útjára tér és a maga útját járja. Sőt ez a természetes. Más és más célok, amelyeket kitűzünk magunknak, más és más utakon közelíthetők meg. Más és más utat jelölnek ki a különféle hivatások, szükségszerűen más a paraszt, a munkás, a kereskedő, a katona, az orvos, a pap életútja. De más és más útra tereli az embert környezet, családi hagyomány, sőt vérmérséklete is, még ugyanazon célok felé is más utakon halad pl. a félénk és a bátor, az óvatos és a merész természetű ember. A különféle utak magukban véve vezethetnek célhoz és vihetnek eltévelyedésbe. És magában véve lehet célt bűn árán is elérni, és viszont lehetséges az is, hogy a földi céltól eltévedés mellett is joggal nyugodt marad a lelkiismeret. A magunk útján-járás csak két esetben mindig eltévelyedés, akkor, ha Isten nélkül választjuk és járjuk azt, és akkor, ha istenkeresésünkben magunk választotta utakon akarunk Hozzá eljutni. Az első esetben tulajdonképpen Isten elkerüléséről van szó. Már a 139. zsoltár írója is tudta, hogy nincs az a széles tenger, amelynek túlsó partján nem az Isten kezébe esnék az Előle menekülő ember, és hogy a halottak birodalmában is Vele találja magát szembe. Csak arról lehet szó, hogy valakinek nem kell az Ő kegyelme, de akkor el kell szenvednie haragját. Ezt hirdeti ítélet alatt lévő népek sorsa, hirdetik kegyelem nélküli életek, talán hirdették már a magunk életének is egyes szakaszai, és hirdeti majdan nyilvánvalóan is az elkárhozottak szomorú serege. A tévelygés másik esetéről, amikor az ember saját útjain akar eltalálni Istenhez, beszédesen szól a filozófia útvesztője, a szoroson vett vallási területen pedig a számtalan vallás káosza. És nagyon jellemző az a tanácstalanság, amely a keresztyénségen kívüli vallásoknak talán legnemesebb hajtásában, a buddhizmusban éppen a végső cél tekintetében megtalálható teljes tanácstalanság. Ha Buddhát megkérdezték, mi is a nirvána, hallgatott. A különféle indiai textusok pedig lemondóan ezt vallják róla: „Erről a fenséges Buddha nem adott kinyilatkoztatást.”

Minden tanácstalanság és az eltévelyedés minden veszélyével szemben hangzik az evangélium, az örömhír: „Én vagyok az út.” Szól az istenkeresőknek és a kizárólagosság szent fölényével – amelyben benne van a sürgető hívogatás is, folytatja: „Senki sem mehet az Atyához, hanem én általam.” És szól a számtalan, sokféle életutakon is Isten tanácsát, Isten szándékát, Isten kegyelmét szomjazóknak is: „Én vagyok az út.” És ha arra emlékezünk, amiről első két áhítatunkon szó volt, akkor olyan világos és természetes, hogy csak egyetlen út lehetséges, amely célhoz vezet és megóv az eltévelyedéstől. Az, Aki az élet és az igazság. Minden más út csak Istentől el és a halálba, az igazságtól el, és a hazugságba vezethet. És ezen nem változtat az, hogy földi szemmel nézve, az élet, és az igazság útja sokszor igénytelennek és elhibázottnak, a hazugságnak és halálnak útja sokszor fényes-sikeresnek, és azért okosan megválasztottnak tetszik.

Mit jelent mármost követni Jézust, mint az utat? Egészen egyszerűen azt, hogy vezetésére bízom magam. Szent odaadással és azzal a bizodalommal, amellyel megajándékoz azzal együtt, hogy hittel ajándékoz meg. Ennek szemléltetésében megmaradhatunk a kép legegyszerűbb vonásánál. Amelyik útról megállapították, hogy feltétlenül helyes irányban és csálhatatlanul célhoz vezet, arra nyugodtan rábízhatom magamat és rá is bízom magam, mert tudom, hogy nem teszek rajta egyetlen felesleges lépést sem és hogy minden lépésnek, amelyet megteszek, megvan az értelme, mert szükség a cél érdekében, amelyhez meg akarok érkezni, még ha közben-közben terhesnek és fáradságosnak is érzem a járás rajta. Ugyanígy áll a dolog, amikor Jézus vezetésére bízom magam. Helyesen vezet és célhoz juttat. Nem mindig földi sikerekhez, általam óhajtott földi célhoz. De minden bizonnal a végső nagy célhoz: Istenhez, az örökkévalóságba. Istenhez itt a vándorúton is. Tövisen is, göröngyökön is át mindig Istenhez. Csak el ne lankadjak! Csak hűségesen maradjak az úton!

És vezetésének technikája? Szeretnénk, ugye, erről is valamit hallani, mert különben mindez olyan felületes kegyesség frazeológiának tetszhetik. Lehet ezt a technikát nagyon egyszerűen megjelölni. Az ige kalauzát adja mellénk. Benne megszólaltatja Lelkét, és az mindig helyesen irányít és igazít útba, és mindig azt az utasítást helyezi szívünkre, amelyre éppen

szükségünk van. És lassan-lassan formál bennünket, hogy egyre jobban megértsük, amikor vezet. Ha valamilyen emberrel vagyok sokat együtt, akinek súlya van előttem, észre sem veszem, hogyan alakít ez az együttlét rajtam, gondolkodásomon, értékelésem, még akaratomon is. Valami ehhez egészen hasonló történik ha éppen ésszerűsíteni akarom a dolgot, amikor sokat és rendszeresen vagyok együtt az Úrral és szól hozzám igéjében. Áldott vezetésének milyen egyszerű és milyen hatásos módja ez!

Persze, hogy nem mindig könnyű az út, amelyen Ő, az Úr vezet bennünket. Nem mindig könnyű, mert hiszen éppen azon a keskeny úton vezet, amelyről a hegyi beszédben szólt (Mt 7,14). És ennek az útnak fáradtságos volta sokszor nem onnan van, hogy nagyon éberen és vigyázva kell járnunk, éppen mert keskeny és könnyen le lehet tévedni róla, vagy mert itt is, ott is veszedelmek, szakadékok tátonganak mellette, amelyeknek halálos mélységét elhazudják előlünk a szirénhangok, amelyek belőlük felénk dalolnak. Hanem nagyon sokszor azért érzem az, aki a keskeny úton jár gyötrelmesen nehéznek, mert kevesen vannak, akik rajta járnak. Kiszínezzem ezt éppen papok előtt, hogy milyen súllyal tud ránehezéni a földi vándorra, a keskeny út vándorára is, a társtalanság, a magány, milyen kísértés is rejlik benne és milyen veszedelmes a széles út sokaságának a vonzása? Azt hiszem felesleges erről beszélni. Különösen alvó, vagy nehezen ébredő gyülekezetben nehéz az Úrtól kijelölt keskeny úton virrasztani. De ezt tudja Ő is. És a magányosok mellé ad társakat. Csak meg kell ezt várni türelmesen. És fel kell ismerni a társakat, a testvéreket, akiket útitársul rendel mellénk. Szolgatársakban is fel kell ismerni őket, mert adja azokból is a társakat. De hívekben is fel kell ismerni őket, mert sokszor éppen a legigénytelenebbek, legszürkébbek, legkevésbé szembetűnők közül adja őket.

A legfontosabb, hogy ez az út, a Jézus útja, mindig és minden körülmények között az életre vezet. Ez szolgáljon biztatásul nektek, testvéreim, akik talán éppen az út egy nehéz, sivár szakaszán bátortalankodtok és kétségeskedtek. Aki pedig közülünk a maga útján jár, magabizóan és függetlenül, az tudja meg, hogy tévelyeg, még ha azt mondják is róla, és maga is úgy mondja magáról, hogy Isten szolgálja. Mert csak egyetlen út követése óv meg az eltévelyedéstől. Ő, aki mondja magáról: „Én vagyok az út.” Ámen!

4. „Én vagyok a világ világossága”

(Jn 8,12)

Kedves Testvéreim!

Valami csodálatos érzék maradt meg még a megromlott emberben is abban a tekintetben, hogy különbséget tud tenni világosság és sötétség között, nemcsak a fizikai világban, hanem a lélek világában is. Beszélünk sötét dolgokról és azt értjük rajta, hogy valami gonoszság, valami alattomos, rejtett szándék lappang mögöttük. Beszélünk sötét emberekről is, és olyanokat jelölünk meg így, akiktől nem lehet jót várni, akik kárt, veszedelmet hoznak másokra, akiket azért tanácsos kikerülni. Óvakodunk, félünk a sötét dolgoktól, a sötét emberektől. És akárhányszor az a hátborzongató érzésünk, hogy itt többről van szó, mint pusztán földi rosszról, emberi romlottságról. Úgy látjuk, hogy kézzelfoghatóan találkozásunk van azzal a valósággal, amelyet Pál apostol így fejez ki: „Nem vér és test ellen van nekünk tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, az élet sötétségének világbírói ellen, a gonoszság lelkei ellen, melyek a magasságban vannak” (Ef 6, 12).

Csak egyet nem szoktunk mindig tisztán látni és nagyon „sötét” idők szükségesek hozzá, hogy rádöbbenjünk. Ti. arra, hogy – mint a próféta mondja – „Sötétség borítja a földet (az egész földet!) és éjszaka a népeket (az összes népeket!)” (Ézs 60,2). A legnehezebb pedig elismerni ezt, hogy nem vagyunk kivételek mi sem, hanem ha tetszik, ha nem, nekünk is ott a helyünk a „sötét” emberek mellett. És nyomorult mindenki, aki a sötétségben marad. Mert a sötétség nyomorúság. Ennek megértéséhez nagyon alkalmas a fizikai sötétség képe. „Aki a sötétségben jár, nem tudja hová megy” (Jn 12,35) – mondja Jézus is. Nem látja maga előtt a célt, és tehetetlenül tapogatja az utat. Kitér jobbra és azután megint eltéved balra. Lehetetlen számára nyílegyenesen előrehaladni. És amikor kimerülten már alig áll a lábán, kétségbeesve veszi észre, hogy megérkezett oda, ahonnan kiindult, körbenjárt s egy lépéssel sem jutott előre. Ha tetszik keressétek a példákat ehhez a

sötétségtől borított világban, az éjszakában élő népek életében, a sötétség szolgásgát nyögő egyesek tragédiáiban, úgy lehet a magatok életében.

A sötétségben az ember fél. Még a legbátrabbat is szorongás fogja el arra a gondolatra, hogy milyen ismeretlen és kivédhetetlen veszedelmek leselkedhetnek reá. Közhely, hogy a mai ember alapérzése a félelem. A jövőtől, az emberektől, a haláltól, önmagától is a félelem. A sötétségben nem látni másokat tisztán, csak a körvonalaik bontakoznak ki az ember előtt, ezért könnyen összetévesztik őket másokkal. A sötétségtől megvakított világban torz az emberek megítélése. Értékeket lebecsülnek, üres agyakat és lelkeket felmagasztalnak. És általában mindenkiben ellenséget látnak és már védekezésül is mindenkit gyűlölnék. A gyűlölet tipikus a sötétségben járásra, jól mondja János apostol: „Aki gyűlöli az ő atyjafiát, a sötétségben van és a sötétségben jár” (1Jn 2,11). A dolgokat, a tárgyakat sem látni tisztán a sötétségben: a fehérhalu, pihenést kínáló hajlékot elkerülik, mert kísértetnek vélik, az ingoványban elmerülnek, mert virágos rétnék nézik. A sötétség világában a lényegest lényegtelennek vélik és fordítva, a földet bálványozzák, az Istent elhagyják, az időnek eladják magukat, az örökkévalóságot kigúnyolják. És büntől terhes a sötétség. Büntől fertőzött a sötét szív, tele undoksággal és halállal. Ismeritek a bűnkatalógusokat az Írásban. És ismeritek gyakorlati megnyilatkozásait a valóságban. És megláthatnátok őket a magatok szívében.

És meg is fogjátok őket ott találni, ha megragad az evangélium: „Én vagyok a világ világossága.” „Aki engem követ, nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek világossága.” Egészen hihetetlen igénnyel lép itt Valaki be a sötétség világába. Azzal az igénnyel, hogy Rajta megtörjön a világ sötétsége, világbíróinak hatalma, és Felőle világosság, tisztaság, büntelenség törjön be a bűn sötétségébe. Ez az igény csak Annak a szájából hangozhatott el, Aki megjelentette az Isten nevét az embereknek, Akiben testet öltött az Isten, aki Maga a világosság és akiben nincsen semmi sötétség (1Ján 1,5). Viszont magától értetődő, hogy ahol valaki életet nyer, a Fiú által Istenhez érkezik meg, ott nem uralkodhatik többé a sötétség.

„Aki engem követ, nem járhat a sötétségben.” Ez két oknál fogva lehetetlen. Először is csak a világosságban ismerhető meg igazán minden ami torz, ami csúf, ami bűn. Ha ruházaton valami folt, vagy szakadás van, és kivilágított teremben kell tartózkodnod, igyekszel elkerülni a lámpa közelségét, hogy eltakarhasd, ami rajtad megbotránkoztató. A sötétségben nem veszik észre. A világosságban lelepleződik. Mások előtt is, magad előtt is. És ami benned torz és csúf és bűn? Addig takarhatod, addig szépítheted, amíg a világ Világossága elől kitérsz. De azután, ha beléd világít és rád olvas, egymás után ráteszi az ujját a sötétség cselekedeteire amelyekben benne élsz. Nincs többé tagadásnak helye! Nem is kívánod többé tagadni. Mert – és ez a másik oka, amiért Krisztussal *nem lehet* megmaradni a sötétségben – a szíved szerint elszakadsz tőle. Akié az élet, az Isten világossága, annak nem kell és nem lehet többé elemének tekinteni a sötétséget, annak nem lehet és nem kell többé szolgálni a világ sötétségének világbíróinak. Legyen ez evangélium közöttünk és minden megkötözöttnek. És legyen ez mindenek előtt hívás a Világossághoz, hogy Nála ki-ki felismerje a maga sötétségben való megkötözöttségét!

És ezt a hívást, ezt az evangéliumot hogy utasíthatnák el maguktól azok, akik már hivatásuknál fogva is arra rendeltettek, hogy a világ Világosságától megvilágosítva beteljesedjék rajtuk is az ige: „Ti vagytok a világ világossága!” (Mt 5,14) Ezt nemcsak hirdetni kell, hanem élni is kell. És hasztalanul hirdetjük, ha nem éljük. Sűrű a sötétség gyülekezetekben? Vajon nem nyelte-e el a paplakot is? Lámpával keresheted híveid között, akik mint nappal ékesen járnak, mert elvetették a sötétség cselekedeteit és felöltötték a világosság fegyvereit? (Róm 13, 12–13). Vajon a világosság fiait találják híveid a paplakban? Világosságban jársz te, családot tagjai, híveid között? Kellemetlen kérdések. De üdvös kérdések, ha valakit arra ösztönöznek, hogy megalázkodjék a világ Világossága előtt, és Általa váljék a világnak, gyülekezetének világosságává.

„A világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be azt.” (Jn 1,5) A legszörnyűbb, amit akkor el lehetett mondani a világosságtól meglátogatott világról. A legszörnyűbb, amit el lehet mondani ma olyanokról, akik jobban szeretik a sötétséget. De legeslegszörnyűbb, amit csak el lehet mondani Isten hivatalos szolgájáról! Ámen!

5. „Én vagyok az ajtó”

(Jn 10,1.7-9)

Kedves Testvéreim!

Jézus a felolvasott igék szerint két vonatkozásban nevezi Magát ajtónak: ajtó a pásztorok számára a juhok felé, és ajtó a juhok számára az akolhoz és a legelő felé.

1.) Nyilvánvaló, hogy amikor arról szól, Ő az ajtó a juhok felé, akkor erre nekünk, mint pásztoroknak kell felfigyelnünk. Jézus tehát megállapítja, hogy a pásztor csak Rajta, mint ajtón keresztül jogosult bemenni a juhokhoz és csak az ilyen pásztor jogosult és tudja a juhokat Istenhez vezetni és az anyaszentegyházat építeni. Vannak persze mások is, akik az Ő elkerülésével nem az ajtón át mennek be a juhokhoz, akik tehát bitorolják a pásztor tisztét. Ezeket tolvajoknak és rablóknak nevezi. Pusztítanak és rombolnak a nyáj között. Veszedelmet hoznak rá, veszedelembé viszik. A szerencse csak az, hogy munkájuk nem könnyű, mert a juhok nem hallgatnak rájuk. Jézus szavainak egészen határozott történeti háttérük van. Izráel vezetői felett, akik Ő előtte vezették a népet, mond kemény ítéletet. Nem pásztorok, hanem rablók és tolvajok. De történetfeletten is mindig igaz, hogy Ő az ajtó a juhokhoz. Közelebbről mit jelent ez? Egyszerűen azt, hogy aki juhainak pásztorra akar lenni, annak először tanítványává kell lennie! Jézus korában ez azt jelentette, hogy a farizeusoknak és írástudóknak is tanítványai sorába kellett volna szegődniök. Akkor azután pásztorolhatták volna népüket. Enélkül bitorolták a vezetők tisztét és veszedelmet jelentettek a nép számára. Ma pedig azt jelenti ez, hogy a pásztorsághoz az oklevél mellett szükséges a tanítványság. Az egyházjog eltekinthet ettől. Az egyház Ura, a juhok Főpásztorra nem! A *csak* oklevelesek az Ő szemében nem pásztorok. És nem sértődhetnek meg azon, hogy a kérlelhetetlen logika tolvajoknak és rablóknak bélyegezi meg őket.

Abból, hogy valaki Jézuson mint ajtón át – tehát mint az Ő tanítványa, megy be a juhokhoz és gondozza őket, következik azután a többi. Először is az, hogy munkáját nem önzésben, nem külső haszon kedvéért végzi, és a nyájban nem a maga tulajdonát látja, amely felett önkényesen uralkodhatnék. A főpapi imában Jézus övéiről ezt mondja: „Megjelentettem a te nevedet az embereknek, akiket e világból nékem adtál: tiéd valának és nékem adtad azokat; és a te beszédedet megtartották.” (Jn 17,6) Mint pásztor az Ő tanítványa sem tekinthet másképpen nyájára. Nem az övé, hanem Istené. Akit az Ő népének szeret mondani, csak rábízott, és jaj neki, ha nem az Isten nevét jelenti meg neki és nem az minden becsvágya, hogy Isten beszédét megtartsa! És viszont nem a legnagyobb mértékben lelkiismeret ébresztő és minden erők megfeszítésére kényszerítő, ha a templomban végigtekintünk a hívek seregén, a vallásórán belenézünk a gyermekek csillogó szemébe, a hívek hajlékában szemben az élet terhe alatt roskadozókkal belénk nyílal a felismerés: ezek mind az Istenéi és azért bíztak rám, hogy általam megtanulják megtartani az Ő beszédét?

A másik, ami egészen természetes az olyan pásztor számára, aki az ajtón keresztül, mint Jézus tanítványa megy be a juhokhoz az, hogy vele találkozik, Őt látja mindenkiben, akivel mint juhával fűzi össze széttéphetetlen kötelék. Ama nagy számadáskor mindegyikünk felé elhangzik majd a komoly szó: „Amennyiben megcselekedtétek eggyel emez én legkisebb atyámfiai közül, – az éhezőkkel és szomjazókkal, a jövevényekkel és mezítelenekkel, a betegekkel és foglyokkal, – énvelem cselekedtétek meg.” (Mt 25,40) A tanítványpásztorok nem ott tudják meg, hogy kivel törődtek a reászorulóknak. A tanítványpásztorok azért ott nem is szegyenülnek majd meg.

És most gondoljatok testvéreim arra, hogy milyen eredmény kísérte eddig munkátokat gyülekezetetekben. Ne csak arra gondoljatok, hogy rendben van a templomotok és rendben van a gyülekezet háztartása, hanem vegyétek számba azt is, tele van-e a templomotok és rendben van-e a lelkek dolga, már amennyire ez emberi szemmel egyáltalában számba vehető. Tudom, hogy a pásztor, aki tanítvány, sohasem lehet megelégedve és sohasem pihenhet meg az elért eredményeken. De láttok-e egyáltalában jó gyümölcsöket a gyülekezetben, eleven hitet, atyafiúi szeretetet, tiszta életet? Látjátok-e, hogy megtartják az Isten beszédét? Aki mindig csak a hívekre panaszkodik és arra a lelki sivárságra, amely munkájában mindentől elveszi a kedvét, gondoljon arra, hogy csak annak a számára adatott ígéret, aki az ajtón át megy be a juhokhoz. Még joga a pásztorokodáshoz is csak ilyenek van. A többiekre a juhok nem hallgatnak. De a tanítvány-pásztorra hallgatnak. Nem is

őreá, hanem az Úrra, Aki vele együtt munkálkodik. Ha nem is mindenki; de legalább kicsi sereget gyűjt Ő ma is mindenütt, amelynek neki adja az országot. De olyan pásztor által, akinek a számára Ő az ajtó a juhokhoz.

2.) Az ajtó Ő a juhok számára. Az Ő aklához, nyájához az mehet be a nyáj újabb tagjaként, aki Rajta keresztül, személyes hitében Hozzá kapcsolódva járul hozzá a nyájhoz. A többi állíthatja, hogy nyájához tartozik, Róla nevezheti is magát, emberek annak is tekinthetik, de Ő megtagadja őket. De Rajta, mint ajtón keresztül vezet a nyáj útja a legelőre is. És nem csak keresi, hanem meg is találja a legelőt és ott mindazt amire szüksége van, hogy megerősödjék és megmaradhasson a nyáj juhának. Mindez szól minden juhának.

De persze kétszeresen szól a pásztoroknak is. Ezek szerint tehát, aki nem Rajta, mint ajtón megy be a nyájhoz pásztor létére, még csak nem is tagja nyájának. Gondolatnak is megrendítő, hogy lehet tehát valaki neve szerint pásztor, aki nemcsak bitorolja pásztor tisztét, hanem még csak nem is tagja a nyájnak! De legelőt sem talál az ilyen pásztor. Pedig – és itt át kell lépnünk a kép keretén – mennyi táplálékra van szüksége éppen a pásztornak, milyen dús legelőre, hogy nehéz pásztori szolgálatában ki ne merüljön. Ezt nekünk, akik belső joggal, vagy anélkül, de pásztori szolgálatban állunk, ugyancsak éreznünk kell, örökös éhséget az Ő legelője után. Nos, kielégülést ígér mindenkor, ha mint pásztorok is nyájának tagjai vagyunk.

Végül, még egy indítást meríthetünk a fenséges kijelentésből: „Én vagyok az ajtó”. Azt, hogy legyen Ő mindenkor az ajtó, amikor emberekhez közeledünk, akkor is, amikor nem mint pásztor állunk szemben a nyáj tagjaival, hanem mint ember az emberrel. Milyen más lesz akkor a szavunk, még szavunk színe is, ha számolunk vele, hogy láthatatlanul Ő áll közöttünk és a másik között! Sőt. Legyen Ő az ajtó akkor is, ha csak gondolatainkban járulunk másokhoz, bárkihez, baráthoz és ellenséghez, hitvestárshoz, gyermekhez és idegenhez. Gondolatban is kevesebbet vétkeznénk, igazságosabbak volnánk mások iránt, ha gondolatainknak csak Rajta keresztül engednők meg az eljutást másokhoz.

Azért a kijelentés: „Én vagyok az ajtó” nem kisebb ajándék a többi önfeltárlkozásnak. Benne is meg akar ragadni, magáévá akar tenni a könyörületes Isten! Ámen!

6. „Én vagyok a jó pásztor”

(Jn 10,11)

Kedves Testvéreim!

Ezzel az igével megérkeztünk hitünk központi igazságához. Mindaz, amit eddig hallottunk, csak azért üdvösséges valóság, evangélium a számunkra, mert a jó pásztor, az egyetlen, igaz pásztor életét adta a juhokért. Mi most nem állunk meg ott, ahol a jó pásztor képe mellett szívesen áll meg az érzelmes kegyesség. Nem színezzük ki, hogyan jár a jó pásztor élén a nyájnak és terelgeti dús legelőre, üdítő vizek mellé, hogyan szabadítja ki a tövisesbe tévedt és ott fogva tartott juhát, hogyan ereszkedik le meredek sziklafalon a mélységbe, hogy a szakadékba zuhant könnyelmű és vigyázatlan juhok megmentse. Most csak arra a komor híradásra figyelünk, hogy a jó pásztor életét adta a juhokért, – miérettünk. Miért tette? Tiszta szeretetből. Hogy a juhoknak ne kelljen meghalniok, elveszniök. Eléje vetette Magát a farkasnak, hogy Őt tépje szét, és a juhok megmeneküljenek. A farkason a gonoszt szokták érteni. Mi most a kép értelmezésén túl csak arra figyelünk, hogy a farkasnak Isten adta a juhokat hatalmába. A szent Isten, akinek haragja sújtotta a Tőle eltévedt juhokat. De ugyanaz az Isten adta a jó pásztor is, mert szíve vérzett a juhok pusztulásán.

Már a választott nép is szívébe fogadta azt az isteni tanítást, hogy az Isten teljes szolgálatát megtagadni olyan bűn, amelyet csak vérral lehet lemosni. Ezért kellett a bakok és tulkok vére újból és újból, hogy annak árán a bűnös ember odajárhasson Isten színe elé. De a lelkiismeretről a terhet levenni nem tudta. A lelkeket tisztára mosni nem tudta. Isten bocsánatát megszerezni nem tudta. Ehhez szent vér kellett, a jó pásztor vére, az igaz ember vére, az Egyszülött Fiú vére. Aki szeretetből vállalta az emberséget. „Vérontás nélkül nincsen bűnbocsánat.” (Zsid 9,22) Nincsen. Nem volt bocsánat a mi bűneink számára sem. Most, hogy a jó pásztor életét adta, van! Annak számára, aki megalázkodva vallja, hogy méltó arra, hogy őt tépje szét a farkas. Azért a jó pásztor

képe nem pusztán édes megnyugvásba ringató, hanem mindenek előtt bűnbánat-tartásra unszólo.

Ezt tegyük hát mi is, tartsunk bűnbánatot! Nézz végig életeden, ne takargass önmagad előtt semmit, és tarts bűnbánatot! Gondolj vissza gyermekkorodra, ameddig emlékezeted bírja, és tarts bűnbánatot! Gondolj végig ifjúkorodon, ifjúságod bűneire és tarts bűnbánatot! Tekints végig meglett korod évein, családi életeden, azon, hogyan boldogultál, mit tettél, hogy boldogulj, és tarts bűnbánatot! Gondolj arra, hogy tegnap és tegnapelőtt, még ma reggel is minden Istenre gondolásod, Istenről szólásod mellett mennyire álltál oda igazán nyílt szívvel az Ő színe elé, és tarts bűnbánatot! Tarts bűnbánatot, hogy számtalanszor vétettél az első és legfőbb parancsolat ellen: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes erődből!” – és ezért számtalanszor megszegted Isten többi parancsolatát is. És gondold meg, hogy ezzel a szörnyű teherrel a lelkeden hogyan akarsz megállni az ítéletben, amikor számon kérnek tőled mindent, de mindent, – és tarts bűnbánatot! És ezzel a bűnbánattal a szívedben nézz a jó pásztorra. És így halld az ígét, hogy a jó Pásztor életét adta a juhokért.

És hajts térdet Előtte, hogy é r e t t e d is odaadta életét. Akkor tied önfeláldozásának minden drága gyümölcse. Megtisztulsz minden bűnötől. A tegnapnak és tegnapelőttnek is minden bűnétől. A téged jóvátehetetlenségükkel gyötrő bűnöknek is mindegyikétől. Eltűnik a múltnak minden árnyéka és mocsoktalanul állsz az Isten előtt, mintha sohasem sértetted volna meg szentségét, sohasem sirtak volna miattad emberek, sohasem estél volna önmagad előtt is szegyenbe. És azután történik még valami, amitől áldott lesz az életed, rajtad keresztül megújulhat családod és gyülekezeted élete is. Isten szeretetébe fogad és te megbecsülöd ezt a szeretetet, és ebben a szeretetben járva, belőle élve megtanulod, amit eddig nem tudtál. Megtanulsz jobban imádkozni, mint ahogyan eddig tudtál. Megtanulsz Neki hálát adni minden boldog percedért, Benne rendületlenül bízni minden szorongattatásban. Megtanulsz Neki szolgálni, nemcsak Luther-kabát felvételével, az Ágenda lapozgatásával, hangod megkenésével, arcod áhítatba kényszerítésével, hanem úgy, hogy elfogadod Lelke erejét a harchoz minden bűn ellen, amely beleitta magát a szívedbe-lelkedbe és Néki élsz, Néki szolgálsz minden tetedben, gondolatodban akkor is, amikor leveted a köntöst és senki sincs jelen, aki előtt Isten emberének kell mutatnod magad. Akkor azután megtörténik, hogy a jó Pásztor pásztorol, vezet és legeltet. És egykor boldog halállal halsz meg. És az ítéletben elfogadtatsz. Mert mind az örökkévalóságig érvényes, hogy a jó Pásztor életét adta a juhokért. Mind az örökkévalóságig övéi maradnak, akik a bűnbánat útján találtak oda a nyájhoz.

A jó pásztor, Aki életét adja a juhokért, példának is oda szokták állítani a lelkipásztorok elé! Ha azt tartjuk szem előtt, hogy a lelkipásztornak a nyájért kell halnia, akkor van jogosultsága a jó pásztor példájára való hivatkozásnak. Egyébként azonban nem példáról van szó. Hanem az emberiség sorsának páratlan eldöntéséről, Isten felfoghatatlan kegyelméről, az isteni szeretetnek egyedülálló megbizonyításáról.

Nem példával állunk szemben, hanem evangéliummal! I t t nem utánczásról lehet szó, hanem az evangélium egészen alázatos elfogadásáról. A lelkipásztor részéről is az elfogadásáról. És ha a jó pásztor önfeláldozása elkötelezést jelent is minden lelkipásztor számára, az az elkötelezés annyiban valósulhat csak meg, amennyiben a lelkipásztor abból él, hogy a jó pásztor életét adta a juhokért.

Azért ám függesszük a jó Pásztor képét szobánk falára és örüljünk annak, hogy abban a juhban, amelyet ölében tart, míg felette vijjogva kering a ragadozó madár, önmagunkat is láthatjuk. De azon a képen lássuk mindig ott sötétedni a kereszt árnyékát, amelyre felvitte a pásztor a mi bűnünket. Ne a füves legelőn akadjon meg tehát a szemünk, hanem a Golgota kopár halmán, amikor halljuk az ígét: „Én vagyok a jó pásztor”, és legyen a válaszuk ez: „Ki méltó a halálra, Itt állok én szegény, Irgalmad esdve várva, Add, el ne vesszek én!” Ámen!

7. „Én vagyok a szőlőtő”

(Jn 15,1–8,11)

Kedves Testvéreim!

Egész egzisztenciánk, ideigvaló létünk és örök üdvösségünk azon alapszik, nyugszik, hogy a jó pásztor életét adta értünk és ezzel bűnbocsánatot szerzett nekünk. Azonban ebben nem merül ki megmentő, megváltó műve. Kereszthalála nem ragad ki egyszer s mindenkorra a gonosznak

karjaiból, az elnyert bűnbocsánat nem teremt újjá egy csapásra, hogy azután most már tökéletes engedelmességben, tiszta életben járjunk Isten kezén és soha többé ne szakítsuk el magunkat Tőle. Nem úgy áll a dolog, hogy mintegy varázspálcával újjáteremt, úgyszólván ami rossz volt bennünk, az egyszerre jóvá fordul, ami gyűlölet volt, szeretetté alakul át, ami hamisság és hazugság volt, igazsággá, őszinteséggé, ami irigység volt, bőkezű adakozássá válik, úgyszólván nyugodtan magunkra hagyhat, mert most már úgyszólván minden rendben van. Oh, távolról sincsen minden rendben! Aki igazán Krisztus juha, igazán a bűnbocsánatból él, az tudja ezt legjobban! De éppen ezért állította bele Magát ebbe a világba mint szőlőtő, és plántálja bele Önmagába, mint szőlőtőbe vesszőként az Ő megszenteltjeit, hogy megromlott életükbe átáradjon a szőlőtő életnedve és éltesse őket, éltesse bennük az új, tiszta életet és teremje bennük ennek gyönyörűséges gyümölcsseit.

Így hát nagyon boldogok lehetünk, hogy arra méltat bennünket, hogy szőlővesszői legyünk. És egyben nagyon alázatosan kell vallanunk semmi voltunkat. Még ha valakiben hegyeket mozgató hit volna is és az életszentség nimbusza venné is körül, akkor is csak – szőlővessző. Nem pompázó virágokhoz hasonlítja az Úr az övéit és nem is szikrázó drágakövekhez, hanem csak szőlővesszőkhöz. A szőlővessző pedig, hiszen láttunk már mindnyájan ilyent, – a legjelentéktelenebb, legigénytelenebb valami a világon. Nincsen rajta semmi ékesség. Nincs is magában való élete. Csak a szőlőtőből él. Nincs saját nedve, mint akár a legszerényebb fünek, virágnak. Csak akkor él, ha kering benne a szőlőtő nedve. De éppen az a legnagyobb dicsősége a keresztyén embernek, hogy szőlővessző, az a szerencséje, hogy szőlővessző. Mert a szőlőtő élete élteni. Csak azért és csak addig maradhat meg a kegyelem állapotában, amiért és ameddig a szőlőtő életét szívja, veszi fel magába.

Hogyan történik az igazi szőlőtő életének átáradása szőlővesszőibe? Először is az ige által: „Ti már tiszták vagytok ama beszéd által, amelyet szóltam néktek” – mondja Jézus. Azután válaszol gazdagon kapja az életet az imádságra: „Ha én bennem maradtok és az én beszédeim bennetek maradnak, kérjétek, amit csak akartok, és meg lesz az néktek” – mondja megint az Úr. És az övéi elsősorban és mindenképpen felett Őt akarják, Őt kérik, hogy maradjon náluk, maradjon öbennük. Végül, ha nem is szól róla a felolvasott ige, de már maga a szőlőtő képe is emlékeztet rá, hogy szinte el sem képzelhető mértékig és gazdagságban adja az Ő életét a szent vacsorában a vesszőknek, akiket a keresztségben magába plántált. Lelkipásztorok, a keresztség által a szőlőtőbe beléplántált szőlővesszők, ne csak a híveknek ajánljátok, magatok is teljesedjétek meg az Ő életével az ige, az imádság, a szentség útján! Bizonyára úgy áll a dolog, hogy ebben a táplálkozásban még mindig túlságosan mértéktartók vagytok!

Pedig tőle függ a gyümölcsstermésünk is. Mert nem magunkért élte a szőlőtő, hanem azért, hogy sok gyümölcsöt teremjünk. Amilyen igénytelen valami a szőlővessző, annyira drága műhely érleli a legnemesebb gyümölcsöt. Nem is ő, hanem a szőlőtő, amely méltatja arra, hogy a szőlővesszőkről szedjék a gyümölcsöt. Az igazi szőlőtő gyümölcssei közül a felolvasott szakasz csak az örömet említi meg. A galáciabeliekhez írt levél mint a Lélek gyümölcsseit azonban így sorolja fel: szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelidség, mértékletesség. Mindegyikről himnuszt lehetne zengeni. Belőlük él a világ. Ha egyszer egészen elfogynának benne ezek a gyümölcsök, siralomházzá válnék. Hogy csak az örömet említsük meg még egyszer külön: Ebből magából is gyönyörűséges gyümölcsök nőnek ki; ahol hiányzik, színét veszti az élet. Ezért mondotta Nitsche Zarathusztrájában, hogy az emberek túlságosan keveset örültek. És jól látja jelentőségét Wilde, amikor azt mondja: „Ha boldogok vagyunk, jól is vagyunk.” Micsoda kegyelem és micsoda kiváltság, hogy a szőlővesszőkön keresztül mégis annyi drága gyümölccsel ajándékozza meg a szőlőtő a világot! Papok, Jézus tanítványai, mutassátok meg a világnak, hogy mit jelent szőlővesszőnek lenni és teremni mindazokat a gyümölcsöket, amelyek után ma is milliók sírnak! Mutassátok meg gyülekezeteteknek, mert elsősorban rajtatok keresi azokat. És mert Isten dicsőségének szolgálatára rendeltettek. Nem a gondosan kidolgozott prédikációkkal, nem a példás rendben vezetett lelkési hivatalokkal dicsőítitek meg a mennyei Atya, hanem abban, hogy tanítványai sok gyümölcsöt teremjenek!

És ne bánjátok, hogyha ennek érdekében meg kell ismerkednetek nektek is a metszőkéssel. „Mindazt (a szőlővesszőt), amely gyümölcsöt terem, megtisztítja, hogy több gyümölcsöt teremjen.” A metszőkés fáj, a nyomában kibuggyan a szőlővesszőn is a könny. De az áldása még több gyümölcs. Bodelschwingh úgy lett Bethel megteremtője, hogy néhány nap alatt eltemette őt gyermekét. Kemp úgy „tisztított” a hollandiai missziói társaság megalapítására, hogy egy folyón

csónakon átkelve, szeme láttára fulladt a vízbe felesége és leánya. A metszőkés mibélénk is belebele hasított már. Ki tudja, hányszor kell még használnia a szőlőművesnek. A több gyümölcs érdekében történik. Ezeket kell továbbadnunk, ezeket kell látnia a reánk bízottaknak, nem a metszőkés fájalmát, a napfény izzó perzselését, a zápor félelmét. Ezek nyomán érő gyümölcsöket!

Az Isten kegyelme óvjon bennünket, hogy akár a baj és szenvedés, akár a túlságos gondtalanság hatása alatt terméketlen szőlővesszőkké váljunk. „Minden szőlővesszőt, amely énbennem gyümölcsöt nem terem, lemetsz.” Lemetszett, megszáradt szőlővessző-papok, – lehetséges, hogy ilyenek egyáltalán legyenek azok között, akiknek kiváltságuk, hogy csak az igében lehetnek foglalatosak, a kegyelem eszközeiben és állandóan csak éleszthetik az oltár tűzét? Ha nem egy lelkipásztor lelkéből szakadt már fel a gyötrő kérdés, hogy üdvözülhet-e egyáltalában az Isten hivatalos szolgája, akkor ez bizonyos, hogy érezték szelét a veszedelemnek, hogy lemetszett, megszáradt szőlővessző-papok legyenek. Ezt a veszedelmet hát testvéreim, lássuk leleskelni reánk. Aki nem látja, lassan megéri, nem a tisztító, hanem arra a késre, amely lemetszi a terméketlen vesszőt. De bizonyos, hogy a szőlőművesnek nem a lemetszett és tüzre váró szőlővesszőkben telik öröme, hanem azokban, amelyek sok gyümölcsöt teremnek. Ebben reménykedhetünk és ebben a reménységünkben kérjünk sok erőt, sok életet a Szőlőtőtől. „Kérjétek, amit csak akartok és meglesz az néktek!” Ámen!

8. „Én vagyok az Első és az Utolsó”

(Jel 1,17–18)

Kedves Testvéreim!

Meg lehet érteni, hogy amikor János apostol meglátta az Ember Fiának tündöklő alakját a hét gyertyatartó között, amint szeme izzott, mint a tűzláng, lába hasonlatos volt az izzófényű érchez és kezében szikrázott a hét csillag és szava zúgott, mint a sok vizek folyása, leesett lábai elé és olyan lett, mint a holt. Nekünk is szükségünk volna arra, hogy egyszer, legalább egyszer ilyen Krisztus-jelenésben volna részünk. H o g y futna végig minden tagunkon a remegés! H o g y szánnánk-bánnánk minden könnyelmű, elbizakodott alvásunkat, hogy eszünkbe jutna minden emberi bűnünk, minden papi bűnünk! Hevernénk mi is lábai előtt és szomjúhozók megnyugtató biztatását: „Ne félj!”

Hát igen! Amit eddig napokon át hallottunk, annak alaphangja végeredményben ez volt: Ne félj! És ezért nem is lehetünk sohasem eléggé hálásak! Nem hálálhatjuk meg sohasem, hogy az evangélium a betlehemi mezőkön ezzel a biztatással lépett a világba: „Ne féljétek!”, hogy a feltámadt Megtartó első köszöntése a tanítványokhoz ez volt: „Békesség néktek!”, és hogy közben az akár a testet is megölő gonosz emberek ártó szándékával, a halál rémével szemben Jairus házában, a tengeren hányódó tanítványokhoz újból és újból ez a megnyugtató szó hangzott: „Ne féljétek!”. És tulajdonképpen még a golgotai borzalmaknak is ez az üzenete: „Ti ne féljétek!” De mi ezt a bátorítást talán túlságosan is elfogadtuk, a megnyugtatóra túlságosan is megnyugodtunk, úgyhogy most már alig is van szükségünk reá, hogy bátorítson és megnyugtasson az ige. Mert mi félünk sok mindentől, kelleténél is jobban félünk az emberektől és a jövőben esetleg reánk leleskelő veszedelmektől, de talán legkevésbé félünk attól, Aki a gyertyatartók között jár, Ura és Bírója az egyháznak és minden szolgájának, Akinek szeme tűzláng, lába olyan mint az izzó érc, és szava mint a sok vizek zúgása. Azért most áhitatsorozatunk végén álljunk csak meg néhány pillanatra a szentséges és hatalmas és fenséges és félelmetes Úr előtt.

Ő az Első és az Utolsó és az Élő! Mindmegannyi név, amellyel ősrégi idők óta Istent illették. Övé a földnek a kezdete és vége, Úr minden viharon, amely a kezdet és a vég között keresztülszáguld a világon. Úr minden lázadozás felett, amely uralkodói trónja felé csap a megtévelyodott emberiség felől. Úr a mi életünk kezdetén és végén, kezébe estünk, amikor első pihetésre emelkedett a tudónk és kezébe esünk, amikor utolsót sóhajtunk majd. Őtöle függ, hogy üdvözítésre nyújtja-e felénk kezét földi éltünkben és üdvösséget ad-e az örökkévalóságban. Hogy halott volt, ebből élet származhatik reánk. Hogy él és Nála vannak a pokolnak és halálnak kulcsai, egyszer s mindenkorra kiszolgáltatt bennünket Őneki. A halottak birodalmát megnyithatja, hogy életre menjenek belőle, akiknek Ő ad oda bemenetelt, de be is zárhatja, hogy örökre kárhozatban

maradjanak, akiket Ő kárhoztat. Milyen semmik vagyunk mi Előtte, aki az Első és az Utolsó és az Élő és Istentől, az Atyától Úrnak, Bírónak rendeltetett mindenek felett, amik vannak és milyen esztelen dolog minden mi elbizakodottságunk és gögünk, hiúságunk és dicsekvésünk!

Nekünk kimondhatatlan nagy k i v á l t s á g u n k, hogy ilyen Úrnak a szolgálai lehetünk, Hozzá hívogathatunk, Róla tanúskodhatunk, Vele vigasztalhatunk, az Ő nevében és Tőle felhatalmaztatva oldozhatunk és köthetünk. Egy azonban nem kiváltságunk: az üdvösség nem az! És ha Pál apostol remegett a gondolattól: „Míg másoknak prédikálok, magam valami módon méltatlanná ne legyek” (IKor 9, 27), micsoda jogon merné bárki közlünk lerázni magáról ezt az aggodalmat! És ha a filippibelieket szent komolysággal intette: „Félelemmel és rettegéssel vigyétek véghez a ti idvességéteket” (2, 12b), kicsoda elégedhetnék meg azzal, hogy csak a gyülekezetnek kösse lelkére ezt az intelmet! Nem, testvéreim, a haszontalan szolgálkhoz nem illik más, minthogy alázatosan várják Uruk kegyét és hogy ezt tegyék, nem szabad megfélelkezniök arról, hogy kiszolgáltattott szolgálk és nem feledkezhetnek meg erről, ha állandóan szemük előtt van Uruk fölényes és szuverén hatalma. Ezért álljunk meg most és álljunk meg minél többször a megdicsőült ÚR előtt, Akinek kezében a csillagok, mindeneknek, a lekipásztoroknak is sorsa! Amikor János apostol holtta vált félelmében, a k k o r tette reá kezét az Úr és a k k o r szolt hozzá megnyugtató szóval: „Ne félj!” És bizonyára akkor becsülte meg az apostol igazán ujjongó szívvel a kegyelmet, hogy az az Úr, aki eltiporhatta volna, megajándékozta bizalmával és kegyelmével. Az evangéliumot akkor lehet csak igazán evangéliumként értékelni, érette térden állva hálát adni, ha valaki előbb megízlelte az elvettetéstől, a haragtól, a kárhoztattól való félelem minden borzalmát. Eddig sok mindenért imádkoztunk, talán önzetlenül is néha a sok önző imádság mellett. Egyért aligha imádkoztunk még, vagy legalábbis nem imádkoztunk érte eleget. És ez a félelem, igenis a félelem. Hangozzék ám botor dolognak, mégis üdvösséges lesz, ha imádkozunk az elvettetéstől való félelemért. Járja csak át lelkünket a kárhoztattól való félelem, hogy ujjongunk majd akkor, hogy a mi Urunk minket elveszett és elkárhoztott embereket megváltott!

Azért az ilyen m e g f é l e m l í t é s is csak kegyelem, tiszta k e g y e l e m. Amikor a megdicsőült Úr, Aki az Első és az Utolsó és az Élő, megmutatja szentségét és méltóságát, akkor ez kegyelem. A célja, hogy legyünk igazán hű szolgálai Neki, akiben megjelentette Magát a Vagyok, Aki méltó, hogy vegyen tisztességet és dicsőséget - mitőlünk is! Ámen!

Nagypénteki prédikáció

Csorna, 1949. április 15.

(Lk 23, 32–43)

Keresztyén Gyülekezet!

Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

1.) Nagyon vigyázzatok ma arra, hogyan fogadjátok az örökkévaló Isten üzenetét! Ez a nap nem azért adatott nekünk, hogy külsőleg gyásznapot üljünk, vagy hogy bizonyos megilletődöttséggel gondoljatok arra, aki ezen a napon a Golgotán gyötrődött és meghalt. Hanem azért, hogy meghalljuk és elfogadjuk a bűnösök megváltásának evangéliumát. Úgy vigyázzatok azért, hogy ami a Golgotán, tiéretetek történt és a szerint, mennyire üt szíven annak híre, vagytok megmentett, vagy elveszett emberek. A golgotai szörnyűség nem színjáték, amelyet érdekeltség nélkül lehetne szemlélni. Az ige azért tárja elénk, hogy amit az a felirat a kereszten mondott, azt mélyen megszegyenülve és mégis nagyon boldogan valljuk mi is: Ez a zsidóknak ama királya, az én Királyom! Az a gonoszok halálára kárhoztattott Szenvedő, a középső kereszten! Jobb felől is, bal felől is egy-egy gonosztevő vívja haláltusáját. Beteljesedett a próféta látása: „A bűnösök közé számláltattott” (Ézs 53, 12). Ruháit elosztják, arra a kevésre, amije volt, nincs többé szüksége. A nép búcsúzkodik. A főemberek és a vitézek csúfolják. És szidalmazza az egyik gonosztevő is. Mindegyik gúnyjának, szidalmának egy az alaphangja: Ha Ő a Krisztus, a Szabadító, a Király, tartsa meg, szabadítsa meg magát! Hiszen egyebeket megtartott! Valóban sokakat megtartott, megmentett. Az ezerféle testi nyomorúságból, amely itt a földön tömegével szedi áldozatait, mindenkit kimentett, aki csak hozzá fordult. Elég volt ruhája szegélyét érinteni. Elég volt a távolba küldeni szabadító nevét. Még a halált is elhívta áldozataitól. Mindezt a főemberek is elismerik. Hát szabadítsa most meg önmagát, szálljon le a keresztről! – Megtehette volna. Aki a tengernek

parancsolt és a vihart lecsendesítette, aki a kenyeret megsokasította és az oszlásnak indult Lázárba is visszahívta a lelket, az mint a pelyvát söpörhette volna el ellenségeit és porrá zúzhatta volna keresztjét. Nem tette meg. És hogy nem tette meg, ebben csödjét látták. És megbotránkoztak rajta azok, akik a Krisztustól azt várták, hogy diadalmas királyként alapítson ragyogó birodalmat és isteni hatalmával emelkedjék mindenek fölé, amik a földön vannak. A tehetetlenül a kereszten vergődő Krisztust szerintük csak gúny illetheti. Így gondolja ma is a világ. Ilyen Megváltó nem kell neki. Ha akkor leszállt volna a keresztről és azóta is elűzne minden nyomorúságot, megszüntetne minden szükségét, oh, akkor ujjongva hódolnának Előtte. De így nem kell. Legfeljebb nagy bajban fogcsikorgatva teszik próbára ahhoz a gonosztevőhöz hasonlóan: Ha te vagy a Krisztus, szabadíts meg minket is! Vajon nem szóltál Te is így Hozzá, Testvérem, utolsó menedéket keresve Nála? Ha pedig nem bizonyult ilyen menedéknek, nem kellett, ugye hogy nem kellett neked sem?

2.) De miért nem szabadította meg magát? Azért, mert neki bűnhődnie kellett. Nem magáért. Ő volt az egyetlen tiszta és szent, akit ez a fertőbe került föld hordozott. De beteljesedett Rajta a próféta ige: „Az Úr mindnyájunk vétékét öreá veté” (Ézs 53, 6). Rajta volt az egész világ bűne. Minden hazugság, minden alávalóság, minden szenny. Neked is minden bűnöd, minden titkos, gonosz gondolatod, minden nyilvánvaló vétkeid. Nekem is minden rejtett és minden tudott bűnöm. Mind magára vette, hogy elmondhassa: „Atyám, bocsáss meg nekik.” Értette a népét, amely elhagyta, a főembereket, akik halálra kárhoztatták, a vitézeket, akik megkínózták és értett téged és engem. És áldozata nélkül valamennyien Isten haragja alatt álló, elveszett emberek volnánk. Mert már a választott nép is tudta, hogy Isten teljes szolgálatát megtagadni, parancsolatai ellen vétetni olyan bűn, amelyet csak vérral lehet lemosni. Ezért hullott a bakok és tulkok vére újból és újból az áldozati oltáron, hogy annak árán a bűnös ember odajárulhasson Isten színe elé. De a lelkiismeretről a terhet lemosni nem tudta. A lelkeket tisztára mosni nem tudta. Isten bocsánatát megszerezni nem tudta. Ehhez szent vér kellett, az Egyszülött Fiú vére, aki szeretetből vállalta az emberséget, és kész volt, a bűnösökért, mindenkiért magára vállalni az Isten haragját. Igen, leszállhatott volna a keresztről. De akkor nekünk nem lehetne egy nyugodt pillanatunk, hanem minden percben csak azt várhatnók, hogy ránk zúduljon az Isten haragja. Azért, mert számtalan bűnünkkel eljátszottuk szeretetét. És meg van írva: „Vérontás nélkül nincsen bocsánat” (Zsid 9, 22).

3.) Most pedig, hogy a Szent és Ártatlan meghalt a kereszten, mi a teendők? Az, hogy azzal a gonosztevővel együtt, aki megdorgálta társát, őszinte szívvel valljuk: „Mi méltán vagyunk ítélet alatt.” Azt, hogy amikor megnehezedik az életünk, akkor ne zúgolódjunk az igazságtalan Isten ellen, hanem beismerjük: „Mi méltán vagyunk ítélet alatt.” Az, hogy amikor betegség látogat meg, szegénység szorongat, más baj és szenvedés hasít a szívünkbe, akkor ne keseregjünk, hanem belássuk: „Mi méltán vagyunk ítélet alatt.” És ha a halálra gondolunk, megborzadjunk az ítélettől, amely elkerülhetetlenül reánk vár, mert mi méltán vagyunk ítélet alatt. És íme annak a láttára, hogy az Ártatlan a világ bűne, a mi bűnünk alatt roskadozott, az a teendők, hogy bűnbánatot tartsunk. Tedd meg hát, Testvérem, tarts bűnbánatot! Nézz végig életeden, ne takargass önmagad előtt semmit se, és tarts bűnbánatot! Gondolj vissza gyermekkorodra, ameddig csak emlékezedet bírja, és tarts bűnbánatot. Gondold végig ifjúkorodat, ifjúságod bűneit, és tarts bűnbánatot! Tekints vissza meglelt korod évein, családi életeden, azon, hogyan boldogultál, mit tettél, hogy boldogulj, és tarts bűnbánatot! Gondolj arra, hogy tegnap és tegnapelőtt, még ma reggel is milyen üres és közönyös volt minden Istenre gondolásod, és tarts bűnbánatot! Tarts bűnbánatot, hogy számtalanszor vétettél az első és legfőbb parancsolat ellen: „Szeresd az Urat a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes erődből!” – ezért számtalanszor szegted meg Isten többi parancsolatát is. És gondold meg, hogy ezzel a szörnyű teherrel a lelken hogyan akarsz eléje menni haláloed órájának, hogyan akarsz megállni az ítéletben, amikor számon kérnek tőlünk mindent de mindent, és tarts bűnbánatot! És azután nézz fel a keresztre, a Megfeszítettre! És így halld a nagypéntek üzenetét: „Az Úr mindnyájunk vétékét Öreá vetette.” És hajts térdet Előtte, hogy a te vétkeidet is Őrá vetette és szívd magadba biztatását, amelyet a bűnbánó gonosztevőhöz intézett: „Bizony mondom néked: ma velem leszel a paradicsomban!”

4.) A gonosztevő számára ez azt jelentette, ha vége lesz halálküzdelmének, boldog megenyhülés vár rá. Nem kell már rettegnie Istentől, mert Isten keblére öleli. Ami elválasztotta Tőle, a bűnei, nincs többé. eltörölte a kapott bűnbocsánat. Ez a paradicsom, az Istennel való boldog, gyermeki együttlét. Valamikor az öskezdetben Isten kertjében így volt együtt Ővele az

ember, amíg nem volt bűne és nem ismerte a halált. Azután lángpallosával angyal zárta el előle a paradicsom kapuját. A golgotai áldozat most ismét s újra nyitotta. Nyitva van a halál órájában. De nyitva van a földi életben is. Feltárul ma mindenki előtt, aki bűnbánó hittel hajol meg a Keresztrefeszített előtt. Ellenségei vádolják, hogy nem valósított meg földi paradicsomot. Pedig igenis lehozta újból a földre a paradicsomot. Ott van, ahol emberek drága lelki békeességben Istennel élnek, Istennel járnak, mert elfogadták bűneik bocsánatát. Kínálkozik most neked is a boldog lehetőség: "Ma velem leszel a paradicsomban." Ha hívő szívvel belépsz kapuján, eltűnik a múltnak minden árnyéka és mocsoktalanul állsz az Isten színe előtt, mintha sohasem sértetted volna meg szentségét, sohasem sirtak volna miattad emberek, sohasem estél volna önmagad előtt is szegyenbe. Azután áldott lesz az életed, megújul és rajtad keresztül megújulhat családod, sőt gyülekezeted élete is. Isten szeretetébe fogad és te megbecsülöd ezt a szeretetet, élsz belőle és megtanulod amit eddig nem tudtál. Megtanulsz jobban imádkozni, mint ahogy eddig tudtál. Megtanulsz Neki hálát is adni minden boldog percedért, Benne rendületlenül bízni minden szorongattatásban. Megtanulsz Neki szolgálni minden gondolatoddal, akkor is, amikor senki sem lát. És egykor boldogan halsz meg. És elfogadtatsz az ítéletben és által mégy a paradicsomba.

Testvérem, Pilátus három nyelven, az akkori világ legfontosabb nyelvén íratta a keresztre: „Ez a zsidóknak ama királya.” Akaratlanul is teljesítette az Isten akaratát, hogy tudja meg az egész világ, hogy az a kereszt, királyi trónussá válik Annak számára, aki áldozatával mindenek felett akar uralkodni. Királyi igénye most elhangzott ebben a templomban is. És ezerszer áldott itt ebben a templomban mindenki, aki előtt azért, mert mélységes alázattal borul le a Király előtt, ma feltárul a paradicsom kapuja. Ámen!

Kényszernyugdíj!

„Hová mehetnék?”

Levelek Kisfaludra Sümeghy Józsefhez

Kedves Jóska!

Szeretnék visszatérni a múlt héten folytatott beszélgetésünkre. Azóta forgattam magamban a dolgot, feleségemmel is megbeszéltük és ennek alapján arra az elhatározásra jutottam, hogy komoly lehetőségnek veszem Kisfaludra a helyedbe való jutásomat. Egyelőre továbbra is azt kérem, hogy másnak még ne szólj. Természetesen rajta leszek, hogy ha valóban úgy bontakozik ki a dolog (különösen a lakás-lehetőségekre gondolok), hogy lehet belőle valami, Ajkay ne utolsó tudja meg a dolgot! Egyelőre azonban már a lakás-ügy kényességére való tekintettel is jobbnak látom, ha még nem szólok neki.

Hozzad tehát az a kérésem, hogy amennyiben valaki érdeklődne helyed után, számolj velem, hogy én elsőnek már bejelentettem igényemet.

A másik, mindennél fontosabb, persze a lakás ügye. Részletesen elmondom, mire volna szükségem. Sajnos sok a bútorom, mivel eddig mindig nagy lakásom volt. Az is bonyolítja a dolgot, hogy reám szorul leányom és unokám. Legkevesebb háromszobás lakásra volna tehát szükségem. Lehetne azonban úgy is megoldani a dolgot, hogy két helyen lagnánk. Feleségemmel együtt ebben az esetben ha nem volna három szobás lakás egy két szoba konyhás lakásban húzódnánk meg, leányom pedig külön, de nem túlságosan messze, másik két szobában lakna. Konyhára nem volna szüksége, mert nálunk étkezne kisfiával. Ha neki nem lehetne ilyen két szobát találni, elég volna egy szoba és egy nagyobb kamra, ahova a bútor egy részét lehetne beállítani. Különös igényeink nem volnának, csak annyi, hogy a lakás, ill. lakások szárazak legyenek!

Nagyon kérlek azért, tájékozódjál egy kissé! Ne haragudjál, hogy megterhellek ezzel.

Természetesen számolok velem, hogy a gyülekezet, nőtlen emberre lévén berendezve, nem ad nőnek lakást. Ebben az esetben hajlandó volnék a különbözetet megfizetni. Az meg éppen magától értetődő, hogy amennyiben leányom külön lakna, annak a lakásnak a bére engem terhelne. A lakbérviszonyok felől azért alkalomadtán, kérnélek, szintén tájékoztass.

Azt is kérném, hogy majd a kongrua-összeg nagyságát is közöld velem, nem emlékszem reá pontosan. Most kaptam meg a nyugdíjaztatásomra vonatkozó rendeletet, amely a nyugdíjat is feltünteti: ez 461 Ft plusz 18 Ft családi pótlék. Ebből magából természetesen negyedmagammal

megélni nem tudok. Volna ugyan a láthatáron más lehetőség is, de nekem a Te gyülekezeted igen tetszik és így e felé a megoldás felé hajlanék.

Még egyszer kérlek, ne haragudjál kérésem miatt és amennyire teljesítheted, tedd meg ezt, kérlek. Mihelyt tájékoztatásod alapján valami pozitívumra támaszkodhatom, összeköttetésbe lépek Ajkayval.

Meleg szeretettel köszönt őszinte híved
Sopron, 1949. május hó 2-án

Ószkár bátyád

Kedves Jóska!

Nagyon hálásan köszönöm 24-i leveledet, főképpen pedig sok fáradozásodat.

Közben a helyzet annyiban változott, hogy az egyetemes felügyelő látogatása után egyelőre kötelességemnek látszik az Otthonban való megmaradásom. Nem tartom ugyan ezt véglegesnek, de nekünk mindig a pillanatnyi adottságot kell elfogadnunk és nem szabad mérföldekre előre tekintenünk.

Ajkay felügyelő úrnak azért 24-én megírtam, hogy Kisfaludra menetelemnek ügye tárgytalan. Úgy látszik, minden körülmények között is ez lett volna a helyzet, a lakáskérdés megoldhatatlannak tűnt volna, így ebből is Isten tiltó akaratát vagyok kénytelen látni. Egy másik nehézség lett volna a költözködés, amelynek költségeit természetesen magamnak kellett volna vállalnom. Magas voltuk miatt azonban aligha lettem volna erre képes.

A soproni helyzet egészen tisztázatlan. Ziermann nyugalomba vonul ugyan, de az év végéig nyugdíja kiegészítését kéri a gyülekezettől. Nem tartom kétségesnek, hogy ezt a kérését teljesítik. De ez azt is jelenti, hogy januárig szó sem lehet állásának betöltéséről. Három lelkész fizetésére különben is képtelennek tartom az elszegényedett gyülekezetet. Abba meg éppenséggel nem mennék bele, hogy pusztán személyemre való tekintettel vállaljon a gyülekezet erejét felülmúló anyagi áldozatot. De mint mondtam, pillanatnyilag megoldottnak látszik helyzetem. Hangsúlyozom újból, én csak pillanatnyi megoldásnak tudom ezt érezni. Nem aggodalmaskodom azonban, mert Isten majd csak ad valamilyen munkakört, - ha ugyan tud és akar használni.

Még egyszer nagyon köszönöm segítő készségedet. Ne haragudjál, hogy gondot okoztam Neked!

Meleg szeretettel köszönt
Sopron, 1949. május hó 27-én

őszinte híved
Ószkár bátyád.

Dr. báró Podmaniczky Pál ravatalánál

1949. okt. 5.
(Jn 10, 14–15, 28)

Gyászoló Gyülekezet!
Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Dr. Podmanický Pál ravatalánál nagyon tele van a szívünk a vesztesek könnyes fájdalomával és a megajándékozottak hálájával. És szeretnénk szabad folyást engedni sok szívből jövő igaz meleg szónak, hogy elmondjuk, mi volt ő szeretteinek, szolgatársainak, kedves teológus-fiainak, a soproni gyülekezetnek, egész magyarországi egyházunknak. Mégis szívünkbe zárjuk, amit el szeretnénk mondani. Hallgatnunk kellene az emberről, akit siratunk, akkor is, ha nem ismernők utolsó akaratát, hogy ravatalánál ne hangozzék róla semmiféle dicsérő szó, csak az egy evangélium! Mert amikor hívő ember, hívő gyülekezet, a jó pásztor egyháza vesz búcsút a hívő embertől, a jó pásztor juhától, akkor a letűnt élet mögött alázatos hálaadással látja felmagasodni a Megváltó imádott alakját, a juhait ismerő, nevelő, oltalmazó és legeltető jó Pásztort; a halál kegyetlen rémétől megriadva pedig bizó hittel menekül Őhöz, aki életét adta a juhokért, hogy nekik életet szerezzen és a halál se ragadhassa ki őket az Ő kezéből. Azért Pali bácsinkról is csak annyit mondunk el, hogy

úgy járt-kelt csendesen övéi és valamennyiünk között, úgy munkálkodott, úgy szólt a katedrán és a szószékén, mint aki juha a jó Pásztornak, akit ismert és szíve mélyéből szeretett. Ennyit szabad itt és kell is elmondanunk róla, boldog hálaadással, a jó Pásztor iránt, aki mindig embereken mutatja meg az Ő megváltó kegyelmét, azt, hogy milyen békességet kap ajándékba, aki az Ő vérén szerzett bűnbocsánatból és az Isten szeretetének az ölében él, és hogy milyen áldássá teszi az emberek számára azokat, akiken megmutatja életújító és életformáló hatalmát. Ne legyen azért ez a mi búcsúzásunk sem más, mint hívogatás a jó Pásztorhoz, aki testvérünknek is jó Pásztora volt. A megpróbáltakat és megfáradtakat most is biztassa az Ő igéje, hogy Ő ismeri juhait, tudja fájalmukat, ismeri terhüket, esendő erejüket, és szereti őket. Vezetésére azért bízzák magukat. A méltatlanságuk tudata alatt görnyedőket bátorítsa, hogy életét adta a juhokért. Mindenki bűnéért Ő fizetett. Mindenki számára szélesre tárta a kegyelem ajtaját. Az Isten atyai kegyelmében meg-megnyugodni, tőle meg-megerősödni és meg-megtisztulni ki nem akarna! A jó Pásztor hívogatásának ellenállni azért ki akarna! És egykor boldog halállal meghalni ki nem akarna! Aki az Ő juha, azt senki ki nem ragadhatja kezéből, az utolsó nagy és legborzalmasabb ellenség, a halál sem. Legyen áldott a Pásztor ezért a biztatásért ennél a ravatálnál is! Utolsó óráiban az az egy kívánság élt testvérünkben, hogy Jézussal menjen át a sötét kapun. Milyen jó, hogy abban a reménységben ragadhatjuk meg az egyetlen igaz vigaszt fájalmunkban, hogy ez a kívánsága teljesült. Mert a jó Pásztor, a feltámadt Krisztus legyőzte a halált és akit Magáévá tett, azt még a halál sem ragadhatja ki az Ő kezéből, hanem örök életet ad nekik.

Tudom, hogy ez a reménység élteti most övéit, akiknek legjobban fáj a szívük. Az Isten kegyelme őrizze meg ezt a reménységüket sértetlenül. És éreztesse meg velük a jó Pásztor az Ő közelségét, az a jó Pásztor, aki ismeri övéit, ismeri gondjaikat és bölcsen és jóságosan vezeti őket.

Legyen Néki dicséret és tisztesség és magasztalás és hálaadás, hogy koporsók mellett is vigasztalódhatunk életének értünk történt odaáldozásával és a halálon át is örökéletre vezető pásztori szeretetével! Ámen!

„Isten akaratával állok szemben”

Levél Csengődre

Kedves Laci!

Igen jólesett köszöntésem soproni lelkészként történt meghívásom alkalmából, hálásan köszönöm azt.

Nem volt könnyű elhatározásra jutnom, hiszen itteni munkámban is nem egyszer éreztem az Úr segítségét, és velem való kegyelmes együttműködését. A soproni gyülekezet kitartó hívása azonban, amelyet egy ideig éppen olyan kitartóan utasítottam vissza, végül is arról győzött meg, hogy *Isten akaratával állok szemben*. Ennek azután engedelmeskedtem, amint mindig is igyekeztem ezt megtenni. Most csak az a reménységem, hogy nem tévedtem legyen, mert az Ő áldása nélkül nem foghatnék neki az új munkának és semmire sem mennék benne, – ezt jól tudom!

Beiktatásom majd csak január elején lesz, mert december végéig még Ziermannal szemben van a gyülekezetnek anyagi kötelezettsége.

Remélem jól vagytok, Laci, és gyülekezetekben is áldással tudsz dolgozni. Az Úr legyen Veletek! Külön is majd a nagy esemény alkalmával!

Feleségem üdvözleteit jelentve, meleg szeretettel köszönt

Sopron, 1949. október hó 15-én őszinte híved

Oszkár bátyád.

Második soproni lelkészi beiktatásakor elmondott igehirdetés

1950. január 1-jén

(Mt 22,2-3)

Keresztyén Gyülekezet!

Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

A beiktatott lelkésztől beköszöntő igehirdetést vár a gyülekezet, amelyből nem hiányozhatnak az alkalom személyes vonatkozásai sem. Ettől a megszokott rendtől nem lehet eltérnem nekem sem. De Isten kegyelme óvjon meg minket, a gyülekezetet is, engem is, attól, hogy amit a magam szolgálatáról mondanom kell, eléje kerüljön az evangéliumnak. Mert azt szeretném hirdetni ma is. Mert erre van szüksége a gyülekezetnek. És különösen fogékonyak kell lennie iránta újév napján. És újévkor sajátos értelme van az ígének: „Hasonlatos a mennyek országa a királyhoz, aki az Ő fiának mennyegzőt szerez.”

1.) Amikor egy újesztendő küszöbén különösen ránehezedik az ember lelkére a tudat, hogy ezen a földön minden mulandó és mindenkit feltartóztathatatlanul sodor az idő árja utolsó órája felé, akkor csak egyetlenegy szilárd pont van, amelyhez nem ér fel változás, vagy változásnak csak árnyéka is, és ez az Isten, az Ő országa, az Ő uralkodása. És változatlanul szólal meg újévkor az Ő királyi ígénye. Bárhogyan alakul a jövő, Isten, az Úr, alakítja azt. Bármilyen döntések elé kerülünk, Vele találjuk magunkat szemben. És kikerülhetetlenül Ő akar lenni az Úr. Úr akar lenni a gyülekezetben, amelynek életén vissza kell tükröződnie az Ő dicsőségének. Úr akar lenni minden családnak, minden egyes embernek életén, amelyről azt akarja, hogy az Ő szolgálata nyomja rá bélyegét. Sok mindent nem tudhatsz a jövőről, egyet bizonyossággal tudhatsz: minden lélegzet vételeddel minden pillanatban függsz majd Istentől és minden cselekvésedben engedelmisséggel tartozol Őnek. Van ebben valami megnyugtató is, de talán több benne a félelmetes. Isten királyi országlásának a ténye még nem evangélium. Hogy mégis örömhír a róla szóló üzenet, azt érzékelteti Jézus azzal, hogy az Isten országának királya az Ő fiának mennyegzőt szerzett, hiszen a mennyegzőt az öröm hangulata jellemzi. Nos hát: az Isten országában, uralma alatt élni: öröm. Öröm akkor, ha valaki nem azzal a félelemmel érzi ránehezedni az engedelmisség nyűgét, hogy minden hibáért és mulasztásért lesújt rá szigorú büntetése, hanem bizonyos lehet az Ő atyai szeretetéről. Mi erről lehetünk bizonyosak. Isten országa a mi számunkra azért mennyegző. A mennyei Atyának és gyermekeinek az egymásra találás örömeiben való együtt járása. A bűnösök örömteljes élete, akiről a kapott bűnbocsánat levesz minden lelki terhet. És itt érthető az, hogy az Ő fiának szerez a király mennyegzőt. Isten országa, a mennyegző öröme, a bűnösök megkegyelmezése, Isten atyai szeretete, mindez a Fiú áldozatának gyümölcse. Ezt mi keresztyének jól tudjuk. Újév napján most mégis elevenedjék meg számunkra is. Újévi üzenetként vessük mélyen szívünkbe. Mert az, hogy minden külső sorsunktól függetlenül is erős lélekkel, csendes békességgel a szívünkben hordozzuk-e tovább az élet terheit, azon fordul meg, hogy ma és ezután is mindenkor az lesz e a reménységünk, hogy mennyegzői vendégei lehetünk az Isten országának. Újév napján tehát halljuk meg az evangéliumot: Isten minden elkövetkezendő napon öröme vár bennünket. Minden napunkat azzal kezdhetjük: Isten szeretete virrasztani fog felettünk. Minden keresztyűnket azzal a tudattal hordozhatjuk: a mennyei Atya rakta azt gyermekei vállára. Minden bűnük szégyene és fájdalma elől a bizonyossághoz menekülhetünk, hogy Fiáért megbocsáttatik a mi vétünk. És ha úgy végezte felőlünk a bölcs és jóságos Isten, hogy ebben az évben körülvegyenek a halál árnyékai, rajtuk keresztül felénk sugározhat a mennyei mennyegző fényessége. Legyen áldott az Isten, az újévi biztatásért, hogy az Ő Fiának mennyegzőt szerzett számunkra!

2.) És legyen áldott érte, hogy ezt az evangéliumot szakadatlanul hirdetteti nekünk. Az Ő országának mennyegzőjére újból és újból hívogat mindenkit. Nagy kegyelem az, hogy nem várja be, míg valaki véletlenül tudomást szerez róla, hanem elküldi szolgáit, hogy hívogassák a hivatalosakat. Elkezdte a hívogatást mindjárt akkor, amikor az emberiség története kezdetén szörnyű vakmerőséggel felmondotta Neki az engedelmisséget. Hívogatott a próféták által, mikor

még csak eljövendő volt a Fiú és még csak készült országának mennyegzője. Azután, amikor betelt az idő és a kereszten megpecsételődött az újszövetség és megnyiták a mennyek országának kapui, elindította a szolgák seregét a hívogatás munkájára. És az apostolok óta szakadatlanul tart a szolgák munkába állítása. Végelláthatatlan a küldöttek sora. Ha egyikük kidől, más lép a helyére. Hogy el ne némuljon a hívogatás. Ebbe a sorba újból belépni adatott meg nekem a mai napon. Ebben a gyülekezetben, amelyben hívogató szolga voltam már egyszer 14 éven keresztül. Mélyen megaláz ez az újabb munkába állítás a régi helyen. Azzal biztat, hogy a gyülekezet is elnézte fogyatkozásaimat, de Isten is megbocsátotta első szolgálatom bűneit és mulasztásait. A megbocsátás pedig a megtorlásnál is jobban aláz meg. És jobban kötelez. A köteleztetést mélyen átérzem. Azért szent elhatározásom, hogy nem akarok más lenni, csak hívogató. *A Király szolgákat küldött a mennyegző hivatalosaihoz. Ezek a szolgák rabszolgák voltak! A rabszolgák pedig maguk nem számítottak, csak az üzenet, amelyet tovább kellett adniok. Nem lehetett más akaratuk, mint híven tolmácsolni: az üzenetet. Isten kegyelme őrizzen meg engem attól, hogy akár emberi hiúság, akár emberek kegyeinek keresése, akár emberi gyávaság valaha is elfeledtesse velem, hogy Isten rabszolgákat küld, hogy hívogassana szolgákat, akik az Ő rabjai, nem pedig emberekéi, vagy a magukéi. És Isten kegyelme adjon nekem bölcsességet, hogy mindig híven és tisztán tolmácsoljam az Ő üzenetét, a szószéken, az oltár előtt, a házakban, koporsók mellett és vergődő lelkek előtt a csendes, magányos szemtől-szemben, akik keresik az utat a mennyegző öröméhez.* Ehhez sok imádságra lesz szükség. A magam el nem csüggedő imádkozására is. De a gyülekezet imádságaira is. Ezeket kérem ma és a jövőben is minden napon, minden szolgálatom előtt. Mászt nem kérek tőletek. Ha Isten azontúl megajándékozna szeretetetekkel is, akkor elvinném a legnagyobb kincset, amit ember itt a földön elnyerhet.

3.) De felelősségem tudatában csak arra kérhetlek, hogy adjátok Őneki szíveteket. Mert nagy a hívogató szolga felelőssége! De nagy a meghívottak felelőssége is! A példázatbeli meghívottakról elhangzik a szörnyű megállapítás: „nem akarnak vala eljönni.” Ez közvetlenül a zsidó népre vonatkozott, amely végzetes vakságában elvetette a Fiút és megvetette a mennyegző örömét. De minden időben vannak a meghívottak között, akikről áll a lesújtó megállapítás: nem akarnak eljönni. A földi megkötöttségek, földi örömök és érdekek, amelyekkel a példázat fel nem olvasott részében a meghívottak kimenteni igyekeznek magukat, minden időben halálos törnek bizonyulnak számos meghívott számára. Vigyázzunk, Testvér, hogy bennünket ne ítéljen meg: nem akartak eljönni! A külső ragaszkodás egyházhoz, templomhoz ne ámítson el bennünket. A meghívásnak Isten országába akkor engedsz, ha Isten neked több mint mindenki, és minden más ezen a világon. A mennyegző öröme akkor hódít meg a maga számára, ha mellette elhalványulnak a pusztán földi örömök. A király akkor ölel keblére, ha neked többet ér a bűnbocsánat, mint bűneid és azért ezeket odaáldozod érte. Az új esztendő kegyelmi idő valamennyiünk számára, hogy benne elfogadjuk valamennyien a meghívást az Isten országába. Tudom, hogy a meghívás sorsa függ a hívogatástól is. Meg van írva: „Ha a trombita bizonytalan zengést térszen, kicsoda készül a harcra?” (1Kor 14, 8) És a többi hívogató szolgálával együtt számot kell majd adnom egyszer nekem is arról, hogy a rámbízottak közül a távolmaradtak távolmaradásáért nem engem terhel-e a felelősség? Ennek a súlya nagyon-nagyon ránehezedik lelkemre. De a felelősséget értetek csak magamra nem vehetem. Ha valaki nem akar jönni a mennyek országába, azért neki is felelnie kell. És minél inkább adatik meg nekem felülről, hogy híven és tisztán tolmácsoljam a Király üzenetét, annál nagyobb lesz a felelőssége azoknak, akik nem akarnak eljönni! De a felelősségünk ellenére mégis örülünk ma meghívottak és hívogató szolga együtt nagyon, hogy újjévkor, a jövő bizonytalanságával szemben bizonyos az, hogy a Király mennyegzőt készített a Fiának a mi számunkra. Ez az öröm hordozzon bennünket jóban rosszban, ebben az örömben forrjon össze a gyülekezet és lelkésze. Ámen!

A lelkészt köszöntők és a válasz

„Esperes lelkész imája után *Dr. Lipner Pál* felügyelő szeretettel köszönti a jelenlévőket és az ülést megnyitja. Bejelenti, hogy Budaker Oszkár lelkész megválasztása ellen felszólamlás nem történt, megválasztását a dunántúli evang. egyházkerület püspöke megerősítette, így nevezett a soproni evangélikus egyházközség törvényesen megválasztott lelkésze.

Bejelenti továbbá a felügyelő, hogy a mai közgyűlést közvetlenül megelőző magyar istentisztelet keretében iktatta be Hanzmann Károly esperes Budaker Oszkár lelkészt az előírt újévi szentige: János Jelenései 2,1–5 alapján hivatalába. Az új lelkészt az esperes áldása után 6 lelkésztársa áldotta meg.

Ezután Budaker Oszkár lelkési beköszöntő beszédét Mt 22,2-3 alapján tartotta meg. Felügyelő.....következő beszéddel üdvözli Budaker Oszkár lelkészt:

Nagytiszteletű Lelkész Uram!

A soproni egyházközség és minden intézménye nevében köszöntöm Lelkész Urat beiktatása alkalmából. Engedje meg, hogy visszatekintsek arra a meleg augusztusi délelőttre, amikor a képviselőtestület túlnyomó többsége a 3. lelkési állás betöltése mellett szavazott. Kintről napsugár aranyozta be üléstermünk ablakait, de belül a képviselőtestületben viharfelhők tornyosultak, pártharcok fenyegettek. A viharfelhők egy csapásra szétfoszlottak, a pártharcok elültek rövidesen egy név hallatán, ez a név Budaker Oszkár neve volt. Lelkész uram, kérésünkre, hogy elfogadná-e a felajánlott lelkési állást, egy napi gondolkodási időt kért, hogy Istent meghallgassa. Nem volt kétséges előttünk a válasz: „Aki mindvégig megáll, az megtartatik!”

Ezt a választ megelőzte tépelődése. Tudjuk jól, hogy a nevelő, a tudós elvont, komoly, nehéz munkáját fel kell cserélnie a mindennap küzdelmes, számot vető és számot tevő munkájával.

Maga elé idézte a jó lelkipásztor minden gondját, felelősségét, kötelességét, amelyek a változott viszonyok között még súlyosabbak lettek. Súlyosabb az isteni üzenet: „Adjátok meg Istennek, ami Istené, de adjátok meg a császárnak is, ami a császáré!” Több a gyülekezetünkben, az egész társadalomban az elesett, fel kell emelni őket a hit erejével. Több az elhagyott, az árva, gyámolításra szoruló. Ezekre pazarolhatja lelki, szellemi talentumait, híven a Hegyibeszéd gyönyörű tanításához, miként lehet ugyanazzal a táplálékkal tömegek éhségét kielégíteni. Így építheti a tiszta szereteten épülő szocializmust.

Tudjuk jól, hogy Lelkész Uram számba vette mindezt a feladatot, de tudjuk, nemes hitével meg is valósítja azt a tanítást, amit Konfuce, a kínai bölcs önbírálatként megkíván: „Vajon cselekszel e naponta szívből jót bárkivel, vajon barátaiddal való beszélgetés közben voltál-e szavaddal hűtelen, vajon megtartottad-e azt, amit másoknak tanítottál?” Tudjuk jól, hogy Budaker Oszkár mindezen kérdésekre naponta Istennek tetsző választ tud adni, mert éli azt a szeretetet, éli azt a kereszténységet, amit tanított.

Most, amikor a gyülekezet és minden intézménye nevében igaz szeretettel és mély tisztelettel köszöntelek, kérem a Mindenhatót, adjon erőt, egészséget munkád elvégzéséhez. Kérem, hogy lelkésztársaival karöltve, oltson ebbe a megtépett gyülekezetbe még több szeretetet, a csüggedőkbe több magabizó optimizmust, több hitet, mert a „hegyen épült város”, ha az akar maradni, csak úgy maradhat, ha falait a szeretet, „élni akarás” a hit tartja össze!

A Mindenható áldása legyen munkáján, kísérőzenéje pedig az angyali üzenet harsonája: „Békesség a földön és az emberekhez jóakarattal!”

Dr. Medgyaszay Emil egyházmegyei felügyelő:

„A soproni felső evangélikus egyházmegye gyülekezetei, azok lelkészei, felügyelői, alkalmazottai és összes hívei számára boldog örömnapp ez a mai nap, amelyen lelkési karunk egy olyan taggal szaporodott, akit mindnyájunk, komoly meggyőződéssel mondhatom, hogy kivétel nélkül mindnyájunk már régóta mélyen tisztelünk, őszintén nagyra becsülünk és melegen szeretünk.

Nagytiszteletű Lelkész Úr! Kedves testvérem az Úrban! Drága jó Barátom! Hálásan köszönjük Néked, hogy érettünk meghoztad ezt az áldozatot, javunkra vállaltad a szent szolgálatot.

Imádságos lélekkel könyörgünk a Mindenható Szent Istenhez, áldjon meg mind a két kezével, adja meg kegyelmesen, hogy szent hivatásodat jó egészségben és boldogságban, töretlen testi és lelki erőben, mélységes hited megtérítő hatalmával, teológiai bölcsességed meggyőző erejével, jóságos szíved enyhítő balzsamával az emberi kor legvégső határáig tölthessed be, egyházunk és hazánk javára, mindannyiunk üdvére, a Mindenható Szent Isten dicsőségére. Úgy legyen!”

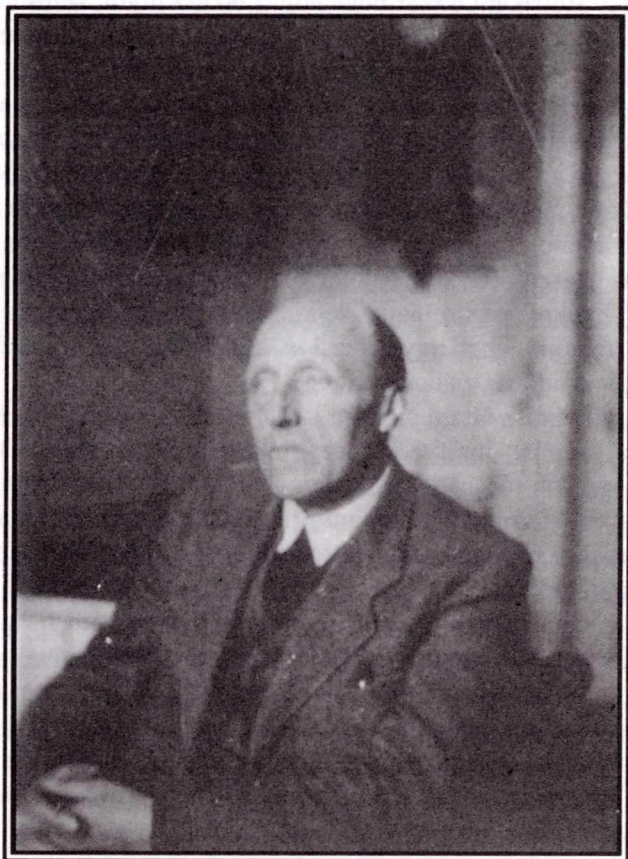
Budaker Oszkár lelkész válaszában hálás köszönetet mond a kedves üdvözlő szavakért,

valamint a mélyen megtisztelő bizalomért, amellyel hívták és fogadták. Ismeri ennek a bizalomnak kötelező súlyát és törekedni fog, hogy a felülről jövő erővel szolgálatát lelkiismeretes hűséggel végezze, amint azt a szószéken mondott mai beszédében kifejtette.

Itt még az a kérése: támogassuk a lelkészt szolgálatában a lelki terhek hordozásában, a lelki bánat gyógyításában. Mindenki legyen pap, elsősorban a tisztséget viselő világiak. Egyházunk évről-évre veszít hívekben. Ennek felelősségét érezze mindenki, és hogy ez megszűnjön, lelkész, felügyelő, presbiter, konventtag és minden egyháztag, mindnyájan testvérként munkálkodjunk együtt Isten dicsőségére.

Köszönetét fejezi ki az egyházmegyei felügyelőnek is üdvözléséért. Ígéri, hogy a kis egyházmegye munkájában szívesen vesz részt, ha a Mindenható segítő kegyelme vele lesz.

(Soproni evang. egyházközség képviselőtestületének 1950.jan.1-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.)

„1950. február 1. Oszkár bácsi elment!”
(Kiköltözött az Otthonból a Templom utca 12-be.)

Leányok konfirmációja 1950 Pünkösdhétfőn

(1 Jn 4,9–15)

Keresztyén Gyülekezet!
Kedves Gyermekeim!

1. Hiszem, hogy ma áthat benneteket az őszinte vágy, hogy egész életeteken keresztül legyen veletek, bennetek az Isten és ti is megmaradjatok Őbenne. Ez a forró vágya ma az egész gyülekezetnek is. Mert mi felnőttek nagyon jól tudjuk már, hogy a külső boldogságnál fontosabb az, hogy erős szívvel, békességgel a lelkünkben járjuk végig az élet útját. Ez az áldás pedig csak annak az embernek jár osztályrészül aki Istenben marad, és akiben megmarad az Isten.

2. Ezért kérjük most alázatos szívvel, hogy a kegyelmes Isten ma és ezután is szakadatlanul adjon nektek a maga Lelkéből, árássa ki reátok az Ő Szentlelkét. Hogy tudjatok mindenkor magatok is bizonyosságot tenni arról, hogy az Atya elküldte a Fiát a világ üdvözítőjéül. Mert aki vallja, hogy Jézus az Istennek Fia, abban marad az Isten és az is, az Istenben.

3. Abban, hogy Isten elküldte az Ő Fiát, nyilvánvalóvá lett az Isten szeretete. Akkor fogtok ti megmaradni Istenben, Őhöz ragaszkodni jóban-rosszban, ha ez a szeretet megfogja a lelketeket. Mindig az a szeretet teszi ránk a legmélyebb benyomást és győz le bennünket, amely nem viszonzásképpen árad reánk, nem kiérdemelt szeretet. Isten szeretete ilyen meg nem érdemelt, megelőző szeretet. Engesztelő áldozatul küldte el az Ő Fiát. Tehát hozzánk bűnösökhöz, akik nem szeretetét, hanem haragját érdemeltük ki. De nem akart minket haragjával súlytani, hanem bűnünk ellenére is szeretetben hordozni, ezért a Fia vállalkozott arra, hogy elhordozza helyettünk az Isten haragját, hogy mi életünkben és halálunkban bizonyosak lehessünk arról, hogy Isten szeret minket. Ezzel a megelőző szeretettel fogadott el bennünket is már a keresztségben gyermekeinek. Az oktatás alatt sokat hallottatok arról, hogy már akkor megajándékozott benneteket bűnbocsátó szeretetével a Jézus Krisztusért, hogy amint felnőtök, fokról-fokra ebbe az Ő szeretetébe nőjetekek bele. Erre az Isteni szeretetre emlékezzetek meg a jövőben mindenkor! Ez a szeretet a mindennapi életben is körülvesz bennünket sok-sok kézzelfogható jelével. Számtalan jótéteményét élveztétek ti is már a szülői ház áldozatos szeretetén és gondoskodásán keresztül is. Ne feledkezzetek meg erről sem, és vegyétek hálával, amit Isten külső áldás formájában is tesz majd értetek a jövőben is. De a külső életben sokszor el is rejtőzik Isten szeretete nehéz napok, kemény sorscsapások mögött. Az isteni szeretetnek ez az el-elrejtőzése szüeleitek gondjain és fájdalmain keresztül nem egyszer vetett árnyékot a ti fiatal életetekre is. Néhányat közületek korán árvákká is tett. Tanácstalanul, fájó szívvel fogjátok kutatni az Isten kegyelmes szándékát a jövőben is nem egyszer. Hogy mégis változatlan szeretettel hordozott benneteket a múltban is, fog virrasztani felettetek a jövőben is mindenkor, annak legyen számotokra is mindig az a meggyőző és mindennel megbékéltető bizonyossága, hogy Isten úgy szeretett és szeret titeket, hogy az Ő Fiát engesztelő áldozatul küldötte el a ti bűneitekért. Ez a tudat kell, hogy mindenkor bizókká tegyen és elnémítson minden lázadó szót, amely nem egyszer ajkatokra akarna tolni.

4. És ez a szeretet teszi olyan természetessé az apostol intését: „Szeretteim, ha így szeretet minket az Isten, nekünk is szeretnünk kell egymást.” Talán ezt várnánk, hogy ez az intés így hangozzék: Ha Isten így szeretett minket, minékünk is szeretnünk kell Őt. Valóban, erről is van szó. De az Isten iránt érzett szeretetünket úgy bizonyíthatjuk meg, ha szeretjük az embereket. Istent soha senki sem látta, de látjuk az embereket, és Isten ezt várja el tőlünk, hogy az embereken mutassuk meg, hogy szeretjük Őt, az Istent. Ezt várja el tőletek is. Elvárja azt is, hogy bizó hittel és gyermeki engedelmisségben és alázatosságban csüngjünk rajta mindenkor, hogy mindenkor kitarjátok szíveteket és lelketeket az Ő igéje előtt, amely itt a templomban és otthoni csendes órákban is szólni akar hozzátok; hogy soha meg ne fáradjatok az Ő Fia vacsorájának bűnbánó és boldog élvezésében, hogy ragaszkodjatok az Ő egyházához, amelyben Szentlelke áradásában újból és újból pünkösödöt élhetünk meg. De elvárja azt is, hogy hálátokat minden megszámlálhatatlan jótéteményéért az emberek szeretetén keresztül is bizonyítsátok meg. Arra kér benneteket Isten, hogy általatok több legyen a szeretet ebben a világban, a ti szeretetetekből új és új szeretethullámok induljanak el és boruljanak rá fénnel és meleggel mindazokra, akikkel találkoztatok. Egyre jobban meg fogjátok látni, hogy a világ minden betegségének az az oka, hogy kevés benne a szeretet. Általatok hát több legyen belőle benne. Az élet küszöbére érkező ifjú emberek számára nincs gyönyörűsegebb hivatás. És nincs alkalmasabb mód arra sem, hogy Istenünk számára hódítsanak. Néktek mindig ezt is meg kell tennetek. Meghódítotok, ha egyre több szem csodálkozik rá általatok erre, hogy akik Istenéi, hogy tudnak szeretni.

Kedves Gyülekezet! Ami most itt elhangzott, az egész gyülekezetnek szólt. Emlékeztesse a felnőtteket a maguk konfirmációjára. Késztesse őket számadásra, hogy az Isten szeretet, amelynek hirdetői akkor bizonyára náluk is különösen fogékony lelkekre talált, milyen gyümölcsöket termet a felkínált bűnbocsánatért hálás hitben, az Isten iránti szeretetnek embereken való megbizonyításában. De szól, amit hallottatok, azért is nektek is, mert ezeknek a gyermekeknek szüksége van arra, hogy a felnőttek segítsenek nekik szóval és példaadással abban, hogy egyre készségesebben és mindig újból és újból elfogadják Isten bűnbocsátó szeretetét a Jézus Krisztusban,

és járják a szeretetnek a világtól megmosolyodott útját. Azért legyen kegyelmes hozzánk a szeretet Istene és adjon mindnyájunknak, konfirmandusoknak és az egész gyülekezetnek az Ő Lelkéből. Legyen a mai nap szent konfirmációja az egész gyülekezetnek. Lélektől megerősítettésnek, hitben és szeretetben való erőforrásnak a szent napja! Amen!

Leányok magyar konfirmációja, 1950

Artner Olga, Baán Terézia, Bruckner Judit, Cseresznyés Erzsébet, Fodor Anna, Gombay Magdolna, Gömörly Éva, Hirschler Erzsébet, Huber Anna, Kanitsch Emma, Kastner Terézia, Knábel Vilma, Kuszák Ágnes, Kovácsics Irén, Menyes Katalin, Német Edit, Pogorisky Éva, Ringhofer Mária, Rozsondai Margit, Röck Margit, Salamon Karolina, Schárfy Mária, Schneider Erzsébet, Sólyom Julianna, Tölgyes Mária, Török Glória, Urbán Margit.

Ádventi csend

Előadás 1950

1.) Ádvent egyik jellegzetes bibliai alakja Zakariás pap, a Megváltó előfutárának, útegyengetőjének, Keresztelő Jánosnak édesatyja. Lukács evangélista megírja, hogy amikor Gábrriel angyal közli vele, hogy fia fog születni és az idős Zakariás kételkedéssel fogadja az isteni üzenetet, Isten némasággal sújtja mindaddig, amíg az ígéret be nem teljesül. Ez a némaság egyrészt büntetés Zakariás kételkedéséért, másrészt azonban áldás. Amikor a gyermek János megszületése után Zakariás újból megszólal, kitűnik, hogy nagy változás ment végbe benne. Megnémulása előtt utolsó szava kételkedés: „Miről tudhatom én ezt meg? Mert én vén vagyok és az én feleségem is igen idős.” (Lk 1,18) Amikor a hosszú hallgatás után megnyílik ajka, áldja az Istent és prófétál: „Áldott az Úr, Izrael Istene, hogy meglátogatta és megváltotta az ő népét!” (1,68) Némasága tehát számára szent csenddé lett, amely alatt lenyűgözte az isteni üzenet, legyőzte minden lázadozását ellene és megnyitotta a szemét csodálatos igazságok meglátására, amelyek előtt alázatosan hajtott fejet. A némaságtól reáéberszerített csendben elevenedett meg Zakariás számára az Isten ígéje és talált befogadásra nála az Ő ígéje által Maga az Isten.

2.) Valami titokzatos dolog a csend. Mint néma hallgatás szorosan összefügg a beszéddel is. Megelőzi azt és követi is azt. És a beszéd ereje és hatása nagy mértékben függ attól, mennyi csend előzte meg és mennyi csend kíséri és követi mind abban, aki szól, mind abban, aki hallgatja. Ha annak szüksége előtt állunk, hogy valami fontos dologban megnyilatkozzunk, akkor azon vagyunk, hogy előzőleg legyen csendünk. A csendben szinte varázslatos módon oldódnak a szemünk előtt ijesztően összebogozódott szálak és fény vetődik utakra, amelyeken járnunk kell, és amelyektől visszatörpantunk, mert úgy láttuk, hogy teljes sötétségben kell rájuk lépni. Azért a csendben tudjuk helyesen mérlegelni azt is, hogy mit és hogyan mondjunk, hogy súlya legyen szavunknak, értsenek belőle és ne csak beszéljünk, hanem mondjunk is valamit. Az persze magától értetődik, hogy a csendben hallgatásnak magában még nincs értéke. Ha csak azért merülünk csendbe, mert nincs mondanivalónk, vagy a megnyilatkozás felelőssége elől menekülünk beléje, akkor az ilyen csend

terméketlen és megszügyenítő és sem a magunk, sem a mások számára nem válhatik áldássá. A beszédet megelőző csendről szólunk. És ahhoz, hogy olyan beszéd szülessék belőle, amely felér a tettel, szükséges, hogy rejtett küzdéstől feszüljön, gondolatokkal, szavakkal való küzdéstől, amelynek eredménye azután kemény elhatározás, tiszta felismerése annak, hogy mit kell mondanunk és örömteljes vállalása a felelősségnek azért, amit mondani fogunk.

Ezerszer megtapasztalhattuk, amit a beszédet megelőző csend fontosságáról mondtunk és mégis ezerszer vétünk ez ellen az egyszerű törvényszerűség ellen. Beszélünk meggondolatlanul, megfontolatlanul. Beszélünk sokszor, hirtelenül csak azért, hogy beszéljünk. Beszélünk sokszor, hogy ne jusson szóhoz más és ki ne csússzék a kezünkől a vezető szerep. Beszélünk sokszor, mert elborítja agyunkat az indulat és nem tudunk parancsolni neki. Az eredménye pedig az ilyen beszédnek, hogy vagy üresen konganak a szavaink, mert nincs bennük sem gondolat, sem érzés, vagy pedig az, hogy szavaink nem építenek, hanem rombolnak, nem vezetnek dolgok tisztázásához, hanem növelik a káoszt. Az oka az ilyen beszédnek, amely nem a csend melengető, tápláló termőtalajából sarjad, az, hogy nem tudunk vagy nem merünk csendben lenni.

De csend szükséges mások beszédének meghallgatásához is. Nem a külső csendre gondolok. Ez magától értetődő feltétele annak, hogy a fülünket éri a hanghullámok, amelyeket beszélő ajkak útnak indítottak. És tragédiák játszódnak le a külső csend hiányában is, ha az utca zajában elvész a figyelmeztető szó, amely a vigyázatlan járókelő felé hangzott, hogy megállásra hívja a gázoló kerekek előtt, vagy a vihar zúgása elfojtja az elfúló segítségkiáltást, amely áradó hullámokból szállt a part felé. De a külső csend mellett nem kevésbé fontos feltétele mások beszéde, szava meghallásának a belső csend. Amikor ebben a vonatkozásban szólok mások beszédének a meg-hallásáról, többre gondolok, mint a szavak értelmének a felfogására. Gondolok az azzal a lélekkel való találkozásra, az abba a lélekbe való bepillantásra, aki szól. Mert meghallani valakinek a szavát ezt jelenti. A találkozást a megszólaló lélekkel! Mert amikor az ember beszél, szól, mindig a lelke nyilatkozik meg! A szavak persze szolgálhatnak éppen arra is, hogy eltakarják azt, ami a lélekben van. Ennek kirívó esete akkor áll fenn, amikor valaki tudatosan hazudik. De kendőzhetik a szavak a lelket akkor is, amikor közönyös tartalom mögé rejtőzik, vagy közönyös csengése a szavaknak takarja el az indulatot, amely a lélek mélyén dül, vagy a lélek mélyén sír, haragot, gyűlöletet, mélységes szomorúságot, vagy akkor félénk, szemérmes szeretetet is. Ezt a szavak mögé rejtőzését a léleknek most hagyjuk figyelmen kívül. Most a lélek megnyilatkozásának a meghallásáról szólunk, amint az a szavakon keresztül történik. Ehhez a halláshoz szükséges a csend, a belső csend. Ez több, mint figyelem! Az is, figyelem is. Szétszórt gondolataink és érzéseink fegyelmezett összefogása és összpontosítása arra, amit hallunk. És sokszoros vétkezésünk lelkek ellen, amelyek meg akarnak nyilatkozni, már ott kezdődik, hogy még ezzel a szórakozottságtól mentes figyelemmel sem ajándékozzuk meg őket. De ennél többre vágnak! Arra, hogy eléjük menjünk, magunk is eléjük tárjuk a lelkünket, feljűk tapogatódzunk és megértsük őket. Nem szavaik értelmét, hanem őket magukat. Megérteni pedig valakit annyit jelent, mint társul szegődni melléje. Bánatát együtt hordozni vele, örömeiben osztozkodni, szándékaiban megerősíteni, ha bűn szól belőle, a bűnt megbocsátani és annak legyőzéséhez segítő kezét nyújtani. Megérteni valakit, annyit jelent, mint találkozni egy lélekkel, átölelni azt és ebben az ölekezésben szintén megszabadulni az egyedülvalóságtól, társtalanságtól, a szeretetben nemcsak megvalósítani a legszebb emberi rendeltetést, hanem szeretetben átélni a legmagasabb rendű emberi boldogságot is. Hogy ezt a rendeltetésünket olyan nagyon-nagyon szegényesen, vétkesen ritkán töltjük be és azért magunk is olyan ritkán vagyunk igazán boldogok, annak egyik fő oka, hogy nem tudunk csendben hallgatni másokra. Félünk a csendtől akkor is, amikor csendben kellene figyelmünk mások szavára. Félünk tőle, mert megzavar önzésünkben. Tartunk tőle, hogy megkárosodunk, ha nem szenteljük minden figyelmünket csak a magunk dolgaira. És botorul nem vesszük észre, hogy hogyan bűnhődünk akkor, amikor a szavakban megnyilatkozó lelkektől megtagadjuk a csendben hallgatást, bűnhődünk azzal, hogy társtalanok maradunk magunk és nagyon sokszor a sok mellé új sebet kap a lelkiismeretünk is.

3.) Ezeket azért mondtam el, hogy előkészítsem azt, amit most az ádvent csendjéről szeretnék elmondani. Ez az időszak kimondhatatlan nagy áldást hordoz a méhében. Megelőzi Isten megszólalásának, az isteni Ige testet öltésének ünnepét. Eltorzítjuk, megcsorbítjuk értelmét, ha benne pusztán külső előkészület idejét látjuk a karácsony megünneplésére. Sokkal-sokkal több ennél. Annak

a csendnek az idejének szánta számunkra az Isten kegyelme, amelynek el kell készítenie a lelkünket Isten megszólalásának, a testté lett Ige által hozzánk szólásának a meghallására. Amit azért a beszédet megelőző csendről mondtunk, azt most Isten szólásával kapcsolatban nem fűzzük tovább. Lehetne Isten hallgatásáról is szólni, mielőtt a Fiúban olyan hatalmasan szólt az emberhez. Pál apostol a római levélben a Jézus Krisztus evangéliumáról úgy szól, mint ama titoknak kijelentéséről, amely örök időktől fogva el volt hallgatva (Róm 16,5b). Ignatus egyházi atya pedig „az Isten hallgatásából kilépett logosznak, igének” mondja Krisztust. Bizonyos, hogy bár sokféleképpen prófétái ígéretével előkészítette Isten a Megváltó elküldését, a Fiúban való megszólalását, az azt megelőző hosszú időt mégis úgy is tekinthetjük, mint Isten hatalmas megszólalását megelőző termékeny, titokzatos, bölcsességével és szeretetével a megnyilatkozás felé feszülő csendjét. De ettől most nem szólunk többet.

Ellenben szólunk az Ádventi csendről, amellyel az Ige elé kell, hogy táruljunk. Nem alkalmazhatunk erre a csendre mindent, amit mondtunk az emberi szóra figyelmezés csendjéről. De fokozottan és egészen különleges értelemben áll Isten beszédére, amit a léleknek a szóban, a beszédben való megnyilatkozásáról hallottunk. Az Ő igéjében Isten is feltárja szívét. És csodálatos dolog, soha meg nem érthető és soha nem fogható dolog, hogy Ő, a nagy Isten szintén tárgyat keres, nem azért, hogy az Néki tegyen szeretetszolgálatot, hanem azért, hogy Ő árasztassa reá szeretetének, irgalmasságának, megbocsátásának, kegyelmének minden pazar gazdagságát. Mibennünk, emberekben keresi ezt a társat. És ha a mások, emberek szavának igazi meghallásáról azt mondtuk, hogy annak boldogító eredménye lelkek ölelkezése, akkor Istennek az igében való szólalásával kapcsolatban mélységes, szent megrendüléssel kell megállnunk a csoda előtt, hogy ugyancsak valóságos találkozással kínál meg Ő is, találkozással Önnön magával, találkozással, szinte érzékelhető egyesüléssel az élő Igével, Krisztussal, aki Betlehemben testet öltött és akinek Lelkétől telített az egyházban hangzó ige. Nagyon gyarló, erőteljes emberi szavak ezek, és csak sejtethetik, nagyon tökéletlenül írhatják körül azt a szent élményt, amelyben része van annak, aki tud hallgatni az igére. Csendben hallgatni. Minden figyelmet keményen összefogni időről-időre, megtagadni minden mástól és csak annak szentelni, aki szól és amit mond. És aki tud várni, amíg meglevenedik ez az ige és megragadja rajta keresztül a lelkét az élő Ige.

És ennek a csendben figyelésnek, hallgatásnak kiváltképpen való ideje az ádvent. Az egyházi esztendőben egyetlen időszakát sem szabad csak külsőlegesen felfognunk, mint emlékeztetőt az üdvtörténet egy bizonyos eseményére. Hanem minden ilyen időszakban különleges, valóságos kegyelmi cselekvésre kész az Isten! Ádventben is. Ez az a különösen áldástól terhes időszak, amelyben az Ige testté léteire való emlékeztetésen túl különös mértékben sajátos módon készen tartogatja számunkra kegyelmét, hogy eljőjön hozzánk, egyesüljön velünk. Már abban is bölcs, kegyelmes, tervszerű gondoskodását lehet látnunk, hogy a természet életének körforgásában is olyan időben ajándékozik meg vele ezzel az idővel és alkalommal, amikor könnyebb az amúgy is olyan nehéz figyelmezés Őreá. Mert most könnyebb csendben lenni, mint bármilyen más évszakban. Ősztől kezdve valósággal fokozatosan nevelődünk a csendre. Nem vettétek észre, hogy amikor egy szép napon hirtelen eltűntek a fecskék, hirtelen mennyivel nagyobb lett körülöttetek a csend? És amikor egy-egy reggel jégbedermedt vizek megszokott csobogása, nem kell-e úgy éreznünk, mintha egy újabb figyelmeztetéssel az ajkára tenné valaki az ujját és intene: csend, most itt a csend ideje! Igen, most itt, ádventben különösképpen itt a csend ideje! Hát küzdjünk ezért a csendért, bármilyen nehéz is ez különösen nekünk modern embereknek, akiknek az idegei már valósággal a zajra, lárámra vannak beállítva és egyik lármatól megsebzetten a másokban keresünk bódulatot. Küzdjünk a csendért és ne nehezítsük meg egymásnak, hogy csendet keressünk.

Nagyon jellemző egy fiatal leány panasza, aki elmondotta, hogy amikor valahányszor visszavonul szobájába, hogy igeolvasásban, imádságban, csendben legyen Isten előtt, szinte napról-napra rövidesen zörget az ajtaján az édesanyja: „Mit csinálsz ott, hát nincsen semmi dolgod? Hiszen tudod, hogy ezt, meg azt kell csinálnod. Sürget a munka...” Igen, sürget a munka, de gondoljunk reá, nyomorult emberek, megszenvedni a munka is, ha a munkához való kedvet és erőt, az érte való legmagasabb rendű felelősségtudatot nem szítja bennünk újra és újra szent találkozás az Istennel, amellyel megajándékozik, ha csendben hallgatjuk! – Régi városokban a piactereken építették meg az Isten hatalmas dómjait. A vásári lármatól elfáradt embereknek csak pár lépést kellett megtenniök, hogy magasba szökő boltzatok alatt, jóleső félhomályban imádságtól megszentelt légkörben

üdítő csendbe merüljenek az Isten színe előtt. Nekünk modern embereknek templomainkba is, de a belső csend dómjaiba is kell menekülnünk a világ zaja elől. De ezt meg kell tennünk! És különösképpen meg kell tennünk most ádventben. Mert a csendben jön el hozzánk az Ige, az élő Ige, – Krisztus!

Majd meglátjátok, testvéreim, hogyan lopózik akkor egyre vigasztalóbban a lelketekbe boldogító fény. Úgy jártok, mint Lagerlöf Selma legendájában az a lovag, aki harci vágytól és bús vágytól üzetve csatlakozott a keresztes lovagok seregéhez. Az első, aki a meghódított Jeruzsálem falaira hág és elsőnek gyújtja meg gyertyáját a szent sírnál. És most hirtelen arra gondol, milyen ámulattal és tisztelettel veszik majd körül, ha ezt a tüzet haza sikerül vinnie szülővárosába. Elindul az égő gyertyával a hosszú útra. Száz veszedelem, kimondhatatlan fáradalmak között minden figyelme csak arra irányul, hogy a tüzet őrizze, újabb és újabb gyertyára plántálva hazavigye. Ebben a feszült figyelemben csendre kényszerül. És ebben a csendben csodálatos változás megy végbe rajta. Viszi a tüzet, de nálánál drágább tűz gyúl a lelkében. Szól hozzá az Isten. És imádkozva felel ő az Istennek. A csendben. És a csendben hozzászóló Isten új embert alakít belőle. Mire megérkezik haza, a nyers, hiú, dicsőség után vágyó lovagból csendes, melegszívű, ragyogószemű Isten-embere lett. Boldog ember. Mert szólt hozzá az Isten. Hosszú-hosszú, féltőn őrzött csendben szólt hozzá az Isten.

Ugye, értitek a legenda mondanivalóját. Most ádventben induljatok el a csendbe. Hadd gyújtson lelketekben csodálatos fényt az élő Ige, Akinek meghalljátok szavát a csendben! Ámen!

Esketési beszéd

Hubert István – Nitschinger Márta esküvője

(Lk 10, 20) 1951.VIII. 5.

Kedves Mátkapár!

Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

A felolvasott ige egyiketek felett már elhangzott egyszer itt az oltár előtt. Előtte, Menyasszony testvérem. Konfirmációdkor kaptad útravalóul és tudom, megbizonyította erejét eddig is életedben, erőforrás, biztatás, figyelmeztetés és óvás volt számodra nem egyszer, hogy a neved fel van írva a mennyben és ennek örülni tudtál, amikor más örömeiben szegény volt az életed. Mostantól fogva mindkettőtök számára legyen útmutató, világító fáklya házasságtokban a bizonyosság, hogy *neveitek fel vannak írva a mennyben!*

1.) Ma öröm van a szívetekben és méltán. Megtaláltátok egymásban az életársat, az útítársat, a segítőársat, a támaszt, akire mindig számíhattok, amikor mások talán visszahúzódnak tőletek, akiknek mindent elmondhattok, amikor másokban ti nem bíztok, aki megért, amikor mások félreértenek, akiktől elvárjátok azt is, hogy segítségekre legyen nektek abban, hogy hibákat felismerjete és keressetek, az Isten akarata követésében megerősödjete, röviden: hogy kibontakozzék, testet öltson mindegyiketekben Istennek az a teremtő gondolata, amelyet bennetek tündökölni akar látni, hogy egymást segíssetek az üdvösség útján mind a hazaérkezésig. Hogyne örülnétek, hogy ilyen gyönyörűséges hivatásteljesítésre nyithatjátok kezeteke a párotoknak.

De ezt az örömetöke az a bizonyosság teszi teljessé, hogy Isten kezéből vesziteke el egymást drága ajándékképpen. Az az Isten, aki elfogadott benneteke gyermekeinek és mint övéinek a nevért írta fel neveiteke a mennybe, most egymás mellé írta a neveteket. Ennek örülhettek ma a legnagyobb örömmel. És ez a bizonyosság lesz majd számotokra a legnagyobb erőforrás, hogy legyetek egymásnak mindig az, aminek Isten egymásnak adott, amint azt röviden elmondottam. Hogy úgy őrizzeteke szívetekben a szeretetet egymás iránt, hogy neveiteke mindvégig egymás mellett legyenek felírva a mennybe. És bízhattok benne, hogy az Úr, aki egymás mellé írta neveteket, kegyelmével veleteke lesz, hogy magatokra és egymásra vigyázásotokhoz sohase hiányozzék a felülről való erő.

2.) Az ige, hogy neveiteke fel vannak írva a mennybe, az élet külső gondjaiban is kimeríthetetlen erőforrásnak kínálkozik majd nektek. Ezek a gondok senkit sem kerülhetnek el. Ezt jól tudjátok. De azt is tudjátok, hogy akinek nevért Isten felírta a mennybe, az erősebb a gondoknál. Hisz tudja, hogy Isten Magáénak könyvelte el. Hogyan engedhetné azt, aki az Övé, veszni

akármilyen bajban is! Ezzel a bizonyossággal tudtok majd dacolni minden nehézséggel. És mindig bízhattok benne, hogy a nehézségekben is csak azért látogat el hozzátok az Úr, hogy még jobban Őreá támaszkodjatok és neveitek felírva maradjanak a mennyben.

3.) De külön mondanivalója lesz ennek az ígéhez mindig hozzátok mint paphoz és papnéhoz. Ez a hivatás ma legkevésbé jelent külső előnyöket. Mégis örüljétek mindig annak, hogy ebben a hivatásban lehettek egymásnak segítőtársai. Mert nem lehetne szebb hivatástok annál, azon munkálkodni, hogy gyülekezetekben minél többnek a neve legyen felírva a mennybe, mint Isten tulajdona. Ezt munkáljátok majd a csornai gyülekezetben azzal, hogy hirdetétek szóval az Isten mentő szeretetét és példázatok ezt a szeretetet a magatok szeretetével minden nyomorságtól sújtott hajlékban, minden szenvedésben vergődő lelken. És annyi eredménnyel áldja majd meg az Úr jóigyekezeteket, amennyi visszatükröződik majd lelketek békességén, családi életeteken azoknak a boldogságától, akiknek nevei fel vannak írva a mennyekbe. Csüggedni sohase csüggedjétek. Nehézségek sohase lankasszanak. Kudarcok után is tudom, új kedvvel folytatjátok majd együtt a munkát, ha megőrzitek az örömet szívetekben, hogy arra méltattatok, hogy általatok minél több név kerüljön a magatok neve körül a mennybe, hogy ott tündököljenek az Isten dicsőségére.

Mai napotok öröme napja. A ti örömtöké, közelben és távolban szerető szülői és testvéri szívek örömeé, gyülekezetek örömeé, a paptársnak és lelkipásztornak is örömeé. És bízhunk benne, hogy minden emberi öröm fölé áldóan borul most Isten öröme, aki egymás mellé írta fel neveiteket a mennybe. És minden mi imádságunk és áldó kívánságunk csak az lehet, hogy Ő úgy őrizzen meg benneteket egymás mellett, egymásnak, hogy mind az örökkévalóságig örülhessen annak, hogy neveitek fel vannak írva a mennybe! Ámen!

*Budaker Oszkár szkv. c. táb. főlelkész,
Sopron, Templom utca 12.*

Önéletrajz

1896. okt. 4-én születtem Felsőlövön, Vas m. (most Burgenland). Szüleim Budaker Károly, középisk. pedagógus és neje, Höllig Angéla, akik azóta elhaltak. Iskoláimat Felsőlövön és Kőszegen végeztem. A kőszegi főgimnáziumban 1915-ben érettségi bizonyítványt nyertem. 1915. máj. 15-én mint egyévi önkéntes a 18. honv. gy. ezredhez vonultam be, ennek pótzlj.-ától 1915. dec. 2-án a harctérre mentem. Innen 1916. júl. 1-én kórházba kerültem, majd 1916. szept. 1-én a bécsújhelyi katonai akadémia egy éves tanfolyamára, ahonnan 1917. aug. 17-én mint tényleges á. hadnagy kerültem ki, megint a 18. ik honv. gy. e.-hez. 1917. okt. 28-án újból a harctérre mentem és itt szolgáltam 1918. dec. 1-ig. Az összeomlás után rövid ideig Sopronban, Kőszegen és Pozsonyigetfalun szolgáltam, majd 1919. márc. 15-én a kőszegi katonai alreáliskolába, 1924. szept. 1-én pedig a soproni alreáliskolába osztattam be mint nevelőtanár. 1925. szept. 1-vel saját kérelmemre „átmeneti viszonyba” helyeztettem. 1928. szept. 1-vel a honvédség kötelékéből elbocsáttattam. 1929. máj. 27-vel mint főhadnagy szolgálaton kívüli viszonyba helyeztettem, mely viszonyban 1930. máj. 15-én a századosi címet kaptam. 1937. jun. 30-án mint c. táb. főlelkész a nemkatonai állományú állománycsoportba áttettem. 1940. júl. 6-tól szept. 11-ig behívás alapján Budapesten a prot. táb. püspökségnél tényleges irodai szolgálatot teljesítettem.

A katonai pályára édesatyám kívánságára léptem. Magam kezdettől fogva a lelkészi pálya iránt éreztem hajlamot. Ezért 1924 szeptemberében a soproni evang. hittud. karra iratkoztam be. A teológiai tanulmányok után 1927. júl. 24-én lelkésszé avattattam. Szombathelyi, majd kőszegi segédlelkészi szolgálat után 1928. nov. 4-én soproni lelkésszé iktattak. Itt teljesítettem lelkészi szolgálatot 1942. aug. 31-ig. 1942. szept. 1-től mint nyilvános rendes egyetemi tanár működtem a soproni evang. hittud. karon 1949. ápr. végéig, amikor is tanszékelem megszüntetése folytán nyugállományba kerültem. Egyetemi tanárkodásom mellett a soproni Teológus Otthon igazgatója is voltam, amely tisztségemben 1949. december 31-ig megmaradhattam. 1950. jan. 1-én újból elfoglaltam a soproni evang. lelkészi állást és ebben működöm a mai napig. Soha semmiféle pártnak nem voltam tagja. Pártmunkában nem veszek részt, pártiskolát nem végeztem. Jövedelem havi 920 Ft.

A felszabadulás szolgálati helyemen talált. A soproni 5. sz. igazoló bizottság 1945. aug. 9-én egyhangúan igazolt.

Magánviszonyaim: 1921-ben megnősültem. Feleségem Holéczy Anna, néh. Holéczy János máv. főfelügyelő, és néh. Gürtl Anna leánya. Házasságomból két leánygyermek származott. A fiatalabbik 7 éves korában meghalt, az idősebbik 1950. szeptemberében elvált férjétől, Benkő Imrétől, aki akkor mint százados a honvédségben szolgált.

Vagyoni viszonyaim: magamnak semmiféle vagyonom nincs, feleségemnek Kőszegen Táncsics M. u. 13. sz. alatt egynegyed házrésze van négy szobás családi házból, – örökölte.

Külföldön rokonaim nincsenek.

Testvéreim: Károly, középisk. tanár volt Miskolcon, Gusztáv által. Isk. tan. Kőszegen volt és most is az, Ilona húgom 1938-ban meghalt.

Feleségem testvérei 1945-ig: Zoltán orvos Celldömölkön, Ödön 1941-ben meghalt, Ilonát akkor még élő atyja tartotta el.

Csapatszolgálatra nem tartom magamat alkalmasnak.

Sopron, 1951. július hó 17-én

Budaker Oszkár, Sopron, Templom u. 12.

Igehirdetés

Szentháromság utáni 7. vasárnap

(Mk 8, 1–9) 1951. VII. 8.

Keresztyén Gyülekezet!

Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

„Laetare” böjti vasárnapján János evangélista elbeszélésében már elhangzott itt a kenyércsoda története. Akkor ennek a történetnek arra a biztatására mutattam rá, hogy attól az isteni szeretettől, amely Jézus Krisztusban testet öltött, teljes joggal remélhetjük, hogy gondja van testi szükségleteinkre is; de kiemelten, hogy Jézus küldetése mégsem abban állt, hogy véget vessen minden testi éhségnek, hanem abban, hogy kiemelje az emberiséget a lelki nyomorból. Ha nem is lehet egészen elkerülni, hogy bizonyos gondolatok ismétlődjenek, amikor ilyen rövid időn belül ismételtelen figyelünk azonos történetek mondanivalójára, mégis próbáljuk most ezt a mondanivalót más szempontok szerint megragadni. Ebből a célból szentigénk három mondatát halljuk most hangsúlyozottan megszólalni. Az egyik Jézus kijelentése: „Szánakozom e sokaságon”; a másik az evangélista megállapítása: „Evének és megelégedének”; a harmadik ez a látszólag semmitmondó befejező mondat: „és elbocsátá őket.”

1.) Úgy látom, hogy ha ezt keressük, mi ebben az igében az örök kinyilatkoztatás, amely függetlenül időtől és történeti helyzettől örökké érvényes és időszerű, akkor mindenképp előtt Jézusnak ez a szava ragyog fel előttünk csodálatos fényben: „Szánakozom e sokaságon.” Úgy hullhat szívünkre ez a szó, mint drága égi harmat kiszikkadt, elepedt, alélt földre. Az az isteni szeretet szólal itt meg, amelynek fájt akkor a történetünkbeli éhes tömegnek a szüksége, amely aggódott annak jövője miatt, de amely ugyanúgy félti ma a nyomorultak sokaságát: „Ha éhen bocsátom el őket, kidőlnek az úton.” – Most ennek a gyülekezetnek mondja Jézus: „szánakozom rajtatok”, és hívó hittel hihetjük, hogy amikor ezt mondom, akkor ez nem a féle üres szónoki fogás, hanem valóban úgy van, hogy láthatatlan felhőként borul rá erre a gyülekezetre ugyanaz az isteni szeretet, amely Jézusban testet öltött, és körülölel minket szánakozással, féltéssel és segítőkészséggel. És nekünk olyan nagy szükségünk van arra, hogy ebben megfogódjunk. Mert úgy látjuk, hogy van, amin szánakozik az Isten! Mert úgy-e hogy ebben a gyülekezetben is megnehezedett, vergődő szívek dobognak? Talán kenyérgondok miatt is. De más okokból is, nyugtalanság, aggodalom, félelem miatt is. Mások féltésétől is nehéz nem egynek közülnünk a szíve. Sokaságért, amely, ha éhen bocsátja el Ő, kidől a nehéz úton, a sokaságban egy-egy kedves hozzátartozóért vagy jóbarátért. Úgy látjuk tehát, hogy van, amiért szánakozzék az Isten. Nos, legyen hitünk, hogy szánakozzék is! És ez legyen a vigaszunk! Ebben fogódzunk, ki-ki a maga egyéni gondjában! És hogy bizonyosságunk legyen, hogy ezzel a vigaszkereséssel nem áltatjuk magunkat: nézzünk Jézusra fel! Most van itt az ideje annak, hogy azoknak is megnyílják a szeme az

Ő személye boldogító jelentőségének a meglátására, akik eddig nem tudtak Vele mit kezdeni és megelégedtek a „jó Istenbe” vetett bizalmukkal. Ebből a bizodalomból lehet élni addig, amíg könnyű az élet és viszonylagos gondtalanság közepette minden valóban az Isten jóságáról és szeretetéről látszik tanúskodni. De amikor gondok gyötörnek és sötét felhők mögé rejtőzik az Isten szeretete, akkor meginog a talaj az olyan hit alatt, amely csak a szeretetteljes gondviselés kézzelfogható bizonyítékaiból táplálkozott. Akkor csak egy valaki győzhet meg arról, hogy mégis és mindig szerető Isten az Isten, – és ez a valaki csak Jézus! Hogy eljött erre a világra, hogy a kereszten meghalt és azután harmadnapon kiszállt a sírból, azért történt, mert Isten szánakozott a sokaságon, az egész veszendő világon és egyedül ez győzhet meg bennünket minden nyomorúság közepette is arról, hogy ugyanaz a szánakozó isteni szeretet virraszt felettünk. És biztathat, hogy ez a szeretet cselekedni is fog. Mert nem merül ki a szánakozásban, hanem cselekszik is, ment és segít. Ahogyan cselekedett Jézusban, a Fiúban. Íme a kenyércsodában is. Csak a harmadik napon cselekedett. De addig is tartotta a 4000-ben a lelket, hogy Rajta csüngött a szemük. Ilyen Jézuson csüngő szemet adjon nekünk a kegyelmes Isten, hogy kitartó, türelmes bizakodással tudjuk várni, hogy cselekedjék rajunk az Isten szánakozó szeretete és ezzel a szeretetre tudjuk biztatni azokat is, akikért aggódunk.

2.) Ott a pusztában hatalmasan nyilatkozott meg az isteni segítség. Az evangélista megállapítja: „evének és megelégedének”. Négyezer elégedett meg két kenyérből és egy kevés halból. Még felesleg is maradt. Több mint amennyi eredetileg volt. A lehetőségeken való értelmi okoskodás helyett szívjuk magunkba a vigaszt: a hatalmas Isten előtt nincs lehetetlenség! A gazdag Istennek kimeríthetetlen a tárháza. A bölcs Isten nem ismer leküzdhetetlen nehézséget. És munkálkodásának eredményét mindig ez a szó hirdeti: „megelégedének”. Csodálatos szó! Hétköznapi értelmében azt jelenti: jóllaktak, megszűnt a testi éhségük. Tágabb értelmében szerintem többet mond: azt, hogy megszűnt a kínzó vágy. Új erő duzzadt bennük. Új bizalom, új öröm ömlött el rajtuk. Felszakadt a köd és rózsaszínbe burkolódzott a jövő, dac szállt szembe a gondokkal. Azért, mert amit Isten adott, az elég volt. Kinek nem jutna eszébe az apostolnak adott biztatás: „Elég néked az én kegyelmem” – és az, hogyan igazolta ezt boldog tapasztalata: „Mindenre van erőm a Krisztusban” (Fil 4, 13). Itt már többről van szó, mint testi éhség megszűnéséről. Ezt is várhatjuk joggal felülről. És vannak talán itt is, akiknek ilyen segítségre van szükségük. Bizzanak benne, hogy az az isteni hatalom és szeretet, amely a 4000-t megelégitette, nem megy el az ő ajtajuk mellett sem. Tudom, hogy aki nem ismeri a hitet, üres szólamnak veszi ezt, vagy álmodozó balgatagságnak, megbotránkoztató együgyűségnek, hitegetésnek. De a hit ismeri az Istent és ezért tudja, hogy joga van tőle lehetetlent is elvárni, és kötelessége ezt megtenni, különben megbántaná Őt. De vannak, akiknek pillanatnyilag nem is kenyérre van szükségük. Hanem reménységre, vigaszra, éppen hitre, hogy megszűnjék nyugtalanságuk, lelki elesettségük. Hogy ki ne dőljenek az úton! Nos, Testvéreim, itt a lehetősége annak, hogy mindnyájan megelégedjünk. Hogy bőven kapjunk eleget. Kenyeret és örömet. Biztonságérzést és erőt. Reménységet, a továbbküzdéshez új bátorságot. Csak azt a szánakozó isteni szeretetet kell meglátnunk és benne bízunk, amely megjelent Jézus Krisztusban és Benne cselekszik és ad, vég nélkül ad.

A messzünnen jötteknek is, a kételkedés és hitetlenkedés fárasztó messzeségéből jötteknek is. A nehéz utak göröngyei között botorkálóknak is. Halljátok, testvéreim, azok evének és megelégedének. És szüntelenül meg akar ismétlődni a kenyércsoda!

3.) A csoda elbeszélése így végződik: „És elbocsátá őket”. Szürke mondatnak látszik. Mégis köteteket beszél. Azok az emberek mások voltak, mint amikor Jézushoz jöttek. Vítették magukkal az erőt, amely a csodálatos kenyérből beléjük szállt. És a pusztai élmény emléke minden bizonnal sokakban újból és újból élesztette a reményt, az erőt, amikor ajtajukon bezörgetett a szükség, vagy éhségben elerőtlenedett a lelkük. Persze voltak köztük olyanok is, akik elfelejtették, amit átéltek. És azok azután mégiscsak kidőltek az úton. Talán testileg soha nem szenvedtek többé segítséget. Célhoz mégsem jutottak. Mert nem érkeztek meg Istenhez, akinek pedig egyszer fürödtek a szeretetében. És ez a legszörnyűbb inség. Az igazi kidőlés. Amikor valaki előtt ott integet az egyetlen igaz cél, és nem érkezik meg hozzá. Amikor várja a szeretet Istene, és nem érkezik meg Hozzá. Sem örömeiben, sem bánatában. Sem az életben, sem a halálban. Sem a földön, sem az örökkévalóságban. Jézus elbocsátotta a négyezret, vissza az életbe. Kit-kit a maga útjára. Nehéz és könnyű utakra. Egyiket sem kímélte meg attól, hogy járja a maga útját, azt az utat,

amelyet Isten akarata kijelölt a számára. De mindegyikkel vele adott annyi áldást, hogy ki ne dőljön az úton, hanem megérkezzék ahhoz a célhoz, amelyért útját járnia kellett, a szeretet Istenéhez. Ugye, megsejtitek, hogy felettünk is elhangzik ugyanígy: elbocsátá őket útjukra. Jártuk utunkat eddig is. Nem hiányzott rajta sem a testi, sem a lelki áldás, amelynek elégnek kellett lennie ahhoz, hogy ki ne dőlünk. Az igéből záporozott ránk most is. És már ma és holnap és azután vizsgázni fogunk, elfogadtuk-e és élünk-e belőle, célhoz visz-e bennünket. A fontos nem az, könnyű vagy nehéz-e az utunk. Mert a nehéz utat is járnunk tudjuk, ha bizakodva élünk az Isten szánakozó szeretetéből. És egyszer boldogan tekintünk vissza a legfáradságosabb útra is, ha feltárulnak előttünk az örökkévaló hajlékok. Amelyeket Jézus Krisztusban elkészített számunkra Isten szánakozó szeretete.

Ma a kegyességi életben divatos szó a morzsaszedés. Ebben volt részünk most is. Szedtük a régi csodának a morzsáit. A kenyér, amellyel megelégedhettünk, most is ugyanaz: Jézus Krisztus, akiben árad ránk az Isten szeretete, amely csodákat tesz és csodák várására hív. Ebből a kenyérből lehet élni. Elég ez egy életre, elég mind az örökkévalóságig! Ámen!

A legutolsó szószéki igehirdetés

1952.szept.7. du. 6 órakor
(Lk 10, 23–37)

Keresztyén Gyülekezet! Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Ez az evangéliumi szakasz két látszólag össze nem függő részből áll. Az egyik rész a tanítványokhoz intézett beszédéből áll, amikor így szól Jézus: „Boldog szemek, amelyek látják azokat, amelyeket ti láttok. Mert mondom néktek, hogy sok próféta és király kívánta látni, amiket ti láttok, de nem látták, és hallani, amiket hallotok, de nem hallották.” A másik rész Jézusnak a törvénytudóval való találkozásáról szól. Ez a törvénytudó két kérdést intéz Jézushoz: „Mester, mit cselekedjem, hogy az örök életet vehessem?”, és „ki az én felebarátom?” Itt érdekes megfigyelni azt, hogy Jézus vele, magával a törvénytudóval adatja meg mindkét kérdésre a feleletet, és nem Maga válaszol a kérdésekre. Mondom, ez a két rész látszólag nem függ össze, de meglátjuk majd, hogy mindkettő mégis mennyire kiegészíti egymást. Figyeljünk tehát nagyon jól és induljunk ki a második részből.

II.

1.) A törvénytudó olyan kérdést vet fel, amely minden embernek kérdése: Mit cselekedjem, hogy az örök életet vehessem?

Mit cselekedjem? – ez a legfontosabb kérdése. És valóban, annak számára fontos ez a kérdés, aki súlyt helyez saját üdvösségére, aki nem maga, hanem Istennel akar élni. Ez így helyes, mert az Istennel való élet, az üdvösség nem szorítkozik a túlvilágra, azaz itt kell azt elnyerni. Aki tehát üdvözülni akar – és Isten is ezt akarja, hogy minden ember üdvözüljön (1Tim 2–4) – Annak már itt a földön, ebben az életben kell üdvözülnie! Így van ez mindenkivel, így áll a dolog kivétel nélkül minden emberrel., mi velünk is. Dehát mit tegyünk, hogy üdvözüljünk, hogy Istennek szoros kapcsolatba kerüljünk? Mit cselekedjünk?

2.) Életbevágóan fontos a válasz is. A választ – amint említettem – Jézus elmondhatja a törvénytudóval. Azt kérdezi tőle: „A törvényben mi van megírva, mint olvasod?” Ekkor a törvénytudó idézi a nagy parancsolatot: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből és minden erődből és elmédből és a te felebarátodat, mint magadat.” Valóban, ez az üdvösség útja, ez a törvény az összes törvények összesűrített tartalma. Jézus nyíltan és határozottan meg is mondja neki és dicséri: „Jól feleltél – helyes –, ezt cselekedd és élsz!” Ezt cselekedd és tied az üdvösség, Istennel közösségbe kerülsz. Azonban Jézus, amikor a törvénytudónak ezt mondja, kiérzi, hogy bizony ez nem szereti teljes szívéből és teljes lelkéből az Istent. Mert az, hogy valaki szereti-e Istent vagy sem, embertársaival való érintkezése folytán mutatkozik meg csak igazán! A törvénytudó is rögtön észreveszi a vádat, ti. hogy ő nem szereti a felebarátját úgy, ahogyan a törvény ezt megkívánja és ezért nem is szeretheti Istent sem, de – üdvösségre sem juthat. Így hát hamar igazolni akarja magát – úgy is mondhatnók; védekezik – Jézussal szemben, ezt mondván: „Ki az én felebarátom?” „Nem tudom ki az, akit szeressek, akivel jót tegyek.” Erre mondja el Jézus azt a

mindnyájunk által jól ismert példázatot, az irgalmas samaritánusról szóló történetet. Azt hiszem nincs közülünk, aki ezt a történetet ne ismerné. A példázat tulajdonképpen nem arra ad választ, hogy ki az én felebarátom, hanem egyenesen rámutat arra: én hogyan töltöm be a nagy parancsolatot, én kivel szemben viselkedem úgy, hogy megfeleljen Isten törvényének. Csak az szereti a felebarátját, aki úgy viselkedik, mint a samaritánus.

Ott fekszik félholtan az az ember, aki Jeruzsálemből ment alá Jerikóba és rablók kezébe esett. Ketten, akik azon az úton alámentek – egy pap és egy lévita – elkerülték őt. Egyszerűen nem törődtek vele, rája sem néztek. Pedig zsidók voltak! Olyan zsidók, akik a törvénynek nemcsak hirdetői, hanem betöltői, cselekvői akartak lenni. Ezért Jézus nem hiába említi éppen őket! Hanem Jézus egy a zsidókkal ellenséges viszonyban álló samaritánust állít oda példa gyanánt. Olyan samaritánust, aki nem sajnált semmiféle fáradságot, sem időbeli, sem pénzbeli, sem egyéb anyagi fáradságot, akinek azzal is számítani kellett, hogy ezek a rablók, akik ezt a szerencsétlent megtámadták, a közelben ő reá is leshetnek, őt is kifoszthatják, vagy félholtra verhetik. De nem, ő nem félt tőlük. Nem félt senkitől, semmitől. És nem is törődött most semmivel, senkivel, csak ezzel az útjába került, kifosztott felebarátjával. Mikor megpillantotta, könyörületességre indult. Szíve összeszorult és nem tehetett másképpen, minthogy odament, bekötötte sebeit, olajat és bort töltött azokba, majd rátette tulajdon barmára és elvitte a vendégfogadó házhoz, ahol gondját viselte. Sőt olyan samaritánusi szívet állít Jézus a zsidó törvénytudó elé, amely szív nem feledkezik meg egyhamar szeretett felebarátjáról. Másnap, elmenőben is bemegy a vendégfogadó gazdjához, ad neki pénzt és kéri viseljen gondot rá és ha valamit ezenfelül reákölt, mikor visszatér, megadja neki. Ezzel Jézus befejezte a példázatot. És most megkérdezi a törvénytudótól: „E három közül azért kit gondolsz, hogy felebarátja volt annak, aki a rablók kezébe esett?” A samaritánus nevét ugyan nem merte elmondani az írástudó, de egyébként helyesen válaszolt: „Az, aki könyörült rajta.” Ekkor Jézus kiadja neki a parancsot: „Eredj el, és te is akképpen cselekedjél!”

3.) Ez az „eredj el” szól az egész emberiségnek! Mert aki így jár el, aki így viselkedik, mint a samaritánus, az tölti be valóban a nagy parancsolatot. Mi is, ha meg tudunk feledkezni önmagunkról, csak akkor törődhetünk igazán a másikkal. Ezt cselekedd, ezt tedd hát, és – élsz! E mögött a kijelentés mögött ez áll: ha így szereted felebarátodat, mennybe jutsz, üdvözlés. Testvérem, valóban nincs más útja-módja az üdvösség elnyerésének, mint a törvényt, Isten parancsolatát így betölteni, szeretni elsősorban Őt teljes szívemből és teljes lelkemből, de úgy bebizonyítani Isten iránti szeretetemet, hogy szeretem embertársamat is. Ha tehát mi ezt a parancsolatot betöltjük, élünk, azaz üdvösségre jutunk és már ebben az életben Isten a mienk lesz és mi az Ővé. Igenám, csak hogy nem tudjuk betölteni! Egyikünk sem. Bármennyire is szeretnénk. Mert melyikünk mondhatja azt, hogy Róla nem feledkezik meg egyetlen percre sem, egyetlen órára sem!? Melyikünk volna oly bátor azt állítani, hogy szereti m i n d e n felebarátját, jobban mint önmagát?! Mondjátok csak, melyikünk merné ezt állítani?

Szeretteim, jó lesz ezzel a kérdéssel komolyan szembenézni és számot vetni arról, mit tettünk eddig és mit fogunk tenni, hogyan cselekszünk majd a jövőben. Vagy azt mondjátok, mindez túlzás? Vagy ellenkezőleg: amikor most lelkiismeretünk mélyébe tekintve vizsgáljuk eddigi életfolytatásunkat, vajon azt a következtetést vonjuk-e le, hogy legközelebb jobban szeressünk, jobban feszítsük meg minden erőnket, hogy még tökéletesebben, még nagyszerűbben sikerüljön minden? Ha eddig nem sikerült, azt hiszitek, testvéreim, fog sikerülni a jövőben? Azt hiszitek, fogtok tudni jobban szeretni? Higgyétek el: s o h a nem fogjuk Istent úgy szeretni tudni, ahogyan Ő ezt mitőlünk megkívánja! És s o h a nem fogjuk embertársainkat, felebarátainkat is úgy szeretni tudni, amint ezt Isten mitőlünk elvárja! Akkor mi lesz velünk? Mi lesz ennek a következménye? Csak az lehet, hogy elkárhozunk! Hogy Isten kimondja felettünk a szörnyű ítéletet: „Vessétek ki őket a külső sötétségre, ott leszen sírás és fogcsikorgatás!” (Mt 22,13) És abban a sötétségben nincs velünk az Isten, nem élvezhetjük az Ő szentséges jelenlétét, a Vele való közösség kimondhatatlan boldogságát, mert Ő a világosság Istene. Dehát vége van itt mindennek?... Ha vége volna mindennek, akkor hiába volna minden eddigi prédikálásunk.

I.

4.) Azonban most jusson eszünkbe az első rész, gondoljunk evangéliumi szakaszunk első felére. Lám itt függ össze az eddig mondottakkal, mert itt csendül fel az örömhír: „Boldog szemek, amelyek látják azokat, amelyeket ti láttok. Mert mondom néktek, hogy sok prófeta és király

kívánta látni, amiket ti láttok, de nem látták, és hallani, amiket hallotok, de nem hallották”. Mit láttak és mit hallottak a tanítványok? Látták az Egyszülött Fiút és hallották az Ő evangéliumát, az üdvözítő örömhírt: „higgyetek én bennem!” és „aki engem látott, látta az Atyát.” (Jn 14, 9b) Ezt sok próféta és király nem élte meg, ebben a kegyelemben nem részesült egy sem, pedig h o g y vágyakoztak ez után! H o g y örültek volna, ha megpillanthatták volna Isten Egyszülöttjének arcát! H o g y ujjongott volna a szívünk, ha meghallották volna Jézus hangját! De nem hallhatták, nem láthatták.

Isten kereső szeretete Egyszülöttjében, Jézusban ma is tapasztalható lépten-nyomon. Csak nyitott szem és nyitott fül kell hozzá! Mit látunk akkor? Látjuk, sőt érezzük is vállainkon a megpróbáltatások idejének súlyos keresztjét, amelyet Isten reánk rak, de ezt csak szeretetből teszi. Mert ebben a súlyos keresztthordozásban az ember vágyódik az Isten után és Isten meglátatja velünk azt a másik keresztet, a golgotai középső keresztet. És mi boldogok lehetünk, ha láthatjuk, mert rajta csüng a törvényt helyettünk betöltő Egyszülött Fiú, Istennek amaz ártatlan Báránya. Nézzünk Őreá! Nézzünk Krisztusra! Bizony. Jézus Krisztus meghalt értünk bűnösökért. Jézus Krisztus meghalt azokért, akik a törvényt nem töltik be – mert n e m t u d j á k betölteni. Jézus Krisztus bűnbocsánatot szerzett mindnyájunknak. Kivétel nélkül minden ember számára. – És mit hallunk? Ezt az evangéliumot a Bárány Jézusról, és azt, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül (Róm 3, 28). Ezt cselekedd és élsz! H i g g y Jézusban és ember, valld be őszintén magad előtt, hogy egyszerűen képtelen vagy, nem tudod betölteni a nagy parancsolatot Isten akarata szerint.

5.) Akkor ezek szerint hiába volna a törvény? Hiába volna a nagy a parancsolat: Szeresd az Istent és szeresd felebarátodat? Nem! Ez érvényben marad továbbra is. De csodák-csodája: Isten is vágyódik az ember után és ezért küldte el a Fiát, Jézus Krisztust erre a földre, mert aki Jézus Krisztustól kapott bocsánatot, abba beköltözik Ő Maga és él többé nem az ó-ember, hanem él benne a Krisztus (Gal 2, 20). Él benne az új teremtés, az új ember, aki lépésről-lépésre halad előre a jó cselekedetekben is és aki igazán t u d ezentúl járni a megszentelődés útján feddhetetlenül, mocsoktalanul. Fog tudni szeretni is! Szeretni Istent és szeretni felebarátját.

Lássátok, ez történik velünk. Micsoda csoda ez! Csoda történik egész belsejünkben. Csodák történnek önzetlenségünk felett, csodákat tapasztalunk környezetünkben, csodákkal vagyunk körülvéve minden veszély és baj idején, csodák világában járunk itt a földön és egyre jobban tudunk jól cselekedni, egyre jobban tudunk szeretni. Szeretni Istent teljes szívünkkel, teljes lelkünkkel, teljes erőnkkel és teljes elménkkel. És szeretni felebarátunkat is, mint önmagunkat. És mindezt csak akkor tudjuk megtenni, ha hiszünk, ha igazán hiszünk! Ezért testvér, higgy az Úr Jézus Krisztusban és í g y töltsd be a törvényt! E z t cselekedd és élsz! Ámen!

Egyházi lapjainkban megjelent Budaker-írások

Lelkipásztor

- 1929/49 lap. Vízk. u. 1. vas. A gyermek Jézus a nagyoknak is tanítója. Luk 2,41–52.
- 1930/130 l. Böjt 3. vas. Mint a világosságnak fiai úgy járjatok. Ef 5, 1–9.
- 1931/100 l. Néhány szó a lelkipásztori beteglátogatásról. Tanulmány
- 1931/359–360 l. Keresztelési beszéd. Lk 1, 66.
- 1932/58 l. Temetési beszéd fiatal családanya ravatalánál. Jn 16,33.
- 1932/59 l. Rövid búcsúztató R. L. országos hírű pedagógus ravatalánál. Mt 5,5.
- 1932/70 l. Nyitva tartásunk e templomainkat az istentiszteletek idején kívül is?
- 1932/160 l. Konfirmációi beszéd. Áldozócsüt. Csel 1, 8.
- 1932/185 l. Esketési beszéd. Jn 20, 19.
- 1932/303 l. Halotti beszéd (H. A. ny. alispán ravatalánál).
- 1932/351 l. Szenth. v. u. 25. Most vagy az idő. Jn 5, 19–20.
- 1932/361 l. Esketési beszéd. I Krón 17, 27
- 1933/89 l. Böjt 1. vas. Mester és tanítvány sorsa a kereszt. Vázlat. Mt 16, 21–26
- 1933/249 l. A beteglátogatás. Lelkészkörzeti konferencián tartott előadás.

- 1933/311 l. Csak nem ártani! 2Móz 34, 29.
- 1934/207 l. Pünkösdhétfő. A pünkösti Lélek. Csel 2, 14–18.
- 1936/163 l. Húsvét vas. 1Pt 1, 3–6.
- 1937/167 l. Hazafias igehirdetés? Tanulmány.
- 1937/205 l. „Veszték erőt és lesztek nekem tanúim!” Csendes óra. Mindennapra igék.
Május 2–30.
- 1938/46 l. Újév. u. vas. A keresztség tanítása. Jézus megkereszteltetése. 1 Pt 3, 20–22.
- 1938/173 l. Húsvét 2. ünnepe, de. Csel 10, 34–41. „Isten feltámasztotta Jézust harmadnapon!”; Húsvét másodnapja, du. „Miért vagytok szomorú ábrázattal?” Luk 24, 13–35.
- 1939/21 l. Polgári év u. vas. de. „Áldjad én lelkem az Urat!” 103 Zsolt 1–18.
- 1939/21 l. Szilveszter este. Isten ígéjének biztató szava. Róm 8,28.
- 1941/180 l. Böjt 1.v. Engedelmisség. Mt 16, 21–26
- 1941/603 l. Ádvent 1 v. Zsid 10,19–25. Hív a szentély!
- 1942/23 l. Ádvent 3. vas. „Aki várja az Úr megjelenését!” 2 Tim 4, 5–8.
- 1943/49 l. Adj számot a te sáfárságodról! Sorozat:
1. Emberek szeme előtt	Csel 20, 18
2. Isten igájában	Csel 22, 19/a
3. Rendületlenül	Csel 20, 19/b
4. Fáradhatatlanul	Csel 20, 20
5. Igénytelenül	Csel 20, 33–35
6. Egyetlen hivatásunk	Csel 20, 21
7. Szent könyvek	Csel 20, 31/b
8. Kényszer alatt	Csel 20, 22–23
9. Boldog gondtalanság	Csel 20, 24/a
10. A nagy gond	Csel 20, 24/b
11. Felelünk	Csel 20, 26
12. Ő megcselekszi	Csel 20, 32
- 1943/482.l
- 1944/77 l. Gyámintézeti istentisztelet, 1943. 1 Jn 4, 16–21. Szeressük Istent!
- 1944/167 l. Húsvét vasárnap. Fil 1, 21–24.
- 1944/207 l. Cantate vas. „Ti is el akartok menni?” Jn 6, 22–27.
- 1944/259 l. Szenth.vas. Az áldások Istene. IV. Mózes 6, 22–27.
- 1944/365 l. Temetési beszéd. A mi Istenünk rejtőzködő, de szabadító Isten! Ézs 45, 15.
Szülés következtében elhalt fiatal hitves és anya ravatalánál.
- 1944/382 l. „Nem csüggedünk!” 2 Kor.4, 14–18. (Bő vázlat!)
- 1944/445 l. „Hogyan élje át az ev. lelkész egyénileg a mai időköt?”
1946. szept. Ev. Lelkipásztor Körlevél. Meditációk. Szenth. u. 12.v. (IX.8).
(1 Sám 3, 1–10), „Akinek van füle a hallásra, hallja!” Szenth.u.13.v. 1Móz 50,15–21.
„Magatokért bosszút ne álljatok!” Sz. u. 14.v Zsolt 50,14–23. „Az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát.” Szenth.u.15.v. 1Kir.17,8–16. „Ne aggodalmaskodjatok!” Szenth.16.v. 1 Kir17,17–24. „Könyörülő és irgalmas az Úr!”
- 1947/8–14 Igehirdető műhelye. Újév, jan.1. Gal 3, 23–29. Mindnyájan Isten fiai vagytok. Újév u. vas. Jan. 5. 1 Pt 4, 12–19. Kétféle szenvedés. Vízkereszt. Jan. 6. Ézs 60, 1–6. Eljött világosságod. Víz.k.u.1 vas. Jan.12. Róm 12, 1–5. Az okos istentisztelet. Víz.k.u.2.vas.Jan.19. Róm 12, 6–9. Az Úrnak szolgáljatok. Víz.k.u.3. vas. Jan.26. Róm 12, 17–21. Enyém a bosszúállás. Hetvened vas. Febr. 2. 1 Kor 9, 24–10, 5. Az üdvösség ára.
- 1947/213 l. Mi a konfirmáció?
- 1947/348 l. Liturgikus magatartás. Tárgyszerűség és egység.
1. A liturgus öltözködése
 2. Profán használati tárgyak
 3. Liturgikus könyvek

- 1948/23 4. Szolgálat előtt otthon
 1948/48 5. A sekrestyében
 6. Az istentiszteleti szolgálat. Az oltárhoz menet.
 Az oltár előtt
 1948/117 Az oltár előtt
 1948/142 Az oltár előtt 1948/178 Több liturgus
 Szószéki szolgálat
 1948/227 Szószéki szolgálat
 1948/302 7. Úrvacsoraosztás 1.
 1948/369 Folytatás 2.
 1948/457 Folytatás 3.
 1948/507 Folytatás 4.
 1949/24 Folytatás 5.
 1949/70 8. Kasuáliák: Keresztelés
 1949/112 Keresztelés
 1949/139 Konfirmáció
 1949/185 Konfirmáció
 1949/218 Esketés
 1949/281 Temetés
 1949/374 Avatások (szentelések)
 1949/411 Kis lelkipásztorkodástan. MELE pilisligeti lelkészkonferencián tartott előadások: 1. Imádkozás és imádkoztatás. A lelkipásztor imádsága. Másokkal való imádkozás.
 1950/10 Dogmatika a lelkész dolgozószobájában. D. Dr. Pröhle Károly: A hit világa c. könyvének ismertetése.
 1950/19 Reformáció hete. A reformáció a boldogmondások (Mt 5,3–10.) tükrében. 8 igehirdetés.
 1950/23 2. Gyónás és gyóntatás
 1950/66 3. Önfegyelmzés és fegyelmzés
 1950/100 4. Fogadás és látogatás
 1950/358 Laikusok munkába állításának teológiai háttere
 1951/179 Konfirmációi beszéd I Jn 4, 9–15. Elhangzott 1950 pünkösdi hétfőjén
 1951/438 Szenth. u. 24. v. Mt 9, 18–26. Kiss Jenő.
 Gyakorlati alkalmazás: Budaker Oszkár
 1952/6 Hetvened vas. 1Kor 9, 24–10, 5. Scholz László.
 A prédikáció fonala: Budaker Oszkár
 1997. 7–8. szám. Budaker Oszkár igehirdetése 1951. Szenth. u. 19. vas. Mt 9, 1–8.

Belmissziói Munkaprogram

- 1934/35. évf. A reformáció sorsa Németországban (134–146 l.)
 1935/36. évf. Luther vallásossága – a mi vallásosságunk? Reformációi előadás (74–80 l.)
 1936/37. évf. Szekta vagy egyház? (68–76. l.)
 1937/38. évf. Luther a bűnről (80–87. l.)
 1939/40. évf. Az Una Sancta Ecclesia, mint valóság és reménység (235–242 l.)
 1941/42. évf. Luther a pásztor (202–210. l.)
 1942/43. évf. Megbocsátasz-é az ellened vétkezőknek?
 1944/45. évf. Keresztyén házasság (Vázlat) (33–38 l.)
 1943/44. évf. Der Kirchenmann: Wilhelm Löhe. Arbeitsprogram für 1943/44. 52. l.

Keresztyén Igazság

- 1934/2 sz. Láttuk az Ő dicsőségét
 5 sz. Hódító belmissziót! (Tanulmány)

- 8.sz. A protestantizmus válsága Németországban. (Tanulmány)
 12.szám. Karácsony. (Elmélkedés)
 1935/6.sz. Egyetemes papság. (Tanulmány)
 1936/9.sz. Világgyűlöletet hirdet a keresztyénség? (Elmélkedés)
 1937/1.sz. A sexuális élet értelme. (Tanulmány) Könyvismertetés: Stählin Wilhelm:
 Menschen unter Gott. Das Gottesjahr 1937. Kassel, 1937.
 1938/6.sz. Halálos méreg (Tanulmány)
 1939/3.sz. Az Úr gondot visel. (Tanulmány) Könyvismertetések: Vogel Heinrich: Psalmen.
 München 1937 és 1938. Dietz Otto: Eine Begrabnisliturgie der lutherischen
 Kirche. München, 1938.
 1940/7.sz. Szervezkedjünk. (Tanulmány)
 1942/11.sz. Szeretsz-e Istenem? (Tanulmány)
 1943/1.sz. A háború kohójában. (Tanulmány)
 6.sz. Jövel Szentlélek Úristen!
 7.sz. Alászállás. (Elmélkedések)
 1944/3.sz. Váltásághalál
 4.sz. Húsvéti öröm – ma
 9.sz. Egy elfelejtett ünnep. (Elmélkedések)

Soproni Evangélikus Gyülekezeti Lap

1938. I. évf.
 2. szám I. István király éve és az eucharisztikus kongresszus.
 Az úrvacsora. Segélyakciónk.
 3. szám „Szükség néktek újonnan születnetek!” Jn 4, 5–7
 „O Heiliger Geist, kehre bei uns ein!” Apostelg. 2, 18
1939. II. évf.
 4. szám „Üres kézzel senki se jelenjen meg az Úr előtt.” 5 Móz 16, 16
 „Nicht leer vor dem Herrn erscheinen!” 5 Móz. 16, 16
1940. III. évf.
 4.szám Az Ige világosság! Az én lábamnak szövétneke a Te igéd, és ösvényemnek
 világossága. Zsolt 119,105.
 Friede! Er wird unser Friede sein. Micha 5,4.
 5. szám. Az Úr ítéli meg a népeket. Budaker Oszkár lelkész igehirdetése 1940.
 december 6-án, a Kormányzó Úr nevenapján. Alapige: „Az Úr ítéli meg a
 népeket. Bírálj meg engem, Uram, az én igazságom és ártatlanságom
 szerint!” Zsolt 7, 9
 Der Herr ist Richter über die Völker. Predigt, gehalten von Pfarrer Oskar
 Budaker gelegentlich des Namensfestes unseres Herrn Reichsverwesers,
 am 6. Dezember 1940. Text: Ps 7, 9
1941. IV. évf.
 4. szám A Szabadító. Nevezed annak nevét Jézusnak, mert ő szabadítja meg az ő
 népét annak bűneitől. Mt 1, 21
 Völlige Freude. 1 Joh 1, 2
1942. V. évf.
 4. szám. Budaker Oszkár volt lelkészünk búcsúbeszéde. Elhangzott 1942. szeptember hó
 27-én. „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz. Különböző és idegen
 tudományok által ne hagyjátok magatokat félrevezettetni, mert jó dolog,
 hogy kegyelemmel erősíttessék meg a szív.” Zsid 13, 8–9
 Abschiedspredigt unseres gewesenen Pfarrers Oskar Budaker, gehalten
 am 4. Oktober 1942. Apostelg. 20, 31–32

Harangszó

1933. június 4. Pünkösdi tűz

HARMADIK RÉSZ

A VISSZAEMLÉKEZŐK

† Beyer Pál lelkész, Sopron

„Még sokáig el-elcsuklik a hangunk és könny csillan meg szemünkben, ha felejthetetlen szeretett lelkészünkre Budaker Oszkára gondolunk. Még mindig alig-alig tudjuk elképzelni, hogy ne lássuk többé átszellemült arcát, alakját az oltár előtt, a szószéken s a bibliaórák asztal mögött. Hihetetlennek tűnik, hogy ne halljuk többé lélektől átforrósodott áldott szavát. Nagyobb a mi veszteségünk semhogy felmérhetnők!

Budaker Oszkár sohasem keresett elismerést. S most mindenfelől tömegesen érkeznek mélységes gyászról tanúskodó, elismerő sorok. Budaker Oszkár sok kívülről hozzáérkező meghívást nem fogadott el, hogy tudatosan közöttünk a soproni gyülekezetben szolgáljon csendben teljes odaadással mennyei Urának. S most a garmadával kézhez vett levelekből mégis az tűnik ki, hogy nemcsak itt, hanem szerte az országban, sok-sok evangélikus és nem kevés másvallású testvér áll gondolatban megrendülten sírja körül. Mikor beiktatásakor üdvözölték akkor is Istenre mutatott. Kétségtelen, hogy vétenénk emléke ellen, hogy most, amikor emlékezünk, nem Istent magasztalunk mindazért, amit nekünk általa adott.

Lelkipásztor volt. Rengeteg munkája között is tudott időt szakítani arra, hogy csodálatos együttérzéssel, Isten igéjével vigasztalja a lesújtottakat, nagy türelemmel Istenhez vezetesse az eltévedteket, őszinte megértéssel bátorítsa a csüggedteket, halk szóval erősítse a beteget és megmutassa a menny felé vezető utat a haldoklóknak. Ha a csöndes lelkipásztori szobája falai beszélni tudnának, sok léleknek Istenhez való hazatalálásáról, boldog megbékéléséről mondanának megragadó történeteket. Vajon hogyan lett Budaker Oszkár ilyen lelkipásztorra? Isten készítette el Őt ige, imádság és fájdalmas események hosszú sora által.

Múltba visszanező tekintetünk előtt most feltűnik az igehirdető Budaker Oszkár alakja. Félelmetes komolysággal szólt a bűn rettenetes valóságáról. De e sötét háttér előtt annál káprázatosabban tündöklött az evangélium fénye. Minél többet prédikált, annál tisztábban csendült ki szavaiból az evangélium. Krisztusért megvannak bocsátva a mi bűneink. Krisztusban szeretettel lehajol hozzánk az Isten. Krisztus által Istennel élhetünk együtt. És csak ez az igazi, gazdag megvigasztalt boldog élet. Örök élet. Minden más, nyomorult vegetálás. Aki életet akar, Krisztushoz jöjjön.

Utolsó húsvéti prédikációjában rendíthetetlen bizonyossággal kiáltotta felénk: Krisztus feltámadása által a halálnak ebből a világából életnek világa lett! A halál árnyain, melyek olyan kétségbeejtően borulnak rá minden öröme és életszomjúságra, keresztül tör az életnek diadalmas napja. A sírok enyészete felett ott fénylik a feltámadás és élet reménye! Mert amikor a názáreti Jézus feltámadott, zsengeje lön azoknak, akik elaludtak! (1Kor 15, 20) És ti is, akik nem tudtok meggyógyulni attól a sebtől, amelyet kedveseitek elvesztése ütött a szíveteken, bármennyire is vigasztaljátok magatokat azzal, hogy jobb nekik csendesen pihenni, mint fájdalmak között jajgatni, –higgyétek el az ilyen sebek behegedhetnek, de a hegek csak sajognak, sokszor, sokszor szinte elviselhetetlenül, meggyógyulni csak akkor tudnak – de akkor meggyógyulnak – ha sírok mellett állva vallhatja az ember: Krisztus feltámadott és zsengeje lett azoknak, akik elaludtak! – Vajon mi tette Budaker Oszkárt ilyen áldott igehirdetővé? Maga az Ige. Naponként imádságos szívvel meditációban elmerülve, odaadóan figyelt az igére. Ezért tudta tovább adni.

Fáradhatatlanul prédikált. Volt hét, hogy húsz alkalommal hirdette az ígét. De nem csak az ajka prédikált hanem az élete is. Egészen ritka módon összecsengett nála e kettő. Szavai mögött ott ragyogott meggyőző bizonyágtételként életének aranyfedezete. Mi soproniak akik láttuk, hogy

milyen békességet sugárzó arccal, töretlenül ment súlyos csalódások és fájdalmak, roszasztó nehézségek és bánatok szűrő tövis-bozótján keresztül, az utolsó pillanatokig, immár semmiképpen sem kételkedhetünk abban, hogy Krisztusban csakugyan mindenre van erőnk... És prédikál halála is. Azok az áldott, prédikáló ajkak elnémultak. A halálban megmerevült ajkak városunk minden lakójának megrázó erővel hirdetik: Emberek vigyázzatok! Mindenkor készen legyetek! A kegyelmi idő lejár. Egészen váratlanul lejárhat. Éljetek áldozatok árán is az alkalmakkal, mikor hangzik az Ige! Figyeljete az Igére, engedelmeskedjete az Igének, amely Istenhez hív.”

(A soproni ev. egyházközség képviselőtestületének és közgyűlésének 1952. IX. 21-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből)

Bohus Imre lelkész, Fót

A felelős szeretet embere

Amikor 1944 januárjában a soproni Teológiai Fakultás első évfolyamára beiratkoztam, a lelkészi szolgálatról csupán romantikus elképzeléseim voltak. Szinte semmi köze sem volt a valósághoz mind annak, amit az evangélikus lelkész életéről és munkájáról gondoltam. Csaknem megfutamodtam, amikor világossá lett előttem, hogy mire vállalkoztam. Tanárain és teológus társaim türelme és szeretete segítette át a kezdet válságain.

Sok embernek tartozom hálával. Legtöbben befejezték már földi útjukat. Nélkülük nem lettem volna azzá, amivé váltam. Az ő szavuk, tanácsuk, imádságuk és példájuk formált és alakított. *Rájuk is gondolok, amikor leírom annak nevét, akire megkülönböztetett tisztelettel emlékezem: Oszti bácsi, Budaker Oszkár.* Sopronban töltött éveim idején a Teológiai Fakultáson tanár, a Teológus Otthon igazgatója, de gyülekezeti lelkész is volt. Engem a Teológián nem tanított, egyetlen szabadon választható, heti egy órában tartott előadás-sorozatot hallgattam nála „Lelki betegek lelki gondozása” címen. Az Otthonban azonban gyakran találkoztunk. Sok társammal együtt olyan lelkipásztorunk volt, akihez bármikor bizalommal fordulhattunk. Sok beszélgetésünk mélyült magángyónássá. Kék szemének rám-pillantását nem tudtam elfelejteni. Életem egyik legnagyobb örömeivel ő ajándékozott meg: két esztendeig tartó bizonytalanság után tőle tudtam meg Oroszországban, hogy édesanyám és húgom életben vannak.

Személyes emlékeimről azonban nem akarok sokat beszélni. Inkább azt a törekvését emelem ki, amellyel emberré és lelkésszé akart nevelni mindnyájunkat. Lankadatlan szeretettel próbálta szándékát megvalósítani. Emiatt szeretete nagyon határozott, minden érzelgősséget kerülő és kemény volt.

1. A lelkészi szolgálat egyik legfontosabb részének az igehirdetést tartotta. Kifejtette, hogy a Szentlélek Úristen a tulajdonképpeni igehirdető. Ő adja a mondanivalót és teljesen szabad abban, hogy megáldja-e, felhasználja-e az igehirdetésben elhangzottakat. Ha akarja a leggyatrább igehirdetéssel teremt hitet. A lelkész azonban nem élhet vissza az Úristen szabadságával. Lustaságát nem rejtheti a mögé. Mindent meg kell tennie azért, hogy igehirdetése „jó”, „használható” legyen. Ez állandó készülést, abba nem hagyható kemény munkát jelent. Sokat kell olvasnia, hogy „alapanyaggal” rendelkezék. Nem árt, ha olvasás közben jegyzetel. Ismernie kell az embereket, akikhez szól, ezért a gyülekezet látogatását nem szabad elhanyagolnia.

A készülés első lépése az igeszakasszal kapcsolatos kérdések tisztázása és megválaszolása. Ehhez elő kell venni az eredeti szöveget, az elérhető fordításokat, a szótárt, a konkordanciát („szójegyzék”, amelyben bizonyos szó valamennyi előfordulási helyét megtalálhatjuk.), esetleg lexikonokat. Fel kell lapozni a rendelkezésünkre álló magyarázatokat. Előfordulhat, hogy nyelvtani problémákkal is kell foglalkoznunk.

Elengedhetetlennek tartotta a meditációt. Részletesen elmondta, hogy ő hogyan csinálja. Az „atyá” szóra emlékezem. Azt tanácsolta, hogy induláskor többször ismételjük el és minden más szót különítsünk el tőle. Majd vegyük számba mind azt ami a szó hallatára eszünkbe jut. Rendezzük mindazt, ami az eszünkbe jutott. Idézzük emlékezetünkbe, hogy a Szentírásban milyen összefüggésben olvasható. Jézus hogyan használta. Van-e valamilyen irodalmi emlékün, akár élményünk vele kapcsolatban. Ajánlotta, hogy a meditáció folyamatában értelmező szótárt vagy valamilyen szómagyarázatot használjunk.

Hangsúlyozottan óvott attól, hogy gyorsan letegyük a készülés terhét. Ne higgyük hogy az első jó gondolat felment a további munka alól. Valahogyan így fogalmazott: „Ha a készülés elején jó gondolatotok támad és úgy érzitek, hogy rátaláltatok a lényegre, felejtsetek el. Az sohasem Isten üzenete.”

Szavait szolgálata hitelesítette. Igehirdetésében ritkán használt példát, mégis mindvégig lekötötte hallgatóit. Készületlenül sohasem szolt. Egy alkalommal szupplikációs szolgálatra készített fel néhányunkat. Mondanivalóját azzal kezdte, hogy nem tudott jól felkészülni, ezért egy régebbi prédikációját olvassa fel. Megragadott őszintesége, amit pedig hallhattunk tőle, nagy segítség volt igehirdetésünk elkészítésében.

Kevés szóval, tapintatosan de határozottan és elfelejthetetlenül bírált. A Teológus Otthonban a vacsora után tartottuk az áhítatot, amelyen hétfőtől péntekig teológusok voltak az igehirdetők a szenior beosztása szerint. Az elkészített igehirdetést egy nappal korábban kellett bemutatnunk. Egyszer ezzel a megjegyzéssel adta vissza: „Imre, ezt az igehirdetést akármelyik textus alapján elmondhatnád!” Más alkalommal, a gyakorlati szeminárium keretében, a templomban bőjtí istentiszteleten kellett szolgálnom. Luther-köntöst Oszkár bácsitól kértem. Amikor visszavittem kezét nyújtott és ennyit mondott: „Jó voltál!” Szolgálatok után, a szószék és az oltár között de sokszor kérdeztem magamtól: „Ugyan most mit mondana Oszkár bácsi?!”

2. Szolgálatra-nevelésünk érdekében tudatosan törekedett arra, hogy ígét olvasó, imádkozó keresztyénségünk legyen, hogy – jobb megfogalmazást nem találok, – valamilyen személyes kegyesség alakuljon ki valamennyiünknel. Nem emelt ki előttünk kegyességi irányzatot. Azt elmondta, ha valahol valami nem tetszett neki, de ki-ki maga határozhatta meg teológiájának vagy hite megélésének módját és formáját. Az „otthon-órákat”, a Teológus Otthonban az évfolyamoknak tartott bibliaóráit használta fel arra, hogy az eligazodásban, a dolgok tisztázásában, a döntésekben segítsen. Egyvalamiben pedig kérlelhetetlen volt: A reggeli elcsendesedést nem mulaszthattuk el. Hét órakor csengő szó jelezte a „csendes óra” kezdetét. Az otthon rendje szerint akkorra fel kellett öltöznünk, az ágyunkat, a szobánkat rendbe kellett tennünk. Öt-tíz perccel a csengetés után, nem minden nap, de hetenként többször végigjárta a szobákat. Kopogtatott, benyitott és ellenőrizte, mit csinálunk. Felelőségre vonta, aki mással foglalkozott. Ezt a reggeli látogatását sohasem éreztük tehernek vagy tolakodásnak. Tudtuk, hogy a csendességet saját életében is komolyan veszi. Vallotta: Isten csak a csendben szólal és szólít meg. Következetessége életünk nélkülözhetetlen részévé tette ezeket a Biblia mellett töltött félórákat. Lelkeszi szolgálatom évtizedei alatt alig mulasztottam el néhány alkalmat. „Megszokott” voltuk sohasem vált káromra.

3. Végül nyilvánvalóvá tette számunkra, hogy az igehirdetés hitelességének elfogadhatóságának érdekében nem engedhetjük szabadjára embervoltunkat. Az igehirdető megjelenése, viselkedése, másokra gyakorolt hatása nem mellékes, közömbös valami. (Nem véletlen, hogy a negyvenes évek végén több részből álló cikksorozatot írt. „Liturgikus magatartás” volt a sorozat összefoglaló címe, a „Lelkipásztor”-ban jelent meg. Testvéri figyelmeztetésként azt tárgyalta, hogy a szolgálat különböző helyzeteiben, milyen külső dolgokra kell a lelkésznek figyelnie.) Az otthonórákon ilyesmikről hallottunk: kinek, hogyan kell bemutatkozni; új helyre kerülve kit, hogyan, mikor kell meglátogatni; milyen a helyesen megterített asztal, hogyan használjuk az evőeszközöket; melyek a levélírás szabályai; hogyan pihenjen és szórakozzék a lelkész. Ismétlődő témák voltak: a lelkészfeleség, a lelkész családja, a lelkész és az anyagi ügyek stb. Évek során azt a látást alakította ki bennünk, hogy a gyülekezet érdeke a legfontosabb, a legelső. Minden egyéb azután következik.

Megkövetelte a pontosságot. Elképzelhetetlennek tartottuk, hogy ne a megjelölt időpontban kopogtassunk be hozzá. Maga is rendkívül fegyelmezett volt. Jellemzésül az alábbi emlékeket mondom el: a gyülekezeti bibliaóra hétfőn este hatkor kezdődött. A kezdő éneket akkor mondta be amikor a toronyóra a hatodikat ütötte. A záró ének utolsó hangja pedig akkor némult el, amikor az óra hetet kezdett ütni. Nem üres külsőség, valamilyen kicsinyes bogarasság volt ez nála. A másik ember megbecsülését fejezte ki ezzel. Gyakran emlegette, hogy a másik ember szeretete, a gyülekezeti szolgálat hűsége pontosságban is jelentkezik.

Befejezésül egy jelentéktelennek tűnő eseményt idézek fel. Az Otthonban elromlott a fürdőszoba kályhája. A mosókonyhában fürödtünk. Az épület hátsó ajtaján először az udvarra értünk, az udvaron egy másik ajtó vezetett a mosókonyhába. Egy alkalommal utolsó fürdőző

voltam, és valaki tréfából rám zárta az ajtót. (Bizonyára „viszonzásként”, mert máskor én „toltam ki” vele.) Hiába zörgettem, senki sem hallotta. Éjfél tájban tűnt fel, hogy hiányzom. Kerestek, rám találtak. Igen ám, de ki kellett nyitattatniuk az udvarra nyíló ajtót, amelyet „Pipecnek”, aki az Otthon alkalmazottja volt, este tízkor kulcsra kellett zárnia. Este tíz után pedig csak igazgatói engedéllyel lehettünk kint az épületből. Ilyen engedélyem nem volt ezért „Pipecnek” jelentenie kellett, hogy Bohus Imre este tíz órakor nem tartózkodott az Otthon épületében. Jelentkezmem kellett másnap délután Oszkár bácsinál. Nem dicsért meg és nem is sajnálkozott. Jól megmosta a fejemet. Napokig bántott, ami történt. Idővel azután megértettem két dolgot. Az egyik: a lelkésznek törekednie kell arra, hogy még a látszat se szóljon ellene. A másik: viselkedésünkkel, szavainkkal, cselekedeteinkkel hatással vagyunk egymásra. Amit „kapunk”, annak előzménye az, amit „adtunk”. Az is rólunk árulkodik, amit kapunk, esetleg „visszakapunk”!

Amit leírtam, az néhány ügyetlen ceruzavonás Budaker Oszkár arcképén. Késői köszönetmondás olyasvalaki felé, akinek nagyon sokkal tartozom. Azok között tudhatom magam, akik megtapasztalhatták, hogy emberek által áld az Isten. És talán továbbbíthattam ezt az áldást.

(1999.11.22.)

Bolla Árpád lelkész, Budapest

Emlékezem otthonigazgatómra Budaker Oszkárra

Azon az éjszakán, amikor Sopronból elvitték a nővéreket, az Orsolyák templomában meg kellett volna szólalnia a harangnak. De amikor a „harangozó” a megbeszélés szerint, látva, hogy jönnek értük, harangozni szeretett volna, megdöbbenve tapasztalta, hogy a harangkötelet valaki levágta és elvitte.

Én másnap látogattam meg Oszkár bácsit, aki akkor már újra soproni lelkész volt. Lakásának ajtaját nyitva találtam. Utcai szobájában, térdeplőjén imádkozott. Csak később vett észre. Felállt, szeméből hullottak a könnyek és ezt mondta nekem: „Elvitték őket és én itt maradtam. Miért szereti őket jobban az én Uram mint engem, akit nem méltatott a kereszthordozásnak erre az útjára?”

Mit tanultam tőle, ami ma is meghatároz?

Befejezetlenül befejezve prédikált. Volt amikor úgy mondta ki az áment, hogy én még kerekítettem volna, ő szögletesen hagyta, hogy bennem csiszolódjon, folytatódjon.

Pontos ember volt. Évfolyam bibliaórákon kitétte maga elé az asztalra zsebóráját. A hatvan perc hatvan perc volt, nem több és nem kevesebb.

Név szerint ismert, bensőnkbe látott és szeretett, kegyességi irányzatokhoz tartozásunktól függetlenül. Így lett nekem is lelkipásztorom.

Reggelenként ő ébresztett. „Jó reggelt fiuk!” Így volt időnk a reggeli elcsendesedésre, csendben megállni Isten előtt.

Megtanultuk tőle mit jelent az, hogy Luther-kabáton ne legyen egyetlen porszem sem.

Legyen áldott Urunk érette.

Hiszem, hogy egyszer egy más dimenziójú világban „Jó reggelt” mond még nekünk.

(1999. 11.18.)

Boronkay Tiborné Sólyom Julianna, Budapest

Gyermekkori élményeim Budaker Oszkáról

Első tudatos gyermekkori emlékeim Oszkár bácsiról 1944 nyaráról valók. Ekkor a gyakori légiriadók miatt szüleimmal és három fiútestvéremmel a Teológus Otthon nyáron üres szobáinak egyikébe költöztünk be. Emlékeim megoszlanak a Teológus Otthont körülvevő csodálatosan szép park, a hatalmas asztalokon aszalódó almaszeletek, az igazgatói lakás és az óvóhely között. 1945. február 21-én a kertkapunkra esett bomba nem robbant fel. A szomszéd kert felé a kerítést kítörve menekültünk el a házból egynapos Ilus húgommal együtt. Oszkár bácsi és Nusi néni a Teológus Otthon igazgatói lakásában nyújtott nekünk menedéket. Én keresztszüleimmal Deák János teológiai tanárnál aludtam, de napközben mindig együtt volt a család. Nusi néni ápolta édesanyámat, és

gondozta csecsemő hűgomat. Neki éppen akkor született Imre nevű unokája.

Vasárnap reggelenként természetesen gyermek bibliakörre jártunk, utána a 10 órás istentiszteleten is részt vettem. A papnék padjában ültem édesanyámmal és Nusi nénivel, aki remekül leszerelte izgágaságomat.

1950-ben nagyon szerettem volna már konfirmálni. Abban az évben a lányokat Oszkár bácsi tanította, így kerültem még közelebbi lelki kapcsolatba Oszkár bácsival. Csodálatos volt az a három hónapos, hetenként háromszori oktatás, amikor a sok ismeret mellett Luther Kiskátéjáról is tanultunk. Jegyzeteimet máig őrzöm. Konfirmációm alkalmából Nusi nénitől és Oszkár bácsitól egy szép kis köves gyűrűt kaptam. Úgy érzem, gyermekükként szerettek.

Az 1950-51-es tanévben szombat délutánonként mentünk Oszkár bácsiék lakására a Templom utcai parókiára. Itt jöttek össze az előző évben konfirmált lányok bibliáórára. Ezek az alkalmak olyan lelki energiát adtak számomra, amiből a mai napig erőt meríthetek.

1952. február 1-jén családunk Budapestre költözött. A szomorú halálhírt itt hallottam, de a frissen elrendelt határsáv miatt nem mehettem el a temetésre. Későbbi soproni útjaim során mindig meglátogattam Nusi nénit. Szomorúan hallottam halálhírét 1983-ban. A győri Szeretetotthonba már nem jutott el, nem tudta otthagyni Sopront.

Oszkár bácsi és Nusi néni emléke, életük tanítása és példája elevenen él bennem. Istennek hála életükért.

(1998. VI. 6.)

† Budaker Oszkárné Holéczy Anna, Sopron

Levél Zoltán László csengődi lelkésznek.

Kedves Laci! Nagyon köszönöm k. levelét, igazán jól esett hallani kedves Mindnyájukról. Főképen, hogy mindannyian egészségesek.

Végtelenül jól esett, hogy drága jó Oszkáromra oly szeretettel gondol. Sajnos nem sok képem maradt róla. Nem járt Ő fényképészhez, csak ha éppen szükséges volt. Ez is egy igazolványbeli képe 1949-ből. Kérem őrizze meg szeretettel. Miután lakásom oly kicsi lesz, hogy alig férek meg benne Oszym könyveiből csak a legkedvesebbeket tartom meg magamnak. A többit egy igen kedves és hűséges barátjának adtam át, hogy használja őket s ha kis unokánk pap lenne, visszaadja neki őket. Tudom *Oszym is így akarná.*

Olyan nehéz így Nélküle. Mindig árvábbak leszünk.

Jó volna, ha láthatnánk Lacikát és Bandikát személyesen is. Addig is sokszor öleljük őket.

Magát, k. Laci, Ilivel együtt sokszor szeretettel köszöntjük, Nusi néni és Edda.

(Sopron, 1952. XI. 30.)

Kedves Gusztikám!

Ma hosszú levelet kapsz tőlem, nem is én írom, Oszkár szól Hozzád. A napokban rendeztettem Oszkárom leveleit s megtaláltam ezt is közöttük. S mivel már olyan régen készülök írni Neked Gusztikám, gondoltam elküldöm ezt is Neked. Ha olvasom mintha Oszkár hangját hallanám. Ugye milyen szép a stílusa? (Levél a frontról, 1917 karácsonyán.)

...Aggódunk érted nagyon Gusztikám, kíméld magad ahogyan csak tudod. Legyen előtted mindig Oszkár, ki ma is közöttünk lenne, ha kevesebbet dolgozott volna... Mindnyájatokat sok szeretettel ölelünk Nusi, Mackó és Imi.

(Levél Budaker Oszkár Kőszegen lakó öccséhez. Sopron. 1960. II. 13.)

Csepregi Béla lelkész, Sárszentlőrinc

Emlékezésem Budaker Oszkár lelkészre. Legelső találkozásom vele 1934. évi tanévnyitó ünnepségünkön volt, amelyen a tanév dékánja köszönő szavakat mondott két évi helyettesi szolgálataért a még betöltetlen gyakorlati teológiai tanszéken, s ezeket a szavakat a hallgatók olyan tapsorkánja követte, hogy annak nem tudott másként véget vetni, mint a csendes felállással s eltávozással. (Viszont a véglegesen kinevezett és köszöntött professzor üdvözlését egy taps sem követte.) Ebből megéreztem, mit jelenthetett a hallgatók számára Oszkár bácsi két évnyi

helyettesi szolgálata.

Istentiszteleti igehirdetései a legnépszerűbbek és legtöbb áldást nyújtóak voltak, a teológusok nagy többsége, ha nem is mindenki számára. Gyülekezeti bibliaóráira is – hétfő esténként-jelentős számban és kitartóan jártunk a teljesen megtelt gyülekezeti terembe. Egy időben az a szándékom is volt, hogy gyorsírással jegyzem bibliaórai magyarázatait (Jézus búcsúbeszédeit kezdte akkor magyarázni) későbbi feldolgozás céljából különösen magam, de mások épülésére is, de ez azonban nem bizonyult folyamatosnak, mivel a folyó írásba való áttételben már nem voltam olyan kitartó, s olykor adódtak mégis akadályok, hogy egy-egy alkalomra nem tudtam elmenni.

Talán teológuskorom utolsó évében német nyelvet is tanított a teológián, amelyen a Soproni Konfirmandus Káté magyarázatával és tanításával próbált bennünket megbarátkoztatni Luther nyelvvel, ebben szintén részt vettem – s ha németül nem is tanultam meg – meleg egyéniségével, pásztori lelkületével még közelebb került hozzám, mint a szószerző magasságában.

Bár személyes kapcsolat építésére vele nem bátorkodtam (egyszer-kétszer fordultam meg otthonában), de mindig nagyon tiszteltem, és tőle csak áldott indíttatásokat kaptam. Írásait később is nagy nyereséggel olvastam.”

(1999. február 1.)

† Csonka Albert lelkész, Győr

„1. Számomra életformáló élmény volt és halálomig marad az a bibliaóra, amit Budaker Oszkár tartott 1947 szeptember első szombatján nekünk elsőéves teológusoknak. Arra nem emlékszem, hogy a textust (1 Kor 7, 1–40) szándékosan választotta-e vagy a Herrnhuti Losung „aznapi igéje” volt-e. Számunkra mindenesetre az alkalomhoz illő világos eligazítás és útmutatás. Radikalitása némelyeket meghökkentett, de Oszkár bácsi „reális” életpéldája mégis „követhetővé” tett. Ugyanis:

2. Ő a szó és fogalom eredeti értelmében igazi „sacerdos” volt, ami alapvetően és radikálisan „Isten emberét” jelentette úgy az általános szóhasználat szerint minden korok és népek számára, mint a keresztények szent Könyvében, a Bibliában is. Itt most nincs helye a részletezésnek, és Oszkár bácsi is mindig inkább a gyakorlati világos szavakat szerette. Például a „sacerdos” fogalmat főként ránk, protestánsokra a „teológus” szóval azonosította. Mert ez a szó és fogalom az Istennel való személyes DIALÓGUS-t jelölte. Pap és teológus az ember, aki az Istennel személyes kapcsolatban van, Vele beszélget = imádkozik Hozzá és olvassa, meg hallgatja „üzenetét”. És ezt mindenki megteheti, erre mindenki hivatalos „általában”, de vannak olyan személyek, akik radikálisabb „HIVÁST” is kaptak, – a Jézus 12 apostolához hasonlóan (vö. Mt 19. fejezet) és nem „polihisztoroként”, hanem „főfoglalkozásként” (együgyüként) = kizárólagosan, mert „ars longa, vita brevis!” TEOLÓGUSOK = Isten emberei, szerelmesei, Jézus Tanítványai, követői és „apostolai” mai szóhasználattal: papjai (igehirdetők, a szentségek nyújtói, diakónusok és misszionáriusok) méghozzá „rite vocatus”-ként, vagyis „hivatásszerűen” és „ordinálva”!

3. Épp ez utolsó szó és fogalom fejezi ki a „sacerdos” szó izgalmas voltát, amin szinte reménytelenül vitatkoznak protestánsok (nem csak az un. „szabadegyháziak”) a „katolikusokkal és ortodoxokkal. Budaker Oszkár ebben is világosan látott és az Ágostai Hitvallásra is (!) hivatkozott (főként az V. és XIV. cikk.) Budaker Oszkár mint teológiai professzor az én évfolyamomnak két tanévben (4 szemeszterben) „csak” egyetlen disciplinát adott elő: az EGYHÁZ ÉLETE megnevezéssel. Ebbe aztán sok minden belefért kifogyhatatlanul. Igazán és valóban gyakorlati tanszék volt! És főként a fogalmak tisztázása és azután a konzekvens gyakorlás. E rövidke „karcolatban” csak két kiemelkedő példát említek a) A „protestáns” szó. Vibráló értelemben használják sőt leggyakrabban visszajára fordítva, főként a magyarul – beszélők. Vagyis tagadó töltettel, „negációt” karikírozva belőle. Pedig amikor „divatba jött” a SPEYER-i birodalmi gyűlésen a német választófejedelmek 1529-ben, majd 1530-ban AUGSBURGBAN az un. Szabad Királyi- városok képviselői nem negatív iratot nyújtottak át az akkor diktátorként uralkodó V. Károly császárnak, hanem nagyon is pozitív értelmű „HITVALLÁS”-t. A „PROTESTÁNS” szó világos: valamiért és valami mellett kiállni! Magyarországon kívül ez a vallási megjelölés alig is használatos a felekezeti megkülönböztetésre, helyette inkább az „evangélikus” szót írják és mondják a „nem katolikus” keresztényekre. Viszont tudnunk kell (erre éppen megint Budaker Oszkár hívta fel a figyelmünket), hogy egyházunk fő hitvallása az Augustana Confessio 1530, ragaszkodott a

„katolikus”, voltunkhoz. Mert:

b) a KATOLIKUS szó az egyetemességet jelenti térben és időben, úgy mint azt már Augusztinusra visszamenően megfogalmaztak. „Quod semper, quod ubique et omnibus est – hoc est enim vere catholicum!” Ebben az értelemben a mindmáig a leglutheránusabbnak tartott Johann Gerhard (1542–1637) tankönyvének még a címe is: „Catholica dogmatica”. De ez mintha teljesen feledésbe ment volna és akik mégis ráakadtak, sőt vallani is merték (mint a 19. században Wilhelm Löhe, August Vilmar, stb. stb.) a 20. században pedig példaként Dr. N. Söderblom svéd luth. érsek, meg a német hitvalló Hans Asmussen, akikre Budaker O. gyakran hivatkozott (ők a szűkfejű és szűkkeblű protestánsokra gyanúsak voltak. Pedig csak a manapság oly divatos, de csupán felületes „ökumenikus” erőlködésben és hangzavarban levő amatőr gárdával szemben, ők „professzionista” előfutárok voltak. Jellemző, hogy Oszkár bácsi „gyóntató atyja” (Luther M. Kiskátéja szerint) a református Maller Kálmán soproni lelkész volt. Minderről és még sok mindenről nyíltan vallott Budaker Oszkár, mert Ő szívvvel lélekkel igazi theológus volt, tetőtől talpig „sacerdos” és hiteles „professzor” (hitvalló), – nekem különösképpen is, mert ezt még ellenfeleim is hangoztatják.”

(1998. IX. 5.)

Dér Endre lelkész, író, Szeged

„... egyetemi leckekönyvemben a 28. oldalon szerepel először aláírása. „Gyakorlati írás-magyarázat”-ot és német nyelven történő homiletikai és liturgikai gyakorlatokat adott elő, ill. vezetett 1943–44-ben nekünk, harmadéveseknek. Mélyen belémrögződtek szuggesztív szavai a vihardúlta 1945-ös esztendőben, amikor a modern pszichoterápia problémáit – Freud, Adler, Jung, tanait – vetette össze a korszerű lekipásztorkodás föladataival. Széles horizontú, magával ragadó előadóként ismertük meg; számomra máig emlékezetes Jung archetypus elméletéről s az álomról szóló nézeteinek értékelése... Oszkár bácsi halk, de lenyűgöző fejtegetése máig a fülemben cseng... Végtelen ellentétek feszültek egymásnak személyiségében. Transzcendencia és immanencia fonódott egyé benső világában. Hittel hitte, hogy állhatatos meditáció vagy imádkozás révén Isten Lelke munkálkodhat az igehirdetőben, ugyanakkor két lábbal állott a valóság talaján; rendkívül átszellemült és roppant praktikus tudott lenni egyszerre, egyidőben.

Hallatlanul értett a diáklélekhez. 1944 tavaszán 24 dekáról 20 dekára szállították a kenyéradagot. Ettől kezdve reggelente az elosztásnál titokzatos módon el-eltűnt néhány kenyéradag... Oszkár bácsi csendesen megállt az ebédlő közepén. Halálos csend. S Ő a nagy csendben, halkan ennyit mondott: „Fiuk, ha holnaptól is duplán, vagy triplán vételez föl valaki a fejadagból: egy világ omlik össze bennem. S elgondolkozom azon, hogy alkalmas vagyok-e az Otthon vezetésére”. – Attól a naptól kezdve megszűnt a fejadagok dézsmálása... egyszer s mindenkorra.

Engem fiaként szeretett. (Azt hiszem kivétel nélkül valamennyiünket). Szó szerint „fölrüházott”. „Kihízott” ünnepi ruháiból, öltönyeiből többször kaptam ajándékul tőle. Természetes gesztussal adta – természetes egyszerűséggel fogadtam el. Az egyik ajándékot: egy magas nyakú papi mellényét máig őrzöm. Spiritualitásunk és hús-vér voltunk senki emberfiában nem ötvöződött ilyen megkapó harmóniává mint Oszkár bácsiban.

(1998. XII. 1.)

Dóka Zoltán lelkész, Bag

Emlékezés Budaker Oszkára

Ő is a csillagok közé tartozik, akik Pál apostol szerint ott fénylenek a világ sötét egén (Fil 2, 15), és holtukban is bízhatnak, hogy nemcsak „sárkányfog-vetemények” járnak a földön, miként Vörösmarty kesereg, hanem emberek is, akikről Krisztusra lehet ismerni, és azt mondani: van még remény.

Lelkipásztorunk volt. Gazdag, nagy hatású életének ez volt számomra a legfontosabb vonása. 1947 őszén ismertem meg őt, amikor a soproni Teológus Otthon bejáratánál kedves szóval és mindig fegyelmezett mosolyával fogadott. Többen is érkeztünk egyszerre, akik akkor kezdtük el a teológiai tanulmányainkat. Jelentkezési papírjaink alapján előre készülhetett a találkozásra, mert a

bemutatkozáskor ismerősként ismételte meg nevünket. „Tehát te vagy Dóka Zoltán. És mi újság Győrben? Szól-e már az öreg templom nagy harangja?” – kérdezte. „Nem szól, mert nincs neki” – feleltem, s e finom humorral azonnal feloldotta megilletődöttségemet. Hamar megjegyezte a nevünket. A professzoroktól eltérően, kezdettől fogva keresztnévünkön szólított és tegezett bennünket. Úgy járt-kelt közöttünk s beszélt velünk, mint egy jó apa, aki külön, személy szerint ismeri és szereti minden gyermekét. Hónapok, sőt évek múlva is emlékezett, és jóságos tapintattal rákérdezett a korábban talán csak mellékesen említett személyes gondokra, bajokra. Mint valami irgalmas, stabil háttér, velünk élte az életünket. Időnként bejött a szobánkba. Leült, s mindenfélérel elbeszélgetett velünk, mint barát a baráttal. Beszélgetésünk azonban sohasem süllyedt bizalmaskodásba. Mindig valami mély, megragadó komolyság sugárzott belőle. De nem rideg, félelmet keltő. Éppen ellenkezőleg, meleg és vonzó, szeretetet sugárzó komolyság: az emberi méltóság tisztelete, amelyet lehetetlen volt tőle megtagadnunk, s amelyet ő sem tagadott meg soha tőlünk. Oltalmazó szeretetet éreztünk a közelében. Ezért szerettük őt mi is mindnyájan, függetlenül attól, hogy ki milyen kegyességi irányzathoz tartozott.

Az ő kegyességét nem lehetett besorolni. Nem volt sem pietista, sem ortodox, sem liberális. Kosztolányival szólva „egyedüli példány” volt. Ha mégis jelzővel akarom megközelíteni személyiségének és kegyességének szétválaszthatatlan egységét, akkor a „misztikus” jelzőt választanám. *Misztikus személyiség volt.* De nem szokványos, még kevésbé negatív értelemben. Az ő miszticizmusában nyoma sem volt a babonás hiszékenységnek, sem a másokat manipulálni akaró titokzatoskodásnak, sem a mágikus racionalizmus intellektuális gögijének, sem az önmagába mélyedő világmegvetésnek. Valami egészen magasrendű, mert mélységesen alázatos, egyszerű és átlátható misztika volt az övé. Egész lényét áthatotta az a szilárd meggyőződés, hogy létünk végső misztériuma, titka nem valami emberi eszközökkel megragadható és birtokolható, e világon belüli jelenség vagy törvényszerűség, hanem az a létünkön túli Valóság, a mindenkihez és mindenhez képest egészen más Isten, akire gondolni, akihez közeledni, akiről szólni csak az imádat alázatával lehet. Életem során senkinek az ajkáról nem hallottam annyiszor Istennel kapcsolatban az „imádat” szót, mint az övéről. És ez volt az ő kegyességének, egész lényének a titka: imádtá Istent. Ez sugárzott belőle ránk, és erre biztatott minket is: elmerülni Isten imádatában! Biztatása azonban nem valami zord, fenyegető kényszerítés volt. Istenimádata mindenestül az evangélium fényében állt. Isten azért imáandó és imádható, mert Jézus Krisztusban szerető mennyei Atyánknak nyilatkoztatta ki magát. Istent igazán imádni csak a bűnbocsánat és az örök élet ajándékáért hálás szív örömeivel lehet. Az imádat és a hálás öröm együtt adja a keresztyén egzisztencia sajátos, kettős karakterét, megjelenését a világban: a lét, az élet, az emberi méltóság radikális komolyan vételét s ugyanakkor a világ és a történelem sötét tényein, bűnön, halálon túlnéző derűs reménységet. A kettő annyira összetartozik, hogy nem is lehetnek meg egymás nélkül. Hogyan is lehetne komolyan venni a világot, ha nincs reménység?! S miért is kellene feladnunk a reményt a legsötétebb éjszakában is, ha tudjuk, hogy a bűn és halál sötétsége az ideig való dolgokhoz tartozik, s a létünk Isten országa örök reggele felé tart?! Isten szent jelenlétének tudatában élni, és szeretetének végső, örök dimenziójában, Krisztust követve cselekedni, harcolni és remélni! – ezt az életprogramot sugározta felénk Budaker Oszkár szuggesztív személyisége, „misztikus” kegyessége.

Tudós tanárunk volt! Különösen a gyakorlati teológiának, s azon belül is főként a lelkipásztorkodással, az igehirdetéssel és az istentiszteleti étellel foglalkozó szaktudományoknak volt kiváló, elméleti és gyakorlati szakembere.

Amint már említettem, ritka erejű és hatású karizmát, kegyelmi ajándékot kapott Istentől a lelkipásztorkodáshoz. De ugyanúgy a prédikáláshoz is. Mestere volt a megszólító igehirdetésnek. Bármilyen volt a textus, néhány mondat után minden egyes hallgatója tudta, hogy neki szól a prédikáció. Igihirdetéseinek dinamikáját az adta, hogy belevonta hallgatóit a törvény és evangélium feszültségébe. Úgy hirdette Isten törvényét, hogy mindnyájan mentség nélküli bűnösökként álljunk Isten ítélete alatt, és ebből az ítéletből csak egyetlen egy kiutunk, menedékünk legyen: a golgotai kereszt evangéliuma, örömhíre Isten bűnbocsátó kegyelméről. Hitünkben megerősítő, megújító élmény volt minden szolgálata, akár templomi alkalmakon, akár a Teológus Otthonban a hetenkénti un. nagykönyörgésen és az évfolyamoknak külön-külön tartott heti bibliaórákon. Számára nem volt létszámtól függő különbség kis és nagy alkalom között. Minden alkalom nagy volt, mert mindig

Isten jelenlétében szolgált.

Éppen ez volt az istentiszteletekről vallott felfogásának is elvi alaptétele: az istentisztelet az élő és imálandó Isten szent és kegyelmes jelenlétének alkalma. Tudta, hogy ezt az isteni jelenléteket az ige és a szentségek által éljük át. De éppen ezért tartotta az egész istentiszteletet, annak minden részletét is fontosnak. Velünk járt templomba. Amikor nem ő prédikált, akkor ott ült közöttünk, s még ezzel is tanított bennünket. Átszellemült arccal, alig mozgó ajakkal énekelt. Bárki prédikált, érdeklődő figyelemmel hallgatta. A templomban is, a hétköznapi életben is élte, amit tanított.

Szerette az egyházzene s általában a klasszikus muzsikát. Amikor, főként vasárnap reggelenként, az Otthon ebédlőjében Trajtlér Gáborral és Kiszely Sándorral Bach és Händel műveket muzsikáltunk, gyakran lejött az ebédlő fölötti irodájából. Annyira csendben lépett be és hallgatott bennünket, hogy többnyire csak akkor vettük észre jelenlétét, amikor befejeztük a játékot. Mindig csillogó szemmel köszönte meg a „reggeli hangversenyt”. Egyik nagykönyörgésen nem volt kántorunk. Odament a harmóniumhoz, és kotta nélkül kísérte énekünket. Ekkor tudtuk meg, hogy a muzsikának nemcsak lelkes hallgatója, de aktív művelője is volt.

Mélyre ásott a dogmatika tudományában is. Velem együtt bizonyára minden kortársam hálás örömmel emlékezik arra a kiváltságra, hogy tanulmányaink kezdetén tőle hallgathattuk a „Bevezetés az egyház tanításába” című stúdiumot. Ezzel ő nyitotta meg előttünk a teológia szívéhez vezető utat. Tőle hallottunk először világos magyarázatot számos teológiai kérdéstről, fogalomról, szakkifejezésről, amelyeknek addig létezéséről sem tudtunk. Híve és magas szintű mestere volt az egzisztenciális pedagógiának szemben a személytelen, oktatáscentrikus pedagógiával. Minden kérdés, amiről szólt, személyes ügye volt s nekünk is személyes ügyünké tudta tenni. Mindig feszült csendbe hallgattuk izgalmas magyarázatait. Tulajdonképpen ő a katedrán is prédikált, és a szószéken is tanított. Nagy segítséget jelentett nekünk, a középiskolából az egyetem világába érkező diákoknak, hogy előadásainak törzsanyagát, amelyről a kollokviumi vizsgákon számot kellett adnunk, lediktálta. Ez is lelkipásztori gesztus volt. Így felszabadultan tudtunk figyelni a törzsanyaghoz fűzött magyarázataira. Teológiai alapállása a hitvallásokon nyugvó lutheri teológia volt. Egyszer a lelkészi szolgálat hitvallásos jellegének fontosságáról beszélt, így fakadt ki: „Ha megvizsgálná valaki, hogy hányan prédikálnak az evangélikus egyházban hitvallásainknak megfelelően, bizony nem sokan maradnánk!”

Különösen emlékezetesek számomra a teremtés-hitről szóló előadásai. Tőle hallottam először azt a fontos megkülönböztetést, hogy mi keresztyének nem egy a világ keletkezéséről szóló elméletet, hipotézist képviselünk, nem kozmológiát tanítunk, hanem a Teremtőről teszünk vallást. Ezért a keresztyén tanítás nincs is hozzákötve semmiféle tudományos elmülethez akár a világ, akár az ember keletkezését illetően. Minden emberi tudomány csak a már meglévő, már megteremtett világot tudja vizsgálat tárgyává tenni s erről is csak mindig váltózó, relatív értékű hipotéziseket felállítani, de magát teremtés aktusát semmiféle tudományos eszközzel nem képes megragadni. E teológiai alapállás fényében mutatott be azután, kritikai megjegyzésekkel kísérve, több világmagyarázati és emberértelmezési felfogást.

Idősödő felnőttek sokszor elfelejtik, hogy az ifjúság ideje nem gondtalan aranykor, hanem ezernyi problémával, útkereséssel teli küzdelem a világgal, a körülményekkel és főként önmagunkkal. Ő nem felejtette el. Mennyi erőt, vigaszt és bátorítást jelentett számunkra, amikor arról beszélt, hogy emberlétünk titka, méltósága, értéke és értelme Istenben van, akinek számára mindenki, aki e világra született, egyaránt fontos és drága, függetlenül minden emberi rangsortól és értékeléstől, még önértékelésünktől és egyéni sorsunktól is! Ritka empatikus, beleérző készséggel tudott a nyelvünkön beszélni. Valóban karizmatikus lelkipásztor volt.

Végül hadd szóljak Budaker Oszkárrol, a *szenvedő emberről*. Ez is hozzátartozik lelki arcképéhez.

Tőle magától sohasem hallottam, de idősebb diáktársaink többször is elmondták, hogy üldözött ember volt. A második világháború befejezése után, amikor német származásának lenni csaknem olyan veszélyes volt, mint a háború vége előtt zsidó származásának, német származása miatt fenyegetettségben élt, és hátrányokat szenvedett. Még az egyetemen tanító kollégái között is volt olyan, aki emiatt gáncsolta és keserítette életét. Némán szenvedte el a bántalmazást. De bizonyára ez is oka volt annak, hogy amikor a soproni gyülekezet egyik lelkészi állása megüresedett, és a gyülekezet meghívta, ő igent mondott a meghívásra. Persze döntésében annak is

szerepe lehetett, hogy már otthonigazgatói szolgálata előtt is a soproni gyülekezet lelkésze volt. Sőt talán tudott az államnak arról az egyházpolitikai tervéről is, hogy a teológiát és a Teológus Otthont Budapestre deportálják, ahogy ez később be is következett. Ő nem értett egyet ezzel a gonosz, egyházellenes tervvel, s nem akarta elhagyni kedves városát sem. Egyébként a politikai és egyházpolitikai viszonyokról csak ritkán és rövid utalásokban fejezte ki véleményét. De amikor híre jött, hogy Ordass püspököt bebörtönözték, nem rejtette el felháborodását. Később így szólt: „Micsoda világ ez, ahol ilyen ember börtönbe kerül?!”

„Nincs pótolhatatlan ember!” – mondják. Nem igaz! Mindenki pótolhatatlan, mert mindenki „egyedüli példány”. Ha rá gondolok ma is felsajog bennem az a régi fájdalom, amit akkor éreztünk, amikor elment a Teológus Otthonból. Utódja, Veöreös Imre is értékes ember, nagy tudású teológus és jó lelkipásztor volt. De számomra ma is ő az otthonigazgató...

Családi életében is mély, nem gyógyuló sebet hordozott. Két lányuk közül az egyik még fiatalon meghalt valamilyen fertőző betegségben. Noha egyéni életéről soha nem panaszkodott előttünk ezt mégis ő maga mondta el nekünk, de őreá jellemző összefüggésben. Egyik előadásában arról beszélt, hogy a lelkipásztornak önfeláldozó módon, önmagát nem kímélve kell törődnie, foglalkoznia a reá bízott hívekkel, ha kell, akár veszélyt is vállalva. Erről az utóbbi gondolatról juthatott eszébe halott leánya, mert megilletődött hangon így folytatta:

– Nekem máig nem nyugodt a lelkem attól a gondolatától, hogy a gyilkos kórt, amely megölte a lányomat, nem én vittem-e haza egy betegtől, akinek úrvacsorát adtam, és aki ugyanabban a fertőző betegségben szenvedett és halt meg!

Csak egy pillanatra mutatta meg szenvedő apai szívét. De számomra máig felejthetetlen a fájdalom felhője, amely akkor az arcára ült. Azóta magam is tapasztaltam, ami őt is kínozta, hogy a lelkipásztor a veszélyt, bármi legyen az, nemcsak magának vállalja, hanem családjának is. Lelkész-családok külön terhe ez! S ha van különbség fájdalom és fájdalom között, akkor a lelkipásztor számára, aki egyben családapa is, talán ez a legkeservesebb...

Az 50-es évek közepén Deák téri segédlelkész voltam, amikor megismertem a másik lányát. Ő Pesten élt, s a Deák térre járt templomba. Rendszeres úrvacsorázó volt. Arca áhítatáról mindig az édesapja jutott eszembe.

Amikor a fakultást, egyházi akadémiává lefokozva Budapestre vitték, néhányan meglátogattuk, hogy elbúcsúzzunk tőle. Csak úgy sugárzott szeméből az öröm, hogy újra lát bennünket, s hogy eszünkbe jutott a tőle való elbúcsúzás. Ugyanakkor nem titkolta előttünk, hogy menyire rossznak tartja ezt a felsőbb döntést. Imádkozott velünk, megáldott és megölelt bennünket, s megígérte, hogy imádságaival kíséri további utunkat. Akkor láttam utoljára.

Később többször is kaptam hírt róla. Gyülekezeti lelkészként is teljes erővel, magas hőfokon lobogó lélekkel végzett minden szolgálatot. Azért is égett el oly hamar. Amikor halálhírért hallottam, egy mondata jutott eszembe: „Fiuk, az én életem súlypontja nem itt van, hanem odaát, Istennél!” Halálával ez a vallomása teljesedett be: elment Ahhoz, aki élete súlypontja volt, akit imádott, és akihez lelke mélyén mindig is vágyva vágyott. Földi életlángja számunkra fájdalmasan hamar lobbant ki, de Krisztusban nyert örök életének ezernyi áldása velünk maradt. Életszolgálatának emléke csillagként ragyog ma is felettünk, a világ sötét egén, és hirdeti Isten reggelének közeledtét. Hálát adok Istennek, hogy tanítványa lehettem.

Emlékezésem végére érve, kikerestem a Jelenések könyvének a mennyei istentiszteletről szóló szakaszait. Megragadó kép, ahogy a mennyei lények mindig újra leborulnak Isten előtt és imádják Őt. Az imádat tehát mennyei magatartás. Aki gyakorolja, az mintegy megjeleníti a mennyet a földön. Ezt tette Budaker Oszkár is, amíg itt járt közöttünk. Most pedig ott áll már örökre Isten trónja és a Bárány előtt, azok között, „akik jöttek a nagy nyomorúságból, és megmosták ruhájukat, és megfehéřítették a Bárány vérében. Ezért vannak az Isten királyi széke előtt, és imádják őt éjjel és nappal az ő templomában, és a királyi széken ülő lakik velük. Nem éheznek, és nem szomjaznak többé, sem a nap, sem más hőség nem tűz rájuk, mert a Bárány, aki középen a királyi széknél van, legelteti őket, elvezeti őket az élet vizének forrásaihoz, és az Isten letöröl szemükről minden könnyet.” (Jel 7,14–17)

(1999.5.15.)

Gömöry József lelkész, tanár, Dombóvár

„...a soproni teológiai fakultáson 1936–37-es és a következő tanévben Budaker Oszkár soproni lelkész látta el a németnyelvi lektor munkáját. Az ország egyik legkitűnőbb német stílisztája volt. Az órákon azonban csak nyelvtudásán és módszerén érződött ez, mert különben szerény és alázatos volt. Minden megnyilvánulásában. Azonban egyáltalán nem megalkuvó, határozatlan vagy más gyengeségű; lenyűgözően határozott, erős akaratú, etikai értelemben megingathatatlan jellemű igaz férfi. Ennek oka nem csak egyéniségének lélektani jellege volt, hanem rendíthetetlen evangéliumi hite, Jézus Krisztus evangéliumának szilárd és elszánt szolgálata. – Nemcsak németül tanultunk tőle. Igen értékes tanácsokat adott a lekipásztori szolgálat gyakorlati végzéséhez. Nem elvi, hanem a mindennapi élet vitelének vonatkozásában is. Mire kell ügyelnünk a szolgálatban, magtartásban öltözködésben, megjelenési mivoltunkban. Pl. határozottan figyelmeztetett, hogy prédikálás vagy más szolgálat közben lehetőleg ne gesztikuláljunk, csak minél kevesebbet. Az Ige hasson, ne a külső kísérő körülmények. Ki kell emelnem magyarságát. Ha az óra tartalmának olyan vonatkozása volt, amely a nemzethez, hazához tartozással kapcsolatos, mindig igen határozottan állást foglalt magyarsága, hazaszeretete mellett. Nemcsak németet tanított papi felszentelése előtt, hanem magyar nyelvet és irodalmat is. Állásfoglalása állampolgári tekintetben mindig a legtisztább magyar irodalmi alkotások alapján történt. De sohasem volt bőbeszédű. Akármilyen kérdésről volt szó, pontosan annyit mondott amennyi a megértéshez és tudáshoz kellett. Valóban megvalósította az órákon az „öt szót értelemmel” apostoli elvet. Jézustól a nyelvhasználat tömör, pontos, lényegyet kifejező stílust is megtanulta. Élvezet volt óráin részt venni, s épülni nemcsak abban, hogy minél jobban elsajátítsuk a német nyelvet, hanem abban is, hogy a papi munka végzésének gyakorlatát is megtanuljuk.

(1998. VII.)

„...Persze jogilag alig-alig tartoztam a hivatalos Magyarországi Evangélikus Egyház (Augustana Invariata!) kötelékébe. De Isten ilyenekre nem ad. A „Luther-kabát” kötelezettségét már teológus koromban magamra nézve kötelezőnek ismertem és tudtam. Azóta is, ma is. Nem a kodifikált jog kötelezett és kötelez, hanem a Luther-kabát.

Ebben igencsak megerősített Budaker Oszkár a német lektorátus idején, meg azután is. Nem szóval és gesztusokkal. S mégis...Ő katona volt: tudta, mire kötelez a kardbojt. Másoknál jobban tudta, mire kötelez a Luther-kabát. Nem beszéltünk róla, sem Ő, sem én. De tudtuk.”

(1999. január 26.)

† Hanzmann Károly lelkész, Sopron

„... 1934. március 8-i presbitériumi ülés négy havi szabadságot engedélyezett Budaker Oszkár lelkészünknek, acélból, hogy a nyári szemeszterre a leipzig-i theol. fakultáson folytathassa tanulmányait. Ziermann Lajos közvetítésével D. Rendtorff Ferenc útján a Gusztáv Adolf egyesület lipcsei Rendtorffeáneumban prefektusi szerepet is juttattak neki, ami által olcsóbbá tétetett a külföldi tanulmányút és közvetlenebb betekintést is nyerhetett az egyház és leendő szolgálóinak belső lelkivilágába. A nyert kép nem volt ép a legkedvezőbb. Csalódottan hagyta ott a prefektusi megbízást és a szemeszter végén vegyes érzelmekkel tért haza a theol. tanári állásra előkészületnek szánt ezen tanulmányútjáról. A soproni theol. fakultás gyakorlati tanszékét a kormány dr. Jánossy Lajossal töltötte be.”

(Helyzetrajz és adalékok a soproni ág. h. ev. egyházközség 1900–1950. évi történetéhez. 108. l.)

Hernád Tibor lelkész, Veszprém

„1942-ben ő lett a Teológus Otthon igazgatója. Az első estén vacsora végére lejött az ebédlőbe és ismertette velünk az Otthon rendjét. Kezdte: Az első pont így szól: „Az Otthon területére nőket behozni szigorúan tilos”. Erre a következőket mondta: „Ha édesanyátok, vagy

leánytestvéretek érkezik hozzátok, természetesen mutassátok meg a lakástokat.” Második pont: „Az Otthon területére szesziesített behozni tilos.” Ezt is húzzátok át. Ha az ebéd, vagy vacsora után jól esne egy pohár bort, vagy sört meginnotok, hozzátok be és fogyasszátok el. Ha éppen arra járok és megkínáltok engem egy pohárral, szívesen koccintok veletek.” Állítom, hogy az ifjúság sokkal kevesebb szesziesített fogyasztott, mint Deák János idejében. – Vasárnap délután bibliaóra volt a könyvtárszobában. Deák János névsort olvasott. Ő sohasem, de nem tudtam volna elviselni, hogy Oszai bácsi végignézi a társaságon és engem nem talál ott. A két fegyelmezés között óriási különbség volt. Deák János idejében be kellett jelenteni, hogy moziba akarunk menni. Az ő idejében ilyenre nem kellett engedélyt kérni. Nusi néni, anyánk helyett anyánk volt. 1942–43-ban a soproni tízezer diáknak, a Magyar Szövetség Ifjúsági osztályának én voltam a titkára. A Magyar Szövetség épületében irodám volt. Sokszor előfordult, hogy vacsorára nem értem haza. Nusi néni a vacsoráról feljöttéktől megkérdezte, hogy ott voltam-e, vagy sem. Ha nem, akkor megkérte a pedellust (Lajost), hogy hozza fel hozzá a vacsorámat. S mikor megérkeztem, nála fogyasztottam a felmelegített vacsorámat. Nagyon szerettem mindkettőjüket.”

(1998. VIII. 25.)

Jánosy István lelkész, író. Budapest

„...és Budaker – sokszor gondoltam rá. Nagyon kedves ember volt, szelíd és bölcs. Filozófusi nyugalommal tűrte packázásainkat. Az idegeivel igen sokat szenvedett. Éjszaka sokszor hallottuk zongorajátékát mikor nem tudott aludni.

Főleg Schumann-t játszott.

Különben irodalmi személy is. Ottlik Géza: *Iskola a határon* című regényében (Magvető 1959) Ő a Marcell százados. Azért hívtuk Őt „Captain”-nak.

(Ottlik említett könyvében Budaker még „csak” főhadnagy. Lásd Budaker Oszkár „Önéletrajz”-át. 1930. május 15-én kapta a századosi címet.)

Irodalmi személlyé vált Budaker Oszkár Jánosy István: *Távolodó arcok* című kötetében is. (Magvető, 1990, 211–212. l.)

„...Arra már nem emlékezett, hogyan került vissza az otthonba. Amikor másnap délben kinyitotta a szemét, az otthon igazgatóját látta az ágya mellett, amint a pulzusát fogta. – Na jól van! – mondta „Captain” Harrynek. – Most már magához tér. Nem szeretek erkölcsi prédikációkat tartani – mondta –, de azért fogadd meg egy öreg barátod szavát aki már igen sokat szenvedett és szenved az idegeitől. Szellemed erős, de az idegzeted gyöngé, s az idegrendszer a legérzékenyebb műszer. Ne terheld túl mindenféle vad élményekkel. Én csak ezt tudom ajánlani. – Megszorongatta a kezét, és kiment. – Rosszak az idegei – intett utána a fejével Harry. – időnként úgy hasogat a feje, hogy alig bírja. Ha a fejszaggatástól nem tud aludni, Bachot játszik és Schumann-t. Valamikor katonatiszt volt, a Zögereiben tanított. Aztán megtért. Harminc éves jócskán elmúlt, amikor beiratkozott a teológiára.”

(1998. I. 23.)

Kapi Béla ny. őrnagy, Budapest

„...Feleségem megtalálta és kigépelte Önnek a kért írást, gondolom nem baj ha az egész Budaker Oszkár-ról szóló részt elküldjük. Örülünk, hogy megemlékeznek erről a rendkívüli emberről. Mi feleségével, Nusi nénivel gyakran találkoztunk. Ő is rendkívüli asszony volt. Érdekes, hogy Kapi Zsófi unokánk egyik legjobb barátnője Dóri, az Ő dédunokájuk. Györött lagnak és vissza vették a Budaker nevet. Hálásan köszönjük a küldött Igét, mely erre a témára tökéletesen ráillik. Nincs új a nap alatt!

Isten áldását és segítségét kérve jó egészséget kívánunk szeretetteljes köszöntéssel: Kapi Béla és Felesége.

(1998. XI. 14.)

† D. Kapi Béla püspök, Győr

Akikkel együtt dolgoztam

Egészen új irányt jelentett Budaker Oszkár, aki meggyőződésem szerint a legszerencsésebben egyesítette önmagában az evangélikus pappal szemben korunkban támasztott kívánalmakat. Lelkészi hivatására is érdemes a feljegyzés, mert érett férfi korában, égő hivatásszerellel ment a lelkesítő pályára.

Valamelyik délelőtt László Miklós püspöki titkár B u d a k e r Oszkár főhadnagyot jelentette be. Azonnal fogadtam őt, magát nem ismertem, de édesapja, Budaker Károly kőszegi leányiskolánk igazgatója egészen kiváló érdemeket szerzett magának. Hogyne fogadtam volna szívesen az ő fiát! Következő pillanatban fiatal főhadnagy állt előttem s katonás módon szabályszerűen jelentkezett és bemutatkozott. Előterjesztette kérelmét is. Arra kért engedélyt, hogy a soproni teológia akadémián egyes tárgyakat hallgathasson és majd vizsgára jelentkezzen. Ő akkor a soproni főreáliskolába volt beosztva tanárképpen.

Az engedélyt megadtam és sokáig beszélgettem vele.

Néhány hónap múlva újra jelentkezett.

– Belátom püspök úr – mondotta, – hogy két úrnak nem lehet szolgálni. Nem lehetek katona és ugyanakkor teológus. Nem taníthatok a katona-iskolában és ugyanakkor nem gyűjthetek teológiai ismereteket mint teológus a teológiai akadémián. Bejelentem tehát, hogy lemondtam a katonai rangomról s engedélyt kérek a teológia akadémián való beiratkozásra.

Belenéztem sápadt arcába. Ilyenek lehettek a reformáció-korabeli prédikátorok, amikor Bibliájukat és néhány teológiai könyvüket bugyorra kötve kiüldözötten elindultak az égő paróchiáról az egyház jövőjéért dicsősége felé.

– És a családja? – kérdeztem, – hiszen tudtommal felesége és gyermeke van?

– Isten majd elintézi! – felelte nyugodtan.

És az Isten elintézte. A legkiválóbb a teológusok között ő volt és ő lett a magyarországi evangélikus lelkesítő kar egyik legkiválóbb elismert tagja. Isten megengedte, hogy kezemet benne tartsam élete alakulásában. A soproni gyülekezet papja lett, majd a teológiai fakultás második gyakorlati tanszékének egyetemi nyilvános rendes tanára. Később az egyetemes egyház órá bízta a teológiai otthon igazgatóságát, s ő ebben a szolgálatban is kiváló munkát végzett a teológusok egyéni nevelését illetően. Az összeomláskor lemondott az egyetemi tanárságról és az otthon igazgatóságáról, szóval lemondott mindarról, ami zavartalan életfenntartást jelentett és újból visszatért a soproni gyülekezet lelkesítő állásába.

Budaker Oszkárt testvéri szeretettel és a lelki nagyságok iránti megbecsüléssel szerettem, ő meg fiúi szeretettel ragaszkodott hozzám. Segítségére kész, mindig hűséges munkatársam volt. Éveken át órá bízam a segédlelkesítő evangélikizáció tartását, mikor arra sehogy se tudtam időt szakítani.

Rövid ideig maradhatott gyülekezetének áldása, mert hirtelen meghalt. Hihetetlen sokat dolgozott. Minden szolgálatára, még a lelkipásztori látogatásokra is lelkiismeretes elkészült. Lelkipásztori látogatásainak nemcsak napjai és órái voltak kijelölve, hanem térképét is elkészítette. Előre elgondolta a látogatásban részesítendő családok életviszonyait és körülményeit, azután lelki szükségletüknek megfelelő igét keresett, melynek nem elégedett meg felolvasásával, hanem igamagyarázat helyett lelkipásztori beszélgetésben közölte Isten üzenetét. Egyetemes műveltsége nagy volt, a külföldi mozgalmakról teljesen tájékozott volt. Csendes egyénisége szuggesztív erővel sugárzott. Szinte ellenállhatatlan erővel vonzotta a szobájába az ifjúságot. A teológiai hallgatók már akkor is öhozzá jártak, mikor még nem volt az otthon igazgatója.

(Részlet D. Kapi Béla dunántúli evangélikus püspök [1879–1957] „Lámpás az oltár zsámolyán” című eddig még kiadatlan emlékiratából)

† Lic. Dr. Karner Károly, ny. teol. tanár, Sopron

„† BUDAKER OSZKÁR. Lapzártakor érkezik a hír, hogy Budaker Oszkár soproni lelkész váratlanul elhunyt. Felsőlövön, Vas-megyében született és aránylag fiatalon, néhány héttel 56. születésnapja előtt ragadta el a halál. Kőszegen nevelkedett, ahol apja az evangélikus leánygimnáziumnak kiváló képességű igazgatója volt. Végigharcolta az első világháborút s annak vége felé súlyosan megbetegedett. Törékeny szervezete ennek a betegségnek az utóhatásait talán sohasem heverte ki teljesen. A világháború után már mint családapa iratkozott be az újonnan alakult soproni hittudományi karra. Sok nehéz akadály legyőzése után ifjúkorának szívósan megőrzött vágya teljesedett, amikor lelkészi szolgálatba léphetett. Hamarosan a soproni gyülekezet hívta meg lelkészéül. Tizennégy évi lelkészi szolgálat után pedig egyházegyetemünk bizta meg őt az akkori Teológus Otthon vezetésével, de három évvel ezelőtt a soproni gyülekezet ismét visszahívta őt az egyik megüresedett lelkészi állásba. Ebből a szolgálatból hívta őt most el az Isten.

Ezek a vázlatos életrajzi adatok nem tudják annak a gazdag és egészen ritka értelemben vett áldott lelkészi szolgálatnak a gazdagságát érzékeltetni, amely most lezárult. Budaker Oszkár a kivételes karizmákkal megáldott igehirdetők és lelkipásztorok közé tartozott. Mindig a gyülekezetben élt és nem kereste a közegeházi szereplést. De akár szószéken akár bibliaórán magyarázta az Írást, mindig megtudta ragadni annak az igazi üzenetét és azt egészen életközellé és korszerűvé tudta tenni. Ajakán az ige nem volt száraz tanítás, vagy elvont igazság, de nem is volt érthetetlen titok, hanem saját életünknek lüktető kérdése. Életében sok súlyos megpróbáltatáson ment keresztül és mindig az Isten ígében találta meg az erőt és a vigasztalást. Az igéből élt ezért tudta azt úgy megszólaltatni, hogy az másokat is tápláló eledellé lett. Amilyen áldott igehirdető, olyan kivételes lelkipásztor volt. Gyülekezetének tagjain kívül, két évtized teológus-nemzedéke járt hozzá lelkipásztori beszélgetésekre. Megpróbáltatásokkal teli időkben volt a Teológus Otthon igazgatója és a Hittudományi Kar professzora.

Titokzatosak az Isten utjai, hogy őt most java férfikorában szólította el áldott szolgálatából. De vétenénk az emléke ellen, ha nem Jóbbal együtt vallaná a lélekben sírjához sereglő nagy gyülekezet: „Az Úr adta, az Úr vette el, áldott legyen az Úr neve!” (Evangélikus Élet 1952. IX. 14.)

A soproni evangélikus egyházközség mély fájdalommal, de a Mindenható akaratában való alázatos megnyugvással jelenti, hogy Krisztus Urunk jó vitéze, a mi hűséges lelkipásztorunk

BUDAKER OSZKÁR

1952. évi szeptember hó 8-án éjjel 1 órakor, 56-ik életévében csendesen jobblétre szenderült. Földi maradványát 1952. évi szeptember hó 10-én, szerdán délután 5 órakor kísérvük temetőkápolnánkól síri nyugóhelyére.

Sopron, 1952. évi szeptember hó 8-án.

A Te házadhoz való buzgó szerelem emészt engem. (Ján. 2. 17.)

A soproni evangélikus egyházközség.

Győr-Sopron. Nyomda V. Soproni telepe — 1836

Keveháziné Czégényi Klára lelkész, Kőszeg

Emlékeim Budaker Oszkár bácsiról

Különös egybeesése az eseményeknek! Ezekben a napokban azon fáradozom, hogy egy találkozót készítsék elő évfolyamtársaimmal, akikkel ezelőtt 50 éve együtt kezdtük el a teológiai tanulmányainkat Sopronban. Eközben kaptam a felkérést arra, hogy elevenítsem fel azokat az emlékeimet, amelyeket Budaker Oszkár bácsiról őrzök.

Bár nem könnyű az ötven esztendővel ezelőtti eseményekre pontosan visszaemlékezni, fájdalmasan rövid volt az idő is amire úgy emlékezhetem vissza, hogy otthon-igazgatóm volt, mégis megkísérlem felvázolni azt a képet amit Oszkár bácsiról őrzök!

Emlékeim egészen személyesek. Tudatos keresztyén eszmélésem 48-ban, egy kőszegi, Balikó-evangelizációval kezdődött. Ennek hatására megszületett, majd egyre erősödött bennem az elhatározás: szeretnék teológiát tanulni, majd valamilyen egyházi munkát végezni.

Teljesen tájékozatlan voltam: hogyan induljak el, mik a lehetőségeim, vagy vannak-e egyáltalán. Ekkor támadt egy ötletem: Oszkár bácsi felesége, Nusi néni, édesanyám leánykori barátnője volt, nekik írok, tőlük kérek tanácsot és felvilágosítást. Levelemre Oszkár bácsitól érkezett kedves, útbaigazító, biztató válasz. Ezzel kezdődött vele való kapcsolatomban.

Az én generációm számára egyáltalán nem volt természetes, hogy lányok tanuljanak a Teológián. Ezért nem is voltak tanulmányainkat szabályozó, lehetőségeinket meghatározó, kialakult rendelkezések. De azok a lányok, akik a negyvenes évek végén a nagy ébredési hullám nyomán mentek a Teológiára, naivul nem is érdeklődtek azokról. Szolgálni akarunk – ez volt az elképzelésünk és a vágyunk, és boldogok voltunk, hogy tanulhattunk.

Oszkár bácsi pásztori szeretettel fogadott bennünket lányokat. Figyelt ránk, törődött velünk. Nekem, aki kőszegi voltam és családjainkat baráti szálak fűzték össze, ebből a törődésből még több is jutott. Tizennégy éves korom óta nélkülözni kellett az apai gondoskodást, különösen is sokat jelentett ez a szeretetteljes törődés, érdeklődés, útmutatás.

Következetes volt, tudott szigorú lenni. Amikor bennlakó diáktársaim gyermekes csínytevéseket eszeltek ki az „atyák” bosszantására, a rendbontást kérlelhetetlen szigorral regulázta meg.

A legdöntőbb és legmaradandóbb emlék ami megmaradt és él ma is mindnyájunkban, és bennem is, az Oszkár bácsi igehirdetői karizmája. Néhány napja alkalmam volt olvasni egy 1949 nagypénteken elmondott igehirdetését. Ez a prédikáció 50 év múltán is eleven és hat. Nagy öröm lesz számunkra igehirdetéseit melyek megmaradtak, nyomtatásban ismét olvasni!

Nekem, a kezdő teológusnak, de minden társamnak is élmény volt minden egyes „nagykönyörgés”, melyet Oszkár bácsi tartott! És valóban ünnepi alkalom volt, amikor ő prédikált a soproni templomban. Sajnos, amikor a második évet kezdtük meg, már nem ő volt az otthon-igazgató, de visszakerült a gyülekezetbe, szolgálatra. Ettől kezdve a gyülekezeti biblia-órák váltak jeles eseményekké! Ilyenkor felkerekedett a teológus otthon népe és ment be a városba, mert „Oszkár bácsi-bibliaóra lesz!” A gyülekezet és a teológus ifjúság annyira megtöltötte a gyülekezeti termet, hogy egy idő után az kicsinek bizonyult, s a templomban kellett a biblia-órákat tartani.

Mi volt Budaker Oszkár „igehirdetői sikerének” titka? Ha ennyi év után próbálom ezt megfogalmazni, azt elsősorban mély Krisztus-hitében látom. Minden egyes szolgálata arról a bensőséges kapcsolatról tanuskodott, mely Urához kötötte, valamint arról a kitartó küzdelemről, amelyet belső szobája térdeplőjén az Ige üzenetének megtalálásáért harcolt meg. A személyes hang, a világos felosztás, a meggyőző gesztusok, melyekkel igehirdetését mindig kísérte s hallgatóit magával ragadta, már csak ennek a következményei voltak!

Hálás vagyok Istennek, hogy ismerhettem őt, két rövid esztendeig hitéből, szeretetéből, bölcsességéből meríthettem és emlékét ma is őrizhetem!

(1999.4.15.)

Kinczler Irén lelkész, Budapest

Továbbélés

A temetőben a benőtt gaz között megnéztem egy sírkövet: „soha el nem múló szeretettel... emléke mindvégig szívünkben él...”. Gyászjelentés: „... élt 65 évet, gyászolják...” és akiről a gyászjelentés szól, már el is van felejtve... nincs idő az emlékezésre, sietni kell, amíg a mi időnk is lejár.

Hát ennyi az egész? Hát ezért érdemes?

Modern kérdés.

Fáradt voltam és leverte testileg, lelkileg. Beton, műanyag, vegyszer közérzetem támadt. Földből, magból sarjadt zöld fű, sehol. Szervezünk, iktatunk, gyűlésezünk, nyüzsgünk, naplót vezetünk, de ez igen gyakran csak látszat aktivitás, valóban egyre nagyobb az űr bennünk és közöttünk. És kik lesznek azok az ausztronauták, akik ezt az űrt legyőzik?! Könnyebb a világűrben egy távoli bolygóra eljutni, mint nekünk embereknek közelebb kerülni egymáshoz, átlendülni a másik oldalára, – de nem is akarjuk. Élni és élni hagyni, ez lassan a minden.

Vertem a gépet a Vasutas Biztosító Egyesület egyik kis szobájában és felbámultam közben a szemben lévő tűzfalra, amelyet 15 éve nézek. Ég nincs, napsütés nincs, csak lámpafény.....

És akkor a semmiből felderengett Budaker Oszkár bácsi arca. Miért gondoltam rá éppen akkor: egyáltalán nem tudom. Több, mint 25 éve halott és senkivel nem beszéltem azóta róla. Már nagyon régen nem gondoltam rá. Most azonban megelevenedett előttem a lénye. Láttam katonás, pontos mozdulatait, fegyelmezett tartását amint a terembe lépett és felment a katedrára. Láttam kissé felvetett fejét, az ajka szögletében bujkáló mosolyát, tekintetét, amelyből szigor és végtelen melegség áradt. Lénye mindig megnyugvással töltötte el a hallgatóit és biztonságot nyújtott. Soha nem beszélt feleslegesen, de amit mondott, annak súlya volt. Krisztus és az emberek iránti szeretettől volt terhes. Mindenki sorsa érdekelte, magánbeszélgetésekre sorban álltak az ajtaja előtt. Drága Oszkár bácsi... Nem, a világ nem beton és nemcsak műanyag és vegyszer. A tűzfal mögött süt a nap, kék az ég, zöldell a fű, rügyet bontanak a fák... Egy kolléganőm benézett hozzám, kissé kifulladt. Összemosolyogtunk. Mikor elment tovább vertem a gépet, de már nem reménytelenül.”

(Kb. 1976-ban írtam, amikor a Vasutas Biztosító Egyesületnél dolgoztam. K.I. 1998. IX. 1.)

Kishegyi Géza ny. kohómérnök, Nagybánya, Románia

Megemlékezés Budaker Oszkáról.

A keresztény család nevelése mellett, a soproni ág. h. ev. Liceum tanárai adták meg nékem a keresztény ember életének alapjait. Ez jelentette mind a tudás, mind a szellem, mind a test egységes fejlődésének alapjait.

Az érettségi után, az ember a keresztény élet különféle feltételeit már saját maga akaratából fejleszti tovább. Én a soproni Főiskola kohómérnöki szakára iratkoztam be, hogy elsajátítsam a fémek előállításának módozatait, megismerjem a fémek tulajdonságait. A Liceumban-tanultak rámutattak arra, hogy testem épségére is gondoljak. Részt vettem a sport tevékenységben, annak irányításában. A tudás megszerzése, testem arányos fejlesztése igényelte lelkem ápolását is. A főiskola evangélikus hallgatóival együtt elhatároztuk, hogy megalakítjuk a „Luther szövetséget”, hogy keretet adjunk ténykedésünknek. Szövetségünk működésének 1937 és 1940 közötti idejéről tudok. Úgy éreztük, hogy annak helyes irányításában, vezetésében szükség van egy tapasztalt ifjúságot megértő vezetőre. A soproni gyülekezet akkori lelkészei közül, a fiatalsághoz legközelebb állót, Budaker Oszkárt éreztük, és őt kértük fel szövetségünk tagjainak lelki irányítására. Budaker örömmel vállalta kérésünket és szabad idejében foglalkozott velünk. Általában hetente egyszer, a késő esti órában gyűltünk össze lakásán a Templom utcában. Ezen összejöveteleken általában 7–12 egyetemi hallgató vett részt. Néhány név a résztvevők közül: Lomniczi Dező, Kovalszky Győző,

Jánosi..... és jó magam. Ilyen alkalommal kötetlen beszélgetést folytattunk, hol egy bibliai témáról, vagy egy, az időben aktuális kérdéstről. Ilyen témák voltak: Mérnök szerepe a hozzá beosztott dolgozó nevelésében. Az ev. egyház helyzete a hitleri rendszer alakulásában. Az élő egyház. Szerepünk az egyház életében. Egyetemes papság elve. Mit tenne Jézus helyettem? Az ilyen heti megbeszélések általában másfél-két és fél órát vettek igénybe. Emlékszem a megbeszélést sokszor az úton hazafelé is folytattuk. Volt olyan alkalom, amikor a napkelte is beszélgetés közben talált minket Sopron utcáin. Ezen összejövetelek hatására kapcsolatot tartottunk az evangélikus Teológia hallgatóival is és velük együtt jártunk evangelizáló összejövetelekre. (Így Pécsre, Óbudára...) Ilyen gyűléseken bizonyoságot tettünk, hogy az Isten dolgai nem csak a lelkészekre tartoznak, hanem minden hívő emberre.

A Budaker Oszkárrel folytatott beszélgetések, viták hatására, a kikerült mérnökök nagyon közel kerültek a munkásokhoz s ugyanakkor a működésük helyén élő gyülekezet életében is tevékeny részt vettek.

Jómagam Nagybányára kerültem 1941 elején, ahol a városi gyülekezet mellett szórvány gyülekezet is létezett, ahová az akkori lelkész Deák Ödön járt szolgálni. Néhány alkalommal mertem vállalni, hogy helyette a vasárnapi istentiszteleten szolgáljak s általában több alkalommal Túróczy Zoltán püspök prédikációi alapján beszéltem. Egy alkalommal arról, hogy az emberi élet csak „átszálló hely”.

Hiszem és vallom, hogy a Budaker tiszteletes úrral vagy 3 évig tartó kapcsolatomban alatt oly erő, irányítást kaptam, mellyel mind működéseimben, mind társadalmi helyzetemben, mind családi életemben segítséget nyertem.

(1999. jún. 3.)

Kovács Géza lelkész, Györság

„Köszönöm kedves leveledet és az Oszkár bácsi leveleit másolatban. Szerettem őt és mély és tartós hatással volt rám megjelenésében, a testvéri közösségben, de mindennekfelett a szolgálatában. Két találkozás, különösképpen az egyik egy pünkösdi szolgálata. Sopronban bonyolították le a Lövér körúton a nagy Grand Prix motorversenyt. A motorkerékpárok rettenetes zaja elhallatszott a templomig. Felindultan, szívet-lelket rengető igehirdetést tartott. A másik egy csendes gyenesdiási konferencia alkalmával, amikor együtt szolgáltunk. Frissen élt benne kislánya halála. Mély hitével beszélt megrendítően szíve fájdalomáról. Áldom őt haló poraiban is. Mellékelten küldöm sajátkezűleg irt levelét Kapi püspöknek. Az említett konferencia programját küldi.”

(1998. X. 20.)

Körös Lászlóné-Simon Ilona, gyűl. tag, Sopron

„Budaker Oszkár bácsink konfirmáció óráin már gyermekként tapasztalhattuk meg, hogy az Igét komolyan kell vennünk. Felkészülésünk ideje alatt felkészített bennünket arra, hogy életünk is bizonyosága legyen a krisztusi tanításnak. Egy esetben egyik gyermek csalni próbált (puskázott). Oszkár bácsi szigorúan, de nagy szeretettel, figyelmeztette tettére. Ezt még most idős korban sem felejtettük el. – Magatartása mindig határozott, de amellet szerény, példamutató volt, amivel nagyon sok embert vonzott az Ige köré. Bibliaórái zsúfoltak voltak. Áldás volt minden szava, minden cselekedete. A bibliaköri (vasárnapi iskola) vezetők előkészítését is Ő végezte, az írásmagyarázatot ellenőrizte, felelősségteljes munkát végzett ott is. A szenvedőket és betegeket rendszeresen, nagyon gyakran látogatta. Édesanyám egy évig volt kórházban, hetente látogatta. Ő – ha szabad így fogalmazni – a soproni gyülekezet „magyarjainak” lelkésze volt. Édesapám temetésekor mondott igehirdetését csatolom. Negyven év után kaptam kézhez kedves feleségétől. Akkor 1938-ban a 15 éves húgomat, 1940-ben 47 éves Édesapámat veszítettem el. Szeretetével akkor is mellettünk állt, de életem szinte minden nagyobb eseménye is az Ő jelenlétével történt meg. (Konfirmáció, esketés, stb.) Áldott legyen emléke!

(1998.VII.)

Dr. Kun Lászlóné - Holéczy Zsuzsanna, Budapest

„Közel ötven év távlatából nehéz reálisan megítélni és visszapillantani Budaker Oszkár nagybátyám életére és utolsó idejére. Emlékeim mozaikját összerakva gondolok vissza az elmúlt időre.

Én a soproni Erzsébet Leánygimnázium bentlakásos növendéke voltam kisebb háborús megszakításokkal 1947-ig. 1949–53-ig a soproni közkórház ételmezésénél dolgoztam, mint diétás nővér. Asszonykoromban ismét visszatértem férjemmel és két diák fiunkkal 1970–76-ig. Így szeretett városom: Sopron, kiskoromtól fogva hozzám nőtt. Fogalmába belerajzolódott, ivódott Oszkár bátyám és felesége: Holéczy Anna (apai nagynénim) kiváló egyénisége

Ők mindketten imádkozó szeretettel kísérték életutamat halálukig. Jóban, rosszban, betegségben, tanácsalanságban hozzájuk fordulhattam, bármikor fogadtak, sőt befogadtak otthonukba. Harmonikus, rokoni kapcsolat volt közöttünk. Személyüket a mai napig példaképpen őrzöm szívemben.

Hogy milyen volt Budaker Oszkár, hogy látom én?

Külsőleg magas, vékony, sápadt ovális arcú, derűs kékszemű, finom hosszú ujjú. Ez a kéz elárulta zene iránti szeretetét és tudását. Néha-néha leült zongorája mellé és feloldódva játszott a kedvelt klasszikus darabjait.

Megjelenése igénytelen, de tiszteletreméltó volt. Ruházatában a fekete, szürke, fehér szín dominált. Egész lénye askéta jellegű volt. Erős önmegtartóztatás és nagyfokú önfegyelem jellemezte. Nevetni soha, de derűsen mosolyogni sokszor láttam. Étkezésre nem sokat adott. Napi teendői mellett egy-két falatot vett magához, legtöbbször már kabátban és már ismét róttá az utcákat, hogy eljusson a családokhoz. Pályafutását nézve az az ember volt, aki belső indítás alapján otthagya a tiszti rangját a csillogó katonatiszti egyenruhát, és helyette felvette a Luther-kabátot.

Génjeiben örökölte elődjeinek hivatástudatát. A Budaker ősök ugyanis pár száz évre visszamenőleg kimutathatóan tanári, sőt lelkészi képesítéssel is egy személyben rendelkeztek. Ő is kiváló pedagógus, ifjúságnevelő és egyben együtt érző lelkipásztor volt.

Entellektüel voltát és sok oldalát mutatja egész élete. 1919–24-ig a kőszegi, illetve 1924 szeptemberéig a soproni alreáliskolában dolgozott főhadnagyként mint nevelőtanár. Akkor még paralel végezte az Ev. Hittudományi Karon a teológiát.

1928–42-ig a Soproni Evangélikus Gyülekezet választott lelkésze, 1942–49-ig a gyakorlati teológia tanszékvezető tanára, egyben a Teológus Otthon igazgatója. 1950–52-ben ismét szeretett gyülekezetét szolgálta egészen haláláig.

Lelkészi hivatása magas fokán állt. Magas fokú követelményeket állított fel önmagával szemben. Döntő szempont volt nála a családlátogatás, betegekkel, öregekkel, árvákkal való törődés. Télen, nyáron, naponta járta gyalogszerrel a híveihez és az elesettekhez vezető utakat a nagykiterjedésű városban.

Prédikációira, bibliaórákra sok időt szánt, gondosan előkészítette és felépítette beszédét. Ezen alkalmak rendszeresen vonzották nemcsak evangélikus híveit, hanem felekezeti különbség nélkül a hasonló gondolkodókat. Engem, nem egyszer figyelmeztetett hogy ne a prédikátor személye, hanem az általa hirdetett ige és mondanivaló legyen fontos számomra.

Földi elismerésre sohasem vágyott. Haláláig képezte magát. Háború után nem az orosz nyelvet, helyette az angolt tanulta egyik angolul jól beszélő hívétől. Baráti köre válogatott, szűk körű volt. Református lelkipásztor barátjával hetente diskurzust folytatott évtizedeken át. Ökumenikus gondolkodású volt. A háború végén a bencés Szent Imre Kollégiummal, melyet orosz kézbe vettek, megosztotta a Teológus Otthont, sőt e ház földszintjén lévő szolgálati lakását. Hálósobájából kápolnát alakítottak ki, melyet évekig használtak.

Nagybátyám utolsó estéjét, mely vasárnapra esett, náluk töltöttem. Esti istentisztelete után felmentünk a Templom utca 12-ben levő szolgálati lakásába. Leült nappalijában lévő barna foteljébe rádiója mellé és beszélgettünk az élet dolgairól kilenc óráig. Majd elbúcsúztam akkor még nem sejtve, hogy tőle örökre. Lefeküdtem albérleti szobámban, reggel 6 óra körül emeleti ablakomra hulló kavics koppanására ébredtem. Küldönc hozta a szomorú hírt: hajnalban

nagybátyám szíve megállt örökre. A helyzetet alig felfogva kapkodtam magamra ruhámat és siettem nagynénimhez. Elmondása szerint felébredve a mély sóhajra, a mellette lévő ágyban fekvő férje felé nyúlt, de ő akkor már nem lélegzett. Nagybátyámnál a Budakerék íratlan törvénye szerint a szívhalál következet be. Ismert megállapítás, hogy a Budaker-ági rokonok szívbetegség miatt nem érik el a 60. évet. Nagybátyám az 56. évében járt akkor. 1952. szeptember 8-át írtuk ezen a napon.

Pár nap múlva bekövetkezett temetésén, melyen én is jelen voltam, felekezeti különbség nélkül beláthatatlan tömeg vett részt. A feketeruhás résztvevő sokaságtól hullámszórt a Balfi út a temetőig. Koporsóját egykori növendékei, illetve egyházunk fiatal lelkészei vitték.

Így fejeződött be lelkipásztori munkás élete. E nemes élet emlékét őrizzük meg szívünkben, lelkünkben. Ezt kívánom mindazoknak akik ismerték, vagy hallottak róla és tisztelték.

(1999. III. 4.)

Laborczi Zoltánné Pröhle Margit, Budapest

„...A textustól nem kalandozott el, mindig alaposan, világosan, teológiailag korrektül magyarázta meg, de ezen túl az isteni üzenetet úgy bontotta ki belőle, hogy az egészen személyessé vált a hallgatóság számára. Azt gondolom, ez által a karizma által válhatott a hétfői bibliaórák gyülekezete keresztyén közösséggé. Ezt én már nem élhettem át... Édesapám többször is mondta, és én mindig örömmel hallottam tőle, hogy: „Így kell prédikálni”.

(1999. II. 19.)

Majsáné Maller Ágnes, Szentgotthárd

„...Levelét megkaptam. Örömmel olvastam Édesapámról írt sorait. Én is szeretettel emlékszem Budaker Oszkára és családjára. De sajnos Önt rosszul informálták, semmiféle könyv nem került hozzánk Oszai bácsi hagyatékából. Édesapám könyvei hozzám kerültek, miben mind Édesapám ex librise található. Nagyon sajnálom, hogy nem segíthettem.”

(1998. IX. 7)

Martos Ödön lelkész, Budapest

1934. nyári szemeszterre felvételt kaptam Lipcsébe, a Rendtorff-házba. Ugyancsak megérkezett az Otthonba Budaker testvérünk is, azzal a megbízatással, hogy az Otthon lakóinak – Heimsenatora – lelkigondozónk legyen. Hát ez az idő a náci uralom miatt nehéz próba lett Testvérünk életében. Otthonunk külföldi német teológusok részére nyújtott nagyon jó helyet, mindegyikünk kapott használatra egy kerékpárt, azon jártunk be az egyetemre, amely kb. 4 km távol volt. Kb. 20-egynéhányan voltunk az Otthon lakói. Ausztriából, Lengyelországból, néhány erdélyi szász és néhányan magyarok is. Én még német névvel – Mayer, apai ágon ez az örökségem (csak fegyintézeti lelkészként magyarosítottuk nevünket testvéreimmal együtt), meg Baksa Árpád: evangélikusok, Turáni-Tóth, meg Molnár Pali reformátusok. Rendtorff professzor nyugalma éveiben szintén az Otthon felső emeletén lakott, Marie lányával, aki mint Hausdame étkezőasztalunk fejénél ült, vezette az Otthon ügyeit igen gondosan.

Jól indult az Otthonban az életünk. Június derekán egy kirándulást tehattük autóbusszal Altenburgba, ahol annak idején Miltitz Károllyal béketárgyalások voltak. Visszaúton Zwickauba is látogattunk és utunk a szép Mulde folyó völgyében vitt. Tehát biztató kezdet volt.

Budaker nekem is közben segítségemre volt egy német nyelvű írás megfogalmazásában, áhítatokat tartott, tanulmányokat folytatott, de szemet szúrt az erdélyi szászoknak, különösen egy Jekeli nevűnek, aki igen bevette a náci eszméket, hogy mi magyarok milyen népes csoportot képezünk itt és magyarnak valljuk magunkat, azok is, akiknek német neve van. (Rendtorff prof. szerette a magyarokat, felvett az Otthonba nemcsak német származásúakat, hanem magyar református hallgatókat is.) Budaker testvérünket különösen is zaklatni kezdték és Rendtorff professzort. Hogyan lehet, hogy Heimsenatornak meghívott német nevű lelkészt, aki magyarnak

vallja magát. Rendtorff is aggódni kezdett, hogy azok a szászok meghurcolhatják őt magát is és az intézetet is. Elkerülhetetlennek látta, hogy testvérünket tapintatosan el ne távolítsa. Ajánlotta, hogy menjen, utazzon el szabadságra –, aztán ne is térjen vissza. Így történt sajnós, hogy ez a lehetőség csendes tanulmányokra, kárba ment.

A másik dolog, amit Budakerrel kapcsolatba megírnék, hogy Hozzá újra közel kerültem, amikor Sopronban fegyintézeti lelkész lettem. A Soproni–felső egyházmegyében lelkészi értekezletekre én is bejártam, de Maller Kálmán soproni ref. lelkésztestvérünk révén közös igetanulmányozásra is találkoztunk. Maller Kálmánnal jó kapcsolatom volt. A fegyházban a református raboknak is pásztora voltam. Talán úgyis tudsz arról, hogy Maller Kálmán Budakerrel meleg testvéri kapcsolatban volt. Minden hétfőn együtt vették elő a következő vasárnapi prédikáció alapigéjét. Egy idő múlva Maller Kálmán engem is meghívott a közös tanulmányozáshoz. Urunk drága ajándékának tekinthetem, hogy így hármásban együtt hajolhattunk az ige fölé.

Végül elküldöm még ezt a kis fényképet is, visszavárolag. Talán fel tudsz használni valamit abból, amit Budaker testvérünkre vonatkozóan közölhettem. Jó munkát.

Fogadd szerető testvéri köszöntésemet, áldás kívánságaimat. (1999. III. 14.)

„Lipcsébe érkezésünk időpontját csak hozzávetőleg állapíthatom meg: az első dátum jegyzetemben május 28. Ez egy hétfői nap tehát legalábbis ezt megelőző héten érkeztem Lipcsébe. Budaker Oszkár tisztségét helyesen írtam. Volt Otthonunkban Heimsenator, és volt egy közölünk való: Obmann, – a nálunk szeniornak megfelelő tisztségben. A kikölcsonzott altenburgi felvételen az Obmann is látható, osztrák kolléga: Kirschläger volt.” (1999. március 31.)

„Jelenti az elnökség, hogy Budaker Oszkár lelkészt Dr. Rendtorff Ferenc, a németországi Gusztáv Adolf Egyesület elnöke meghívta, hogy mint a lipcsei Rendtorff-háznak nevezett Teológiai Otthon seniora Lipcsében töltsse a nyári egyetemi félévet. Mivel ez a meghívás Budaker Oszkár lelkészi ismereteinek bő meggazdagodását vonná maga után, kéri az egyházközséget, hogy ez év április 20-tól számított három hónapra neki szabadságot engedélyezzen. Felemlíti, hogy D. Kapi Béla püspök úr a szabadságozóláshoz már előzetesen hozzájárult és helyettesről fog gondoskodni, kinek díjazását a kérvényező vállalja. Az egyháztanács őszintén örül, hogy Budaker Oszkár lelkészt ily nagy megtiszteltetés éri és a kért három hónapi szabadságot készséggel megadja.”

(Soproni ev. egyházközség presbitériumának 1934 II. 7-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből)

Nagybocskai Vilmos lelkész, Nagyatád

Budaker Oszkár, ahogyan én láttam

Mikor 1940 őszén, Sopronban elkezdtem teológiai tanulmányaimat, egy vasárnap délelőtti istentiszteleten láttam és hallottam őt először. Mint mindenki, aki igehirdetőként megismerhette, én is mindjárt szívembe zártam. Ettől fogva kerestem az alkalmakat, hogy újra hallhassam őt. Eljártam egyre növekvő hallgatottságú bibliaóráira is. Rendkívül vonzó egyéniség volt, de hallgatóinak tábora nem az ő emberi kiválóságának köszönhetően növekedett. Szolgálatain keresztül Krisztus vonzotta egyre növekvő számban a gyülekezet tagjait.

Hasonlóan értékelték őt évfolyamtársaim is.

1942 ősztől kezdődően Teológiánk egyik professzora és a Teológusok Otthona igazgatója lett, de mi már soproni éveink első hónapjától kezdve hallgatói és növendékei lettünk.

Milyenek voltak prédikációi?

Tanítványait küldő Üdvözítőnk szavával élve, aki őt hallgatta, az Krisztust hallgatta. Sokszor elcsodálkoztunk, milyen könnyedséggel adja át Üdvözítőnk személyesen megszólító üzenetét ótestamentomi alapigék felolvasása után is. Tisztán és igazán hirdette az ígét: ostorozó nagy dörgedelmek mellőzésével is teljes mélységében láttatta meg bűneinket, a szabadulás szükségességét, de a lehetőségét is! A szó igazi értelmében prédikációi Jézus evangéliumát adták tovább és nem lehetett kitérni a hazahívó üzenet elől.

Sólyom Jenő professzor, egyik prédikációja után tanulságosan állapította meg: az tud így prédikálni akinek komoly hitélete van. Idős Pröhle Károly professzor, aki a rendszeres teológiai tanszék professzora volt, egyik előadásában így nyilatkozott: Budaker Oszkárnak megadatott, hogy

rendkívüli erővel hirdesse az evangéliumot. Igen. Ő, Urunknak hűséggel szolgáló sáfára volt, aki szolgálata elvégzéséhez a tanítás és a prófétálás lelkiadományában bőségesen részesült. Mint leendő igehirdetők felvetettük magunkban a kérdést: Vajon elnyerhető-e számunkra is Oszkár bácsiéhoz hasonló lelki adomány? Mi az ilyen gazdagodásnak a titka? Budaker Oszkár csendes kamrájának titkait nem tárta fel mások előtt, de sok fontos titok-részletre következtetni lehetett prédikációjában és egyetemi előadásai során elhangzott kijelentéseiből. Különösen azok a mondatai nyújtottak tájékoztatást ebben a kérdésben, amelyekben a szolgálatokra készülésről és a lelkész állandó tanulásáról és lelkiéletéről beszélt. Annyi bizonyos, hogy félelmetesen sokat fáradozott. Nem kímélte magát. Véresen komolyan harcolta a hit harcát! Következőkben külön címek alatt próbálom sáfarkodásának részleteit ismertetni.

Ima élete:

Az Otthonban tartott egyik áhítatában mondotta: „Reggeli elcsendesedésemet mindig meditálással kezdem, állandóan erről az ígéről: Ismerjük és hisszük azt a szeretetet, amellyel az Isten szeret minket. Isten szeretet, és aki a szeretetben marad az az Istenben marad és Isten is öbenne.” (1 Jn 4, 16)

Budaker Oszkárt többen próbálták úgy jellemezni, hogy ő egyházunk nagy misztikusa volt. Ez t é v e d é s. Ő nem saját lelkébe és nem saját szeretetének szemléletébe merült, hanem Isten igéjébe és az ige által hirdetett és a Kereszten értünk áldozatot hozott Krisztus szeretetébe, vagyis Istennek minket kárhózatból kimentő irgalmába, és azt forgatta szívében, miként Jézus anyja Mária forgatta a néki hirdetett ígéket.

Reggeli elcsendesedését mindig korán reggel, minden más munkáját megelőzően tartotta. Meditálásához kapcsolódtak hálaadó, gyónó és könyörgő imádságai. Reggeli áhítatának állandó része volt egy-egy bibliai irat folyamatos olvasása és az elolvasott igeszakasz mondataihoz kapcsolódó imádság. Dolgozó szobája lehetett egyben az ő csendes kamrája, feltételezhetően ez volt reggeli magányos istentiszteleteinek színhelye. Imazsámolyt a lakás egyik, másik helyiségében lehetett látni. Egyik teológus társunk meglátta őt, napközben, amint imazsámolyán térdelve imádkozott. Következtetni lehetett arra, hogy járás-kelés közben is állandó imasóhajok szakították meg gondolatait, amelyekben Urunkkal tartotta a lelki kapcsolatot.

Az előbbiekről ő maga nem beszélt, de arról igen, hogy Üdvözítőnk szó szerint beteljesíti állandó pásztori törődést ígérő szavait: „Íme én titeletek vagyok minden napon...”.

Egy alkalommal az utcán találkoztam vele és a találkozás után együtt mentünk az Otthon felé. Délelőtti találkozásunkat megelőzően az utolsó előadást ő tartotta, „A konfirmáció története egyházunkban” címen. Megkérdezte, érdek-e minket ez a kérdés. Válaszomban elmondtam, érdekel, mert sok új részlet világosodik meg a konfirmációval kapcsolatban, de számomra még érdekesebb lenne, ha a források alapján magam is végezhetnék kutató munkát a felvetődő kérdésekkel kapcsolatban. Hosszú szünet következett. Éreztem, hogy a csendességben felméri mindazt, ami lelkem mélyén van és értem imádkozik. Szó szerint nem tudom felidézni szavait. Nem kutató-munkát igénylő mondatomra reflektált, hanem arra, ami akkoriban talán túlságosan távolságtartóvá tett a lelki kérdésekkel szemben. Úgy láthatta, hogy mindent racionálisan szeretnék megoldani. Ezeket mondta: „Tudod Vilmos, hogy minek a meglátása a legfontosabb? Azt kell meglátnom nekem is, hogy Krisztus irgalma nélkül elveszett ember vagyok. Lehet, hogy ezt teljesen hideg rációval is beláthatom. A valóság azonban az, hogy erre nem az értelmünkből sugárzó világosság szokott elsegíteni”.

Jézus, Bibliánkból ismert beszélgetéseinek figyelhető meg az, hogy Ő sokszor nem a kimondott szavakra válaszolt. Igéjével azt vette célba, ami a szavak mögött húzódott meg, ami legtöbbször távolságtartás és megtérni nem akarás. De Jézus nem csak a reggeli órákban imádkozott. Ő szüntelen tartotta a kapcsolatot az Atyával. Így volt Budaker Oszkár is. Ő úgy volt gyülekezetének igehirdetője, lelkipásztor, hogy „szüntelen imádkozott”. Semmit sem akart az Úr Jézus Krisztus nélkül cselekedni, hiszen meg van írva: „Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek.”

A kereszti teológusa:

Egy lyukasórán halhattuk tőle a következőket: „A rk. egyházban gyakrabban hallani látomásokról, de tudunk protestáns emberek látomásairól is. Nem véletlen, hogy míg a rk. egyházban élők látásaikban Máriát látják és Jézust csak mint csecsemőt édesanyja karján, addig

a reformáció egyházaihoz tartozóknál Jézus, mégpedig a Keresztrefeszített, jelenik meg. Nálunk, hangsúlyosabb Pál apostol tanítása. Az apostol pedig nem akart tudni másról, csak Jézusról, mégpedig a Megfeszítettéről! A „Theológia Crucis” minden prédikációjában benne volt, akkor is, amikor a Keresztet nem emlegette, de legkifejezettebben lekipásztori életvitelében volt a „Kereszt Teológusa”, ahogyan naponta követte Urunkat, fölvéve a maga keresztjét. Vállalta és hordozta a „munka terhét” és néki is bőven kijutó szenvedéseket Krisztust követve hordozta.

1. Igehirdetéseit hallva sokaknak lehetett az a benyomása, hogy úgy folyik ajkáról a szó mint a forrásból a forrásvíz, és ez talán nem is jelent néki fáradtságot. Az igazság az, hogy elképesztően sokat dolgozott. Prédikációira szerdán kezdett készülni, bibliaórái előtti napját teljes egészében a felkészülésre fordította. És minden szolgálata mögött ott volt az életen át tartó tanulás. Nem csupán azokat a könyveket tanulmányozta, amelyek a soron lévő szolgálata miatt váltak szükségessé. A Biblia állandó olvasása és tanulmányozása mellett, éves program keretében mélyedt el az egyes teológiai tudományágakban. Voltak egyháztörténeti, rendszeres teológiai, biblia-teológiai, Luther életével részletesen foglalkozó évei. Órára be volt osztva minden napja. Ha rendkívüli, előre nem látható események jöttek közbe az elvesztett órákat, percekét, későbbi lefekvéssel pótolta, de másnap a megszokott órában kezdte a munkáját.

2. Őt és családját sem kerülték el a földi élet nyomorúságai. Ezekben Krisztust követve, a Keresztre tekintve kereste és találta meg a vigasztalást. Egyik előadásában mondta a következőket: „Ha gyermeküket sirató szülők megkérdezik tőletek, miért kellett szeretett gyermekünknek megszületni, ha csak néhány évet élhetett szülei örömére, ezt mondjátok: a rövid életre elsősorban nem néki, hanem nektek volt szükségetek, hogy Ti gyászotokban is felnézzetek az értünk önmagát keresztre adó Megváltónkra és Főpásztorunkra. Ő az a Pásztor, aki szemmel tartja minden bárányát, legjobban a gyengéket figyeli és ha olyan megpróbáltatást lát a hátralévő úton, amit az a bárány nem lenne képes elviselni, lehajol és magához emeli, hogy karjaiban vigye őt a célig, hol helyet készített néki, de ahová az ő szeretteit is hívja és várja.”

Mikor ezt hallottam még nem tudtam, hogy nekünk is ez a tanítás nyújt majd vigasztalást 1959-ben bekövetkezett gyászunkban, amikor váratlanul, mandula műtét miatti halálában Péter nevű 7 éves kis fiunkat veszítettük el. Később tudtam meg, hogy Oszkár bácsiék családi sírja fölött a JÓ PÁSZTOR szobra látható a kisbáránnyal.

3. Budaker Oszkár a teológia értelmét a gyülekezeti munkában látta.

Ő elutasított a teológia művelésében minden öncélúságot. Azért készítik fel a Teológián a lelkészeket, hogy a gyülekezetekbe kiküldetést nyerjenek az evangélium hirdetésére, hogy azt hallva az emberek, higgyenek az Úr Jézus Krisztusban és e hitben életük legyen. (Jn 20,31.)

Az evangélium hirdetését és hallgatását mindennél fontosabbnak tartotta. E szolgálat minél jobb teljesítésében kell a lelkészeknek hűséggel megállniok. Ehhez a szolgálathoz maga az Úr adja a hitet és a Lélek fegyvereit és Urunk adja az áldást és az üdvözülőket. Ezekkel való hű sáfárkodásra minden időkre szólóan jó példát mutatott Budaker Oszkár. A munkaágak jó megkülönböztetése és hatékonyságuk biztosítása rendkívül fontos volt számára. A templomi igehirdetéseket az apostoli hit tömör, jól megragadható átadására törekedett. A gyülekezeti bibliaórákon a hit személyes elmélyítése, a bibliaolvasás gyakorlására buzdító útmutatás és a bizonyosátevő élet kibontakoztatására ösztönzés volt a cél. Előre elkészített igehirdetéséhez nem engedett hozzászólni. Tudatosította, hogy a személyes bizonyoságtételnek a kívül állók számára a mindennapos életben kell hangzania. A személyes kérdésekre és azok megvitatására áldozatosan biztosított időt a nagy hűséggel gyakorolt lekipásztori látogatásain. Itt is nagyon vigyázott, hogy a kényes kérdések kezelésében a legnagyobb tapintattal járjon el és ne érje sérelem sem az igazságot, sem a szeretetet.

Az igehirdetés jó meghallásának külső feltételeit is igen fontosnak tartotta. Németül és magyarul anyanyelvi szinten beszélt. (Mint tanár tanította és magas szinten ismerte a német és a magyar irodalmat.) A szószéken kimondottan törekedett a szabatosan megfogalmazott beszédre, de került minden szónoki cifraságot. Nem a szónoki hatásra törekedett, hanem a hívek hitre jutásáért fohászokodott és prédikált. A szavakat tisztán, jól érthetően ejtette ki, nem kiabált, de a nagy soproni templomban is jól hallhatóan hirdette az ígét.

56 éves korában, váratlan hirtelenséggel hunyt el. Amikor a gyász hírt hallottam mély fájdalommal gondoltam arra, hogy e földi életben ezután már nem hallgathatom, atyai tanácsáért

sem fordulhatok Hozzá. Később megtapasztaltam, hogy szakadatlanul szólnak hozzám és sokszor még jobban megvilágosodnak előttem régen hallott szavai. Az elmúlt év nyarán is tapasztaltuk, milyen elevenséggel tud szólni ma is 47 éve sírban porladó lelkipásztorunk igehirdetése.

A gyenesdiási Kapernaumban az egyik vasárnap délelőttjén, éppen amikor közvetítési hiba miatt rádión nem hallhattuk az igehirdetést, Budaker Oszkár írott prédikációjának felolvasását hallgathattuk meg az ugyanarra a vasárnapra kijelölt ígéről. A több mint 50 éve elmondott igehirdetése olyan időszerűen és elevenen hangzott, mintha aznap szólaltatta volna meg Üdvözítőnk.

56 év volt az élete mindössze, de Urunk kegyelméből megadatott néki, hogy nagyon sokat elvégezzon és halála után is, szolgálatán keresztül, jól szaporodjanak az Úrtól átvett talentumok.

(1999. IV. 14.)

Neubauer O. Károly hitoktató, Sinsheim, Németország

„...bizonyára Istennek is tetsző, ”kedves jó illatként” (Ef 5, 2a) áramlanak szerteszt, mint nemes rózsák, áldott lelkű Budaker Oszkárunknak ezek az igehirdetési. Talán pozitív joggal állíthatom ezt én is, aki 1950–55-ig gyűjtöttem fáradhatatlanul és időt nem kímélve mindenható Istenünk eme drága gyöngyeit az Ő műhelyéből. Voltaképpen Ő volt igazán legnagyobb mesterem. Ő, aki akkoriban egyházunk legkiválóbb alakjaként ragyogott és „toronymagasan állt mindnyájunk felett” (Beyer Pál). Csak VI-os gimnazista-licista koromtól kezdve figyeltem fel öreára. Különösen a délutáni 2 órás német prédikációk véstek mély nyomot lelkembe! Így lett Budaker egyre inkább „lelkem édesatyja”. Hogy aztán később (1950-től fogva) vele együtt szolgálhattam szinte minden vasárnap a templomban, a temetéseken, esküvőkön és a felejthetetlen hétfői bibliaórákon, erről álmodni sem mertem volna. „Látod, Karcsi, mondta egyszer nekem, mikor taxival mentünk le temetésre, mindig kell tudni valami szívhez szólót mondani, és ez csak úgy lehetséges, hogy mindig Isten igéjét olvasod és belőle merítesz bölcsességet!”

1948 nyarán (akkor Oszkár bácsi még az Otthon igazgatója volt) összetalálkoztam édesanyámmal, éppen a Gruber-szálló sarkán, amikor a boltból lejött a Villasoron. Budaker mindkét kezében az erdőben szedett növényeket: Kräutert tartott és mutatta neki, mondom németül: „Kennen Sie das? Natürlich” válaszolt a mamám. „Spitzwegerich und Schafgarben für Tee im Winter”. Oszkár bácsi tehát hazavitte Nusi néninek, aki szárította a cickafark v. cickórót teának. Mesélte édesanyámnak, hogy édesapjuk a kémiantanár, a század elején 1900–1908-ig sokat járt a fiukkal az erdőbe és ott tanulták meg a különböző hasznos növényeket. Nos Ő ezt nyáron igen gyakran praktizálta és sétált délelőtt a Dalos-hegyre, Károly-magaslatra, és gyűjtötte a csitkéket is zacskóban hazacipelve...

Miért jöttem ide ki? Amikor 1947-ben beiratkoztam a Deák téri Teológiára Sopronban, csak rövid ideig lehettem annak hallgatója. Az ún. MEFESZ, német származásom miatt relegált (kitessékelt) onnan. Az öreg Scheffer doktor bácsi barátja volt édesapámnak. Budaker abban az időben János ev. utolsó fejezetét magyarázta. Majd ősszel belekezdett az első Korinthus-i levél magyarázatába. Egy évre pedig 1952 szeptemberében meghalt. Másnap, hétfőn az 1Kor 6, 13–20-ról kellett volna beszélnie a bibliaórán. Szíve szörnyű nehéz volt. Nem bírt rá készülni. Isten megszabadította e nehéz gondtól... 1968-ban, 40 éves koromban jöttem el édesanyámmal Magyarországról. Itt hitoktatói oklevelet szereztem. Később nagyothallásom miatt nem tanítottam, csak zongora és orgona órákat adtam privátként, hallókészülékkel. Nehéz volt a sorsom, de Isten nem hagyott el soha!... 1976 őszén, mikor Sopronban jártam, láttam Nusi nénit utoljára. Akkor a Hanzmann–Rusznák parókia lakásán kapott egyetlen szobát (az utcára néző ablakkal), ahol szinte összezsugorodva „minden holmijával” élt.

Budaker Oszkár egyik vecsernye igehirdetésében ezeket mondotta: ”Egy hét végén, de ha lehet mindennap, imádkozzatok különösen azért, hogy Isten ajándékozzon meg benneteket fájdalommentes, könnyű, boldog halállal.” Hogy számára ez mennyire nem volt üres beszéd, hanem gyakorlati valóság, és hogy saját üdvössége érdekében ezzel az imádsággal ő szorgalmasan élhetett, bizonyítja, hogy fenti igehirdetése után néhány órára rá, Isten tragikus hirtelenséggel az éjszaka csendjében magához vette. Legyen áldott az ő emléke miközöttünk! „Non moriar, sed vivam et narrabo opera Domini!” (Ps 118, 17.)

(1998. VIII. 30, IX. 22, XI. 15.)

„Előszó”. Soli Deo Gloria! – ezt írhatom fel ennek a könyvnek címlapjára, amikor munkámat készen látom magam előtt. Íme, elfogyhatatlan szeretettel és kitartó szorgalommal gyűjtöttem, rendeztem egybe B u d a k e r O s z k á r lelki örökségének nagy részét: sok-sok igehirdetését, vallásos-estéken, konferenciákon és egyéb alkalmakon tartott előadásait.

Hogy ki volt, mi volt Budaker Oszkár, ezt igazán csak az tudja, aki ismerte, aki hallgatta. Közvetlen halála után az emlékére tartott közgyűlésen D. Dr. P r ö h l e K á r o l y nyug. teológiai tanár, így szólalt fel: „Valamikor Budaker Oszkár kedves tanítványom volt. Azután kartársam lett és együtt tanítottunk a fakultáson. Majd úgy alakult, hogy én lettem a hallgatója... Sok helyen fordultam meg ebben a nagy világban és sok embert hallgattam. De ilyen istenadta tehetséggel megáldott emberrel, mint amilyen volt Budaker Oszkár, kevéssel találkoztam.” Beyer Pál, soproni lelkész-társának koporsója mellett tartott búcsúbeszédéből egy rövid mondat így hangzik: „Toronymagasan állt mindannyiunk fölött!” V e ö r e ö s I m r e , a Teológus Otthon akkori új igazgatója, ezekkel a szavakkal búcsúzott sírjánál: „Teológus ifjúságunk nevében leteszem koszorúmat. A nyomába lépni nem tudó utóda.”

Egyik teológus kollégám pedig 1949-ben, amikor Budaker Oszkár nem lehetett többé egyetemi tanár, valamint az Otthon igazgatója, úgyhogy 1950-ben ismét a soproni gyülekezet lelképásztora lett, ezt az őszinte vallomást tette: „Ez a gyülekezet irigylésre méltó lesz. De annál inkább lehet majd minket sajnálni, akik az árvaság szomorú sorsára jutván, egyre inkább meztelenkedni, koldusmódra, szakadozott ruhában, dideregni és fájni fogunk. Mert Oszi bácsi körünkől való eltávozásával pótolhatatlan a veszteségünk. Ilyen embert, amilyen ő volt, egyhamar kapni nem fogunk!” És most még hadd idézzem olyannak a szavát, aki Budaker Oszkárt közelebről jóformán nem is ismerte. *A k o p o r s ó v i v ő* ezt mondta nekem: „Több mint négy éve vagyok a Soproni Temetkezési Vállalat alkalmazottja. Résztvettem minden eddigi temetésen, akár az evangélikus temetőben temettek, akár a római katolikus Szentmihályiban. Volt sok temetés, amikor az emberek százával kísérték a halottat utolsó útjára. De ilyen tömeget és ilyen népvándorlást, amilyen volt Budaker temetésén, ilyent még nem láttam! Ezrével vonultak le az emberek a temetőbe, és a temetés után jóval egy órával még mindig lehetett látni a sűrű fekete embercsíkot, amely a hosszú Balfi utcán végig húzódott.”

És most ne várj tőlem külön véleményt. Mert embert agyba főbe dicsérni nem szeretek. Nem is a mi feladatunk embert magasra emelni, vagy embert elítélni, különösképpen Isten dolgát illetően. De kétségtelen, hogy mivel Budaker Oszkár evangélikus lelkész országszerte a legelsőkhöz tartozott, fenséges lelkének páratlanságát, bölcsességének mélységét, egyszóval személyiségének felbecsülhetetlen nagyságát szavakban kifejezésre juttatni nehezen tudom. Tegye meg ezt a feladatot, tanúskodjon erről maga e könyv létrejövetelére! Nos, ebben a könyvben áll előtted Budaker Oszkár. És hogy Te is, szeretett Testvérem, megismerjed és közelebb juss hozzá, jobban mondva: általa közelebb juss Istenhez és megismerjed a mi Urunkat, a Jézus Krisztust! Ezért van előtted ez a könyv. Isten Igéjének tiszta és igaz magyarázata.”

(Sopron, 1954. május 9. Jubilate vasárnapján. Neubauer K. O.)

(A szóban forgó könyv azoknak a kézírásos prédikációknak, casuáliáknak, előadásoknak gyűjteménye, amelyeket Neubauer O. K. nagy hűséggel és hangyaszorgalommal gépelt le, és állított össze Budaker Oszkárné segítségével. Z. L.)

† Ottlik Géza író (1912–1990) Budapest

„Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei” „Nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené” (Róm 9,16). Egy régi ház felirata volt ez a határszéli kis városban, ahol 1923 őszén hetedmagammal felvettek a katonai reáliskola második évfolyamába. Ha jól emlékszem szeptember harmadika volt...

...kötelező levelet kellett írunk haza, s a délelőtti szőke főhadnagy beült hozzánk a tanterembe...Marcellnek hívták ezt a főhadnagyot. Magával hozott egy halom füzetet, és dolgozatainkat javította, mialatt mi a levélírással küszködtünk... Ha valami baja, panasza van, forduljon hozzánk. Nem szükséges ilyesmivel nyugtalanítani az édesanyát... Azzal visszahajolt a dolgozatfüzetek fölé. A mi évfolyamunkhoz volt beosztva, és a leveleket is ő cenzúrázta. Medve Gábornak [Ottlik Géza!] gyökeret vert a lába a katedránál. Egy kis idő múlva a főhadnagy felnézett

és látta, hogy még mindig ott ácsorog előtte a fiú. Halkan rászólt, hogy menjen a helyére és írja meg a levelét. De hát – dadogta a Medve, – nem tudok mit írni, főhadnagy úr...

Ej, ej, fiacskám – csóváltgatta a fejét Marcell főhadnagy most már kissé kifogyva végtelen türelméből. Hát írja meg, hogy egészséges, hogy jó az ellátása, hogy jelest kapott az első magyar dolgozatára... Medve szédülten ment a helyére, jólesett neki a tapintatosan tudomására hozott dicséret, hogy sikerült a dolgozata. Ez a Marcell főhadnagy valóban ilyen szelíd, jóindulatú fiú volt, hiába vártuk, hogy egyszer csak lerántja majd az álarcát és elkezd ő is orditozni, komiszkodni velünk. Csinosan öltözködött...(23, 109–110 l.).

...Ne ácsorogjon itt a hátam mögött, már mondtam! Leülni! Medve felrezzent ábrándozásából megijedt és zavarában leült azonmód a földre, mintha ezt a vezényszót hajtáná végre. Marcell Karcsi meghökkent, elnevette magát. Fel! – mondta...Ne szemtelenkedj te bikfic, – mondta, kicsit elkomolyodva. Melegség bujkált a nézésében...Ez a csinos fiús és mégis férfias tüzér főhadnagy úgy beszélt vele, mintha a jóval idősebb testvérbátyja lenne. Még tegezte is, egy pillanatra szinte megfélemlítve arról, hogy milyen szöveget ír elő a szerepük. (237. l.)

Fél hat. A tantermek ablakai kivilágítanak a sötét parkba. A patakon túl éjszaka van már, a városka külső utcái alszanak, s a túlsó végén a hegyek lábánál is sok ház becsukta a spalétáit. Az aszfaltos főutcán azonban ilyentájt megélénkül az élet; csuknak a boltok; mozi, vendégség. Marcell főhadnagy is ott lakik, a posta mellett, s talán indul hazafelé, ki a városba, mert a gyakorlat után bent maradt a tanári könyvtárban, melynek félig nyitott ajtajából néha fénysáv esik ki az első emeleti folyosóra” (281. l.).

(„Iskola a határon”, Magvető Kiadó. Ötödik kiadás. Bp. 1959.)

† Prickler János egyházközségi felügyelő, Sopron

„Egyházközségünk közgyűlése 1942. okt. 18-án búcsúzott volt lelkipásztorától, a központi népiskola virággal ékesített dísztermében. Prickler János kormányfőtanácsos, egyházközségi felügyelő magyarul, Ziermann Lajos kormányfőtanácsos esperes, németül szólalt fel. A felügyelő többek között ezeket mondotta: Az alkotó erő, a szívjóság és puritánság volt itt működésének 3 pillére. Istennek tetsző igaz pap, kiváló szónok adottságai egyesülnek Budaker Oszkárban. Közvetlensége, kedves, jóságos modora mindenkit meghódított és barátai sorába állított mindnyájunkat. Lelkek orvosa, vigasztalója, tanítója és irányítója, a szegények gyámolítója volt nekünk azokban az években, amelyeket lelkészként közöttünk töltött. Azért nem akartunk belenyugodni abba, hogy Budaker lelkészünket elveszítsük, és azért búcsúzzunk oly nehezen tőle. De búcsúzásunk nehézségét enyhíti, hogy Budaker Oszkár közöttünk marad és mint igehirdetőt és gyülekezetünk értékes tagját a jövőben sem fogjuk nélkülözni. Enyhíti búcsúnk fájdalmát az is, hogy 14 éven át volt lelkészünket oly szolgálatra hívta el az Úr, ahol munkásságával országunk egész evangélikus lakosságának hasznára lesz. Egyházközségünk minden tagja tudja és érzi, hogy nagy hálával és köszönettel tartozik Budaker Oszkárnak kiváló szolgálataiért, hitbuzgóságáért és gyülekezetünk iránt tanúsított nagy szeretetéért. A Mindenható gazdag áldása kísérje további munkásságát egyházunk és hazánk boldogulására.”

Az egyházközségi elnökség magyar, illetőleg német búcsú-szavaira Budaker Oszkár mélyen meghatódva válaszolt. Megemlítette, hogy most harmadízben kell megküzdenie a búcsúzás fájdalmas érzésével, és a mostani búcsúzása az, amelyik leginkább nehezére esik neki. Amikor búcsúbeszédeit mondotta, az Igéhez menekülhetett. Most neki kell a szavak és események középpontjában állania, ami ellen pedig egész természete tiltakozik. A köszönetet el kell hártania. Köszönnivalója – úgymond – neki van. Elsősorban Istennel szemben. Boldogan végezte itt a magvetés munkáját. A búcsúzáskor pedig minden reménye az, hogy utódának megadatik majd az aratás boldogsága. Végül hangsúlyozta, hogy tulajdonképpen nem is búcsúzik, hiszen itt marad a gyülekezet körében és mindenkor boldogan érzi majd magát ha a gyülekezeti tanácssteremben vagy az életben a gyülekezet tagjaival találkozhatik, legboldogabb pedig akkor lesz, ha templomunkban Isten Igéjét hirdetheti.

(Soproni Ev. Gyülekezeti Lap. V. évfolyam, 5. szám. 1942. dec. 20.)

† D. Dr. Pröhle Károly ny. teológiai tanár, Sopron

„...belső meghatottsággal jellemzi Budaker lelkész kiváló igehirdetői tevékenységét. Tanítványa, majd kartársa volt. Végül ő lett hallgatója.”

(A soproni ev. egyházközség képviselőtestületének és közgyűlésének 1952. szept. 21-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.)

Dr. Pusztay László lelkész, Budakalász

„... az első félévben a Teológus Otthon lakója voltam. 1935. január 1-től, hadiözvegy édesanyámat mentesíteni akarván tanulmányaim fedezésétől, nevelői munkát vállaltam licisták és tanítóképzősök között a soproni ev. Árvaház internátusában. Annak vezetője akkor Budaker Oszkár katonatisztből lett lelkész volt. Munkavállalásom alkalmával találkoztam először vele és ismertem meg őt... Elvárásait (tehát a feladatomat) ilyen formán fogalmazta meg: a rám bízott diákoknak ne legyenek csupán szívtelen rendtartója és parancsolója, hanem mint egy nagy család idősebb tagja, igyekezzek a család tagjait Krisztus-i szeretettel megérteni, egymás megbecsülésére, az idős emberek iránti tiszteletre, testi és lelki életükben tisztaságra, rendre és fegyelemre, szorgalmas, rendszeres tanulásra szoktatni, nevelni. Szolgálatom és problémáim bármilyen kérdésével forduljak hozzá mindig bátran és bizalommal. Ígéri, készséggel és testvéri szeretettel segíteni fog... Budaker lelkész úr hetente rendszeresen látogatta az intézetet. Jellemző volt rá a pontos megjelenés. Soha még egy percet sem késett. Megjelenése mindig megtiszteltetés volt számunkra. A diákok is megszokták, örömmel várták. Én ilyenkor jelentést tettem az internátus életéről, a tanulók tanulmányi előmeneteléről és a fontosabb eseményekről. Ő a jelentés meghallgatása után utasításokat és eligazításokat adott, amelyből kitűnt hozzáértése és a keresztyén nevelés iránti hitből fakadó felelőssége. A diákok is előterjeszthették kéréseiket és kérdéseiket. Válaszai mindig meggyőzőek voltak. Érdemes volt azokra hallgatni. Nagyszerű pedagógiai érzéke volt, meglátszott rajta, hogy pedagógus szülők gyermeke. Tiszteletet kiváltó komoly megjelenése ellenére is le tudott ereszkedni a gyermeki gondolkodás szintjére, ezért a kisebbek szívesen hallgatták beszédeit, tisztelték őt.

Munkatársaihoz való viszonya kimondottan korrekt volt. Finom, tapintatos pedagógiai érzékről tanúskodott. Ha valamit fiatalos túlbuzgósággal, jó szándékkal ugyan, de mégsem helyesen cselekedtem, ő engem sohasem szégyenített meg – tekintélyrombolóan – nyilvánosan a diákok előtt. Előfordult hogy az idősebb fiataloknak kényelmetlen volt a házirend betartása. Elmaradoztak a vacsoráról. Többszöri figyelmeztetésemet sem vették komolyan. Legközelebb későn hazatérve, nem kaptak vacsorát. Még ők voltak megsértve és levelet írtak szüleiknek, amelyben megvádoltak engem, miszerint önkényesen bántam velük, megvontam tőlük az ételt. A szülők Budaker lelkész úrhoz fordultak és kérték az ügy elintézését. Budaker kijött az internátusba és az egész diákság előtt helyeselte intézkedésemet, ti. a házirend megtartásának szigorú érvényesítését. E nélkül – mondotta – felbomlana a közösség élete. Ezzel az én fegyelmezésemet a diákok előtt nem ítélte el, hanem inkább megvédte. Viszont a rendbontókat erélyesen megfedte és utasította őket a házirend megtartására. Ha ahhoz alkalmazkodnak, akkor többet ilyen fegyelmező intézkedésre nem kerül sor. Ha pedig valakinek kényelmetlen a rend szigora, menjen oda, ahol ilyen nincs. Engem pedig négy szemközt figyelmeztetett, hogy az étkezés megvonását ezentúl büntetésül kiszabni nem lehet. Ilyen bölcsen, valóban korrekt módon nem tolt le fegyelmező intézkedésem miatt az ifjúság előtt, hanem inkább mindenki számára érthető módon megvédett... Hetenként, minden szombateste tartott áhítatot az ebédlőben. Nem erkölcsi oktatást, nem is hatásos, sziporkázó emberi bölcselkedést nyújtott, hanem az Isten örök ígését hirdette, a boldogító örömhírt, az Evangéliumot. Rendszerint egy gondolatot emelt ki röviden és érthetően. 5 legfeljebb 7 percig tartott egy ilyen prédikációja. Még a kisebbek is tudtak rá figyelni. Néha visszakérdeztem és voltak, akik emlékeztek az elhangzottakra. Prédikációira mindig írásban készült. Még az ilyen kis áhítatokra is. Isten igéi üzenetét a szíven átszűrve adta tovább. Ezért volt igehirdetése élő és ható, hiterősítő bizonyosság-

tevés... 1935 őszéig vezette az internátust. Ezalatt a 10 hónap alatt Isten kegyelméből munkatársra lehettem "az Igétől irányított nevelői munka" területén... Budaker Oszkárra én is sok lelkesztésvéremmel együtt mindhalálig hálás szívvel gondolok. A lelkeszi szolgálatra készülés elején tíz hónapig tartó, együttvégzett nevelői munkában én az ő mélyen hívő életfolytatásából és jellemes, tiszta emberségéből igen sok áldást nyertem. Dolgozó szobám falán, apám képe alatt ott van Budaker Oszkár fényképe is, aki életem alakulására maradandó hatást gyakorolt. Áldott emléke szívemben él." (1998. VIII. 5.)

...b) Az árvaház létszáma 6 fiú, 9 leány: összesen 15 gyermek. Az internátusban pedig 14 fiú nyert elhelyezést. Utóbbi intézmény igen rentábilisnek bizonyult, ami Budaker lelkesz körültekintő munkásságának az érdeme. Örvedetes tudomásul szolgál."

(A soproni ev. egyházközség presbiteri gyűlésének jegyzőkönyvéből. 1934 szeptember)

Ev. fiúinternátus Sopronban

Az ev. árvaházzal kapcsolatos fiúinternátusban, amely középiskolai tanulóknak nyújt otthont, a jövő tanévben még néhány hely kerül betöltésre. Havi ellátási díj mosással együtt 50, anélkül 45 P. A felvétel, tekintettel a korlátolt számú helyre, a jelentkezés sorrendjében történik. Felvételi kérvények július hó 15-ig Budaker Oszkár soproni lelkészhez intézendők."

(Harangszó, 1933.6. 25.)

Az árvaház kertjében Pusztay László nevelővel. 1935

Dr. Riedl Béla ny. róm. kat. tanár, Sopron

„1948. szeptember hó 1-én tettem le a hivatali esküt a már állami irányítás alatt álló Berzsényi Dániel Gimnázium (volt evangélikus Líceum) kedves igazgatója, Pröhle Jenő előtt. A jegyzőkönyvvezető Tóth Ferenc kollégám volt. Emlékezetem szerint én voltam az iskola első tanára, akit az állam nevezett ki, és nem az Egyházkerület választott meg. Ez a körülmény azonban nem jelentett (akkor még) érezhető változást sem az iskola vezetésében, sem az esküt tevő magatartásában.

Mint fiatal, kezdő tanárnak – Stettner Miklós testnevelő kollégámmal együtt – feladatunk volt az iskola tanulóinak vallási megosztás szerint, istentiszteletre való kísérése is. Az evangélikus, illetve a Szt. Domonkos templomba.

Az evangélikus templomban a karzaton volt a helyünk. Pröhle igazgató úr mindig velünk volt. Egy alkalommal ő hívta fel a figyelmemet Budaker Oszkár professzor úr templomi szolgálatára és igehirdetésére. Római katolikus lévén, kíváncsian és érdeklődéssel vártam hát az istentiszteleteket.

Budaker professzor úr prédikációi nagy hatással voltak tanárra-diákra egyaránt. Előfordult,

hogy a Liceum folyosóján felügyelve hallottam tanulókat, amint hétfőn délelőtt az igehirdetésről beszélgettek.

51 év telt el azóta. Akkor várakozásomban nem csalódtam, ma pedig, egyre ritkuló emlékeimben kutatva, tisztelettel gondolok arra a tudós professzorra és igehirdető evangélikus lelkészre, aki nekem is segített, utat mutatott a pályakezdő fiatalembernek, és bátorságot adott a göröngyös út bejárásához. Emlékét én is szeretettel és tisztelettel őrzöm.

(Sopron 1999. VI. 2.)

Rozsondai Károlyné Pröhle Irén, Veszprém

Emlékezés Budaker Oszkára

„...ő volt a Budaker. Fogalom volt. Ismert lett szolgálata révén nemcsak az evangélikusok között... Akkoriban a bibliaórákat szektás jelenségnek minősítették. A hivatalos kíváncságot az volt, hogy a gyülekezeti tagok a *templomba* járjanak. Hétfő este 6 órára volt meghirdetve a női bibliaóra a nagy gyülekezeti terembe Édesanyánk is, én is rendszeresen jártunk. Szinte általánosan ismert lett a városban, hogy a hétfőn 7 órakor hazamenők milyen boldogan, örömmel mentek haza, a cselekvő, segítő, alázatos, megbocsátó szeretetben megerősödve, de tudva azt, hogy egy ilyen hétfői megújulás nem jelenti azt a bizonyos egyszeri megtérést. Budaker igehirdetéséből ezt újra meg újra kaptuk hétfőként.

Édesapámék és Budakerék sokat találkoztak a Mező utcai házban, meg a Felkelő úti Teológus Otthon igazgatói lakásában, ahol később Budakerék laktak, vacsorán, vacsora utáni beszélgetésben.

Budaker korábban Édesapánk hallgatója volt, aki megérezte, felfogta, hogy Édesapánk, ha dogmatikát adott elő, az nemcsak tudós közlés volt, hanem élő bizonyágtétel Krisztus értünk való szenvedéséről. Ezt teológusok, alig túl a kamaszkoron, kevésbé fogták fel. Azt tudom, hogy Édesapánk mindig tisztelettel, szeretettel gondolt, emlékezett Budakerre. És ha Budaker prédikált a templomban, ő is áhitattal hallgatta és kézzel megköszönte.

Budakernek Kőszegen meghalt két egészen közeli hozzátartozója s ugyanakkor halt meg 7 éves kislányuk, Mártika. Egészen váratlanul torokgyík vitte el. Márti, ha meghallotta, hogy szüleinek valaki elmondta pl. azt, hogy gyermeke beteg, aggódik érte, Márti szaladt az ablakhoz, a függöny mögé bújva imádkozott értük. Budaker e nehéz fájdalmas érzésekben is igaz módon, vallva gyengeségét, hirdette a Jézus Krisztustól kapott örömet, békességet. Példája sokakra volt hatással és követték hitét.

Abban az időben már kiderült, hogy éppen a bibliaórák asszonyok voltak a leghűségesebb, pontosabb templomba járok, de nem csak egyénileg. Ha egy módjuk volt, vitték a családjukat, férjet, gyermeket.

Budaker 1952. szept. 7-én még több istentiszteleten szolgált. Az utolsó után hazatérve fáradtan kérte, hogy mindenki magában végezze el az esti áhítatot. Éjfél után fél egy órakor szívroham érte: meghalt, hazatért.

(1999. 3. 29.)

† Rusznyák Ferenc lelkész, Sopron

„... igehű, mély gondolatokkal gazdag, meggyőző erejű prédikációkat tartott. Bevezette a magyar bibliaórákat és a gyülekezet férfitagjai számára bibliaórai összejöveteleket tartott. Ünnepek előtt a bibliaórákon két nagy ruháskosárban gyűjtötte össze az órákon részvevő hívek szeretetadományát a gyülekezeti szegények karácsonyi és húsvéti megajándékozására. Ő szervezte meg a ma is még működő segélyakciót melynek begyűjtött összegéből a gyülekezet rászoruló szegényei havonta rendszeres támogatásban részesültek.”

(A soproni ev. gyülekezet története 1950–1980.)

Sárkány Tibor lelkész, Kecskemét

A „viva vox evangelií” rabszolgája.

„Budaker Oszkár igehirdetéseit olvasom. Világosak, logikusak, igeszerűek, precízen megfogalmazottak. Mégis hiányérzetem támad. A leírt szavak mögül hiányzik valami... Nem jól mondom. Hiányzik valaki. Ő maga. Az, aki nemcsak végigtusakodta és végig medítálta az alapige mondanivalóját, hanem elmondta, továbbadta. Ő igehirdető volt. A szó mindkét fele hangsúlyos nála. Igét hirdetett. De ő nemcsak elmondta igehirdetését, hanem meghirdette az evangéliumot. Isten élő szavának, a „viva vox evangelií”-nek a megszólaltatója volt. Őt nem olvasni kell, hanem őt hallgatni kellett... Már akinek ez a kiváltság megadatott. Akiknek megadatott, azok tudják ezt. Népes bibliaóráin kedves szavajárása volt: „csak úgy árad a Szentlélek”. S ahogyan mondta, érezte az ember, hogy ez nemcsak üres szónoki fogás vagy kegyes frázis nála, hanem rajta keresztül munkálkodott is Isten Lelke...

Önmagát a „viva vox evangelií” rabszolgájának tekintette. 1950 újév napján, Mt 22,2–3 alapján mondott második soproni beköszöntő beszédében a királyi mennyegző példázatáról szólva, így fogalmazta meg szolgálatát: „szent elhatározásom, hogy nem akarok más lenni, csak hívogató... Ebben a gyülekezetben, amelyben hívogató szolga voltam már egyszer 14 éven keresztül... A király szolgákat küldött a menyegző hivatalosaihoz. Ezek a szolgák rabszolgák voltak! A rabszolgák pedig maguk nem számítottak, csak az üzenet, amelyet tovább kellett adniok. Nem lehetett más akaratuk, mint híven tolmácsolni az üzenetet. Isten kegyelme őrizzen meg attól, hogy akár emberi hiuság, akár emberek kegyének a keresése, akár emberi gyávaság valaha is feledtesse velem, hogy Isten rabszolgákat küld, hogy hívogassanak. Szolgákat, akik az Ő rabjai, nem pedig emberekéi vagy magukéi. És Isten kegyelme adjon nekem bölcsességet, hogy mindig híven és tisztán tolmácsoljam az Ő üzenetét, a szószéken, az oltár előtt, a házakban, koporsók mellett és vergődő lelkek előtt csendes, magányos szemtől-szemben akik keresik az utat a menyegző öröméhez.

Retorikai értelemben nem volt nagy hatású, ékesen szóló szónok, de áldott igehirdető volt. Szívesen hallgatta nemcsak a soproni gyülekezet, de a teológusok gyülekezete is. A nagy tanácssteremben tartott gyülekezeti bibliaóráin kiszorultunk az ajtón kívülre, ha nem érkezünk kellő időben. Csak Isten rabszolgájának tartotta magát, de a reábízott üzenet, az evangélium átadásában benne volt maga is. Talán ezért nem voltak utánzóik, epigonjai sem, mert miközben őt hallgattuk, túl tudott mutatni önmagán, Urára, Megváltójára.

Igehirdetésein átsugárzott az imádság és az igében való meditatív elmerülés. Mély bibliaismerete nem egyszerűen széleskörű tárgyi tudás volt, hanem maga is benne élt az igében.

Ige ismeretét tiszta tanításban, krisztocentrikusan tudta továbbadni. Nem polemizált különböző teológiai áramlatokkal, hanem egyértelműen, világosan eligazítóan adta tovább a reá bízott üzenetet. Ezt mégsem „objektíven” tette, hanem úgy, hogy hitre segítsen és Krisztushoz vezessen. „Nem emberi bölcsességet akarok hirdetni, hogy szóljam azt, ami a fülnek kedves, hanem pusztán eszköz akarok lenni Isten kezében, hogy az Ő evangéliuma és abban Krisztus zörgessen a szíveken, míg ki nem nyílnak Előtte...” „... életemet ebben a gyülekezetben is Jézus Krisztus hirdetésének akarom szentelni” – vallotta. Evangéliumot hirdetett, de nem hallgatott Isten törvényéről és ítéletéről sem.

Mondanivalója korszerű volt. Nem modernkedett, a „régiké” evangéliumot hirdette. Ezt azonban úgy tette, hogy érzékeny volt a napi problémák iránt. Gyakran kezdte úgy a mondanivalóját, hogy az embereket éppen foglalkoztató gondokkal, problémákkal, kérdésekkel indította, azokat azonban Isten igéjének a megvilágításában fejtette ki. Hívó, keresztyén életszemléletre igyekezett hallgatóit eljuttatni anélkül, hogy az evangéliumból törvényt vagy ideológiát csinált volna. Hallgatói gyakran érezhették igehirdetéseit hallgatva, hogy „itt énrolam van szó”.

Ezt azért tudta megtenni, mert nemcsak magával ragadó igehirdető volt, de igazi lelkipásztor is. Ő, aki naponta „audiencián” volt Uránál, türelmesen, idejét nem kímélve tudott másokat meghallgatni. Isten Lelkétől vezetett belelátott az emberi lelkekbe. Lelkipásztori beszélgetéseiben sem törekedett rendkívüli. Egyszerű, világos, mély hitből fakadó, józan

útmutatásokat adott. Lelkipásztori tapasztalatait nem „prédikálta ki”, de azok birtokában tudott közel kerülni hallgatóihoz. Maga is érintve volt általuk. A legnehezebb helyzetekben is kereste Isten vezetését.

A „viva vox evangeli” rabszolgája volt és ezért mondanivalóját nem bízta a kapásból jött ötletekre, hanem igehirdetéseit gondosan megfogalmazta és leírta. A teológiai hallgatóknak is ezt tanácsolta: Minden prédikációt írjatok le, ha lehet szóról-szóra. Ne bízzatok magatokat a rutinra, a Lélek nem munkálkodik a lustaságon és készületlenségen keresztül.

Közel 42 esztendeje, hogy elnémult Isten aláztos „rabszolgájának” ajka. Szavainak magával ragadó ereje és személyiségének sajátos varázsa már csak emlékeinkben él. Szolgálatában azonban ösztönző példa lehet ma is az evangélium hűségese hirdetésében.”

(Lelkipásztor. 1994. 7–8 szám.)

† Dr. Scheffer Oszkárné gyűl. tag, Sopron

„Budaker lelkész úr remek magyarázatokkal adta elő minden hétfőn János jelenései 16 részét. Igen hálás vagyok az Úrnak, hogy egy órát sem mulasztottam el.”

(Dr. Scheffer Oszkárné „Szép Könyv”-éből. 1933. VII. 9.)

D. Scholz László lelkész, Budapest

„...Budaker minket nem tanított. Mint igehirdetőre emlékszem, komolyan, mégis szívhez szólóan prédikált.”

(1998. VII. 15.)

Sümeghy József lelkész, Sopron

Budaker Oszkára emlékeztető filmkockák

Az első filmkockák 50–60 év távlatából jelennek meg előttem. Mint licista diákok soproni templomunk első emeletén, a szószékkal szemben ültünk. Rendben, osztályonként foglaltunk ott helyet. Budaker Oszkára mint középmagas, soványarcú lelkészre emlékezem. Prédikáció közben nem gesztikulált de fejével annál inkább bizonyított, a sok-sok igenre és ámenre fejével bólintott. Ha akkor, mint kisdíák keveset is érttem meg igehirdetéseiből, ezek mégis figyelésre készítették. Valami vonzás volt szavaiban...

Mint diákot nagyon megkapott Mártika kislányuk halála. Hatalmas tömeg volt a temetésen. A mély sajnálat és őszinte részvét szinte érezhető volt. Iszonyú fájdalom szülőnek eltemetni egy kedves kis leánykát...

Családi emlékekkel kapcsolatban megelevenedik bennem Budaker Edda esküvője 1944. március 30-án. Az édesapa meghatott örömmel leánya konfirmációi igéjét adta útravalóul: „De én mindenkor veled vagyok, te fogod az én jobb kezemet. Tanácsoddal igazgatsz engem, és azután dicsőségbe fogadsz be engem...” (73 Zsolt 23–24).

Professzori munkája áldásos és emlékeztető volt. „Korszerű igehirdetés” címen tartott egy félévnyi sorozatot. Iránta való mély tisztelem és mondanivalója arra készítetett, hogy minden előadását gyorsírással leírjam és áttéve azt megörökítem. Drága emlékként őrzöm ezt a jegyzetet is.

A másik szellemi öröksége – a meditáció. Ez az élet, a világ, a szolgálat, emberek meditatív látása, szemlélete. Ahol minden Istenre mutat, ahol az élet minden dolgán Jézus dicsőségének fénye ragyog. Ezzel függ össze az oratio és tentatio elkötelezése is. Ez a három a teológus élete is.

Harmadik örökség az igehirdetésre való elmélyült készülési feladata. A készülési során az alapigéig szinte megelevenedik. Beszél az ÚR, beszélnek az alapigéiben szereplő emberek, megszólalnak a körülmények, még a milió is! Az igehirdetésre való készülési ennek a belső történésnek és hangoknak a felfogása, megértése – és továbbadása. Ezt a meditációt éreztük igehirdetéseiben és bibliaóráin. Az evangélikus elemi iskola nagyterme a hétfőn este 6 órakor tartott bibliaóráira zsúfolásig megtelt. A fennmaradt feljegyzések nagyon mély teológiai vallomások egy

igazán hívő lelkész hitvallásos, karizmatikus szolgálatairól. Látásom szerint ezeken a hétfői bibliaórákon teljesedett ki Budaker Oszkár személyiségének gazdagsága, az evangéliumi üzenet igazsága. Hallgatóival itt került szoros, testvéri közösségbe is. A bibliaórák „hangulata” felejthetetlen volt – és maradt is. A Krisztus-tanítványok szűkebb köre óráról órára haladt előre egy-egy bibliai könyv tartalmának megragadásában.

Budaker Oszkár kedves professzorunk, a Teológus Otthon igazgatója, mint ilyen a teológusok nevelője lett. A soproni lelkészi állásáról lemondott. Családjával beköltöztek a Felkelő út 42 szám alatti Teológus Otthon földszinti igazgatói lakásába. A háborús ostrom alatt nagyon nehéz időket éltek át.

Budaker Oszkár teol. professzor állása és teológus otthoni munkája bizonytalanná vált. Egy kitűnően képzett mélyhitű, kiváló teológusra, – aki méghozzá magyar katonatiszt is volt – nem lehetett abban a korban lelkészek nevelését bízni! ... Turóczy Zoltán püspökünk mint akkori soproni hitoktató-lelkészt kért fel és bízott meg, hogy ideiglenes jelleggel az igazgatói állás végleges betöltéséig vegyem át az Otthon igazgatóhelyettesi feladatának végzését. A szolgálat és a hivatal átadásával és átvételével kapcsolatban még közelebről betekintheztem Budaker Oszkár papi, igaz emberi nevelői gondolkodásába. Az Otthon lakói, volt neveltjei bizonyára hálás tisztelettel gondolnak vissza igazgatójukra. De voltak, akik liberális, fegyelmet és rendet nem ismerő gondolkodással fájdalmat okoztak néki. Ezt néha panaszképpen elmondta nekem, annak ellenére, hogy bölcs pásztori szeretettel mindenkiről „fehérlapot” adott át.

Az emlékező filmkockák derűsebb felvételeket is őriznek. Sopronban 1942–43-ban meghívtak bennünket a főiskolások egyik ünnepi „szakestélyére”. Derűs hangulatban fogyasztottuk el a ránk szabott söritalt. Lélekben még közelebb kerülhettem ehhez a mélyen érző és látó teológushoz, a szeretett „Oszi” bácsihoz. Emlékszem, ott a fehér asztal mellett fejtette ki, miért nem magyarosítja meg nevét. Megértettem!

Egy alkalommal, akkor már a győri Diakonissza Anyaház lelkésze voltam, az Anyaház Missziói Intézetének egyik csendesnapjára meghívtam. („Missziói Intézet” címén próbáltuk átmeneti a Szeretetház egy részét az állami lefoglalás elől.) 1951. október 21-én volt ez az alkalom, amikor délelőtt és délután, három szolgálatot végzett. Az előadások legépelet példányait ma is szeretettel őrzöm. Emlékezetem szerint mély, Lélek szerint való szolgálatok voltak sokunk számára.

Derűsebb emlékü volt a kisfaludi szolgálata. Örömmel vállalta a meghívást. Szombaton érkezett a kapuvári állomásra. Ajkay István gyülekezeti és egyházmegyei felügyelő, volt földbirtokos megkért, hogy megmaradt egy szekerekkel és lovával menjek el a kapuvári vasút állomásra kedves vendégünk elé. Amikor mint újdonsült kocsis fogadtam, nevetve kérdezte, hogy fel merjen-e ülni? Aztán hazakocogtunk Kisfaludra. Másnap figyeltem, hogy mint magas képzettségű városi pap, hogyan hasogatja az ígét egy tősgyökeres magyar falusi gyülekezetben. Érthető, világos fogalmazással adta tovább az evangéliumot, a kisfaludiak pedig feszült figyelemmel hallgatták a prédikációt. Ezen, 1948. február 29-én tartott igehirdetésének kéziratát szeretettel őrizzük.

Kisfaludi gyülekezetünk iránti rokonszenve másban is megmutatkozott. Amikor a soproni, teológusotthoni állása bizonytalanná vált 1949 áprilisában, baráti levélben jelezte, ha megfelelő lakást tudnék szerezni, szívesen lejönné családjával Kisfaludra és örömmel vállalna szolgálatot a vadosfai gyülekezetnek ebben a filiájában. Talán megpihenni, megnyugodni kívánt a zajló és kiszámíthatatlan egyházpolitikai zűrzavarban? Talán vonzotta a vélt falusi csend és nyugalom?

Egyszer csak, fájdalom! – nemsokára elérkezett utolsó találkozásunk ideje. Nem sokkal halála előtt... Valami ügyben felhívott lakására, a Templom u. 12-be. A második emelet felé közeledve megállt és megkapaszkodott a lépcsőházi karfába.

Meglátod, Jóska, ez a lépcső okozza majd egy napon a halálokat!

Ez a látogatás volt utolsó találkozásunk.

Nem sokkal később jött a hír: egy kora őszi vasárnapon, esti szolgálata után, egyik hajnali órában Jézusért dobogó hűségese szíve megállt.

A sok-sok emlékből még csak ennyit áldott emlékére: a soproni gyülekezet sok-sok tagja kézírással másolta és adta tovább utolsó igehirdetése szövegét.

(1999.2.28.)

Szabó Gyula esperes, Debrecen

„...a Budaker Emlékfüzetre nézve... be kell érned háromágú tervedhez fűzött néhány mondattal:

a) Az igehirdető Budaker!

Már soproni ev. licistaként – szinte az elfogultságig, barátaimmal együtt különböztettem meg Őt a többi soproni lelkész és más lelkészek viszonylatában. A magammal és másokkal szemben felbukkanó igehirdetési igény nem tudatosan is érvényesült bennem egész szolgálatom során. – Amikor ifjúsági alelnökként egy ádventi esten prédikáltam, másnap magához hivatott Oszkár bácsi és azt kérte tőlem : „Ezen az úton menj tovább az igehirdetéseid folyamán!” Az igehirdetéseimre való készüléseim során mindig komolyan vettem a módszerét. Úgy, hogy Szabó Gyula maradtam és sohasem akartam „kisbudaker” lenni.

Emlékezetes maradt dunántúli lelkészkedésem idejéből: Látogatás alkalmával egy férfi hívünk mondotta el – nem tudván, hogy professzorom volt Budaker Oszkár! – : „azok az igehirdetések, amelyeket egy Budaker Oszkár nevű tisztje a lövészárkokban tartott, felejthetlenné és meghatározóvá váltak számára.” Csak azután mondtam el, ki volt és maradt Budaker Oszkár az én számomra.

b) A lelkipásztor Budaker!

Ízig-vérig lelkipásztor volt! Igazában minden lelkészi tetteiben, mozdulatában pásztor volt és az maradt. A pásztori mentő és gyülekezet-építő szolgálat határozta meg a sírig tartó felkészülését, igehirdetését, az ige alapos megértésére való folyamatos törekvését, rendszeres imádkozását. A kétségtelen eredményei csak a felelősségét növelték és példamutatóan szerénnyé, alázatosá tették. A kudarcok leckéjét is szorgalmasan tanulta! Soha nem hátrált a rossz tapasztalatok esetén sem! A rendszeresen megtapasztalt Istentől , Krisztustól kapott szeretet ébren tartotta emberszeretétét.

c) A teológus Budaker!

Teológus volta nem csupán a múltja része volt, hanem szüntelen jellemzője! Nem tudományos fokozat megszerzése sarkallta teológiai ismereteinek bővítése közben, noha sajnálta, hogy nem lehetett a teológia doktora. A célja az alaposabb igehirdetés, az embermentő pásztorság és az alapos tanítás volt. Folyamatos tanulás nélkül szóvirágok gyűjteményévé válik az igehirdetés, kolonccá a pásztorság és polgári vizitté, a tanítás pedig lépéshátrányos, korszerűtlen ügyködéssé. Noha a teológus mindig látja a teológia egészét, a szolgálat sikere érdekében mégis józanul alakítja a sürgősségi és a fontossági sorrendet. A cél nem az elágaztatott tudomány képviselőinek túlszárnyalása, hanem a szolgálatban való „okos” helytállás. A teológus elsősorban magával szemben merje emelni a mércét! Budaker teológusként élt és halt meg. Akik úgy voltak tanítványai, hogy komolyan vették Őt, azok maguk is egy életre nyakukba vették az igehirdetés, a pásztorság, a teológus életstílus külön áldozatos, mégis szép igáját!

(1998. VI. 8.)

† Szabó Kálmánné Prinster Valéria gyül. tag, Sopron

T E M E T É S

(Budaker Oszkár emlékezetére)

Egy papot temettek őszi délutánon,
nyitott sírnál állt a zokogó tömeg.
Amíg szállt az ének, hangzott búcsúszózat,
úgy éreztem lelke fölöttünk lebeg.
Ott állt kis családja mondhatatlan gyászban,
siratva a legjobb Férjet és Atyát.
Ott állt nagy családja könnyáztatta arccal,
kisérvé útjára lelkipásztorát.
Oh! Mily árvák lettünk! Hű oktatónk elment,
megszűnt dobogni a legnemesebb szív.
Riadtan kérdezzük, ki vezet most minket?
Krisztus táborába ezután ki hív?
Elhangzik az ének, hantok dübörögnek!
Szellő suhan el a gyászolók felett,
úgy érzem a lelke üzen vele nekünk:
„Ne sírjatok! Én az Atyához megyek!”
Hogyan emlékezzünk Rá?
Kegyelet adóját mivel róhatnánk le?
Akiket oktattál, tanítottál
lelki válságunkban kiket segítettél,
sok-sok bánatunkban kiket vigasztaltál.
Éljünk úgy, ahogy Te tőlünk megkívántad,
tartsuk meg szívünkben minden tanításod.
Ez lesz életednek legszentebb jutalma:
Áldott magvetésed, és bő aratásod.

(1952.)

† vitéz Szerdahelyi Pál lelkész, Szombathely

Mindig szívesen és örömmel hallgattam Budaker prédikációit. De nem voltam ebben egyedül, hisz teológustársaim is, a gyülekezet is mindig örömmel készült előre Budaker prédikációira, amikor megtudtuk, hogy Ő lesz a következő vasárnapi vagy ünnepi istentisztelet igehirdetője. S Ő úgy magával tudta ragadni hallgatóságát, hogy ott, abban az órában szinte elfeledkeztünk az idő és tér korlátairól s csak azt éreztük hogy az örök Isten örök szava, Igéje szól hozzánk! Még ma is, több mint fél évszázad távolából fülemben csengenek szavai, lelki szemeimmel látom magas, szikár alakját, hallom tiszta hangját, s bizony nem egy igehirdetésére, egyes részleteire ma is jól emlékszem. Pedig sosem Ő állt a középpontban. Ő háttérben akart maradni, hogy csak az örök Ige szóljon tisztán. Nagyon áldott, lelki vezetője volt az Otthonnak és áldott pásztora a teológusok nyájának, akihez a nap bármely szakában bizalommal fordulhattunk... minden személyes beszélgetésünket imádsággal kezdte és imádsággal végezte..., ha valaki nehezen nyílt meg előtte, annak szívét is fel tudta oldani előzetesen imádsága szavaival és az azt követő meleg hangjával, amivel a pásztorolt felé fordult... Mint professzoromra is hálásan emlékszem vissza Budaker Oszkárra. Mindig öröm és élvezet volt számomra minden egyes előadása a gyakorlati teológia

tárgyaiból, hiszen „anyagát” nem szárazon, hideg tudományos alapon adta elő, hanem tele étellel, saját személyes élményeivel és tapasztalataival... Nekem azonban az a kiváltságos helyzet adatott meg hogy felkért, legyek a gyakorlati teológiai tanszék könyvtárosa is ő mellette... előtte már felkért könyvtárosának Jánossy Lajos professzor is, aki szintén a gyakorlati tanszék vezetője. S amikor Budakerrel „osztolni” kellett a gyakorlati tanszéken, Budaker bizalma felém fordult, legyek neki is könyvtárosa. Budakertől soha egy rossz szót vagy félreérthető véleményt nem hallottam Jánossy személyéről, vagy professzori munkájáról. (1998. VII. 14.)

Szimon János lelkész, Sopron

Budaker Oszkár, aki 100 éve született. „...A professzorok közül ő volt az, akinek előadásait „foglunk”, azok megragadtak, mert gyülekezeti lelkészi tapasztalat és személyes próbatétel (1936-ban elvesztette 7 éves leányát) volt mögötte. Ő volt Otthon-igazgatónk, akinek szeretetteljes ébresztésére mindig felébredtünk, mert szívében hordta az ifjú teológus nemzedéket.”

Szolgálatának lényege elválaszthatatlan volt az azt „hitelesítő” lényétől, melyen keresztül munkálkodott Isten Lelke. Amikor megvált az Otthon igazgatóságától, utóda Veöreös Imre, Oszkár bácsi fényképét ezzel a felirattal adta nekünk, teológusoknak: „Nyomában botorkáló testvéred”. Áldott nyomaival a soproni gyülekezetében még ma is találkozom.”

(Evangélikus Naptár 1996)

Budaker Oszkár, az igehirdető, a lelkipásztor, a teológiai professzor. Élménybeszámoló születésének 100. évfordulóján.

„... Nekünk, szupplikációs igehirdetésekre készülő teológiai hallgatóknak szó szerint lediktálta az elmondandó igehirdetéseket. Nem éreztem kényszernek, hanem mérhetetlen segítségnek. Így mondtam el életem első igehirdetését szülőfalumban, amikor ott ültek a szószék alatt szüleim és testvéreim. A textus „kemény” volt: aki nem gyűlöli apját anyját testvéreit... nem lehet tanítványom. Olyan előkészítőt kaptam Oszkár bácsitól, melynek elmondása a családi közösség erősítésének eszközévé válhatott: Krisztusban! *Szuggesztív erőt sugárzott* a Lélek által „hitelesített” lénye és pásztori szava. 1948-ban találkoztam vele először a Balaton partján. Lelkészkonferenciára vitt magával a gimnáziumban hitoktató lelkészem. Amikor megtudta, hogy teológiai hallgató szeretnék lenni, nem volt szava lelkendező, csalogató, sem sziruposan „mézes-mázás”. Mint Krisztus több táalentumos fegyelmezett szolgája, katonája, nem azt kérdezte tőlem, hogy megtértem-e, hanem azután érdeklődött, hogy nem kényeztetek-e el a szülői házban mint legkisebb gyermeket és testvért, mert a Teológus Otthonban fegyelmezetten kell élni, tanulni, felkészülni a lelkészi szolgálatra, mert az előttünk álló évtizedekben „edzett” lelkipásztorokra lesz szüksége a jó Pásztornak és a veszélyeztetett gyülekezeteknek. Ez a ködösítéstől mentes pásztori szava ellenállhatatlanul vonzott. Pásztori volt szava mikor reggel az Otthonban ébresztett, amikor odaültünk az ebédlőasztalhoz, és az étkeztetésben is éreztük még a 2. világháború utáni időszak gondjait. De előteremtette mindig a szükség esetet...”

Amikor együtt láttuk a kis Imre unokájával sétálni az utcán, kéz a kézben, még nem gondoltunk arra, hogy mennyire szüksége van egy unokának a nagyapai szeretetre és a családtagok pásztorolására is.

Életemben, szolgálatra való készülésemben mély nyomokat hagyott Budaker Oszkár mint igehirdető, lelkipásztor és professzor. Egyrészt mert mindegyik területen ugyanazzal a hittel, odaadással, hűséggel, szuggesztív erővel szolgált. Láncszemekként kapcsolódtak egymásba. Igehirdetéseit átjárta a lelkipásztori hangvétel. Mint lelkipásztor is, az igével erősített és professzori katedrája mellett sem éreztünk szakadékot, mert áthidalta a krisztusi szeretet.”

(Lelkipásztor 1996. 5. szám)

Szita Istvánné Bérczi Margit lelkész, Budapest

Budaker Oszkár kedves és tisztelt lelkipásztorem volt másfél évig a teológián. Hozzá hasonló krisztusi lelkületű emberrel alig találkoztam. Szinte áhítatos csönd lett, amikor belépett a terembe, hogy évfolyam bibliaórát tartson. Szeretném elmondani egyik ismerősöm véleményét is. A nyolcvan éves Rachel (könyvemben szerepel), amikor Oszkár bácsiról beszélgettünk, imára kulcsolta a kezét és felfelé nézett...

Bérczi Margit „Ángéla zsoldára” című könyvben vallok róla s ezt szeretném közre adni a róla készülő könyvhöz. Könyvemben Franciskus Atya néven szerepel.

Részlet a könyvből:

„Lelkipásztoromnak, Franciskus atyának mondtam el a pietizmussal kapcsolatos idegenkedésem, hitbeli harcaimat. Ő megértett, és tanácsot is adott. Nem vetette szememre hitem labilis megnyilatkozásait sem. Azt mondta, aki nem megy át az istenkeresés keserves fázisain, sohasem válhat tűz által megpróbált arannyá. Ha mélyebbre jutottam a hitben, ezt neki köszönhetem.

Anyám után Ő volt a második, aki hitével a leginkább vonzott. Hozzá hasonló szerettem volna lenni egész életemben.

Franciskus atya mindég mindent jóra magyarázott, hite oly hőfokon izzott, hogy szinte sugározta egész lénye ezt a boldog önfelédtséget. A szentekre emlékeztetett. Mégis kilépett mint lelkipásztor a maga elbarikádozott, misztikus szeretettel teli világából közénk, szívéen viselte mindannyiunk botorkálását. Sőt, mintha csak azért szállt volna le a mélységes csendbe, azért ült Jézus lábainál oly hosszan, hogy aztán minden titkot átadhasson nekünk, mert szívéen hordozta a felelősséget szüntelenül, hogy mi eltaláljunk az igaz hit útjára. Nem volt olyan tévelygésünk, bűnünk, amit meg ne értett volna, amiben egygé ne vált volna velünk” (61. l.).

(1999. IV. 21.)

Tarjáni Gyula lelkész, Miskolc

„...Kérlek, ne vedd rossz néven, ha Budaker Oszkáról nem tudok írásban semmit küldeni Neked. Tudod, hogy szerettük egymást. Egy évig a szeniora voltam, azaz közeli munkatársa. Sokszor beszélgettünk s ő volt az, akitől legtöbbet tanultam...”

„...Először is lenyűgözően szép Kapi Béla emlékezése Oszkár bácsiról. A fénykép is érdekes. (Én nem láttam őt katonaruhában, de egyéniségén átütött, hogy szíve mélyén mindig katona volt.) Sokat mondott nekem – érzelmi telítettsége miatt is – Szabó Kálmánné verse a temetésről...”

(1998. VI. 3, XII. 29.)

Terray László lelkész, Råde, Norvégia

Levél Sopronból Zoltán Lászlónak

„Te vagy talán az első lelkész, aki a Kar sorsa felől érdeklődik. Hála Istennek, sokkal jobb állapotban vagyunk, mint megérdemelnénk. Az előadások egész évben folytak, az egyetemeket bezáró októberi rendelkezés után is. Januárban rendben megkezdtük a II. félévet. Virágvasárnap megkezdődött a húsvéti szünet. Húsvétvasárnapra virradó reggel, ill. éjszaka bevonultak Sopronba az orosz csapatok, és egy hét múlva már folytattuk is a munkát, ahol abbahagytuk.... Professzoraink valamennyien helyükön maradtak. Hogy most mégis csak 23-an vagyunk itt, annak az az oka, hogy a karácsonyi vakációra hazament pestiek nem tudtak már januárban visszajönni... Tizenhét ember itt éltük át a legválságosabb napokat Sopronban, gyakran életveszélyben, de Isten kegyelméből, baj nélkül.... Jelenleg magyar hadikórház van az emeleten, a földszint az orvosi rendelő kivételével a mienk. Magunk főzünk... készleteink fogyóban vannak, de ha Isten eddig olyan csodálatosan megtartott minket, ezután sem fog elhagyni. Magam, mint szenior igen sokat bajlódóm a beszerzési nehézségekkel, de tisztem kötelez a fokozott munkára. Az Otthonban húsvétig pénzügy-

minisztériumi tisztviselők laktak, majd a Szent Imre Kollégium költözött oda. Igazgató Úr bent lakik, de mi most év vége miatt nem vállalhatjuk a beköltözéssel járó sok idővesztést...

Budaker igazgató urat egy kicsit megviselték az események, sőt, nagyon is letörték. A lakását kifosztották a főiskolások – ő maga ugyanis Ziermannhoz költözött, mert Edda gyermeket várt – virágvásárra meg is született – az Otthon pedig veszélyes hely volt. A kertbe esett egy 500 kg-os bomba s a testnevelés épülete is telitalálatot kapott a Rákócziiban....

Deáknak a felesége, Évi néni e hó elején meghalt, tífuszban. Deák igen-igen le van törve. – Súlyoméknál febr. 21-én kislány született, Iluska. Az egész család igen jól van, semmijüket sem vitték el, egy-két befőttön kívül. Karnerék ugyanígy vannak, kint laktak a Lővérben, mindenük megmaradt. – Kiss Jenő korához képest igen jól bírja magát, szegénynek mint dékánnak igen sok a dolga, sokszor azt se tudja, mit csináljon. Wiczián, Podi bácsi, Jánossy, Pröhle is mind jól vannak. Jegyrendszer még nincs.”

(1945. V. 14)

Norvégiai levélrészlet:

„... a háború utolsó és a „béke” első éveit olyan zaklatott légkört teremtettek, hogy annak emlékeiből most, ennyi év után, egy meghatározott témát kihalászni nagyon nehéz lenne. Mint tudod mi nem is laktunk az Otthonban azokban az években, hanem a fakultáson....

Budaker Oszkárt őszintén szerettem és tiszteltem, igen sokat köszönhetek neki, elsősorban mint lekipásztornak és „praktikus teológusnak.”

(1998. XI. 21)

† Veczán János lelkész, Kassa, Szlovákia

„... Örülök, hogy Budaker Oszkár emlékét feleleveníti évfolyamunk. Élő példája volt Isten teremtő hatalmának, mikor katonai iskola tanárának új szívet teremtett, aki azután alázatos szolgája lett Jézus Krisztusnak. Mindig láttam benne a kemény katonát és az alázatos Isten szolgáját. Hasznunkra vált a mindennapi reggeli torna, mikor a téli fagyban is velünk végezte a testedző gyakorlatot és futást az internátus udvarán. Ezért még náthát sem kaptunk a téli hidegekben. Áldozat volt ez tőle.

1) Mint igehirdető lelkész példakép volt. Minden prédikációját alaposan elkészítette, felépítette logikusan és így könnyebben lehetett rá emlékezni. Úgy emlékszem, hogy a homiletikát tanította a teológián saját jegyzetei után. Hangsúlyozta az igehirdetés missziói irányzatát: Tegyetek tanítványokká.... A tartalom mellett fontos a személyes bizonyoságtétel és főleg a Szentlélek áldása. A gyakorlati szemináriumokban türelmesen meghallgatta kezdő buzgalmunkat és az utána következő kritikát az évfolyamtársak részéről. (Emlékszem rá hogy néha nem fogadtuk el a prédikációt). Irányított és vezetett minket.

2) Mint pásztor – otthonvezető megkívánta a rendet, de amellet mi mehettünk hozzá mindenkor bizalommal. Egy időben úgy éreztem, hogy már elvesztettem gyermeki hitemet, amivel a teológiára mentem és jelentkeztem Nála személyes beszélgetésre. Helyreállította lelki nyugalمامat. Megmagyarázta, hogy a Szentlélek munkája lelkem nyugtalansága és ez bizonyítéka, hogy Isten továbbra is szeret engem. Beszélgetésünket imával végeztük. – Rövid reggeli áhítatai szintén építettek és erősítettek minket.

3) Mint teológus-professzor, egy szinten volt a többi professzorokkal.”

(1998. VII. 17.)

† D. Veöreös Imre lelkész, Budapest

„... Köszönöm Oszkár bácsi fényképét. Mostanában rájöttem, hogy egy egyszerű fotó kitörölhetetlen karaktervonásokat tartalmaz... Így nézem most én Oszkár bácsi képét. Nem számít a kép készült-e és személyes ismeretségünk között eltelt idő. A kép *ugyanazt* mutatja. Egy vonással szolgálhatok az emlékezéshez, az „emlékidzéshez”. Budaker Oszkár a Berneucheni Kör lelkes

távoli tagja volt. A Berneucheni Kör által kiadott imádságok az ő lelkébe is bevilágítanak. Felejthetetlenek számomra a Jelenésekről tartott bibliaórái a templom mögötti épületben, s a dolgozószobájában folytatott személyes beszélgetéseim, ezek többjében személyes kérdésekkel fordultam hozzá. Utána nem jegyeztem fel, nem volt rá idő a lelkésznevelés sodrában...”

(1998. X. 18.)

Gyászoló Testvéreim!

Budaker Oszkár eltemetkezett a gyülekezetébe. Az ország első lelkészei közé tartozott, a maga nemében páratlan volt, de alig vállalt gyülekezetén kívül szolgálati megbízatást. Ez nála nem a talentumok elásása volt, hanem a hűség az Istentől adott közvetlen feladatához. Ez a gyülekezet, amely most hatalmas gyűrűként veszi körül sírját sokat tudna beszélni arról, mennyi áldást jelentett egyénenként az ő csendes, eltemetkező gyülekezeti szolgálata.

Isten ebből az eltemetkezésből hét esztendőre kiemelte és hazai egyházunk széles mezőire irányította szolgálatát. A lelkésznevelésen keresztül az ország sok gyülekezetébe elér személyének áldott munkája. Ennek hatása csak ezután fog kibontakozni, mert a legutolsó években kerültek ki a szolgálatba azok a fiatal lelkészek, akiket ő nevelt.

A lelkésznevelő szolgálatába is eltemetkezett. Én, az utódja különösen jól láthatom ezt. Eltemetkezett feltűnés nélküli csendes munkába, kicsinyen való hűségbe és mély lelkipásztori beszélgetésekbe. Tanúságot tehetek róla, hogy lelkipásztori szobájából én is mély hatásokat hoztam magammal.

És most, amikor a szolgálatába eltemetkező lelkipásztort temetjük, tudom, hogy ezen a síron virágok nőnek. Gyümölcsstermő eltemetkezés volt az övé. Nőnek a virágok: ebben a gyülekezetben, hívő életék és egyházunkban szerteszét szolgáló, Istennek kedves fiatal lelkészek. Ne csak a hantok közé hullót lássátok fájdalmasan, hanem boldogan nézzétek az életének és szolgálatának eltemetkezéséből növő csodálatos virágokat! Áldassék érte az Isten.

A lelkésznevelés szolgálatában nyomába nem érő utódja, leteszem koszorúmat a búcsúzó felirattal: „Áldott lelkipásztorának – a Lelkésznevelő Intézet.”

(Sopron .1952. 9. 10.)

†*Budaker Oszkár*. Vasárnap még a szolgálat iramában égett. Azzal több Istentiszteleten és pásztori alkalmon hirdette az ígét fáradhatatlanul. Este az utolsó hetek halálos fáradságával tért nyugovóra s éjszaka – 1952. szept. 8-ára virradt Sopron városa – csendben megállt a szíve. Tekintete még a szemünkben, sajátos nyomatéku szavai fülünkben, előbb még vele beszélgettünk: gyülekezete, szerettei, lelkésztestvérei, tanítványai. A következő pillanatban meg már eltűnt az örökkévalóság messzi csúcsai mögött. Isten nem hagyta sejtetés nélkül ezt az akaratát: néhány héttel ezelőtt mondotta valakinek Budaker Oszkár, hogy készül hosszabb szabadságra a „Balfi utca végére”. Felesége még szorongó szívvel figyelte éjszakákon át a lélegzését. Pedig a napok az élet megszokott ritmusában teltek...

Tizennégy esztendőn, majd újra két és fél éven át a soproni gyülekezetben lelkész, közben 7 évig a Teológusok Otthona igazgatója, Valamivel rövidebb ideig teológiai tanár. Ebben a szolgálati életkeretben különösen két vonalon bontakoztak ki karizmái: az igehirdetésben és a pásztori beszélgetésben.

Kevés, annyira a lélek mélyéig markoló, evangéliumi igehirdetővel találkoztam, mint ő; olyan rendkívüli, igazi lelkipásztorral pedig senkivel. Sokszor kutattam csodálatos hatásának titkát. Tartalmilag kristálytisza tanítás, komoly személyes üzenet, de prédikációi szövegének lemérése a rendkívüliséget még nem sejteti, ha valaki írásban olvassa. Pásztori beszélgetéseiben sem törekedett rendkívüli: egyszerű, világos keresztyén útmutatást adott, nagyon józan és mély hitből. De volt valami ami lényéből áradt s ez benne fénylett meleg tekintetében, átsütött a szavain és lüktetett a mozdulataiban. Személyi varázs? Nyilván mély benyomásokat keltő egyéniséggel rendelkezett. És mégis mérhetetlenül többről van szó a belőle áradó személyes hatás megértésénél: ő volt lelkészi karunknak jó értelemben vett „misztikusa”. Az Istennel való együttlét keresése és a berneucheni liturgikus mozgalom hatása révén hazai egyházunkban talán egyedüli hordozója volt az igazi „meditálásnak”, az imádság és az igeolvasás különleges egybeolvadásának, amikor naponként belemerült Jézus életének egy-egy jelenetébe, belemélyedt egy-egy igének belső szemléletébe s

mintegy magába szívta, lényébe felvette az abból áradó mély hatásokat, láthatatlan erőket. Nála ez nem methodizmus, sem az önistenülés útja volt, hanem – sajátos vallomása szerint – „a csend keresése, amelyben kegyelmének mértéke szerint szól az Isten”. Az igébe és az imádságba való elmerüléséből, az Istennel való közelség csendjéből, e szent légkörből hozta magával papi lényének különös, megragadó, láthatatlan sugárzását.”

(Lelkipásztor. 1952. 283. 1)

Budaker Oszkár emlékezete.

„Negyven esztendeje hunyt el. Kinek ismerős ma már a neve? Csak a soproni gyülekezet idős tagjainak és a hatvan év feletti lelkésznevezdeknek. Ám azoknak akik ismerték őt neve hallatára megdobbann a szívük... Eltemetkezett a gyülekezetébe. Az ország első papjai közé tartozott, a maga nemében páratlan, de alig vállalt gyülekezetén kívül szolgálatot. Ez nála nem a talentumok elásása volt, hanem hűség az Istentől kapott közvetlen feladatához. Azt mondotta egyszer: nem érzi jól magát idegen szószéken, mert nem ismeri közelebből igehirdetésének a hallgatóit. De meg úgy érezte, hogy pásztori szolgálatának minden perce elkötelezi a rábízottakhoz. Abban a hét évben is, amikor engedett a hívásnak s vállalta a lelkésznevelő és tanító feladatot – rátermettebb személyre nem eshetett volna a választás -, ugyan az maradt. Eltemetkezett a teológus tanítványai közé. Azt adta, aminél nagyobbat aligha kaphatnak a lelkészi pályára készülők: lelkipásztoruk volt. A katedrán pedig átadta gazdag lelkészi tapasztalatait. ... Dolgozószobáját is magam előtt látom, amikor mentem hozzá személyes kérdéseimmel. Nagyon józan és mély hitből fakadó válaszokat tudott adni. A szószéken lenyűgözte hallgatóit. Tulajdonképpen nem volt semmi rendkívüli a prédikációiban. Olvasva nem különösebben lebilincselők (magam is örök egyet), hallgatva annál inkább azok voltak. A többlet, amit szavai az igehirdetésben és a pásztori beszélgetésben hordoztak, nem egyszerűen mély benyomást keltő egyéniségéből fakadt, hanem az Istennel való együttlét csendjéből...”

(Evangélikus Élet. 1992 IX. 6.)

Vértesy Rudolf lelkész, Dombóvár

„Ez a hely (oltár) ahol állsz, szent hely. Nem lehet onnan akármit akárhogy mondani: felületeskedni, hol erre, hol arra forgolódni; szolgálat közben Luther-kabátban kiugrani az oltártérből énekkarba, vagy gitározni, onnan kimosolyogni, kiszólni. Ezekre fel kellene hívni a mai gyakorlati teológiát tanító tanáruak figyelmét. Ha Isten igéje hoz valakit az igehirdetés meghallgatására akkor, semmi el nem viheti már onnan. Nehéz belátni, hogy nem „én fogadom be Istent” hanem Ő keres meg engem. Oszkár bácsi is mindig ezt a felülről lehajló Istent prédikálta. Ezért volt életén Isten áldása, mert felnőtt emberként tapasztalta meg Isten könyörülő szeretetét és nem választotta apja kitaposott utját.”

(1998.VII.)

Weltler Ödönné, gyűl. tag. Sopron

Emlékfoszlányok Budaker Oszkáról.

Soha nem beszéltem vele, soha nem találkoztunk, soha nem is láttam. Soha senki nem mutatott rá: nézd ez Ő. Mégis tudtam róla. Többször is hallottam jelentőségteljesen említve a nevét. Bár hadilábon állok a nevekkkel, az övét azonnal megjegyeztem.

A harmincas évek elején teológus ismerőseimtől hallottam gyakran a nevét. Nagyanyám, három pap nagybátyám és szüleim révén is ismertem a nagy professzorok nevét, sőt a fiatalabbakról is tudtam. Mégis az ifjú Timotheusok Budaker Oszkár nevét emlegették leginkább. Példaképük volt, figyeltek rá, sokat tanultak tőle. Tanácsait megszívték. Férjem élete során apropóval, vagy anélkül is gyakran emlegette bölcs gyakorlati tanácsát, amikor útra indította őket: „Ne igyekezzenek

mindenáron olyan helyre, ahol két vagy több lelkész szolgál. Sok konfliktus adódhat, ami árthat a gyülekezetnek és sok lelki vívódást okozhat, megnehezítve a szolgálatot.”

Később már mint papnét meglepett az a szinte rajongásig menő tisztelet amivel a férjem emlegette Öt. Megkérdeztem, ki is ez az ember és miben áll a nagysága? - Nem nagy Ő. Egyszerű, melegszívű, csendes ember, aki szigorúan hitvallási alapon áll és tisztán biblikusán hirdeti, mindenkit megragadó egyszerűséggel az evangéliumot. Minden túlzástól mentes.

Ekkor mondta el, hogy Budaker Oszkár tulajdonképpen „Spätberufener” volt. Mint katonatiszt szolgált Kőszegen és már nős volt, amikor beiratkozott a Teológiára.

Budaker Oszkártól kétszer kaptunk levelet. Az egyikben kondoleált. Ebben megemlítette kislánya elvesztését. Ezzel érzékeltette, mennyire átérzi fájdalmunkat. Kézírással írta. Sokáig megőriztük. A másik bizalmas levél volt egy kérdésre. Ez géppel íródott. Hivatalos és szakszerű volt és igaz, mint Ő mindenben. Egyszer egy igehirdetését kaptuk meg valakitől. Meglepett egyszerűsége. Tiszta szavai, amik csak a lényegre szorítkoztak. Nem élt retorikai fogásokkal. Irtózott a hatásvadászat látszatától is.

Miért volt hát mégis olyan szívesen hallgatott és oly sokat emlegetett még évtizedek múlva is nemcsak a gyülekezeti tagoktól, de képzett teológusoktól is szerte az országban? Nem tudható, hiszen ahogy mondják egyszerű, szinte askéta külsejű és visszafogott előadói stílusa volt. Egész lénye, ill. a beszédéből kivetítődő Szentlélek ereje ragadta meg a hallgatókat.

Emlékszem, egyik püspökválasztás után – amely egyetlen szavazat híján nem lett egyhangú. Túl sokat foglalkoztatta a konventhez közelállók ez az egy hiányzó szavazat. Otthon, tágabb családi körben, bár csupa felnőtt között, egy „bölc” kijelentés jött ki a számon: – Nála jobbat úgysem választhattak volna. Nagybátyám felemelte az ujját: – Ezt azért így nem merném állítani! – Mit gondolsz, ki lett volna alkalmas, kérdeztem. Pl. Budaker Oszkár! – Ebből világosan kitűnt, hogy nemcsak azok értékelték sokra, akiket tanított, hanem az idősebb generációhoz tartozók is.

(1999. III. 17.)

Zeltner Mátyásné Hauer Herta, gyül. tag. Ágfalva

1936. májusában mentőkocsi állt a Templom utca 12 sz. ház előtt. A fertőző betegek gépkocsija. A mentős karjában hozta Mártikát. Budaker nagytiszteletű úr pedig egy kiegészítővel, gondterhelten, aggódó arccal állt az autó mellett. Feigl Erzsébet, aki az egyházfinak volt a leánya s akik szintén a Templom u. 12-ben laktak, iskolából hazajövet láttuk ezt így. Közel voltak ők Budakerékhez.

Budaker Oszkár meglátogatott egy templomunkba járó baptista asszonyt, amikor beteg volt. Nagyon jól esett ez a látogatás Klein asszonynak. Mindig hálásan emlegette, hogy az evangélikus lelkész eljött hozzá.

Egy idős asszony Budaker alázatos járását látva, mondta egy alkalommal: „Ha Őt látom, mintha az Úr Jézust látnám.”

„Mikor tetszik elmenni szabadságra?” kérdezte tőle Schrödl Adél, a gyülekezet diakonisszája. „Majd szeptember végén a Balfi út végére...”

Vasárnap este kérdezte feleségétől, „nem jössz be az istentiszteletre?” „Nem vagyok úgy öltözve...” De azután mégis együtt mentek... Ez volt az utolsó szolgálata.

(1998. IV. 18.)

† Ziermann Lajos esperes, Sopron

„Tisztelt Gyülekezet! Az elmúlt héten az én hazámban néhány, számomra oly kedves temetőt látogathattam meg és e tájon megfordultam egy rk. lelkész fogadó-szobájában is. Ezekben a temetőkben és ebben a fogadószobában az Úr Jézus Krisztus három képét láttam.

Az egyik sírkövön (Szombathely) márványba vésve a Jó Pásztor képe látszott, amint pásztorbottal a kezében olyan gyengéden és szeretettel legelteti bárányait a zöld mezőn és vezeti őket üdítő vízforráshoz. Aztán vászonra festve láttam hogyan megy elveszett és eltévedt báránya

után. A tüskés bozót előtt leteszi pásztorbotját és két kezével emeli ki a bokrok szövevényéből az elveszett bárányt és nem törődik a sok szakadással és a sebekkel, amelyeknek az árán onnan tovább mehet. És a harmadik képen ez ismét egy sírkő volt (Pinkafő), láttam, hogy a sebesült bárányt oly gyengéden tartja kezében, oly szorosan szorítja szívére és az Üdvözítő orcáját oly szelíden fordítja feléje.

Hosszú ideig álltam ez előtt a három kép előtt és a Jó Pásztornak egyes vonásai mélyen a szívembe vésődtek.

A búcsúzásnak ebben az órájában, amelyben az én szeretett, eddigi hivatali testvérem előtt állok, ismét megelevenednek ezek a képek és olyan szívesen mondanám: Ilyen, ilyen lelkipásztor, ilyen pásztor kívánt lenni a mi Budakerünk. Az ő hivatali tevékenysége folyamán úgy kívánt cselekedni, ahogyan ezeken a képeken láttam. Az volt a törekvése, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdesse, a feldúlt szíveket meggyógyítsa és megmentse, hogy hirdesse a foglyoknak, hogy meg kell szabadulniok és a vakoknak szemük megnyílását, és a lesújtottaknak, hogy ők boldogok és feloldottak legyenek. 14 szolgálati évében állandóan és újra az Úr kedves esztendejét akarta hirdetni. És ő – ezt önök velem együtt tanúsíthatják – rendkívüli adottságot kapott arra, hogy az egyes eltévedt lélek után menjen és oly szelíden beszéljen vele és oly gyengéden hajoljon le hozzá.

De így nem folytathatom tovább, mert míg így beszélek, Budaker lelke így kiált. Kürie eleison! Christe eleison! Uram irgalmazz! Krisztus irgalmazz! Uram, ne szállj perbe a Te szolgálóddal, mert egyetlen élő sem igaz előtted. (Zsolt. 143,2.) Budaker nem engedi, hogy dicsérjék és mi sem kívánjuk őt dicsérni, mert a keresztyéneket nem dicsérnünk kell, hanem szeretni.

Biztosíthatom Önt, nagyon tisztelt Professzor Úr, hogy megszerettük Önt és a jövőben is szeretni fogjuk, mint a mi hű lelkipásztorunkat. Azért a búcsúzásnak ebben az órájában elmondjuk, és hiszem, hogy Önök is velem vallják:

„Das Band, das uns verbindet,
Löst weder Zeit noch Ort,
Was in dem Herrn sich findet,
Das währt in ihm auch fort!”

Ezért mondjuk a továbbiakat is:

„Nur keinen Abschied meine Lieben,
Noch einen Blick und Druck der Hand,
Das beste ist uns doch geblieben,
Der Glaube an ein Heimatland!”

ahol nincs elbúcsúzás, nincs elválás és nem létezik többé eltávolodás.

Az Úr áldja meg az Ön kicsinyben és nagyban egyformán hű szolgálatát gyülekezetünk egészséges és beteg és haldokló tagjain. Az Úr áldja meg Önt házában és családjában! Az Úr áldja meg Önt új tevékenységi körében. Az Úr áldja meg kimenetelét és bemenetelét mostantól fogva mindörökké!

És most kérem a tisztelt Gyülekezetet, szíveskedjenek ülőhelyükről felemelkedni és velem együtt áldó szívvel a mi távozó Budakerünk köszöntésére énekeljünk és mondjuk:

„Áldd meg, édes Istenünk,
Bejöttünket, kimentünket!
Jó s balsorsban légy velünk,
Add meg napi kenyerünket!
Áldj meg csendes végórával,
Mennyben örök boldogsággal.”

(Ziermann Lajos esperesnek a soproni evangélikus egyházközség 1942. október 18-án tartott konvent-, ill. egyházközségi közgyűlésén Budaker Oszkár egyetemi r. tanár búcsúztatása alkalmával elhangzott beszédéből. Nagybocksai Vilmos fordítása)

„Budaker Oszkár, akit gyülekezetünk 1928. szeptember 16-án lelkészévé választott s aki 1928 november 4-én foglalta el állását, 1942. augusztus elsejével a m. kir. Erzsébet Tudomány-

egyetem rendes tanárává neveztetvén ki s akire egyetemes egyházunk a Teol. Otthon igazgatói teendőit bízta, 1942 augusztus végével megvált gyülekezetünkől. Búcsúbeszédjét magyar nyelven szeptember 27-én, német nyelven pedig okt. 4-én tartotta meg. Október 18-án ünnepélyes egyházközségi közgyűlésben búcsúztunk el szeretett volt lelkészünktől s ugyanakkor választottuk meg egyhangú meghívással utódját Beyer Pál ágfalvi lelkészt, akit közbejött súlyos betegsége miatt csak f. évi március 14-én iktathattunk be hivatalába.

Budaker Oszkár atyai és anyai ágon régi lelkési, ill. tanári családnak sarja. Ő maga mint hivatásos katonatiszt végig küzdötte az első világháborút s csak azután mint a helybeli Rákóczi Ferenc m. kir. honvéd középiskolai nevelőintézet tanára iratkozott be a teológiára. Annak elvégzése után szombathelyi, ill. kőszegi segédlelkész majd soproni pap lett. Budakerben a teológus, pedagógus és katona erényei szép harmóniában egyesültek egymással. Nem csak lelkiismeretes prédikátor, tanító, hanem hűséges lelkipásztor is volt. Barátja, vigasztalója, támogatója a szegényeknek, betegeknek. Az irgalom művei által legitimálta magát az Üdvözítő követőjének, ki tudvalevőleg keserülte a sokaságot.”

(1943-ban felolvasott „Jelentés” a soproni gyülekezet 1942. évi életéről)

„... Alig, hogy ezzel az üggyel végeztünk, jött a papválasztás, ami igen, igen kemény harcok között folyt le Danielisz Róbert harkai kolléga és Budaker Oszkár (a volt kőszegi leányiskolai igazgató fia) között. Mindegyiknek nagy pártja volt. A választásból Budaker Oszkár igen tekintélyes szótöbbséggel került ki és volt 14 éven át a gyülekezetnek szeretett lelkésze. Hogy jól választottunk, mutatja az, hogy a teológiai fakultás egyik gyakorlati teológiai tanszékére került professzornak. Nemcsak jó szónok, hanem igazi lelkipásztora is volt a gyülekezetnek...”

(Ziermann Lajos levele Amerikába, Pötschacher Istvánnak 1947. február 12.)

Zoltán László lelkész, Sopron

Emlékeim Budaker Oszkárral kapcsolatban.

1940 őszén ismertem meg Budaker Oszkárt. Teológus társaimmal és sok más gyülekezeti taggal együtt én is szívesen hallgattam prédikációit és örömmel vettem részt bibliaóráin is. Úgy emlékszem, és azt hiszem jól, hogy ezeket az órákat mindig hétfőn délután a központi iskola nagy „vizsgatermében” tartotta. Nem „hozzászólásos”, sem pedig „megbeszéléses” bibliaórák voltak ezek. Meghatározott tartalmú és tartamú keretek között folytak sok esztendőn keresztül. Oszkár bácsi magyarázta az Igét, mi pedig mély csendben és nagy odafigyeléssel hallgattuk.

Egy alkalommal, minden előzetes engedély-kérés nélkül egy jól ismert gyülekezeti nőtag, felállt a helyéről és kezdte mondani az ő tapasztalatát az Igével kapcsolatban. E váratlan és szokatlan közbeszólás a résztvevők elmélyült figyelmét ugyancsak megzavarta. Oszkár bácsi azonban nagy önfegyelmet gyakorolva, határozottan, de nem bántóan szólt rá a közbeszólóra: „Ez nem tartozik ide!” „Ennek itt, most nincsen helye!” A váratlan felszólaló kénytelen volt elhallgatni s szépen visszaülni a helyére. Mi pedig örültünk, hogy Oszkár bácsi minden indulat nélkül folytatta magyarázatát tovább, ott ahol előzőleg félbeszakítani volt kénytelen.

1943 decemberében jártunk. A kollokviumokon már túl voltunk. A fiúk sietve csomagoltak s indultak haza. Én nem mehettem velük. Magas lázzal járó meghűlésem ágyban maradásra kényszerített. Teológus társaim elmentével nemcsak üressé, kihalttá vált, de nagyon le is hűlt az Otthon. Különösképpen is a mellékhelyiségek, amelyeket emlékezetem szerint, sohasem fűtöttek.

Feküdtem ágyamban. Alaposan izzadtam. Délután volt, amikor kopogtattak szobám ajtaján. Oszkár bácsi lépett be. Kezében valami letakart tárgyat tartott, amelyet letett az ágyam mellé. Csak amikor levette róla a papírt, akkor láttam meg, hogy az nem más mint egy éjjeliedény. A meglepetéstől s a meghatódottságtól szólni sem tudtam. Ekkora figyelmesség! Ekkora alázat! Egy édesapa teszi ezt meg beteg gyermekével. Ő megtette!

Oszkár bácsitól míg élt nagyon sokat tanultam. Akkor is, amikor fent volt a szószéken, akkor is, amikor a katedrán ült. De számomra ma sem elfelejtett prédikációja az a betegágyam mellé lehelyezett edény ...

A háború szele egyre közelebről érintette Sopront is. 1944. tavaszán, március 19-én az Otthonban izgultuk át a német megszállást. A légiriadók is egyre sűrűbbekké váltak. A bécsújhelyi nagy repülőgépgyár bombázásakor az amerikai „légierődök” Sopron felett repültek át. A német „messerschmidtek” üldözték őket. Zuhantak is le gépek, kaptunk ejtőernyősöket is, de Sopront közvetlen légítámadás még nem érte. Viszont fel kellett készülni rá. Légtáncos tanfolyamokon való részvétel kötelezővé vált minden intézet számára. Oszkár bácsi is megkapta a parancsot. Mentünk is szorgalmasan, hetente több alkalommal is – Oszkár bácsi mint az Otthon igazgatója, Szabó Gyula, az Otthon légtáncos parancsnokhelyettese s jómagam, kit koromnál fogva, az Otthon parancsnoki tisztével bízott meg Oszkár bácsi. Mentünk pontosan, gyalogosan, néha sietve is ezekre a „Légó-órákra”, amelyek színhelye a városháza tanácskozó terme volt. Az előadásokat a város köztisztviselőiben álló rendőrkapitánya Molnár „Légó” János tartotta. Hallgattuk, figyelemmel jegyeztünk, Oszkár bácsi is úgy, mint mi. Ő is „hallgató” lett itt e tanfolyamon éppúgy, mint mi. Kollégák lettünk néhány héten keresztül. Alázattal és katonás pontossággal végezte és végeztette el azután mindazokat a hasznos és szükséges utasításokat, amelyek az Otthon és az otthonlakók épségét, életét voltak hivatva védeni.

*Zoltán Lászlónak emlékére
alkalmából
Sopron, 1944. május hó 10-én.
az evangélikus teológusok
Otthona.*

A mi évfolyamunk Budaker Oszkárt csak négy féléven keresztül hallgathatta. A liturgiával foglalkozó külföldi mozgalmakról sokat hallottunk tőle. Nekem máig sem felejtett emlékként maradt meg a nagyon sokszor hallott három szó, „a szent csend”. Életeleme volt a csend keresése s annak Istenhez vivő ereje, az Istennel való igaz, belső közösség nélkülözhetetlen feltétele. A szent csend „szerelmese” volt.

Az igehirdetést komoly munka, elmélyült imádság előzze meg. Nem szabad sajnálni rá az időt. Nem bízhatjuk magunkat csupán a Szentlélekre. Oszkár bácsi mosolyogva említette s a „Liturgikai jegyzetében” hozza is annak a fiatal német lelkésznek az esetét, aki készületlenségével dicsekedett. Azzal, hogy ott fenn a szószéken a Szentlélek majd megmondja, mi mondó legyen. Fel is ment a szószékre, el is mondta „prédikációját”, de az a hallgatóság közös véleménye alapján, igen gyengére sikeredett. – Megkérdezték az istentisztelet végén tőle: Na mit mondott hát neked a Szentlélek? Ez volt az őszinte válasz: „Du bist faul gewesen!”

Csengődi nagy szórványom munkáját, hogy könnyebben tudjam ellátni, szerettem volna egy motorkerékpárt venni. Jó barátom és évfolyamtársam Tarjáni Gyula, akkori sziráki lelkész, gyülekezete tulajdonát képező kis Csepel 100-as, lemezvillás, gumitömlős motorkerékpárját egy nagyobbra, erősebbre tudta kicserélni s hajlandó volt megválni a feleslegessé vált kis Csepeltől. Jelentkeztem vevőnek s jutányos áron kész is volt a gyülekezet azt nekem eladni. Sajnos az ár így is magas volt gyülekezetem anyagi erejéhez képest. Igyekeztem minden anyagi forrást felkutatni. Így jutott eszembe Oszkár bácsi, aki heti bibliaóráinak a perselypénzéből mindig a szegényeket támogatta. Levélben fordultam hozzá s kértem a segítségnyújtásra.

Oszkár bácsi magáévá tette kérésemet és nem zárkózott el teljesítése elől. Azt hiszem több bibliaórán is meghirdette kérésemet, a perselypénzek célját. Tény, hogy az általa küldött összeg nélkül nem juthattam volna hozzá ahhoz a kis 100-as Csepelhez, amely nekem akkor álmaim megvalósulását s egyben tanyasi híveim és nagy kiterjedésű szórványaim tagjainak intenzívebb gondozását is jelentette 1952-ben.

1952 szeptemberében teológiai konferenciára gyűltünk össze. A konferencia színhelye Hűvösvölgyben, a volt FÉBÉ diakonissza anyaházba frissen beköltözött Teológus Otthonban volt. Szép számmal voltunk együtt lelkészek az ország több részéből és néhány teológiai tanár is.

Az áhitat alighogy befejeződött amikor telefonhoz hívták Karner Károly professzort, aki sietve el is indult az iroda felé. Nem sokáig maradt távol, de amikor visszaérkezett mély szomorúság tükröződött arcán s szíve mélyéig felindultan közölte: meghalt Budaker Oszkár! Ma hajnalban, otthonában érte a halál. Infarktus végzett vele. Megdöbbenet hallgattuk és vettük tudomásul hogy szeretett, volt lelkipásztorunk, teológiai tanárunk, egyházunk egyik legkiválóbb képességű papja, ma, hétfői napon, szeptember 8-án, 56. életéve előtt alig egy hónappal, elköltözött közülünk.

Budaker Oszkár szeretett kislánya, Mártika első elemibe járt, amikor egyik kis osztálytársnője meghalt. Szomorúan panaszkodott e miatt a szomszédban lakó Nitschinger nének. A bánatos kislánykát Nitschinger néni azzal vigasztalta, hogy a halál az csak olyasmi, mint amikor valaki átmegy az egyik szobából a másikba. Ez történt most a te kis barátnőddel is. Ez a magyarázat Mártikát megnyugtatta s otthon el is mondta ezt édesapjának, aki azután egy prédikációjában a kislányától „hallottat”, illusztrációként fel is használta.

Meghalt Budaker Oszkár? Nem. Csak ebből a földi szobából átment abba a másikba, a mennyeibe.

(1999.1.3)

U t ó s z ó

Eredeti szándék szerint csupán egy emlékfüzet anyagának az összegyűjtéséről és kiadásáról volt szó. Többek tanácsára bővült a füzet könyvvé. Javasolták, hogy ne csupán a személyes tapasztalataink, el nem felejtett lelki élményeink felidézése útján váljék ismertté Budaker Oszkár személye, és gazdag munkássága, hanem szólaljon meg Ő maga is. Közöljünk válogatást írásaiból, munkáiból, hogy azok is akik Őt nem ismerték, nem hallgatták, szintén gazdagodjanak belőlük. Ezen kívánság is valóra vált most ebben az Emlékkönyvben. Bízom benne, hogy lelkészek, teológusok s gyülekezeti tagok is bő lelki haszonra tesznek szert, ha kezükbe veszik és olvassák.

Sokunk óhaja, hogy Budaker Oszkár liturgikával, katechetikával, lelkipásztorkodással kapcsolatos tanításai is lássanak mielőbb napvilágot. Rendkívül nagy szükség lenne rá. Egy prédikációiból és előadásaiból álló kötetnek is bizonyára nagyon sokan örülnének.

„...közülünk senki sem él önmagának, és senki sem hal önmagának; mert ha élünk, az Úrnak élünk; ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Azért akár éljünk, akár haljunk, az Úréi vagyunk. Mert azért halt meg és támadott fel és elevenedett meg Krisztus, hogy mind holtakon mind élőkön uralkodjék.” (Róm 14, 7-9)

„.....NÉKEM AZ ÉLET KRISZTUS ÉS A MEGHALÁS NYERESÉG”

Fil 1, 21

Budaker Oszkár életútja

1896. 10. 4. Született Felsőlövön
 1896. 10. 29. Keresztelés Felsőlövön
 1911. 5. 25. Konfirmáció Kőszegen
 1915. 4. 7. Érettségi a Kőszegi Bencés Gimnáziumban
 1915. 5. 15. Mint önkéntes bevonul katonának
 1916. 12. 31. Édesapja meghal Kőszegen
 1919. 3. 15. Katonaiskolai nevelő tanár Kőszegen, főhadnagyi rangban
 1921. 5. 28. Házasságot köt Kőszegen Holéczy Annával
 1921–1923 Pázmány P. Egyetem, Bp., magyar–német szakos tanári oklevelet szerez
 1922. 4. 14. Edda leánya születése
 1922. 10. 15. Ilona húga esküvője Jakobi Viktor alhói lelkésszel
 1924–1925 Soproni II. Rákóczi F. katonaiskolában tanár és az
 1924–1927 Evangélikus Hittudományi Kar hallgatója
 1927. 7. 24. Lelkészé szentelik Szentantalfán
 1927.8.1–9.15. Püspöki segédlelkész Szombathelyen
 1927. 9. 16. – 1928. 11. 3. Kőszegi gyülekezeti segédlelkész
 1928. 11. 4. Soproni gyülekezet lelkésze
 1929. 3. 6. Márta lánya születik
 1930. 5. 15. Századosi rangot kap
 1934 Hittudományi Karon lektor és h. előadó
 1934. 5–8. hó Lipcsében a nyári egyetemen vesz részt
 1935. 1–10. hó Fiúárva ház igazgatója
 1936. 5. 18. Meghal Márta leánya
 1937. 12. 20. Meghal Édesanyja Kőszegen
 1937. 5. 6. Edda konfirmációja
 1937. 6. 30. Címzetes tábort főlelkész
 1938. 9. 6. Meghal Ilona húga, Jakobi Viktorné Kőszegen
 1940. 7. 6. – 9. 11. Budapesti prot. táb. püspökségnél mint c. tábort főlelkész irodai szolgálatot végez
 1942. 9. 1. – Soproni Evang. Hittudományi Kar tanára
 1942. 9. 1. Soproni Evangélikus Teológus Otthon igazgatója
 1944. 3. 30. Edda lánya esküvője Benkő Imre századossal
 1945. 3. 25. Imre unokája születése
 1945. 9. 25. Meghal sógora Jakobi Viktor
 1946. 7. 18. Gusztáv öccse esküvője Prikopa Magdolnával, Kőszegen
 1949. 4. 30. Nyugdíjazták mint egyetemi tanárt
 1949. 10. 2. Újból megválasztják a soproni gyűl. lelkészévé
 1949. 12. 31. Megszűnik Teol. Otthon-igazgatói megbízása
 1950. 1. 1. Beiktatják ismét a soproni gyülekezet lelkészének
 1950. 2. 1. Kiköltözik a Teol. Otthonból a Templom u. 12-be
 1952. 1. 17. Meghal testvérbátyja Károly, Budapesten
 1952. 9. 7. Elvégzi vasárnapi szolgálatait. D.e. istentiszteleten prédikál, keresztel, 50 éves házasságát áld meg. Este 6 órakor ismét prédikál
 1952. 9. 8. Hajnali órákban szíve felmondja a szolgálatot
 1952. 9. 10. Temetése a Balfi úti temetőben

Textusjegyzék

	oldal
Máté 25, 19–21	49
Máté 1, 21	52
Máté 11, 3	77
Máté 22, 2–3	97
Márk 8, 1–9	107
Lukács 4,18	30
Lukács 23, 32–43	92
Lukács 10, 20	105
Lukács 10, 23–37	109
János 14, 23–31	18
János 12, 46	36, 72
János 4, 5–7	39
János 14, 6	81,82,84
János 8, 12	85
János 10, 1,7–9	87
János 10, 11	88
János 15, 1–8, 11	89
János 10, 14–15, 28	95
Róma 8, 33–39	59
Galata 5, 16–24	67
Filippi 1, 15–21	15
Filippi 4, 7	31
Zsidók 13, 1–9	13
Zsidók 13, 8–9/a	56
1 János 4, 9–15	101
Jelenések 7, 9–17.....	21
Jelenések 1, 17–18.....	91
Jelenések 3,12.....	1
5 Mózes 16, 16	44
Zsoltár 7, 9	50
Zsoltár 119, 105	31,51
Ézsaiás 9, 12	72

Segítőtársak

Dr. Bona Gábor, Hadtörténeti Intézet Igazgatója, Budapest
Böröcz Enikő levélt. tud. mtárs. OEL, Budapest
Budaker Gusztávné Prikopa Magdolna, Kőszeg
Gregersen Labossa György lelkész, Szombathely
Herzog Csaba lelkész, Budapest
Ittész János lelkész, Kőszeg
Dr. Kiss Csabáné Holéczy Zsófia, Balatonarács
Kevháziné Czégényi Klára lelkész, Kőszeg
Mihácsi Lajos lelkész, Mencshely
Nagybocskai Vilmos lelkész, Nagyatád
Neubauer O. Károly hitoktató, Sinsheim, Németország
Dr. Szabó Péter tud. főmunkatárs, Hadtörténeti Intézet, Budapest
Tschürtz Nándor szerkesztő, Sopron
Varga Jolán levéltáros, ELTE, Budapest
Varga Imréné evang. gyűl. levéltáros, Sopron
Dr. Zoltán András egy. docens, ELTE, Budapest
Zsigmondy Árpád lelkész, levéltáros, Budapest

Képek jegyzéke

Luther rózsza a címlapon	
Budaker Oszkár arcképe	3
Budaker-kereszt	4
Felsőlövői evangélikus templom	5
Oszkár és Károly. Emlék a frontról, 1915	6
A katonatiszt	7
A fiatal házaspár Eddával	9
Szentantalfai templom oltára	10
Szombathelyi evangélikus templom	11
Kőszegi evangélikus templom	11
Meghívó a soproni lelkészbeiktatásra	12
Soproni evangélikus templom és a Templom utca	12
Családi kép	35
Konfirmandusok 1937	38
Evangélikus Hittudományi Kar épülete	56
Evangélikus Teológus Otthon	58
Leckekönyv	67
Leánykonferencia Gyenesdiás 1944	71
Saját kézzel irt prédikációrészlet	72
„A Te Igéd igazság”	80
Dolgozószobában.....	100
Leányok konfirmációja 1950	102
Gyászjelentés	128
Az árvaház kertjében Pusztai László nevelővel. 1935.....	141
Születésnap köszöntés	156
Budaker család síremléke	158

Tartalomjegyzék

ELSŐ RÉSZ

Előszó	1
Felsőlövőtől Sopronig. 1896–1928 (A százok Erdélyben — Szász-Budak, Beszterce-Naszód vármegyében — Az ősök — A Vas megyei Felsőlövön — Szülők, testvérek — A kőszegi „bencés” — A harctéri évek — Nevelőtanár a kőszegi katonaiskolában — Katonatanár és teológus Sopronban — Felavatott lelkész — Püspöki segédlelkész Szombathelyen — Gyülekezeti segédlelkész Kőszegen)	

MÁSODIK RÉSZ

Sopronban 1928-1952

(Igehirdető, lelkipásztor, teológiai tanár, otthonigazgató)

Beköszöntő igehirdetés. 1928. nov. 4.....	13
Gyülekezeti bibliaóra. Filippi 1,15–21. 1931	15
Emlékbeszéd a 18-as emlékműnél. 1933	17
Prédikáció pünkösd vasárnap. 1933	18
Gyülekezeti bibliaóra. Jelenések 7,9–17. 1933	21
A beteglátogatás. Előadás. 1933	24
Karácsonyest a kőhidai fegyházban. 1934	30
Emléksorok Pusztay L. teológus új Bibliájába. 1935	31
Hittan-, biblia- és leánykörti órák. 1935	31
Káspár Margit ravatalánál. 1935	31
Egyetemes papság. Tanulmány. Ker. Igazság. 6. sz. 1935	32

Kereszt alatt összetörve. Imádság. Ev.Énekesk.716 l.1936	35
Karácsonyfaünnep a kórházban. 1936	36
Konfirmáció Áldozócsüörtökön. 1937	36
Eucharisztikus kongresszus. Gyül.Lap.2.sz.1938	38
Gyülekezetünk lelki munkája	39
Szükség néktek újonnan születetek! Gyül. Lap. 3.sz. 1938	39
Halálos mérég. Tanulmány. Ker. Igazság. 6.sz. 1938	40
Az Una Sancta Ecclesia.-Belm. Munkaprogram. 1939	40
Üres kézzel senki se jelenjen meg az Úr előtt! Gyül. Lap. 4. sz. 1939	44
A Biblia a lelkész pásztori munkájában. Konf.előadás. 1940	44
Aldörfer Viktor ravatalánál.1940	49
Igehirdetés. Az Úr ítéli meg a népeket.dec.6.1940	50
Az Ige világhosság. Gyül. Lap. 4. sz. 1940	51
A szabadító. Gyül. Lap. 4. sz. 1941	52
Luther a pásztor. Tanulmány. Belm. Munkapr. 1941	53
Búcsú a gyülekezettől. szept. 27. 1942	56
Szeretsz-e Istenem? Ker. Igazság 11. sz. 1942	59
Keresztelés máj. 16.1942	60
Korszerű igehirdetés. Egyet. előadás. 1942	61
A szó hatalma. Előadás. 1942	63
Ige és hitvallás. Egyet. előadás. 1943	65
Jövel Szentlélek Uristen! Ker.Igazság. 6.sz.1943	66
Úrvacsorai igehirdetés. Teol.deprekáció.1944	67
Húsvéti öröm - ma! Ker.Igazság.4.sz.1944	69
Egy elfelejtett ünnep. Mihály arkangyal. 9.sz.Ker.Igazság 1944	70
Leánykonferenciákon résztvevők 1948	71
Karácsonyesti igehird. Teol. Otthon. 1944	72
“...a nehéz idők is áldott idők voltak”. Levél Csengődre.1946	74
“ Főtisztelendő Püspök Úr!” Levél Kapi Bélának. Győr. 1946	74
Évi jelentés a Teol. Otthon 1945/46. évi működéséről	75
“Te vagy-é az Eljövendő..?” Adventi előadás. 1946	77
“Én vagyok..” Lelkészevangelizáció Gyenesen. 1948. aug.....	81
Nagypénteki igehirdetés.Csorna.1949	92
Kényszernyugdíjban. Levelek Kisfaludra. 1949. május.....	94
Dr. báró Podmaniczky Pál ravatalánál	95
“Isten akaratával álllok szemben”. Levél Csengődre. 1949	96
Második beköszöntő beszéd. Újév. 1950	97
A lelkészt köszöntők és a válasz. Újév. 1950	98
Leányok konfirmációja. Pünkösdhétfő. 1950	100
Adventi csend. Előadás. 1950	102
Esketési beszéd. Hubert István és Nitschinger Márta. 1951	105
Önéletrajz. A M. Néph. Kapuvári Kieg. Par. részére 1951. júl. 17.....	106
Igehirdetés. Szenth.v.u.7.vas. 1951	107
Igehirdetés. A legutolsó. Szth. u. 13. vas. 1952.....	109
Egyházi lapjainkban megjelent Budaker írások	111

HARMADIK RÉSZ

A visszaemlékezők

† Beyer Pál lelkész, Sopron	115
Bohus Imre lelkész, Fót	116
Bolla Árpád lelkész, Budapest	118
Boronkay Tiborné Sólyom Julianna, Budapest	118
† Budaker Oszkárné Holéczy Anna, Sopron	119

Csepregi Béla lelkész, Sárszentlőrinc	119
† Csonka Albert lelkész, Győr	120
Dér Endre lelkész, író. Szeged	121
Dóka Zoltán lelkész, Bag	121
Gömöry József lelkész, tanár, Dombóvár	125
† Hanzmann Károly lelkész, Sopron	125
Hernád Tibor lelkész, Veszprém	125
Jánosy István lelkész, író, Budapest	126
Kapi Béla ny. őrnagy, Budapest	126
† D. Kapi Béla püspök, Győr..	127
† Lic. Dr. Karner Károly, ny. teol. tanár, Sopron.....	128
Keveháziné Czégényi Klára lelkész, Kőszeg	129
Kinczler Irén lelkész, Budapest	130
Kishegyi Géza ny. kohómérnök, Nagybánya, Románia	130
Kovács Géza lelkész, Győrország	131
Kőrös Lászlóné Simon Ilona, Gyül. tag, Sopron	131
Dr. Kun Lászlóné Holéczy Zsuzsanna, Budapest	132
Laborczy Zoltánné Pröhle Margit, Budapest	133
Majsáné Maller Ágnes, Szentgotthárd	133
Martos Ödön lelkész, Budapest	133
Nagybocskai Vilmos lelkész, Nagyatád	134
Neubauer O.Károly hitoktató, Sinsheim, Németország	137
† Ottlik Géza író, Budapest	138
Prickler János egyházközségi felügyelő, Sopron	139
† D. Dr. Pröhle Károly ny. teol. tanár, Sopron	140
Dr. Pusztay László lelkész, Budakalász	140
Dr. Riedl Béla ny. róm. kat. tanár, Sopron	141
Rozsondai Károlyné Pröhle Irén, Veszprém	142
† Rusznyák Ferenc lelkész, Sopron	142
Sárkány Tibor lelkész, Kecskemét	143
† Dr.Scheffer Oszkárnyé gyül.tag, Sopron	144
D. Scholz László lelkész, Budapest	144
Sümeghy József lelkész, Sopron	144
Szabó Gyula esperes, Debrecen	146
† Szabó Kálmánné-Prinster Valéria gyül. tag, Sopron	147
† vitéz Szerdahelyi Pál lelkész, Szombathely	147
Szimon János lelkész, Sopron	148
Szita Istvánné-Bérczi Margit lelkész, Budapest	149
Tarjáni Gyula lelkész, Miskolc	149
Terray László lelkész, Ríde, Norvégia	149
Veczán János lelkész, Budapest	150
† D. Veöreös Imre lelkész, Budapest	150
Vértesy Rudolf lelkész, Dombóvár	152
Weltler Ödönné gyül. tag, Sopron	152
Zeltner Mátyásné Hauer Herta gyül. tag, Ágfalva	153
† Ziermann Lajos esperes, Sopron	153
Zoltán László lelkész, Sopron	155
Budaker Oszkár életútja	159
Textusjegyzék	160
Segítőtársak	161
Képek jegyzéke	162
Tartalomjegyzék	162

NYOMDAI MUNKÁK
SCARBANTIA RT.
SOPRON, BEM U. 3.
KÉSZÜLT: 500 PL. 2000. JANUÁR